

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Évkönyve

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve
1997

Budapest, 1998

Címlap: **A Rákospalotai Távbeszélő Központ kincstára**
1151 Budapest, Kert köz 8.
Fotó: Hajdú József

Kiadja a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
A kiadásért felelős: Kurucz István kuratóriumi elnök
A kiadványt gondozta: Kovács Gergelyné és Bartók Ibolya
Műszaki szerkesztő: Bartók Ibolya
Angol fordítás: Brian McLean
A fényképeket Hajdú József és Koppándi Ágnes készítette
Nyomdai előkészítés: CICERÓ Kft.
Nyomás: CIER-PRINT Bt.

ISSN 1214-4689

Előszó

Az emberiséget többek között az emeli ki az élővilágból, hogy birtokában van egy tudatos, jól megfogalmazott történelemnek. Rendelkezésünkre áll az a tőlünk független múlt, amely lehetővé teszi, hogy tanuljunk elődeink tapasztalataiból.

Játszunk csak el a múlt ismeretének fontosságát bizonyító gondolattal. Mi történne az emberiséggel, ha valami világhatalmas katasztrófa folytán megsemmisülne az a tudás, tapasztalat, ami eddig felhalmozódott, ha kihalnának a tanárok, ha semmivé válnának a múzeumok, a könyvtárak, az iskolák, az egyetemek? Megszakadna a folytonosság, megszakadna a lánc, mindent újra előlről kellene kezdeni. Egy-egy esetleg előkerülő, mostani korunkra jellemző tárgyra az új nemzedék ugyanúgy rácsodálkozna, mint például mi a maják vagy az egyiptomi építőmesterek számunkra ismeretlen technológiával épült csodálatos építményeire.

Remélhetőleg ilyen katasztrófa soha nem lesz, az élet minden területén az elődök tapasztalatára, munkájára, tudására építve lehet tanulni. Mi magyarok is tudjuk, hogy az emberiség jövője nem a mi tevékenységünktől függ, de azt is, hogy sok-sok elődünk munkásságával példamutatóan hozzájárult az emberiség fejlődéséhez. Ez kell, hogy a múlt tanúságaira ösztönözzön, és elmélyítse Zrínyi Miklós szavait, hogy „*egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók*” és Helmuth Karl von Moltke igazságát, miszerint „*minden nemzet sorsa saját erejében rejlik*”.

A tanuláshoz, az ismeretek átadásához azonban sok minden szükséges, többek között az is, hogy rendelkezésre álljon egy olyan hely, ahol a múltat megelevenítő tárgyak, dokumentumok hozzáértők által *faggathatók*, feldolgozhatók, bemutatásra előkészíthetők legyenek. A jelen kor tevékenységei, felfedezései, történései, eszközei a minket követő generációk múltjává lesznek. A mi kötelességünk tudatos gyűjtéssel megkönnyíteni – egyáltalán lehetővé tenni –, hogy múltjukat jobban megismerjék mint mi vagy elődeink a töredékes, sokszor csak maradványokban fellelhető korokat. Ennek legfontosabb tárgyi létesítménye a múzeumi raktár.

A Postamúzeum siralmas raktározási állapotaiban az elmúlt évek jelentős változást hoztak. 1995-ben az Antenna Hungária Rt., majd 1997-ben a MATÁV Rt. gondoskodott megfelelő gyűjteménytárakról. Címlapunk ez utóbbit, a Kert közben elfoglalt múzeumi raktárunkat mutatja be.

Bízom benne, hogy a raktárbővítés nemcsak a kiállítóhelyeinken bemutatott tárgyi anyag bővülésében, gyakoribb cseréjében fog megmutatkozni, hanem muzeológusainak tudományos munkásságában és évkönyvünk egyre gazdagabb szellemi termékeiben is.

Beszámoló a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1997. évi munkájáról

A beszámoló a kuratórium által elfogadott munkaterv fejezetei szerint, az alapítók módosításával 1997. június 13-án jóváhagyott költségvetés keretei között tárgyalja az év munkáját.

Igazgatás és gazdálkodás

A bérleményszerzések, cserék és ingatlanvásárlások helyzete:

- A Paulay Ede u. 18. sz. földszinti üzlethelyiség felének bérbevétele a két múzeum száraz, világos kiállítási installációs raktárhoz jutott, ahol munkatér alakult ki a kiállítások összerakására, és lehetővé vált a vándorkiállítások anyagának tárolása is.
- A Rákospalotai TPV Távbeszélő Központ (Kert köz 8.) padlásterében a Matáv Rt. Ingatlanigazgatósága által kialakított gyűjteménytárban lehetővé vált, a dokumentációs gyűjteményen túl, mintegy 1500 darab különböző helyeken tárolt távbeszélőtörténeti tárgy kulturált elhelyezése. A Postamúzeum 107 éves történetében ez volt a második új raktárpépületbe költözés az Antenna Hungária Rt. diósi raktárát követően.
- A diósi állomásépületben kialakított új raktárba 154 tárgyat költöztettünk be.
- A fentiek lehetővé tették a Peterdy utcai raktárbérlemény kiürítését és bérlete felmondását.
- Az Andrássy úti raktárakat – a kazánház és a szellőztető-berendezés helyiségein kívül – kiürítettük, és a padlástér bérleménybe vételért cserére ajánlottuk fel. Ehhez a VI. kerületi önkormányzat kérésére megszereztük az Országos Műemlékvédelmi Hivatal hozzájárulását.
- Az Andrássy úti lakóház III. emeletén idén egy 160, jövőre egy 80 m²-es lakásbérleményt vehetünk bérbe. A padlás raktárrá, a lakások munkaszobákká alakítása a Postamúzeum és az eddig külön bérleménnyel nem is rendelkező alapítvány helyigényét 25–50 évre fogja megoldani.
- A Bélyegmúzeum gyűjteménytárainak és kiállítóhelyének bővítésére az Erzsébet Távbeszélő Központ felszabaduló területének hasznosításával készült tanulmánytervekkel a KHVM részben egyetértett. Úgy tűnik, a kábelrendező, az áramellátás helyiségei, valamint a gépterem mintegy fele múzeumi hasznosításra kerülhet.
- A Bélyegmúzeumnak felajánlott Budapest I., Fortuna utcai kiállítóhely átadása az I. kerületi bérlőkijelölési és bérbeadási rendszer sajátosságának megfelelően realizálódik.
- Befejeződött a balatonszemesi Postamúzeum tetőfelújítása, újracseréztetése.
- A nagyvázsonyi múzeumunkban megkezdődött a fűtéskorszerűsítés (gázbevezetés).
- A jövedelemadójuk 1%-át alapítványunk javára befizető névtelen jötevőktől 54 390 Ft-ot utalt át számlánkra az APEH.
- Az alapítvány vagyoni eszközeinek teljes körű leltározása befejeződött.

Rendelkezők, szabályzatok

- Az alapító okirat módosítása elkészült, bírósági bejegyzése megtörtént.
- A múzeumok gyűjteménykezelési és nyilvántartási rendjének felülvizsgálata befejeződött. Az új útmutató kiadása házi nyomdában készül.
- Az alapítványi múzeumokban – egyéb kisebb jelentőségű szabállyzattal együtt – új utasítások jelentek meg a vagyonsvédelemről, a tűzvédelemről, a leltározásról, a múzeumi tárgyak és dokumentumok kölcsönzéséről.

Pályázatok

- A Hírközlési Alap pályázatán rádiótörténeti CD-kiadvány készítésére 5 M Ft vissza nem térítendő támogatást nyertünk el.
- Pályázatot nyújtottunk be a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Múzeumi Osztályára a Fortuna utcai bélyegkiállítás installációinak elkészítéséhez, és 0,3 M Ft támogatást nyertünk.
- Beneveztünk a Magyar Millenniumi Emlékbizottság által meghirdetett *1848/49. évi forradalom és szabadságharc 150. évfordulója* alkalmából meghirdetett pályázatra. Ennek keretében az *1948-as levelek* című kiállításunk megrendezéséhez 1 M Ft támogatást ítélték meg.

Személyzeti és munkaügyek

- A munkaerőmozgás következtében a múzeumokban négy pályakezdő diplomás lépett munkába.
- A munkakörülményeken, a helyiségek zsúfoltságán a házban lehetővé vált bérleménybővítésekkel sikerül javítani.
- A Budapesti Műszaki Egyetem számítógépes tanfolyamán 13 munkatársunk vett részt és kapott oklevelet.
- A pályakezdők és három bélyegmúzeumi munkatársunk a Posta Oktatási Központ számítógépes tanfolyamához csatlakozott.

Gyűjteményi munkák

<i>Bélyegmúzeum gyarapodása:</i>	Magyar bélyeggyűjtemény	82 003
	Külföldi bélyeggyűjtemények	40 788
	Vegyes gyűjtemények	69 456
	Bélyeggrafikák, vázlatok	80
	Könyvtár	127
<i>Postamúzeum gyarapodása:</i>	Tárgyi gyűjtemény	4 055
	– ebből bélyegző	677
	Dokumentációs gyűjtemény	1 947
	Könyvtár	116

- A távközléstörténeti tárgyi gyűjteményben befejeződött a revíziós leltározás, és egyi-

dejűleg mintegy 1500 darab raktáron lévő tárgy került kartondobozokba csomagolva új raktárba.

- A Postamúzeumban folytatódott a leltárkönyvek gépre vitele.
- A Bélyegmúzeumban revízió keretében új kezelőhöz került a külföldi elsőnap borítékok gyűjteménye (5261 db); valamint a külföldi emléklapok, emlékbélyegzések és carte maximumok (450 db) gyűjteménye.
- Májusban elkezdődött a magyar klasszikus bélyeggyűjtemény revíziós leltára és átadása.
- Az év folyamán végezték el az állandó bélyegkiállítás külföldi anyagának bővítését 1987-től. Az európai országok bélyegei 1994-ig, az ázsiai, ausztráliai és óceániai bélyegek 1991-ig kerültek az állandó kiállításba.

Ajándékozás

A Bélyegmúzeumban

- *Hilka Ivenpoli* látogatónk finn FDC-eket küldött ajándékként.
- *Dobó Attila* 1963-ban kiadott, feldolgozott tekercsbélyegeket adományozott a múzeum számára.
- *Uwe Konst* úr a Münchener Magyar Kulturális Intézetten keresztül juttatta el ajándékait: több árverési katalógust, a Deutsche Briefmarkenzeitung folyóirat évfolyamait és a Dávid Lindman – H. Landshoff szerzőpáros *Treasury of Stamps* című, New Yorkban 1976-ban megjelent könyvét.
- A Magyar Posta Rt. vezérigazgató-helyettese, *Kozák László* ajándékként érkeztek a múzeumba az általa is ajándékba kapott, különféle filatéliai tárgyak és bélyegek, valamint a Bélyegrekord a zebraékért akció keretében összegyűlt 104 db óriás levelezőlap (110x75 cm), amelyekre 69 216 db bélyeg került.
- A Mafitt örökös tiszteletbeli elnöke, *Surányi László* Magyarországon egyedülálló magyar hírlap- és hírlap-illetékbélyegekből álló gyűjteményét örökösei a múzeumnak ajánlották fel megvásárlásra. Az özvegy ajándékba adná a gyűjtemény ötötöt fele részét, a többi örökös a becsült érték másik felének értékét, egymillió forintot kérne. A megvásárlás a Clive Alapítvány alaptőkekamataiból történne.

A Postamúzeumban

- *Orbán Ferenc* Dániában élő jeles filatelista, postatörténész 16 postatérképpel, 85 térképmásolattal ajándékozta meg a dokumentációs gyűjteményt. Korábbi küldeményei révén számára külön Orbán Ferenc-fondot nyitott a múzeum.
- *Dr. Maklár Lajos* és *dr. Maklárné Baranyai Valéria* jelentős dokumentumokat ajándékozott dr. Hencz Lajos hagyatékából – Csávás Mária közbenjárásával –, amelyekkel okmány- és iratgyűjteményünk gyarapodott.
- A *Matáv Rt. Szegedi Szolgáltató Központ Oktatási Központja* távbeszélő-átviteltechnikai, távíró-átviteltechnikai, távíróközpont-vizsgáló berendezéseket és táv gépipró készülékeket, valamint föld feletti hálózatépítési anyagokat adott át.
- A *Matáv Rt. Pesti Távközlési Igazgatóság Erzsébet Távbeszélő Központja* Rotary 7A2

rendszerű kapcsológépkereteket; trónkvizsgáló és felügyeleti asztalokat ajándékozott múzeumunknak.

- *A Matáv Rt. Ingatlan Igazgatóság* LB III/25 típusú kézi kezelésű távbeszélőközponttal és LB 37 típusú távbeszélő-készülékekkel gazdagította tárgyi gyűjteményünket.
- Az *Első Magyar Telefonkábel Kft.* hivatalos átadással kábelhálózati képzőművészeti alkotásokkal – ifj. Vastagh György allegorikus, herendi porcelánból készült szoborcsoportja, Mácsai Ferenc olajfestménye, Kiss Gyula kábelhúzó munkásokat ábrázoló faragása, három jubileumi fényképtabló – gazdagította kép- és ábrázolás-gyűjteményünket. A távbeszélőtörténeti gyűjteményünkbe jellegzetes kábelépítési, szerelési kéziszerszámokat, felszereléseket; egyéb eszközöket és kábeltechnikai műszereket adott át.
- *Dr. Morvay Ferenc* a Postavezérgazgatóság osztályvezetője nyugalomba vonulásakor beszállította a múzeumba azt az 1824-ben Bécsben készült asztali alabástrom órát, amely egykor Szép László – a Budapesti Postaigazgatóság osztályvezetője – tulajdonát képezte.
- Munkatársunk, *Horváth Egri László* angol készítésű, szövött selyem faliképet ajándékozott a múzeumnak.
- *Binder László, Esztergályos Gusztávné, Gyalay Jánosné, Horváth Csaba, Horváth Erzsébet, Kiss Lajosné, dr. Lombai György, Valló Ernőné, Kusnyir Sándor* rádió- és televíziókészülékeket ajándékozott.
- *Molnár Ottó* – a Magyar Rádió Rt. grafikusja – alkalmazott grafikákkal gazdagította a kép- és ábrázolásgyűjteményt.

Kiállítások

Bélyegmúzeumban

- *Magyar és külföldi bélyegeken mesefigurák és gyermekábrázolások, a magyarok bejövetele, öt földrész virágai bélyegeken.* Miskolc, Ifjúsági és Szabadidő Ház Gyermekgalériája, március 26-tól április 17-ig.
- *Öt földrész virágai bélyegeken.* Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, Múzeumi Majális, május 17–18-ig.
- *Zeppelin léghajókkal továbbított küldemények.* Nyíregyháza, Jósa András Múzeum, április 15. és június 8. között.
- *Magyarország története a honfoglalástól napjainkig bélyegeken.* Kecskemét, Technika Háza, május 30. és június 2. között.
- *Bélyegsorozatok állatokról, állatkertekről, a természetvédelemről.* Budapest Főváros Állat- és Növénykertjének múzeuma, május 1–11-ig.
- *Magyar borvidékek bélyegeken.* Budapest, Magyar Borok Háza, augusztus 11–12-ig.
- *A bélyegnapi bélyegek művészi háttere.* Nemzetközi Bélyegkiállítás, Budapest, Magyar Kultúra Alapítvány Székháza, szeptember 19–22-ig.
- *Úrkutatás magyar bélyegeken.* Budapest, Budapesti Műszaki Egyetem, szeptember 23–24-ig.
- *Az 1986. és 1987. évi Kastélyok bélyegsorozat utánnymásainak változatai.* Mofila Nemzetközi Bélyegkiállítás, Debrecen, Déri Múzeum, október 8–19-ig.

- *Nagy Zoltán grafikusművész kamara-kiállítása.* Budapest, Bélyegmúzeum, 1997. október 10-től 1998. március 10.
- *Kass János grafikusművész kamara-kiállítása.* Budapest, Bélyegmúzeum, december 4–31-ig.

Postamúzeumban

- *Karácsonyi képeslappályázat kiállítás.* Budapest, Postamúzeum, március 8–16-ig.
- *Tantuszvariációk telefonkártya-kiállítás.* Budapest, Postamúzeum, március 18-tól május 17-ig.
- *Telejubileumok. Távközlési Világnapi kiállítás.* Budapest, Postamúzeum, 1997. május 17-től 1998. április 30-ig.
- *Telekommunikációs évfordulók.* Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, Múzeumi Majális, május 17–18-ig.
- *A magyar posta a millenniumtól a millezcentenáriumig* című vándorkiállítás az alábbi postahivatalokban mutatkozott be: Debrecen 1., Nyíregyháza 1., Nyírbátor 1., Szolnok 1., Budapest – Zuglói 1., Kiskunhalas, Izsák, Miskolc.
- *Levelek.* Budapest, Postamúzeum, 1997. október 20-tól 1998. április 30-ig.
- *Távíró-születésnapok.* Budapest, Postamúzeum, 1997. december 10-től 1998. február 28-ig.
- *Adventi Szalon* képzőművészeti kiállítás. Budapest, Postamúzeum, PKI Konferenciaterem, december 13–14-ig.

Közönségkapcsolatok, PR-tevékenység

A Bélyegmúzeum rendezvényei:

- Mafitt ülések (I. 31., III. 1., III. 22., IV. 26., V. 19.).
- Bélyegzsűrizések (I. 15., II. 24., III. 17., IV. 30., V. 6., VI. 23., IX. 25., X. 3., X. 31., XI. 3.).
- A Könnyűipari Műszaki Főiskola tanárainak és diákjainak tanulmányi látogatásai (IV. 1., IX. 16., X. 15.).
- A Mabéosz az ifjúsági bélyeggyűjtőkörök részére országos vetélkedőt rendezett. A díjkiosztás után az ifjú bélyeggyűjtők bélyeg- és katalógusismertetésen vettek részt a múzeumban (IV. 2.).
- Az Állami Nyomda nyomdászai megtekintették a múzeum nyomóeszköz-gyűjteményét (IV. 27.).
- Részvétel a jászberényi ifjúsági bélyeggyűjtők vetélkedőjén (VIII. 9.).
- Tárlatvezetéses vetélkedő a Dunaújvárosi Ifjúsági Bélyeggyűjtőkör részére (VIII. 21.).
- Ifjúsági bélyeggyűjtő-vetélkedő rendezése (IX. 21.).
- A VII. Kerületi Polgármesteri Hivatal dolgozóinak látogatása (X. 8.).

A Postamúzeum rendezvényei

- Karácsonyi képeslap gyermekpályázat eredményhirdetése (III. 8.).
- A médiák és a műsorszórók találkozója Diósdon (III. 11.) és a Postamúzeumban (X. 14.).
- Múltidéző teadélutánok (III. 26. és IV. 23.).

- Pelle János: *A történelem és a telefon* című előadása (III. 28.).
- A Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskolával közös rendezésben Gervay Mihály emléknep (IV. 15.).
- A Híradástechnikai Tudományos Egyesület Szenior ülés résztvevőinek fogadása Diósdon (V. 6.).
- A rákospalotai múzeumi gyűjteménytárban házi ünnepség rendezése az építetők és a közreműködők részére (V. 12.).
- A rádiógyűjtemények muzeológusainak és gyűjtőinek találkozója Diósdon (V. 20.).
- Gyermeknap telekommunikációs játszóház a Mezőgazdasági Múzeumban (V. 25.).
- Születésének 100. évfordulóján koszorúzás Tomcsányi Béla sírjánál (VII. 2.).
- A Nemzetközi Zajvédelmi Konferencia résztvevőit fogadtuk Diósdon (VIII. 25.).
- Puskás Tivadar és Ferenc sírjának megkoszorúzása (IX. 15.).
- Az Antenna Hungária Rt. nyugdíjas munkatársainak fogadása a diódsi Rádió és Televíziómúzeumban (IX. 25.).
- A Rádió és Televíziómúzeum évente megrendezett Karácsonyi előadására a Budapest, Aga utcai Nevelőotthon 10–12 éves növendékeit hívtuk meg (XII. 17.).
- *A Magyar rádiózás története és a vevőkészülékek katalógusa* című CD-kiadványunk sajtóbemutatója (XII. 19.).

A PR-tevékenység megélénkülését az új képeslapok, szórólapok és csatlakozásunk a Budapest Kártyához egyaránt jelzi. Ez utóbbival közel ezren keresték fel budapesti múzeumainkat.

Év végén fejeződik be a múzeumi plakátok kihelyezése a postahivatalokban, a távközlési üzemekben, a rádió és televízióállomásokon és a társmúzeumokban.

Tudományos tevékenység

- Elkészült az alapítvány 1996. évi évkönyve.
- *A Múzeumi gyűjtemények a változó világban* című előadással részt vettünk a műszaki múzeumok konferenciáján (MTESZ, május 5.).
- A távközlési jubileumokhoz kapcsolódóan tudományos üléseket rendeztünk a PKI Konferenciateremben (1997. május 16. és 21-én).
- A Budapesti Műszaki Egyetem Mérnök-továbbképző Intézete, műszaki muzeológus-képzés keretében, kihelyezett foglalkozást tartott a diódsi Rádió és Televíziómúzeumban (V. 27.).
- A Baross-emlékkönyv számára tanulmány készült Baross Gáborról, a hírközlés „teleminiszteréről”.
- A rádiótörténeti CD-kiadvány anyaga a magyar rádiókészülékek katalógusával (1066 db készülékről) elkészült.
- A Siemens Telefongyár jubileumi kiállítását gyártörténeti kutatással segítettük.
- Részt vettünk a Békésy-emlékév rendezőbizottságának munkájában.

Nemzetközi ügyek

- Lengyel és cseh postai delegációk jártak a Bélyegmúzeumban (II. 11.).
- A szlovák Postamúzeum tervezői három napot töltöttek múzeumainkban (II. 14–16.).
- A holland múzeumok ICOM delegációját áprilisban láttuk vendégül.
- A Postamúzeum részt vett Kassán a MUT közgyűlésen (V. 28–30.).
- Románia postaminisztere, postavezérgazgatója, a Bélyeggyűjtő Szövetség elnöke; valamint a német Bélyeggyűjtő Szövetség elnöke szimpóziumon vettek részt Budapesten, amely alkalomból a tudományos tanácskozás résztvevőivel együtt meglátogatták a Bélyegmúzeumot (X. 3.).
- Madridban vettünk részt az IATM éves konferenciáján (X. 4–10.).
- Az új Trieszti Postai és Távközlési Múzeum első kiállítását a Magyar Királyi Posta század eleji tárgyainak kölcsönzésével gazdagítottuk (XI. 28.).
- A finnországi Lahti Rádió és Televíziómúzeum munkatársa, Helena Peippo hivatalos látogatást tett a diósi Rádió és Televíziómúzeumunkban a két rádiómúzeum közötti együttműködés reményében (XI. 28–29.).

Budapest, 1997. december.

Historia domus – Bélyegmúzeum, 1997

Az 1997-es év a 67 éves múzeum életében számos megörökítésre kívánckozó eseményt, sok neves vendég látogatását hozta. A múzeum krónikásának megtisztelő kötelessége, hogy mindezeket kronológiában az utókor számára átörökítse.

Január 14-én a múzeum megvásárolta Rátai Gábortól a kapuvári posta 1850. június elsején történt megnyitásának dokumentumait, amellyel az „*Osztrák posta Magyarországon*” gyűjteményünk gazdagodott.

Január 15-én a Magyar Posta Rt. Bélyegbizottsága értekezletet tartott múzeumunkban, melyen bizottsági tagként a múzeum igazgatója is részt vett.

Január 23-án múzeumunk a Szlovák Posta Dokumentációs Központjának ajándéka-ként postai csomagban megkapta a Slovenská Filatelia 1–12. számát.

Január 31-én – immár hagyományosan – a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság székfoglaló előadásainak adott otthont múzeumunk. Várhelyi László *Európa légiposta járatai, térképe 1919-ben* (menetrend szerinti légi járatok) című székfoglaló előadását hallgatta és fogadta el a nagy létszámban részt vevő tagság és az érdeklődők.

Február 11-én lengyel és cseh postai delegációt fogadott a Bélyegmúzeum.

Február 13-án az Isztambuli Nemzetközi Bélyegkiállításon bemutatott *Képek Magyarországról* című kiállítás elismeréseként emlékérmet és oklevelet nyújtott át a Bélyegmúzeumnak Glatz István nemzetközi zsűror.

Február 14-én Bozena Repkova és Kolár Stefan kereste fel múzeumunkat tapasztalatcsere céljából. A Besztercebányán létesülő posta- és bélyegmúzeum tervezését dokumentációs anyagok átadásával, a gyűjtemények és nyilvántartási rendszerünk bemutatásával segítettük.

Február 22-én részt vettünk a Mabéosz által szervezett Temafila értekezleten.

Február 23-án a Text Magazin újságíró-nője készített egy Bélyegmúzeumot bemutató cikket, amely a márciusi számban jelent meg.

Február 27-én a Budapesti Postaigazgatóság Nyugdíjas Klubjának meghívására előadást tartott jelen sorok írója a bélyeg-és postatörténetről, valamint a Bélyegmúzeum 67 éves tevékenységéről, gyűjteményeiről és sorsfordító eseményeiről.

Március 1-jén a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság tagja, dr. Bernáth Gábor a *Nyíregyházi kiadás és egy kis ráadás az 1944. november és 1946. augusztus 1-je közötti*

A Nemzetközi Bélyegkiállításon nyert emlékérem

Magyar Posta történetéből címmel érdekes élményt és sok-sok új ismeretet nyújtó előadást tartott.

Március 3-án a múzeum munkatársai a Szépművészeti Múzeum által szervezett Internet Galaxis számítástechnikai rendezvényen az Internet programmal ismerkedtek.

Március 14-én a Mafitt elnöksége tartotta ülését múzeumunkban.

Március 17-én az új művészeti bélyegzsűri munkájához nyújtottunk helyszínt, majd a zsűri tagjai tárlatvezetés keretében ismerkedtek meg a múzeum külföldi bélyegújdonságaival, különlegességeivel.

Március 22-én a Magyar Tudományos Akadémián tartotta rendes évi közgyűlését a Mafitt, melyen részt vett a múzeum vezetője is.

Március 25-én és április 1-jén a Könnyűipari Műszaki Főiskola nyomdász hallgatói ismerkedtek a bélyeggyártás nyomdatechnikai változataival, az állandó kiállítás magyar anyagával.

Március 26-tól április 17-ig a Miskolci Ifjúsági és Szabadidő Ház Gyermek Galériájában három témában mutatkoztunk be: *Mesefigurák és gyermekrajz-ábrázolások magyar és külföldi bélyegeken* (válogatás a Soó-gyűjteményből), *Magyarok bejövetele* (Feszty-körkép, Kass János bélyegtrilógiája), *Öt földrész virágai* (válogatás a Soó-gyűjteményből). A kiállítást Kiss Ernőné, a Miskolci Postaigazgatóság hálózatzümmeltetési igazgatóhelyettese és jelen sorok írója ajánlotta az ifjúsági bélyeggyűjtő kör nagy számban jelenlévő tagjainak. A válogatás készítői Szegedi Istvánné, Solymosi Jánosné és Majsai Mária voltak.

Április 2-án a Fiatal Bélyeggyűjtők Országos Találkozásának résztvevői tekintették meg a múzeum állandó és időszakos kiállítását.

Április 6-án és 7-én holland múzeumi vezetőkkel találkoztunk a Postamúzeumban, a Bélyegmúzeumban és a Közlekedési Múzeumban.

Április 15-től június 8-ig Nyíregyházán a Jósa András Múzeumban rendezett Nemzetközi Légiposta Kiállításon *Zeppelin léghajókkal továbbított küldemények* címmel készült válogatást mutattunk be a múzeum légiposta-gyűjteményéből.

Április 18-án a Mabéosz árverésén vásárolt, 1831. évi koleralevéllal gazdagodott a múzeum „előfutár” gyűjteménye.

Április 26-án Hodobay Andor, a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság tagja tartott nagyszerű székfoglaló előadást múzeumunkban.

Május 1 és 11 között a Magyar Posta Rt. akciót hirdetett *Bélyegrekord a zebrákért* címmel. A Fővárosi Állatkertben muzeológusaink segítettek az óriás levelezőlapok összeállításában. Az ünnepélyes eredményhirdetés után a 104 db óriás levelezőlapot, amelyekre összesen 69 216 darab bélyeg került, Kozák László vezérigazgató-helyettes a múzeum gondozásába adta.

Május 6-án Szilágyi István gyűjtő ajándékként postával érkeztek a nyíregyházi nemzetközi kiállítás emlékbélyegzései és levélzárói.

Május 17-én és 18-án a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében rendezett Múzeumi Majálison a Bélyegmúzeum *Öt földrész virágai* című kiállításával és a múzeum kiadványaival mutatkozott be.

Május 27-én Hilka Ivenpoli – egykori látogatónk – a múzeumban szerzett kedves élményeit megköszönő levélben Finn FDC-ket küldött ajándékbá.

Május 28 és 30 között a múzeum vezetője részt vett az Egerben rendezett Országos

A 104 darabos óriás levelezőlap

Múzeumigazgatói Konferencián, ahol a fő téma az új múzeumi törvény vitája volt, melynek fontosságát Magyar Bálint művelődési- és közoktatási miniszter részvétele is jelezte.

Május 30 és június 2 között a Kecskeméten rendezett Motivumfila 97 nemzetközi bélyegkiállításon múzeumunk *Magyarország a honfoglalástól napjainkig* című válogatással szerepelt. A kiállítást Szegedi Istvánné és Majsai Mária készítette.

Június 3-án Dobó Attila Mafitt-tag 1963-ban kiadott tekercsbélyegeket adományozott feldolgozva a múzeum számára.

Június 4-én műkincsvédelmi értekezletre hívta a múzeum vezetőjét az Országos Széchényi Könyvtár és a Budapesti Rendőrkapitányság alakuló műkincsvédelmi osztálya, ahol hasznos információkat kaptunk, elsősorban a kiállító terem látogatási időben történő fokozott védelmére vonatkozóan.

Június 9 én a Magyar Posta Rt. Bélyegüzletágának vezetője, Csegezi Tamásné tartott előadást a múzeumban a Mafitt tagjai részére *A Magyar Posta Rt. átalakulása és hatása a magyar filatéliára* címmel.

Június 12-én postai úton érkezett Orbán Ferenc ajándéka, 5 darab dán FDC.

A Fővárosi Állat- és Növénykert igazgatójának kérésére állatokat, állatkerteket bemutató és természetvédelmi témájú bélyegsorozatokból készítettünk válogatást 10 keretben, amelyet június 26-tól az állatkerti kis múzeumban tekinthettek meg az odalátogatók. A bemutató készítői Szegedi Istvánné és Majsai Mária.

Június 27-én Uwe Konst úr a München-i Magyar Kulturális Intézetten keresztül jutatta el ajándékait, több árverési katalógust, a Deutsche Briefmarkenzeitung évfolyamait és David Lindman–H. Landshoff: Treasury of Stamps, New York, 1976. című könyvet.

Június 11-én az Erzsébet Távbeszélő Központ hasznosítása tárgyában hívott össze értekezletet a múzeum. Jelen volt a MATÁV Rt. Ingatlan Igazgatósága részéről Kővári Éva és Kőszegi Gábor jogász, a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium képviselőiben Kassa Gyula főosztályvezető, az Antenna Hungária Rt. képviselőiben Bíró Györgyné tervező, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány ügyvezető igazgatója, Kovács Gergelyné és gazdasági vezetője, Vichmann Béláné, valamint a Bélyegmúzeum igazgatója, Solymosi Jánosné. A MATÁV Rt. képviselői szeretnék volna véglegesen lezárni az Erzsébet Távbeszélő Központ átadását a KHVM és a Bélyegmúzeum részére. Kassa Gyula úr elmondta: a minisztérium még nem mérte fel területigényét és azt, hogy az elkészült tervek módosításra szorulnak. A jövőben egyeztetni kell a múzeum és a minisztérium igényeit.

Július 9-én Angyal Erzsébet – Visnyovszki Gábor közvetítésével – átvette Surányi László neves filatelistának, a Mafitt örökös tiszteletbeli elnökének özvegyétől filatéliai könyvgyűjteményét.

Mafitt ülés a Bélyegmúzeumban

Július 28-án az Erzsébetvárosi Kábeltelevízió felvételt készített, és ajánlotta múzeumunkat a kerület lakóinak.

Július 30-án a Mafitt vezetősége tartotta ülését a múzeumban.

Július 31-én az angol nyelvű Budapest Magazin bélyegfotókat kért és cserébe a múzeumot bemutató, népszerűsítő cikk jelent meg a magazinban.

Augusztus 9-én az Ifjúsági Bélyeggyűjtők II. Jászberényi Találkozásán a rendezők meghí-

vására múzeumunkat Angyal Erzsébet, Halász Alexandra és Szegedi Istvánné képviselte. A sikeres rendezvényt előadásokkal, a múzeum kiadványaival és ajándékaival gazdagították.

Augusztus 11–12-én a Magyar Borok Háza és a Magyar Posta Rt. kérésére a magyar borvidékeket bemutató bélyegekből és grafikáikból rendezett kamara kiállítást Szegedi Istvánné és Majsai Mária. Segítséget nyújtottak dr. Csizmadia Sándor azonos témájú magángyűjteményének bemutatásához.

Augusztus 13-án Sebestyén Tamás, a Julian Clive Bélyegmúzeumi Gyűjteménygyarapítási Alapítvány kuratóriumának elnöke egy 1871. évi postautalványt ajándékozott a múzeumnak, amelynek különlegessége az, hogy az állandó kiállításunkban bemutatott postautalvány „*párja*”, amit az a tény bizonyít, hogy a múzeum eredeti utalványán lévő 2 krajcáros bélyeg szélén a rosszul eltépett összefüggés miatt egy további bélyeg darabja látszik, ugyanez hiányzik az ajándékba kapott utalványon levő bélyegből. Mindkét utalványt ugyanazon napon, Naszód postahivatalban adták fel.

Augusztus 15-én új kolléganő jött a múzeumba, Lukács Klára.

Augusztus 17-én Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatójának különleges levelét, palackpostába zárt üzenetét hozta a postás.

Augusztus 21-én a dunaújvárosi ifjúsági bélyeggyűjtő kör látogatását fogadtuk, akik részére korcsoportok szerinti bélyegismereti vetélkedőt szervezett Angyal Erzsébet és Halász Alexandra. A dunaújvárosi rádió riportfelvételt készített az eseményről.

Szeptember 19 és 22 között a 70. Bélyegnap alkalmából és a Mabéosz alapításának 75. évfordulójára rendezett Nemzetközi Bélyegkiállításon a kiadásra nem került vázlatokból készített válogatást Angyal Erzsébet és Majsai Mária *A bélyegnap bélyegek művészi háttere* címmel. 20-án a Városháza dísztermében rendezett díjkiosztón a nemzetközi zsűri a Bélyegmúzeum különdíját Kalocsai Tamás úrnak ítélte, amelyet a múzeum vezetője adott át. Szeptember 21 a Magyar Posta Rt. napja volt. A Magyar Kultúra Házában meghirdetett országos ifjúsági vetélkedőt Angyal Erzsébet, Halász Alexandra és Lukács Klára muzeológusok szervezték, a hihetetlenül nagy számban részt vevő ifjúsági bélyeggyűjtőkörök vezetői és a vetélkedőben szereplő gyerekek nagy örömeire.

Szeptember 23-án és 24-én nemzetközi űrkutatási konferenciát rendeztek a Budapesti Műszaki Egyetemen. Az egymást követő előadásokat egyetemek, kutatóintézetek bemutatói és kisebb kiállításai színesítették. A Bélyegmúzeumnak a témával kapcsolatos anyagát négy tablóból álló kiállítás képviselte. A hazai és a külföldi bélyeggyűjtők körében rendkívül népszerű az űrkutatás, űrhajózás témaköre. A magyar posta 1959-ben jelentette meg az első űrkutatással kapcsolatos bélyegsorát, amit számos kiadás követett. Az első ember az űrben, az első páros űrrepülés, az első holdra szállás éppúgy nyomon követhető bélyegkiadásunkban, mint a teleszkópok, űrszondák, műholdak és űrrepülőgépek fejlődése egészen a legmodernebb időkig. A kétnapos kiállítás ízelítőt nyújtott a témával kapcsolatos magyar bélyegek világából. A bemutatót Halász Alexandra és Majsai Mária készítette.

Szeptember 25-én bélyegtéma-kijelölő bizottsági ülésen vett részt a múzeum vezetője, ahol a 2000-ben kiadásra kerülő bélyegek témakörét fogadták el.

Szeptember 26-án Kozák László, a Magyar Posta Rt. vezérigazgató-helyettese ajándékként érkeztek a múzeumba az általa is ajándékba kapott különféle filatéliai tárgyak és bélyegek.

Október 3-án Románia postaminisztere, posta-vezérigazgatója, a Bélyeggyűjtő Szö-

vetség elnöke, valamint a Bajor Bélyeggyűjtő Szövetség elnöke román és német bélyeggyűjtők társaságában tett nem hivatalos látogatást múzeumunkban, ahol közel félnapos tartózkodásuk igen bensőséges baráti hangulatban telt el. A miniszter úr Románia 1869-ben kiadott, Y 25 katalógusszámú bélyegét ajándékozta a múzeumnak, miután észrevette, hogy ez a darab hiányzik az állandó kiállításunkból.

A Postai Világnap rendezvényeihez kapcsolódva több kiállítást rendezett a múzeum. Október 8-án nyílt meg a Debreceni Soó Rezső emlékszoba évenként megújuló kiállítási részében a *150 évesek az Észak-Amerikai Egyesült Államok első bélyegei* című bemutatónk. A kiállítás másik részében Gáborjáni Szabó Kálmán festő- és grafikusművészre (1897–1955) emlékeztünk. Debrecen városának szülötte festőnövendékként Vaszary János tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán, azonban hamarosan búcsút mondott Budapestnek. Egy római ösztöndíjjal alkalma nyílt a klasszikus olasz remekműveken tanulmányozni a freskófestés és a mozaikkészítés mesterfogásait. Az itt szerzett tudását a debreceni Református Kollégium falképeinek megfestésénél kamatoztatta. 1945-ig tevékenykedett szülővárosának híres kollégiumában, ahol rajztanárként a grafika, a festészet alapismeretére oktatta az ifjúságot. 1945-ben visszatért Budapestre, ahol a Képzőművészeti Főiskola tanáraként lelte meg igazi hivatását. Művészetében az idők folyamán a festészetet fokozatosan háttérbe szorította a grafika, ezen belül az ex librisek készítése. Kedvelt technikája volt a fametszet, amely eljárással készült kisgrafikai alkotásai népi ihletésűek. Soó Rezső akadémikus 85 000 darabos ex libris-gyűjteményében, melyet az Iparművészeti Múzeum őriz, közel 200 db Gáborjáni Szabó Kálmán-grafikát gondoznak. Az Iparművészeti Múzeum és a Bélyegmúzeum a művész születésének 100. évfordulójára emlékezik ezzel a Debrecen városához kapcsolódó ex libris-válogatással. A kiállítás forgatókönyvét Solymosi Jánosné írta, a kivitelezést Majsai Mária végezte.

Október 8 és 19 között a debreceni Déri Múzeumban rendezett Mofila Nemzetközi Kiállításra *Az 1986. és 1987. évi Kastélyok sorozat utánnyomásainak változatai* címmel készített válogatást Szegedi Istvánné és Majsai Mária, amelyet a nemzetközi zsűri különdíjjal ismert el.

Október 10-től 1998. március 10-ig tekinthették meg a látogatók a Bélyegmúzeum időszakos, Nagy Zoltán grafikusművész életművét bemutató emlékkiállítását. A megnyitón a bélyegtervező grafikusművészre Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója emlékezett. A mester munkásságát a tanítvány, Vagyóczky Károly méltatta. A kiállítást Nikodém Gabriella és Majsai Mária készítette.

Október 13-án a Mafitt, a Mabéosz és a Bélyegmúzeum által szervezett Surányi László-emlékülésen idéztük fel a neves filatelista emlékét.

Október 16-án a Könnyűipari Műszaki Főiskola nyomdász hallgatói – tanáraik kíséretében – szakmai tárlatlátogatáson tekintették meg állandó kiállításunkat.

A Mofila Nemzetközi Kiállítás különdíja

Október 17-én a Csengeri utcai általános iskola több osztályának látogatását fogadták a muzeológus kolléganők.

November 13-án Stoffer Kálmán a múzeumban adta át a móri bélyeggyűjtők ajándékát, alkalmi levelezőlapokat.

November 20-án Svájcból érkezett Debreceni Zsolt ajándéka, Vertel József grafikusművész dedikált bélyegvázlata.

November 24-én a Hungarofila Kft. múzeumunkban tartotta árverés előtti sajtótájékoztatóját.

November 25-én az Üzleti Hét című lap Postaláda melléklete ajánlotta az olvasók figyelmébe a bélyegmúzeum kiállításait.

December 4-én kis kamara-kiállítással ünnepelte a Magyar Posta Rt. és a Bélyegmúzeum Kass János grafikusművészt 70. születésnapja alkalmából. A kiállítás megnyitóján jelen volt Göncz Árpád köztársasági elnök is, hogy személyesen köszöntse egykori iskolatársát. Születésnapra köszöntőt mondott Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója. A grafikusművészek nevében Varga Pál és Dudás László gratulált. A nagy érdeklődésre való tekintettel (több televíziós társaság is felvételt készített) az eredetileg december 31-ig tervezett kiállítást 1998. március 10-ig hosszabbítottuk meg.

Az ünnepélyes megnyitó

December 8-án a Mafitt és a Gervay Mihály Alapítvány tartotta elnökségi ülését.

December 19-én ünnepélyes keretek között helyezték letétbe a Bélyegmúzeumban a december 6-án a Hungarofila árverésén a Magyar Fejlesztési Bank és a Magyar Posta Rt. által 38 millió forintért vásárolt, 1867. évi piros 3 krajcáros tévnyomatos bélyeggel bérmentesített levelet. Az ünnepségen részt vett Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter és Lotz Károly közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter, valamint a két új tulajdonos cég képviselőjében Huszti András, a Magyar Fejlesztési Bank és Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója. A levélhez – összehasonlítóképpen – egy közönséges 5 krajcáros bélyeggel bérmentesített levél is tartozik, ugyanolyan címezéssel és postakezelési jelekkel.

1867-es piros 3 krajcáros tévnyomat

Az 1867-es könyvnyomatos kiadás a legtöbb vitát kiváltó bélyegsorozat hazánkban olyanira, hogy hovatarozásának kérdése sokáig állandó ütközőpont volt a magyar posta és a filatelisták többsége között. A magyar posta hosszú ideig hangoztatott hivatalos állásfoglalása szerint ugyanis első magyar bélyegnek az 1871-es bélyegkiadást kellett tekinteni, melyet az 1870-re már megalakult és felszerelt magyar Államnyomda készített el. Tény azonban, hogy a kiegyezéssel 1867. május 1-től a posta is – a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium fennhatósága alatt – az önállóan igazgandó ügyek közé került.

Az erről szóló rendeletet 1867. április 12-én Wüllendorf osztrák kereskedelemügyi miniszter, április 13-án Gorove István magyar földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter írta alá: „1867. május 1-től Magyarországon és Erdélyben a postaügyek legfőbb vezetését és igazgatását a királyi magyar kereskedelemügyi minisztérium veszi át. Ezen időponttal a pesti, a pozsonyi, a soproni, a kassai, a nagyváradi, a temesvári és a nagyszombati postai igazgatóságok, továbbá az alájuk rendelt magyar és erdélyi postahivatalok, valamint a postaintézmények kilépnek a császári-királyi kereskedelemügyi minisztérium szolgálati kötelékéből és a királyi magyar kereskedelemügyi minisztériumnak rendeltetnek alá.”

Az önállóvá vált magyar postaigazgatás nyomban saját bélyeget szándékozott kibocsátani, azonban az ország területén akkor még nem volt ennek elkészítésére alkalmas nyomda. A budai Királyi Magyar Egyetemi Nyomda gépparkjának kiegészítéséhez és a munkások betanításához ugyanis olyan sok pénz és idő kellett volna, hogy az a megadott időpontig nem volt keresztülvihető. Mivel pedig Magyarországnak e célra felhasználható más nyomdája nem volt, a magyar kormányzat a Wiener Zeitung 1867. évi 126. számában megjelent közlemény szerint a bécsi államnyomdától rendelte meg bérmentésében a magyar postaigazgatás első bélyegeit. Először külön magyar postabélyegről volt szó, az idő rövidege miatt azonban kénytelenek voltak átmenetileg elfogadni azt a megoldást, hogy az osztrákokéval azonos rajzú postabélyegeket gyártsanak és szállítsanak le magyarországi felhasználásra.

Így állt elő az a kivételes helyzet, hogy két önálló postaigazgatás azonos rajzú bélyegeket használt saját bélyegként. Az 1867-es bélyegek osztrák vagy magyar voltát ily módon bélyegzésük dönti el: magyar az a bélyeg, amelyet magyarországi postahelyen bélyegeztek le. E sorozat hét címletben került kibocsátásra:

- 2 kr sárga nyomtatványok bérmentésére,
- 3 kr zöld helyi levél bérmentésére,
- 5 kr piros távolsági levél bérmentésére,
- 10 kr kék ajánlási díj,
- 15 kr barna távolsági ajánlott, utalvány- és expressz-díj + külföldi levél,
- 25 kr ibolya külföldi levél + postautalványok bérmentésére,
- 50 kr rózsabarna nagy összegű utalványok, nehéz külföldi ajánlott levél bérmentésére.

A levélbélyegeket 400 nyomódúcot tartalmazó és 4×100-as tömbökre tagozódó nyomóle-

mezekkel nyomták. A 100-as tömbökben 10×10 nyomódúcot helyeztek el. Az 5 kr-os egyik első nyomólemezébe azonban tévedésből egy 3 kr-os értékjelzésű nyomódúc is került. Az ezzel a lemezzel nyomott ívek ezért egy színtévyomatot tartalmaztak: vörös színű bélyeget 3 kr-os értékjelzéssel. Ezek az ívek mind Magyarországon kerültek felhasználásra 1867. augusztus végétől október közepéig. Ismertek Brukenau (Hidasliget – Temes vármegye), Detta, G. Becskerek (Nagybecskerek), Kecskemét és Kőbánya bélyegzéssel. A tévyomatok közül 3 db használt és egy levéldarabon talált példány már a század elején ismert volt a szakirodalomban Edwin Müller 1927-ben megjelent közlése alapján. A Kőbánya bélyegzéssel ellátott, teljes postai küldeményen fennmaradt tévyomatok azonban csak 1938-ban bukkantak fel. Történt ugyanis, hogy az Anschluss elől emigráló bécsi Pfeiffer család Budapestre érkezett, magával menekítve cégük üzleti levelezését is. Ezt a levelezést vásárolta meg teljes egészében egy magyar bélyegyűjtő, Gaál László, aki a két tévyomattal bérmentesített, Kőbánya bélyegzéssel ellátott levelet az iratok közt megtalálta. E két levél közül az egyik került később dr. Anton Jerger osztrák gyűjtő birtokába, aki *Frankaturen* című könyvében a „*postai teljest*” bemutatta, megemlítve, hogy tudomása van egy másik példány létezéséről is, mely ugyanebből a levelezésből származik.

Ez a bizonyos másik került most elő dr. Pákozdy Károly gyűjteményének darabjaként, aki egy ceruzás feljegyzés és a családi emlékezet tanúsága szerint valószínűleg 1943-ban 20 000 pengőért vásárolta meg egy hibátlan 5 krajcárossal bérmentesített levéllel együtt. A gyűjtő 1959-ben bekövetkezett halála után örökösei nem tudták értékesíteni e filatéliai világritkaságot, az 50-es évektől kezdve ugyanis Magyarországon gyakorlatilag megszűnt a bélyegek piaca. Szigorú rendelkezések tiltották a külföldön való eladást, az országon belül pedig kizárt dolog volt valós értékén válni meg tőle. Mivel a bélyegyűjtők számára csak az egymás között lebonyolított cserék lehetősége volt adott, az örökösök inkább a kivárással mellett döntöttek, így a rendszerváltás után 1997-ben látták elérkezettnek az időt, hogy ezt az óriási ritkaságot árverésre bocsássák.

Remélhetőleg a hosszú álomból ébredő bélyegpiac élénkülése, az egyre szaporodó bélyegárverések sikere újra felkavarja majd a bélyegyűjtés állóvizét, hiszen e példa is bizonyítja, hogy a bélyeg újra értékálló, hosszú távon kifizetődő befektetés lehet. Újra előkerülhetnek albumok lapjairól, bankok fiókaiból, páncélszekrények mélyéről a féltve őrzött bélyegkincsek, valódi értékükön kelhetnek el az eladásra szánt példányok, hogy árukból még szebb, még ritkább, még értékesebb gyűjteményi daraboknak örülhessenek tulajdonosaik. Éppúgy, mint ennek a filatéliai sztárnak, mely most világritkaság voltának megfelelően a Bélyegmúzeumban nyert elhelyezést, hogy ne csak egy szerencsés gyűjtő, de mindannyiunk közös kincse legyen.

Példátlan volt az összefogás, melynek eredményeként sikerült határainkon belül tartanunk e levelet, mely valójában nem pénzben kifejezett értéke, hanem elsősorban történelmi, posta- és technikatörténeti jelentősége miatt fontos számunkra. Magyar Bálint, a művelődési és közoktatási, valamint Lotz Károly, a közlekedési, hírközlési és vízügyi tárca vezetőjének kezdeményezésére Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója és Huszti András, a Magyar Fejlesztési Bank elnöke szervezte és finanszírozta az akciót, melynek végső aktusaként 1997. december 19-én ünnepélyesen letétbe helyezték a tévyomatot múzeumunkban. E kincs valóságát a terület két legelismertebb kutatója és szakértője: Sípos Józsefné és Visnyovszki Gábor igazolták. Ha pedig ez így van, akkor értéke vetek-

szik a világ legnagyobb filatéliai ritkaságainak értékével, a mi számunkra pedig eszmei szempontból is felbecsülhetetlen. Nem csupán azért, mert forintban kifejezett értéke elérte a 38 milliót, vagy mert előkelő helyet foglal el a legritkább bélyegek sorában – hiszen összesen két ilyen levelet ismer a világ –, hanem elsősorban azért, mert önálló nemzeti létünk felé vezető utunkon megtett első lépéseink tanúja és bizonyítéka, terméke e kis papírdarab. Hiszen félmegoldás ez is, éppúgy mint a kiegyezés, mely Magyarország önkormányzatát jórészt biztosította ugyan, önrendelkezését azonban nem.

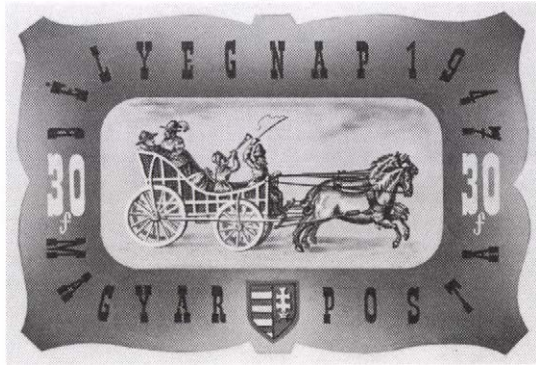
A letébehelyezés ünnepélyes pillanata

Ellentmondásokkal terhelt idők ellentmondásos produktuma, késhegyre menő vitákat kiváltó politikai döntések késhegyre menő vitákat kiváltó következménye. Első vagy mégsem az? Magyar vagy mégsem az? Bélyeg vagy mégsem az? Tudjuk: „*Bűne a koré, mely szülte őt.*” Az ideák és matéria, a vágyak és lehetőségek, a szándék és megvalósulás között örökké ott tátongó szakadék jelképe, de jelképe ugyanakkor a megállíthatatlanul célja felé törő hatalmas, a történelmi mozgást befolyásolni, a felbukkanó lehetőségeket kihasználni képes nemzeti akaratnak, mely kicsi, de biztos léptekkel haladva végül elérte, hogy álmai valóra váljanak.

Reális önértékelésünk, nemzeti identitásunk megőrzésének fontos állomásai múltunk relikviái. Az a társadalom, mely képes ezt belátni, felnőttnek mondhatja magát. Saját múltja egy darabját vásárolta meg a Magyar Posta Rt. és a hozzá befektető társként csatlakozó Magyar Fejlesztési Bank, hogy megszületésének körülményeit, 130 éves létének történetét ismerve és felidézve önmaga formálásának fontos tényezőjévé váljon, vitás kérdések továbbgondolására készítve mindannyiunkat, melyeknek tisztázása, a tanulságok levonása igen fontos lehet a jövőnköt érintő elhatározások, döntések, feladatok megfogalmazásánál.

A bélyegnapi bélyegek művészi háttere

Az 1997. évi bélyegnapi különösen ünnepi volt, hisz hetvenedik alkalommal került sor a filatelisták e hagyományos seregszemléjére 1997. szeptember 19 és 22 között a Magyar Kultúra Székházában. Az esemény elmaradhatatlan része, sőt központi eseménye a bélyegnapi bélyeg

Ismeretlen tervező „Kocs” jelisével beküldött pályamunkája

forgalomba bocsátása és a bélyegkiállítás. A kiállításon múzeumunk azokat a bélyeggrafikákat mutatta be, melyek a bélyegnapi bélyegek meghirdetett pályázatokra készültek, de amelyekből nem készült bélyeg. Összeállításunkkal azt szándékoztunk dokumentálni, hogy a témakijelöléstől a forgalomba bocsátásig tartó folyamatban mi a grafikusok szerepe.

Az 1947-es első bélyegnapi bélyeg óta a napjainkig megjelenteket jól ismerik a gyűjtők, ezért ezeket csak bélyegformában, mintegy em-

lékeztetőként helyeztük el a kiállítási anyagban időrendben, hozzájuk rendezve pályázati riválisait.

Az összeállítás több dologba enged bepillantást. Az egymással rivalizáló pályamunkák hasonló vagy erősen eltérő képi megformálása rámutat, hogy egyes esetekben mennyire pontosan fogalmazta meg elvárásait a posta illetékes osztálya, vagy milyen mértékben bízta a leendő bélyegképet a tervezők fantáziájára. A mindenkori zsűri esztétikai, tartalmi, a nyomdai kivitelezhetőséggel kapcsolatos véleménye következtethető ki az elfogadott és visszautasított változatok összevetése nyomán.

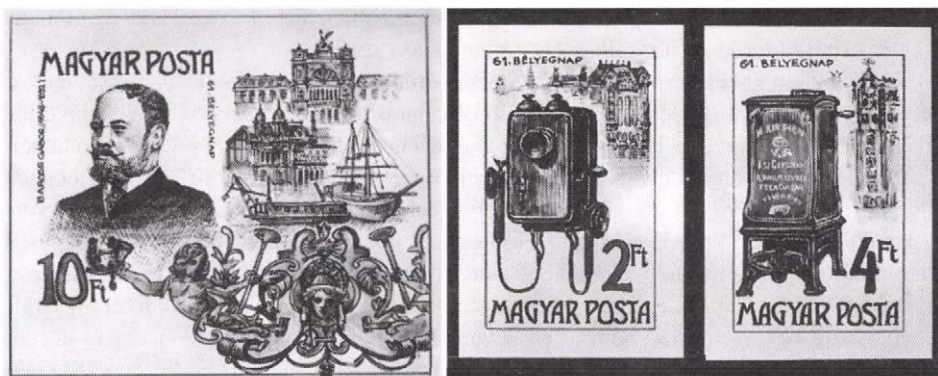
Megállapítható a kiállítási anyagból, hány és mely esetekben jelentek meg bélyegnapi bélyegek több tervező meghívásával bonyolított pályázati rendszerben, s melyek készültek személyre szóló megbízásra készült bélyegterv alapján. Biztos források hiányában a Bélyegmúzeum birtokában lévő anyagok alapján az alábbiakat állapíthatjuk meg a pályázati

Horváth Endre bélyegtervei

és megbízásos tervezetetés megoszlásáról: 1947 és 1997 között 49 kibocsátásról beszélhetünk (egynek véve a szóló bélyeget, a sorozatokat és az esetenként kiadott blokkot). Ebből 14 kibocsátás alapja volt pályázati munkák közül kiválasztott tervrajz. A 49 kibocsátás 17 grafikus munkája. Legtöbbet Vertel József (13 bélyegnapra) és Zombory Éva (10 bélyegnapra) tervezte. Három esetben a bélyegnapi változatot megelőzően már megjelent bélyeget gyártottak újra megfelelő feliratokkal vagy szelvényvel ellátva, ill. blokk formában. A megbízásra készült bélyegek esetében a felkért tervező által készített vázlatokat, vagy a megjelenttől eltérő változatokat mutattuk be.

A pályázati anyagokban több ízben találkozhatunk „*többfunkciójú*” grafikával. Rokon témák esetében a grafikusok két pályázat szempontjait igyekeztek egyidejűleg érvényesíteni. A megjelent bélyegek bizonyítják, hogy a válogatás, zsűrizés is az együttes anyagból történt. Így fordulhat elő, hogy a bélyegkép az egyik, a hozzá tartozó szelvény a másik pályázat anyagából való. (Pl. 1960. Bélyegnap és Bélyegbemutató.) Arra is van példa, hogy sikeres, de egy még jobb változat miatt visszamaradt bélyegnapi pályázati terv későbbi megbízás alapjául szolgált. (Így készült az 1988-as bélyegnapi pályázati anyag alapján az 1990-es *Postatörténet* elnevezésű két címletű forgalmi sor.)

Widerkomm Ervin 1988. évi tervei, amelyek alapján az 1990-es forgalmi sor készült

Talán a bélyegnapi bélyegek kiemelt fontosságát ismeri el a posta azzal a gyakorlattal, hogy tervezésüket olyan grafikusokra bízta, vagy olyan tervezőket hív meg a pályázatra, akik korábbi munkáikkal már bizonyították, hogy a kisgrafika e speciális területének igazi művészei. Némelyikük sokéves, sőt egyes esetekben több évtizedes bélyegtervezői múlttal maga mögött oldja meg az újabb feladatot. Az egyetlen kivétel éppen a legelső bélyegnapi bélyeg tervezője: Kádár György, aki első bélyegesként nyerte meg az 1947-es pályázatot. (A pályázati felkérés idején azonban már ismert személyisége a művészeti életnek, az Iparművészeti Főiskola tanára, a bélyegtervezőként is jól ismert Konecsni György alkotótársa, bélyege megjelenése után egy évvel a Kossuth-díj kitüntetettje.)

A pályázati anyagok egy részénél a művész kiléte egyelőre ismeretlen. A legelső bélyegnapi bélyegek tervezőit is csak jeligéikkel tudtuk „megnevezni”. A bélyegképre vonatkozóan e pályázatnál minden bizonnyal igen konkrét elképzelést fogalmazott meg a posta. Sőt biztosra vehető, hogy a bélyegkép forrásául szolgáló metszet képét rendelkezésre is bocsátotta. (Magyar kocsi. Jeremias Schemel rajza a Chuntherust Bouch című

Papp Tamás bélyegterve

alak előre fordul és postakürtöt fúj. (Ugyanez a metszet – immár változtatás nélkül – jelenik meg harminc év múlva A magyar kocsí története bélyegsor 4 Ft-os címetén.)

A bélyegnapi bélyegek kiemelt kezelését a tetszési index is igazolja: az 1964 és 1995 között eltelt 32 év folyamán 3–4-szer olyan arányban részesültek Az év legszebb bélyege díjban, mint ahányad részét teszik ki ugyanezen időszak bélyegkibocsátásainak. (A díj elnyerésének évei: 1964, 1968, 1975, 1983, 1984.)

A pályázati anyagok különböző készültségi fokú és kidolgozottságú munkák. Az egyes tervezők alkotói módszere rajzolódik ki a skicc szintű elképzelés-felvázolástól a csaknem kiviteli szintig kidolgozott grafikák tanulmányozása során.

Nem rögzített követelmény, de nemzetközileg kialakult hagyományon alapuló elvárás a bélyegnapi bélyegek témáival szemben, hogy valami módon a posta és a bélyeggyűjtés világát idézze. A magyar bélyegnapi bélyegek témái igen változatosak és jelentős részükben – a feliratok szövegétől eltekintve – semmilyen összefüggésben nincsenek a megjelentetés alkalmával. Igaz, a világ első bélyegnapi bélyegéről (Belgium, 1936, Michel 442, a gyermek trónörökös arcképe) is csak a katalógusok és korabeli dokumentumok segítségével állapítható meg a bélyegnap alkalmából való kibocsátás, felirat sem utal rá. Ugyanilyen alapon kár vitatni az 1972-es magyar sor és blokk bélyegnapi mivoltát, csak mert (egyedül a bélyegnapi bélyegek közt) nem viseli a vonatkozó feliratot. Az ábrázolt témák postai, filatéliai vonatkozása vagy annak mellőzése kezdettől fogva váltakozott. Egyes esetekben van a témaválasztásnak legalább közvetett filatéliai vonatkozása, mely azonban csak a kibocsátás eseménytörténetének összefüggéseiben érthető. Például az 1956-os Liszt és Chopin bélyegpár (közülük csak a Liszt arcképét ábrázoló a kifejezetten bélyegnapi bélyeg) megjelenésekor a bélyegnap alkalmából lengyel–magyar bélyegkiállítás rendeztek, Lengyelországban abban az évben volt először bélyegnap, és az ő blokkjuk is a két zeneszerzőt ábrázolja.

A pályázati munkákból – az elfogadottn túl – a legsikeresebbeket, a zsűri minősítése alapján, megvásárolja a posta, és a kiviteli tervekkel együtt múzeumunkban helyezi el. E gyűjtemény anyagából állítottuk össze kiállításunkat.

Svindt Ferenc bélyegtervei

1568-as kéziratos könyvből, melynek nyomán készült a XVI-II. században Weinmann Márton metszete Pozsonyban.) Az eredeti metszethez képest végzett változtatás egy ponton minden pályázó esetében azonos, vagyis nyilvánvalóan a posta kívánsága volt: a hajtó mögött háttal ülő ivó

Nagy Zoltán grafikusművész kiállítása

Ünnepelni és emlékezni jöttek el a Bélyegmúzeumba mindazok, akik 1997. október 10-én Nagy Zoltán grafikusművész, a Pénzjegynyomda egykori művészeti igazgatója, kiváló bélyegtervező kiállításának megnyitóján megjelentek. Ünnepelni az 50 évet, mely egy nagy formátumú, kiváló grafikusművész bélyegtervezői pályájának indulása óta telt el, és emlékezni arra, hogy tíz esztendeje távozott közülünk.

Nagy Zoltán 1916. szeptember 15-én született Tapolcán. Már a gimnáziumban felfigyeltek kivételes rajztudására, így aztán tehetségét az Iparművészeti Főiskolán tanulta kiteljesíteni. Bár két jeles bélyegtervező, Haranghy Jenő és Helbing Ferenc is mesterei közé tartozott, sokáig nem tudott dönteni: a grafika, a festészet vagy a szobrászat mellett kötelezze-e el magát. Negyedéves főiskolás volt, amikor 1938-ban egy eszmei (kiadásra nem kerülő) bélyeg tervezésére kiírt pályázaton első díjat kapott. Nyilván ennek volt köszönhető, hogy amikor Horváth Endre, a Pénzjegynyomda tervező osztályának akkori vezetője, maga is kiváló bélyegtervező, munkatársat keresni a főiskolára érkezett, tanárai Nagy Zoltánt ajánlották. Így lett 1940-ben a Pénzjegynyomda grafikusja. Választását később így kommentálta: „A nemesen egyszerű, a kevésbé hivalkodó kerített hatalmába egy életre.” A Pénzjegynyomda grafikai műhelyében akkor állt össze az a fantasztikus tehetségű csapat, amelynek Horváth Endre vezetése alatt Nagy Zoltán, Vertel József, Füle Mihály, Gál Ferenc és Kékési

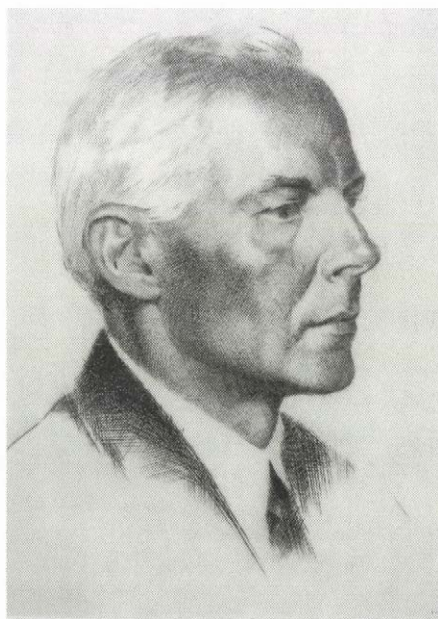

A megnyitó Nagy Zoltán özvegye jelenlétében

László voltak a tagjai. E lehető legszerencsésebb konstellációban a művészi kollektivitást kiegészítette az emberi együvértartozás, a barátság tudata, így lehettek képesek kialakítani a magyar bélyeg, bélyeggrafika egységes arculatát, európai színvonalát.

Amikor 1954-ben Nagy Zoltánt a Munkácsy-díjjal tüntették ki, így fogalmazta meg törekvését: „... a magyar bélyeg ne csak bérmentesítésre szolgáló értékcikk, hanem nemzetközi viszonylatban is művészi színvonalú alkotás legyen”. E célkitűzését a nyomda tervező osztályának vezetőjeként, majd művészeti igazgatóként nem csupán az általa tervezett 207 bélyeg esetében sikerült megvalósítania, hanem munkájával, művészetével hosszú időre meghatározójává vált a magyar bélyegtervezés egészének is. Stílusa, technikája, alkotásainak művészi színvonala évtizedekre mértékévé lett a tervezőmunkának, a bélyegkiadásnak.

Első bélyegét 50 éve, 1947-ben tervezte. A raszteres mélynyomással készült, szokatlan és újszerű grafikai megoldással kísérletező *Repülő* bélyegsor öt címetének tervezéséért rögtön ezüstérmét kapott. E siker folytatásaként látott napvilágot az 1950-es *Repülő* sor, mely már teljes egészében az ő munkája volt, így kevésbé meglepő módon réznyomással került kivitelezésre. Mindazok, akik munkáit csak kicsit is ismerik, tudják, hogy a rézmetszés leginkább kedvelt technikája volt. Nem csupán azért, mert a bankjegykészítés fellegvárának számító Pénzjegynyomdában a metszőkés mindennapos munkaeszköz kellett legyen, hanem feltehetően azért is, mert a rézmetszet az egyetlen eljárás, mely képes olyan fokú plaszticitással visszaadni modelljét, ahogy azt a valamikor szobrászattal kacérkodó művész szeme látni, alkotása láttatni kívánja. Ezért is számít művészi és technikai bravúrnak az 1972-ben megjelent *Petőfi*-sor általa tervezett portréja, amikor is az egyetlen fennmaradt, hitelesnek elismert dagerrotípiáról kellett megformálnia a költő arc-

A Bartók-portré

képét úgy, hogy a modellül választott sziluett semmiféle térbeli információt nem hordozott számára. Hogy ezzel elnyerte az *Év legszebb bélyege* díjat, méltó elismerése volt emberpróbáló munkájának.

Rézmetszésről beszélve nem hagyhatjuk említés nélkül a lenyűgöző *Népviseletek* sorokat, melyeknek darabjai a vonalak kifejező gazdagságával, az árnyalatok finomságával olyan szinten képesek bemutatni népművészetünk leglényegét, amely jóval túllépi a korrekt ismeretterjesztés, a pontos valóságbrázolás határait. Bár bélyegei esetében leginkább az akadémikus metszés technikáját alkalmazta, szívesen dolgozott a szabadmetszés eljárásával is könnyedebb, levegősebb, szárnyalóbb hatást váltva ki. Jó példa erre az 1971-ben kiadott *Bartók*-bélyeg, melyet ugyan ofszetnyomással bocsátott ki a nyomda, de a művész saját öröme elkészítette rézbe metszett változatát is, amit ő maga is egyik fő művének tartott.

Tehetségét bélyegtervező grafikusként leginkább a portrékészítés területén bontakoztatta ki. Nem csupán kivételes rajztudás és remek kompozíciós készség, hanem az a ritka ihletettsé is jellemzi e témában készült alkotásait, amely csak a legnagyobbaknak sajátja. 1952-ben kibocsátott *Néphadsereg napja* sorozatának grafikái a ceruzarajz lágy vonalaiból bontják ki igen árnyaltan azt az erőt, a nagy formátumú egyéniséget jellemző dinamizmust, mely modelljeit haladó eszmék hordozóivá, lelkes tömegek vezetőivé volt képes emelni. Ugyanezzel a technikával azonban tud egészen lágy, lírai húrokat is pengetni az alkotást szemlélő lelkében, amikor múzsája – felesége – arcképét rajzolta meg, avagy a kiállításban is szereplő, leheletfinom vonalakkal, árnyékokkal építkező gyermekportrét álmodta papírra.

Tíz éve már, hogy Nagy Zoltán, a kiváló grafikusművész, a nagyszerű bélyegtervező nincs közöttünk. Mindaddig azonban, amíg művei fennmaradnak és egy-egy kiállítás alkalmával megörvendeztetik a közönséget, amíg bélyegei a gyűjtők albumaiban megkülönböztetett figyelemmel nyernek elhelyezést, amíg alkotásainak, stílusának, egyéniségének hatása jól kitapinthatóan és lemérhetően jelen van a ma bélyegtervezőinek munkáiban, nem veszünk búcsút tőle, hisz vele való találkozásaink – ha nem is mindennaposak – rendszerek, mint azon alkalommal, amikor bélyegmúzeumi kiállítását Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója ünnepélyesen átadta a múzeumlátogató nagyközönségnek.

Kass János születésnapjára

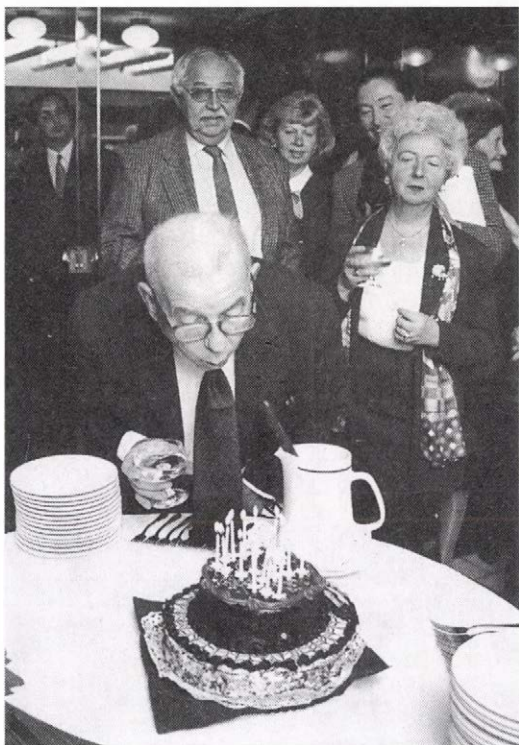
Rendhagyó tárlatot láthattak mindazok, akik 1997. december 4. és 1998. február 28. között a Bélyegmúzeum kiállítótermébe látogattak, ez alkalommal ugyanis nem a mű, hanem a művész maga állt a középpontban. Kass János grafikusművész 70. születésnapját ünneplelte kis kamara-kiállítással a múzeum és a Magyar Posta Rt. A nyolcletablónyi terjedelmet felölelő összeállítás hangsúlyozottan azokat a grafikákat, bélyegterveket mutatta be, melyeket máshol nem láthatott az érdeklődő, ily módon szolgálva háttérül ahhoz a bensőséges ünnepséghez, melyet a megnyitó napján Göncz Árpád köztársasági elnök is kitüntetett megjelenésével, s melyen Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója mondott születésnapi köszöntőt.

Kass János grafikusművész születésének évfordulója voltaképpen csupán ürügyként szolgált arra, hogy kifejezhessük csodálatunkat iránta és művészetére. Nekünk, közönségének, halandó földi embereknek ugyanis nem igazán az a lényeges, hány évvel ezelőtt született, hanem hogy az azóta eltelt időt milyen intenzitással élte meg, folyamatosan közvetítve nekünk élményeit, tapasztalatait, gondolatait, érzéseit művein keresztül. Ez az intenzitás pedig lenyűgöző. Korunkban, melyben a művészet örökkévalósága témában, stílusban és anyagban egyaránt megszűnt, ő képes volt létrehozni egy olyan állandó kapcsolódási pontot az ember és a kozmikus kiterjedésű teremtő gondolat között, melyen keresztül átsugárzik felénk a remény és az értelem, megszűnik a hiábavalóság érzése, hiszen általa tudjuk valamennyien, hogy van rend és cél a teremtésben.

Kass János korszakos jelentőségű művészetének megnyilvánulásai különleges jelentéstartalommal ruházzák fel valamennyi alkotását, nem kivéve ezalól a bélyegeket sem, melyeknek tervezésével 1973 óta foglalkozik. Egyéni stílusjegyei, sajátos grafikai látásmódja és megoldásai szinte külön esztétikai kategóriát alkotnak, amint olyan mindentől és mindenki mástól erősen különböző, elhatárolt egyéni gondolatleképezések születnek keze nyomán, amelyek bőven kimerítik és túllépik a „különös” fogalmát.

Művészetére a vonalak költészete, biztos, erőteljes, lendületes vonalaké, melyek paradox módon éppen egyszerűségük folytán képesek közvetíteni a legbonyolultabb gondolatokat, egész filozófiai rendszereket, összetett, ambivalens érzelmeket. Hatásától éppúgy nem szabadulhatunk, akár a belénk fúródott nyílhegytől, húsunkból többé ki nem téphetjük. Szövegeink, gondolataink, érzéseink körülölelik, lassan benövik, végül részünkkel válik észrevétlen. Nem hagy mérges gocokat bennünk – a gondolat, a probléma felvetésével együtt kínálja a megoldást, a kiutat, a lélek és a test felszabadulását és feloldódását a cselekvésben. Mert a tett az – állítja Kass János – az alkotás, mely kiemel bennünket a reménytelenségéből, melyet pajzsként magunk elé tarthatunk, mely mögé emberi gyengeségeinket elrejtjük, és ami igazolja létünket.

Rendkívüli sokoldalúsággal juttatja el hozzánk ezeket az üzeneteket. Készít grafikákat, festményeket, könyvillusztrációkat, szobrokat, kisplasztikákat, animációs filmeket, fotózik, veréseket és tanulmányokat ír. A reneszánsz ember kutató értelmének ezerarcú meg-

A születésnap tortja

nyilvánulásai, megtalált válaszok egyetlen lehetséges és lehető legtökéletesebb formában élő megfogalmazásai ezek. Nem lehetünk eléggé hálásak, hogy kifejezési formái között a bélyeg, mint kisgrafika is szerepel. Ily módon ugyanis művészete nem pusztán a boldog kevesek, a beavatottak kiváltsága-ként, hanem minden ember közös kincseként él. Kiállításba rendezésükkel valamennyien egy olyan embernek kívántunk még sok, békében és egészségben, töretlen alkotókedvben megélt esztendőt, aki úgy tudott alkotó művészként nemzetközi szinten is a legmagasabb csúcokra jutni, hogy soha nem önmagát akarta görcsösen megvalósítani. Akinek az alkotás természetes ösztöne, belső kényszer, elrendelés, mellyel az anyaghoz kötött dimenzióinkban megszokottnál magasabb rendű erkölcsiséget, mélyebb gondolatokat, őszintébb és tisztább érzéseket közvetít felénk. Kívánjuk, tegye ezt még hosszú évtizedekig!

Historia domus – Postamúzeum, 1997

Január 8-án az év első eseményeként baráti búcsúztatót tartottunk a nagyteremben. Hivatalosan még a múlt év decemberében ment nyugdíjba két kollégánk, Hadi Antalné Klára gazdasági vezetőnk és dr. Sebestyén Kálmán történész-muzeológus.

E hónapban került sor a könyvtár helyiségeinek tatarozására, felújítására, festésére is.

Baráti búcsúztató

Február 10-én megérkezett a nyomdából az újonnan készített belépőjegyünk és képeslapjaink. A nagyméretű képeslap alapja egy – Majsai Mária által rajzolt – térkép, amely megjeleníti valamennyi kiállítóhelyünket. Ezzel egyben játékra adunk módot az érdeklődő látogatóknak. Azok között, akik valamennyi múzeumot, illetve kiállítóhelyet meglátogatják, és annak ellenőrző-pecsétjét e nagy képeslap hátoldalára összegyűjtik, az év végén ajándékokat sorsolunk ki. A nagy képeslap ábrázolásával megegyező plakátokat is készítettünk, melyeket az igazgatóságokon keresztül juttatunk el a postahivatalokhoz. Kiállítóhelyeinkről pedig külön-külön képeslap is készült.

Február 17-én, vasárnap Sopronban a MTESZ székház első emeleti nagytermében Hollndonner László, a Matáv Rt. Soproni Igazgatóságának igazgatóhelyettese megnyitotta a *Tantuszvariációk* című telefonkártya-kiállításunkat. A telefonkártyák mellé a távbeszélő-készülékeket a Soproni Posta- és Távközléstörténeti Gyűjtemény kölcsönözte. Az Internet bemutatóval kibővített kiállítás felügyeletét Hernitz Ferenc látta el. A kiállítás kapcsolódóan február 22-én árusítással egybekötött telefonkártya-börzét is rendeztek, melynek – a kiállításához hasonlóan – nagy sikere volt.

Február 26-án mindannyian elmentünk a *Csodák palotája* tudományos játszóházba azzal a céllal, hogy a távközléshez, telekommunikációhoz kapcsolódó gépet, szemléltető eszközt

keressünk, amit a készülő *Telejubileumok* című kiállításához föl tudnánk használni. Ugyan-ezen a napon este – a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány jóvoltából – részt vehettünk a Matáv Szimfonikus Zenekarának a Zeneakadémián rendezett jótékonyági koncertjén.

Március 1-jétől új munkatársunk lett Oláh Tünde, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem ötödéves történelem–kommunikáció szakos hallgatója.

A Szépművészeti Múzeum adott otthont az *Internet Galaxis* elnevezésű rendezvénynek. Március 3-át, hétfőt kifejezetten a muzeológusok számára tartották fenn, amikor lehetőségünk nyílt az Internettel való gyakorlati megismerkedésre.

A Szegedi Postaigazgatóság munkavédelmi előadójától, Paprika Pétertől kaptuk a hírt, hogy a pusztaszeri postahivatal udvarán hever egy *laptika*, egy kétkerekű kordé, melyet jó lenne a múzeum számára megszerezni. Március 4-én Oláh Tündével, Majoros István kisteleki postahivatal-vezetővel és Rokolya József csengelei bognármesterrel ellátogatam Pusztaszerre. Megszemléltük a már szinte csak vasvázában meglévő járművet, megbeszéltük felújításának, rekonstrukciójának részleteit, a műveletek sorrendjét. Majd fölkerestük Szunyi Mihályt, aki 1970 áprilisától 1984 decemberéig ezzel a laptikával szállította a tanyavilágban a postát.

Épül, szépül a laptika

A Magyar Posta Rt. 1996-ban karácsonyi képeslapok tervezésére gyermekrajz-pályázatot hirdetett. A beérkező több, mint 6000 rajzból a zsűri 218-at választott ki, s ezekből kiállítást készítettünk múzeumunk nagytermében. Március 8-án, szombaton de. 10 órakor Kozák László, a Matáv Rt. vezérigazgató-helyettese a PKI-Konferenciateremben kihirdette a pályázat eredményét, ünnepség keretében átadta a díjakat. I. díjat, 60 000 forint értékű

számítástechnikai berendezést Tamás Krisztina budapesti; II. díjat, kerékpárt Lengyel Adrienne nyírbátori; III. díjat, 20 000 forint értékű ajándékvásárlási utalványt Pesei Petra dunaujvárosi; különdíjat, rádiósmagnót Pasztva Mercédesz budapesti és Schubert Mária pécsi gyermekek nyertek.

A díjnyertes tanulók

Az Országos Rádió és Televízió Testület március 11-én délután 14 órakor Diósdon tartotta összejövetelét. Kovács Gergelyné a rádiótörténeti CD-tervünket, Krizsákné a *Telejubileumok* című kiállításunkat ismertette. A délután során leleplezték dr. Csiky László *Edison*-szobrát. A résztvevők az alapítványunk múzeumairól készült videofilmünket kapták ajándékba. A program a múzeumkertben megtartott szabadtéri peccenyésütéssel zárult.

A Budapesti Turisztikai Hivatal új idegenforgalmi szolgáltatást vezetett be, amelybe bevonta a fővárosi múzeumokat is. A 2900 forintért megvásárolható *Budapest Kártya* tulajdonosa – a kártya érvényességi ideje alatt – korlátlanul igénybe veheti a tömegközlekedési járműveket, ingyen tekintheti meg az akcióban résztvevő múzeumokat, egyéb kulturális és vendéglátó helyeket pedig különböző mértékű kedvezménnyel látogathat. A résztvevő intézmények – így a Bélyegmúzeum, a Postamúzeum és a Telefónia Múzeum – meghatározott arányú részesedést kapnak a szigorúan vezetett statisztikai kimutatás alapján, a látogatók forgalmának függvényében. A *Budapest Kártyát* bemutató sajtótájékoztatón március 13-án a BM Duna Palota Színháztermében Bartók Ibolya képviselte alapítványunkat.

A Rákóczi Margit által tervezett, az összecsukható, hordozható installációra elkészített, *A magyar posta a millenniumtól a millicentenáriumig* című kiállításunk megkezdte vándorlását. Elsőnek a Debreceni Postaigazgatóság kölcsönözte, és március 15-én a Debreceni I. sz. postahivatalban nyitotta meg a vidéki közönség számára.

Március 18-án, kedden délután két órakor Pásztori Tamás, a Matáv Rt. vezérigazgató-helyettese megnyitotta a *Tantuszvariációk* című telefonkártya-kiállítást a budapesti Postamúzeum dísztermében.

Alapítványunk valamennyi múzeumában dolgozó gondnok, teremőr és muzeológus részvételével kibővített múzeumi értekezletet szerveztünk március 24–25-re. Első nap a nagyteremben gyűltünk össze, ahol az alapítvány 1997. évi feladatairól (Kovács Gergelyné),

közönségkapcsolati munkánkról (Pataki Klára), muzeológusi feladatokról, elvárásokról (Kisfaludi Júlia, Krizsákné Farkas Piroska, Solymosi Jánosné), adminisztratív és gazdasági munkákról (Wichmann Béláné), az újonnan megjelenő belépőről, képeslapsorozatokról (Lehelvári Sándorné) hangzottak el beszámoló jellegű, illetve vitaindító gondolatok. A kialakult sokoldalú beszélgetésben szót ejtettünk a teremőrök munkájával, viselkedésével szembeni elvárásainkról is. A vidéki vendégek délután a Bélyegmúzeumban tettek közös látogatást. A második napon a Telefónia Múzeum és a diósi kiállítás volt a látogatás és eszmecsere színhelye.

Múltidéző teadélután címen olyan rendezvénysorozatot indítottunk útjára, amely – reményeink szerint – vissza-visszatérő alkalmat nyújt majd a postatörténet közelmúltja iránt érdeklődők találkozására. Március 26-án a múltidéző beszélgetésre meghívott vendégeink dr. Dedics Imre és dr. Kertész Pál egykori posta-vezérigazgatók voltak.

Március 28-án a PKI-Konferenciateremben került bemutatásra Vitézy László *Kő a sírra* című dokumentumfilmje, amely Pelle János újságíró kutatásai alapján készült. A film vetítése előtt Pelle János előadást tartott a telefon és történelem kapcsolatának modellértékű esetéről, az 1946. évi miskolci népítéletekről.

Április 11-én délelőtt Tatárszentgyörgyön egy kétkerekű, egylovas kordét néztünk (és vásároltunk) meg a postatörténeti gyűjtemény számára, amelyet a második világháború vége óta külterületi kézbesítésre használtak, egészen a legutóbbi évekig. Ezt követően köszöntöttük dr. Muha Istvánné Irénkét 75. születésnapja alkalmából. Délután a múzeumban a Távközlési Dolgozók Betegbiztosító és Önszegélyező Egyletének alapítványi csoportja tartotta értekezletét, melyen sor került a munkahelyi bizottság tagjainak újraszervezésére is. Elnöknek Solymosi Jánosné, pénztárosnak Lehelvári Sándorné, általános helyettesnek Grünwald Évát és dolgozói küldöttnek Hajdú Józsefet választottuk.

Április 15-e Gervay-émléknap a Gervay Mihály nevet felvett posta- és bankforgalmi iskolában. A délelőtt 11 órakor a PKI-Konferenciateremben megrendezett vetélkedő zsűrijében Kovács Gergelyné elnök, Rákóczi Margit zsűritag volt. Délben az emléknapi diákrésztevői megkoszorúzták Gervay Mihály sírját a Farkasréti temetőben, ahová Krizsákné Farkas Piroska kísérte el őket.

Újabb *Múltidéző teadélutánra* került sor április 23-án. Ezúttal Borsos Károly és Holló László postamérnökök beszéltek, beszélgettek a telefonhiánytól a telefon-dömpingig terjedő évtizedek szakmatörténetéről. Sajnos amire e sorokat olvassák, már egyikük sincs az ők sorában. Borsos Károly műszaki főtanácsos 1997. július 11-én rövid szenvedés után meghalt. Gyászjelentésén életére egy nagyon találó bibliai idézet szerepelt: „*Boldog ember ki megnyeri a böltséget, és az ember ki öregbíti értelmét. ... Napoknak hosszúsága vagyon ennek jobbján: az ő balján gazdagságok és tisztesség.*”

A magyarországi televíziózás megindulásának 40. évfordulója alkalmából a Híradástechnikai Tudományos Egyesület április 29-én tudományos napot tartott a Magyar Televízió Rt. 4-es stúdiójában. Alapítványunkat Kovács Gergelyné igazgató és Kurucz István kuratóriumi elnök képviselte.

Az Országos Műszaki Múzeum összehívta a magyar műszaki muzeológusok első országos találkozóját. A hagyományteremtő rendezvényre **május** 5-én a MTESZ Kossuth Lajos téri székházában került sor. Alapítványunk részéről Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és Kurucz István vettek részt. Kovács Gergelyné *Múzeumi gyűjtemények a*

változó világban címmel vitaindító előadást tartott. Az előadások és hozzászólások után a konferencia résztvevői megtekintették az újonnan megnyílt Gázmúzeumot.

Május 6-án a diósi Rádió és Televíziómúzeum adott helyet a Híradástechnikai Tudományos Egyesület seniorok számára tartott május havi előadásorozatának. Mi tárlatvezetést és kisebb vendéglátást nyújtottunk a számukra.

Hosszú előkészítő (egyeztetés és adminisztratív) munka után birtokba vehettük azt a raktárhelyiséget, melyet a Matáv rákospalotai üzemének (Kert köz 8.) tetőterében számunkra biztosítottak. A május 12-én, hétfőn megtartott avatóünnepségre azokat hívtuk meg (elsősorban a Matáv Rt. Ingatlan Igazgatóságának munkatársait), akik az engedélyezésben, tervezésben, kivitelezésben részt vettek, illetve segítségünkre voltak. A kis ünnepségen a Gervay-iskola diákjai szavaltak, illetve a Puskás-testvérek – Katalin és Eszter – fuvolán és csellón kamarazenét adtak elő. A 200 m² alapterületű raktárban a távbeszélő-gyűjteményt és a dokumentációs gyűjteményünk POTI-tól (Posta Tervező Intézet) megörökölt részét tároljuk.

Az 1997. évi Távközlési Világnapról nemcsak egy új kiállítással, hanem kétnapos tudományos előadásorozat megszervezésével is megemlékeztünk. Április 16-án délelőtt a PKI-teremben dr. Marx György, dr. Mojzer Imre, Havas Miklós, dr. Nyíri Kristóf – dr. Palló Gábor, dr. Katona Ferenc – ifj. Frischmann Gábor tartottak előadást. Délután dr. Pásztory Tamás, a Matáv Rt. vezérigazgató-helyettes nyitotta meg a *Telejubileumok* című, Thomas Alva Edisonról, Alexander Graham Bellről, Joseph John Tomsonról, Tihanyi Kálmánról és Tomcsányi Béláról szóló kiállításunkat a Postamúzeum nagytermében. A tudományos előadások – dr. Lajtha György, Kovács Gergelyné, dr. Pálinszky Antal, Heckenast Gábor – Radnai Jenő, dr. Falus László, Tihanyi Katalin, Bóti László, dr. Tormási György – május 21-én folytatódtak.

Az idei *Múzeumi Majális* – május 17–18. – szombat-vasárnapra esett. A Magyar Nemzeti Múzeum kertjében felállított sátrunkban két, egymással összeköttetésben álló telexgéppel és egy LB távbeszélőközponttal szórakoztattuk, illetve ismertettük meg a közönséget. A ragyogó időjárás is hozzájárult a sikerhez. Ezt akkor mérhettük le igazán, amikor

Múzeumi Majális

egy hét múlva – 25-én vasárnap – a gyermeknapon a Mezőgazdasági Múzeumban ugyan-ezen berendezések mellett vissza-visszatérő játsszó gyerekeket, sőt családokat köszönt-hettünk.

Január óta folyik az anyaggyűjtő munka a rádiótörténeti CD összeállításához. Az ebben résztvevő társ múzeumok, magángyűjtők meghívásával május 20-án Diósdon nagy összejövetelt szerveztünk. A találkozói eredményeként – a személyes kapcsolatteremtésen túl – megállapodás született a szorosabb együttműködésről, egymás katalógussal történő tájékoztatásáról.

A Mérmöktovábbképző Intézet műszaki muzeológia szakának hallgatói számára május 25-én kihelyezett előadást tartott Kovács Gergelyné a diósi Rádió és Televíziómúzeumban. Témája általános muzeológia volt. Ezt tárlatvezetés, majd a raktárak megtekintése követte. Kollégáink közül Beszédes Ernő és Oláh Tünde vettek részt a programon.

A *Rádió Sopron* 3 éves születésnapja alkalmából rádiótörténeti kiállítást rendeztek Sopronban május 29. és június 10. között. Ezen a Soproni Posta- és Távközléstörténeti Gyűjtemény anyagából válogatva Hernitz Ferenc bemutatta a század eleji távíró- és távbeszélő-készülékeket, valamint a detektoros és vezetékes rádiót.

A múzeumigazgatók ez évi, Egerben megtartott konferenciáján május 28 és 30 között Kovács Gergelyné, Solymosi Jánosné és Wichmann Béláné vettek részt.

A Gödöllői Királyi Kastélymúzeum újabb 6 szobáját nyitották meg a látogatók előtt. Közülük az egyikben az udvari távíróállomást rendezték be, melyhez tárgyak és táviratok kölcsönzésével járultunk hozzá. A június 6-ai megnyitón Bartók Ibolya, Beszédes Ernő, Kisfaludi Júlia, Wichmann Béláné képviselték múzeumunkat.

A *magyar posta a millenniumtól a millicentenáriumig* című vándorkiállításunk következő állomáshelye a Zuglói 1. sz. új postahivatal, amelyet június 9-én dr. Lotz Károly közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter és Demszky Gábor Budapest főpolgármestere jelenlétében nyitották meg. Az épület avatóünnepségén Kovács Gergelyné, Bartók Ibolya és Grünwald Éva vettek részt.

Június 10-ére készült el Csengelén Rokolya József bognármester a pusztaszeri laptika felújításával. Majoros István kisteleki hivatalvezető utánfutójával szállítottuk Ópusztaszerre, és helyeztük el a kocsiszímben, mint a kiállítás egy új, becses darabját.

A Közép-európai Műszaki Múzeumok Uniója ez évi találkozóját június 15 és 18 között Kassán rendezték meg. Ezen múzeumunkból Hajdú József és Krizsákné Farkas Piroska vettek részt. A kassai Műszaki Múzeumon kívül szabadtéri bemutatóhelyeket látogattak meg és kirándulásokon vettek részt.

Június 17-én Tatabányán a polgármester nyitotta meg a *Tatabánya távközlésének 90 éve* című kiállításunkat, melyen Hernitz Ferenc a soproni gyűjtemény darabjait mutatta be. A kiállítás, melynek megnyitóján részt vett Kovács Gergelyné is, része volt az *Utazás a Matáv körül* elnevezésű rendezvénysorozatnak.

Ebben a hónapban kezdődött a mellékhelyiség, valamint a restaurátorszoba vizes blokkjának teljes felújítása: kövezet- és csempecsere, festés, új WC és mosdófelszerelések. A munkálatok júliusban fejeződtek be.

Július 1-től kezdve új kolléganők – a májusban kilépett dr. Tótné Farkas Anna helyére – Csibi Kinga, aki az okmány- és iratgyűjtemény, valamint a tematikus gyűjtemény kezelését vette át.

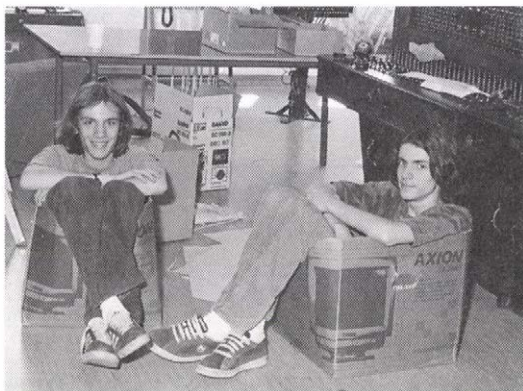
A paksi szabadtéri bemutatóhely, s így a mi mozgópostakocsink is, kezelő hiányában hosszú ideig nem volt látogatható. A Közlekedési Múzeum és a MÁV Pécsi Igazgatósága végre megkötötte a szerződést az új kezelővel, üzemeltetővel, Műhelyi Jánossal. Július 4-én Bacs Lászlóval, Grünwald Évával és Oláh Tündével kitararítottuk a mozgópostakocsit és visszarendeztük a kiállítást, elhelyeztük a felújított exponátumokat.

Július 9-én a VI. kerületi polgármestert, dr. Borsány Györgyöt láttuk vendégül múzeummunkában. Nemcsak a kiállítást tekintette meg, hanem végigjárta a munkaszobákat, az emeleti gyűjteményi szobákat és megismerkedett raktározási gondjainkkal. A hónap folyamán – Beszédes Ernő vezetésével – több héten át középiskolás diákok teljesen befejezték a távbeszélőtörténeti tárgyi gyűjteménynek az átköltöztetését az 5. sz. postahivatal alatti pinceraktárból a rákoskeresztúri tetőtéri raktárba. Krizsák Piroska – Krizsákné Farkas Piroska lánya, György Zoltán Magor és György Árpád Hunor – Bartók Ibolya fiai a tárgyak tisztítása, dobozolása és helyre rakása mellett segítettek a párhuzamosan folyó leltárfotózásban is.

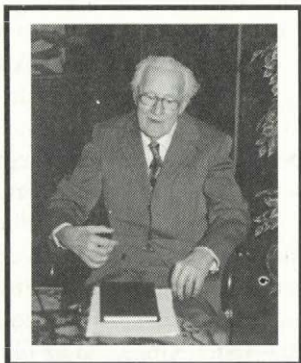
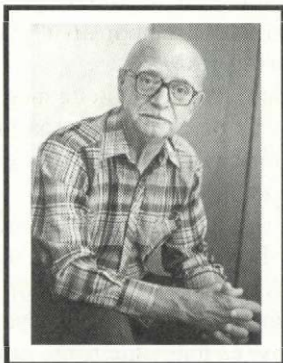
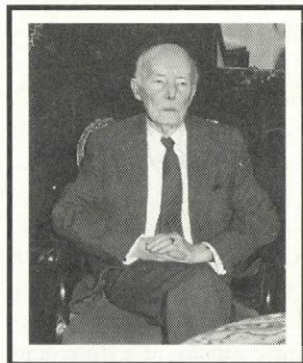
A magyar posta a millenniumtól a millectenáriumiig című vándorkiállításunk **augusztus 15-én** Kiskunhalason az 1. sz. postahivatalban került bemutatásra. Kovács Gergelyné nyitotta meg, a múzeumból jelen volt még Grünwald Éva és Rákóczi Margit is.

Szeptember 1-jétől Urbán Gyöngyi lett új muzeológus kolleganőnk. Az IATM ez évi kongresszusát Madridban tartották szeptember 4 és 10 között, amelyen Kovács Gergelyné vett részt.

Szüllő Lászlótól – Laci bácsitól – a Telefónia Múzeum szellemi atyjától szeptember 12-én vett végső búcsút a Postamúzeum nevében Beszédes Ernő, Dérszegi Miklós, Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és Kurucz István.

Munka után jól esik a pihenés!

Tőlük búcsúzunk: Borsos Károly, Szüllő László és Holló László

A már hagyománnyá vált Puskás Tivadar emlékkoszorúzásán szeptember 15-én Kirászákné Farkas Piroska és Urbán Gyöngyi képviselték múzeumunkat a Kerepesi temetőben.

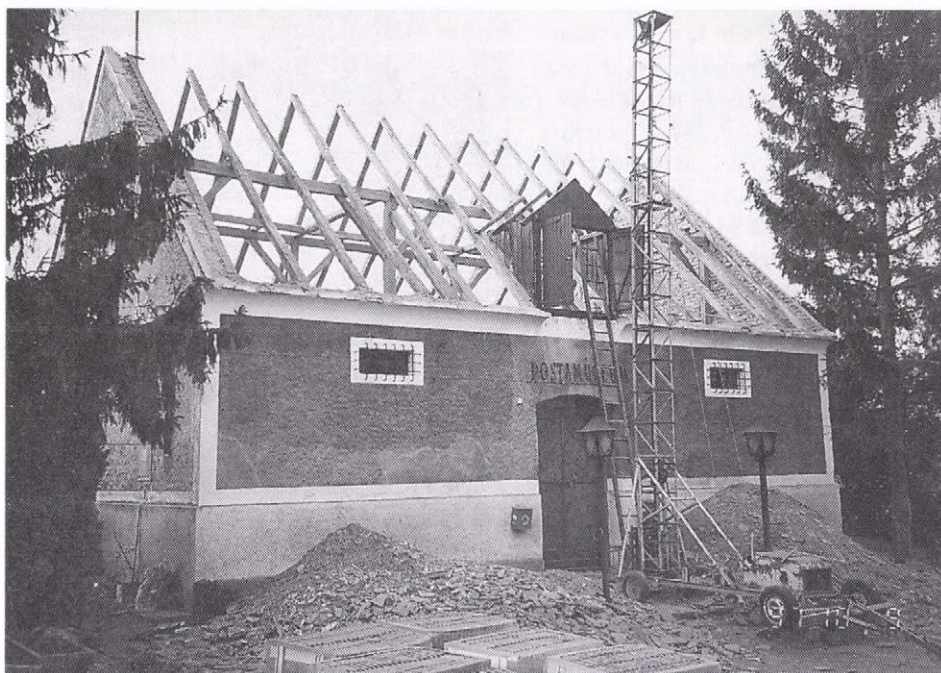
Beszédes Ernő szeptember 17-én sikeres gyűjtőúton járt Halimba–Padragkút–Öcs útvonalon. Szőcről, a szociális otthonból a korábban felajánlott X/30-as CB távbeszélőközpontot hozhatta el.

A fennállásának 150. évét ünneplő Siemens cég *Hagyomány és megújulás* címmel szeptember 29 és október 4 között jubileumi emlékkiállítást rendezett, melyhez néhány tárgy kölcsönzésével mi is hozzájárultunk. Szeptember 29-én az ünnepi ülésen és a kiállítás-megnyitón Beszédes Ernő, Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vettek részt.

Az egri Dobó István Múzeum két évente rendez konferenciát a magyarországi végvá-
rak kutatásával, történetével kapcsolatban. 1997-ben a téma a kommunikáció volt. Dr. Kamody Miklós előadással, Csibi Kinga és Urbán Gyöngyi hallgatóként vettek részt az **október** 15–16-án megtartott konferencián.

Az új, fiatal muzeológuskollégák első önállóan tervezett kiállításának címe röviden *A levél*, amely egy terembe (zeneterem) összesűrítve mutatja be a levél útját – megírásának pillanatától a címzetthez való megérkezéséig. A kiállítást október 20-án Doros Béla, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója nyitotta meg.

Október 13 és 20 között Balatonszemesen Veisz Csaba helyi vállalkozó teljesen – szükség esetén gerendacserét is végrehajtva – felújította az épület tetőzetét. Ezt követően – az eredeti méretű postajárműveket kivéve – valamennyi kiállítási tárgyat hazahoztuk, mert azt terveztük, hogy tavasszal az épület szigetelése után a kiállító-helyiséget is felújítatjuk.

Tetőcsere

Miskolcon a Magyar Posta Rt. igazgatósága restauráltatta Dunorelli András, a város 1829 és 1845 között működött postamesterének síremlékét. Október 22-én, szerdán ünnepséggel egybekötve állították föl újra a Baross Gábor Postaforgalmi Szakközépiskola előtt, amelyen dr. Kamody Miklós mellett Kovács Gergelyné és Urbán Gyöngyi képviselték a Postamúzeumot.

Október 27 és 31 között Csibi Kinga, Oláh Tünde és Urbán Gyöngyi számítógépes alaptanfolyamon vettek részt a Posta Oktatási Központ szervezésében.

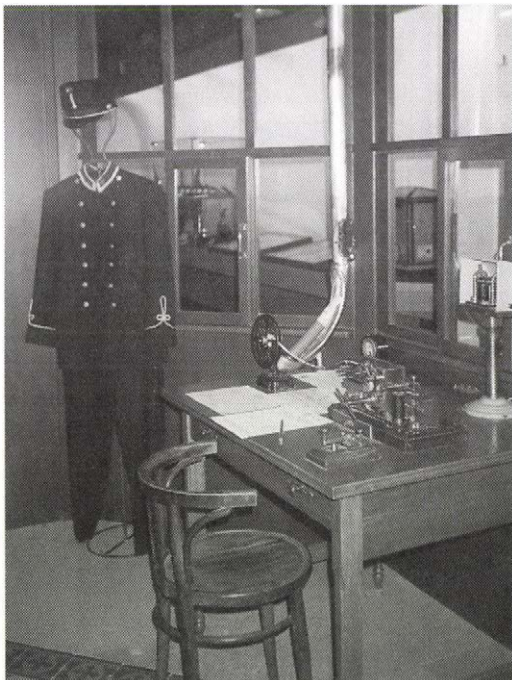
Hernitz Ferenc újabb kamara-kiállítást készített a soproni gyűjtemény anyagából. Ezúttal *Tapolca távközléstörténete* címmel, amely **november 7 és 13** között volt látható az *Utazás a Matáv körül* tapolcai rendezvénysorozat keretében.

A Budapesti Turisztikai Hivatal november 26-án a Pesti Vigadóban bemutatta új Budapest-ismertető idegenforgalmi rövidfilmjét, amelyben budapesti múzeumaink is szerepelnek. A programon alapítványunkat Bartók Ibolya képviselte.

Triesztben a olasz területi postaigazgatóság létrehozott egy postamúzeumot, s az igazgatósági épület egy emeletén kiállítóhelyet épített. Közép-európai posták történetét bemutató kiállításrészlet elkészítéséhez bennünket is felkértek az együttműködésre. A felkínált lehetőséggel élve, a terem közepén elhelyezett hivatal-entérióban, a Magyar Királyi Posta század eleji kisebb posta- és távíróhivatalát rendeztük be. November 27-én Beszédes Ernő, Csibi Kinga és Grünwald Éva Triesztbe utaztak, ott az olasz kollégáknak segítve rendezték el kölcsönadott tárgyainkat. 28-án, pénteken 11 órakor részt vettek az ünnepélyes megnyitón. A kiállításnak, s benne jelentős szereppel a M. kir. Postahivatalnak nagy közönségsikere és sajtóvisszhangja volt.

Elena Peipo, a finn Rádió- és Televíziómúzeum munkatársnője Budapestre látogatott. Két napig volt a mi vendégünk. November 28-án Urbán Gyöngyi kíséretében megismerkedett a Telefónia Múzeummal, majd 28-án a diósdói múzeummal. A finn rádiómúzeum, hasonlóan a miénkhez, egy kiszolgált rádióállomás épületében, két egyforma adótorony tőszomszédságában kapott helyet.

Az idei év gyűjtőútjai a Magyar Posta Rt. Budapesti Igazgatósága és a Budapest Vidéki Igazgatósága területére irányultak. November 25-én Urbán Gyöngyi a Postamúzeum-ból és Solymosi Jánosné, Kiss Ildikó a Bélyegmúzeumból a Budapest 4. és 62. sz. hivatalok raktáraiban néztek körül.

Trieszti kiállításrészlet

December 2-án Csibi Kingával és Koppándi Ágnessel Pest megyében jártam Püspökhatvan–Acsa–Csővár–Keszeg–Penc–Rád–Sződ; december 3-án, amikor Oláh Tünde jött velünk Kinga helyett, Fejér megyében Kísszentmiklós–Nagykarácsony–Alsószentiván–Alap–Sárbogárd–Perkáta útvonalon.

Múzeumunk Andrássy úti kiállító-helyiségei közül a portaszobából közvetlenül megközelíthető, egykori Saxlehner-féle könyvtárszobában Beszédes Ernő kicsi, de tárgyakban gazdag távirótörténeti kiállítást rendezett az első, Magyarország területén működő táviróvonal megnyitásának 150. évfordulójára. A *Távíró-születésnapok* című kiállítást december 10-én délután Kurucz István kuratóriumi elnök nyitotta meg.

A Budapesti Történeti Múzeum főigazgató-helyettese, F. Dózsa Katalin a földalatti vasút megállóiban elhelyezett tablókön város történeti kiállítást tervezett a főváros egyesítésének 150. évfordulójára. Az *Egy nagyváros születése* című, sajátos tárlatban a Postamúzeumnak is helyet biztosítottak. A Bajcsy-Zsilinszky úti megálló mindkét oldalán 1-1 vitrinben mutathattam be részben a Saxlehner palotát, részben pedig a gyűjteményeinkre jellemző tárgyakat és fotókat. A kiállítás megnyitója december 11-én volt a Hősök tere megálló Vörösmarty tér irányú peronján, majd az Opera Lotz-termében folytatódott sajtótájékoztatóval.

Az év utolsó rendezvénye az *Adventi Szalon*, a múzeumunkkal kapcsolatban álló nyolc képző- és iparművész vásárlással egybekötött tárlata volt, amelyet december 13-án a VI. Kerület Terézvárosi Polgármesteri Hivatal alpolgármester asszonya, dr. Szpirulisz Ildikó nyitott meg. A kiállítás két napja alkalmat adott a közönségnek arra, hogy személyesen találkozzon a kiállító művészekkel: Benkő T. Sándor, Gy. Vad Erzsébet, Józsa Judit, Kapros Kósa Edit, Kiss Gyula, Salló István, Somogyi Győző, dr. Csiky László. A megnyitót a Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola *Ünnepvárás* című zenés irodalmi összeállítása gazdagította. Mindkét nap délutánján zenés műsor is köszöntötte a vendégeket, melyen Puskás Eszter énekelt, Bartha Katalin hegedült, Molnár Balázs fuvolázott.

Évzáró kiállítás, Adventi Szalon

Telejubleumok

Kiállításunk címe mögött több nemzetközi és hazai évfordulós eseményre emlékezünk. A 150 éve született két kiváló ember, Alexander Graham Bellre és Thomas Alva Edisonra, akik találmányaikkal forradalmasították a technikai fejlődést.

A 20. század új tudomány- és iparágának, az elektronikának a létrejötte a 100 éve felfedezett elektronhoz fűződik. Felfedezője, Joseph John Thomson munkásságát is bemutatja kiállításunk

A nemzetközi évfordulók mellett két 100 éve született magyar mérnökre, Tomcsányi Bélára és Tihanyi Kálmánra emlékezünk. Tomcsányi Béla, a Posta Kísérleti Állomás mérnöke a Magyar Rádió stúdióinak kialakításában, majd munkájának irányításában munkálkodott. Tihanyi Kálmán a töltéstárolás elvének feltalálásával a képfelvévő cső elektronikus megvalósításához járult hozzá.

Alexander Graham Bell

„A feltaláló olyan ember, aki körülnézve a világba úgy érzi, amit lát mind jobb is lehetne. A világ megújításának szelleme keríti hatalmába, kutatásaival azt kívánja megtestesíteni.”

Alexander Graham Bell 1847. március 3-án született a skóciai Edinburghban. Édesapja, Melville Bell beszédhibás gyermekekkel foglalkozó tanító, édesanyja, Elisa Grace Symonds arcképfestő és zenész volt. A fiatal Bellt is vonzotta a zenei pálya, végül azonban atyja mesterségét, a gyógynevelést választotta. Barátjával 1862 elején segédkezett apjának a *látható beszédnek* nevezett jelrendszer bemutatásánál. Ez a jelrendszer a hangszervek működését ábrázolta a hang kiejtésekor. Ezeket a jeleket nyomtatott alakban éppen úgy lehetett alkalmazni, mint az ábécé betűit.

1863-ban az Elgin-i Weston House bentlakásos fiúiskolában kapott segédtanítói állást, zenét és szép beszédet tanított. 1866 őszétől Bathben a Somersetshire College tanára. Érdeklődése ekkor fordult az elektromosság felé, itt szerelt fel egy telegráfvezetékét saját és barátja szobája között.

1867-ben Melville Bell maga mellé vette társnak fiát, aki Londonban a hangkép-

zés anatómiájának kutatására specializálta magát az Egyetemi Kollégiumnál. A család tuberkulózis fertőzést kapott, Bell is beteg lett. Apjuk az orvosok tanácsára, amikor már két gyermeke meghalt TBC-ben, feláldozva karrierjét 1870 júliusában családjával együtt áttelepedett Kanadába. Bell hamarosan meggyógyult, és 1871 áprilisában a Sarah Fuller által vezetett bostoni intézetben kapott állást, ahol sikeresen alkalmazta a *látható beszéd* tanításának módszerét. A következő években a bostoni egyetem hangfiziológia professzora lett, több prominens bostoni személyiség beszédhibás gyermekét tanította meg beszélni. Ők támogatták anyagilag távírófejlesztési kísérleteit, amelyek a telefon feltalálásához vezettek.

Szabadalmi kérelmét 1876. február 14-én adta be és március 7-én jegyezték be. Telefonját Philadelphiában a centenáriumi kiállításon mutatta be. 1877. július 9-én megalakult a Bell Telefontársaság. 1877. július 11-én felségül vette Mabel Hubbardot, és apósa tanácsára Angliába indultak, hogy megismertessék a telefont.

A telefon felfedezéséért 1880-ban a francia kormány az 50 000 frankkal járó Volta-díjjal tüntette ki. A pénzből Washingtonban Volta Laboratóriumot alapított, ahol munkatársaival Edison fonográfjának fejlesztésén, 1897-től a fénytelefon kifejlesztésén dolgoztak.

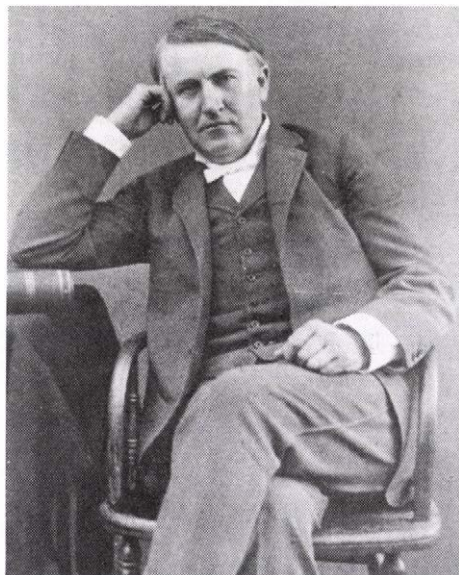
1908-ban repülési kísérleteket folytatott, azt vallotta, hogy „*a nemzet, mely uralja a levegőt, végül a világot fogja kormányozni*”. Sokoldalú érdeklődését példázza, hogy 1914-ben – együttműködve a Baddeck Bay-i állattartó gazdákkal – kitenyészített egy igénytelen, de mégis jó adottságokkal rendelkező új birkafajtát. Foglalkoztatta a vízi járművek mechanikája is. Egyik sikeres munkája az első 114 km/óra sebességgel haladó ún. hydrofoil csónak volt, melyet 1919-ben mutatott be.

1920-ban szülővárosa, Edinburgh díszpolgárává választotta. Beinn Bhreaghban, életének 75. évében, 1922. augusztus 2-án hunyt el. Temetése napján mindenütt két percre leállt a telefonforgalom, így adóztak a telefonközpontokban Bell emlékének.

Thomas Alva Edison

Samuel Edison és Nancy Elliot gyermekeként 1847. február 11-én született az Amerikai Egyesült Államok Ohio államában, Milanban. Szülővárosa, mivel a vasúti pálya áthaladását megakadályozta, teljesen visszafejlődött. 1854-ben a család átköltözött a Michigan-állambeli Port Huronba. A gyermek Edison súlyos skarlát következtében halláskárosult lett, nem tudott beilleszkedni az iskolába, ahonnan három hónap múlva kimaradt. Édesanyja tanította. Sokat olvasott, 12 évesen a Port Huron és Detroit között közlekedő vonaton újságot, könyvet, édességet árult és Weekly Herald címmel saját lapot szerkesztett.

1863-ban Port Huronban lett távírász. 1868-ban vállalt állást Bostonban a Wes-

tern Union Telegraph Companynál. Első szabadalmát 1869. június 1-jén egy szavatszámológóra jelentette be. 1870-től New Yorkban tőzsdei távírásként dolgozott. 1871-ben üzemet alapított a New Jersey-beli Newarkban, és feleségül vette az üzemben dolgozó Mary Stilwellt. Ebben az időben a duplex és kvadruplex távírórendszereken dolgozott és szabadalmaztatta az elektromos tollat.

1876-ban a New Jersey-beli Menlo Parkban új laboratóriumot hozott létre. Bell találmánya, a telefon felkeltette érdeklődését, foglalkozni kezdett vele. Így találta fel a szénmikrofont és alkalmazott indukciós tekercset. Saját telefonját 1879-ben mutatta be. A fonográf szabadalmának elfogadását 1877. december 24-én kérte.

1878-ban Philadelphiában megismerkedett George F. Barker professzor villamos ívlámpájával. Kísérletezni kezdett az izzólámpával, és megalakította az Edison Villamos Világítási Társaságot. Első kísérleteinél – sikertelenül – platinaszálat alkalmazott, hosszas kitarító próbálkozások után találta meg a megfelelő anyagot, a szénszálat egy elszenesített gyapjúsál alakjában. Az első, 40 órán át égő izzólámpa 1879. október 21-én készült el. A villanylámpát az utcákon és az épületekben akarta alkalmazni. A korabeli dinamók azonban rossz hatásfokúak voltak. Új dinamó tervezéséhez kezdett. A létrehozott monstrumnak a „*Hosszú derekú Mary Ann*” becenevet adták. 1880-ban a Menlo Parkban villanymeghajtású vonatot épített.

Első felesége halála után (1884), 1886 februárjában vette el feleségül Mina Millert. Új otthonukat West Orangeban rendezték be. Így Edison 1887-ben itt létesített új kutatótelepet. Fonográfját fejlesztette és diktafont szerkesztett. Érdeklődése egyre inkább az ipari kutatásokra terjedt ki. 1888-ban vasércfeldolgozó üzemet, érctelepet vásárolt. New Jerseyben új feldolgozó üzemet hozott létre, mágneses fémkiválasztót üzemeltetett, egy egész bányászfalut alapított. Kinematoszkópját 1891-ben szabadalmaztatta. Röntgensugárral kísérletezett, röntgengépet készített. A lúgos akkumulátor kifejlesztéséhez 1900-ban kezdte meg kísérleteit.

Edison másik ipari tevékenysége a cementgyártás volt. 1902-ben előre gyártott öntött házakat épített. 1912-ben Henry Ford T-modelljeihez készített elektromos önindítót. A világháború idején a haditengerészet részére dolgozott. 1927-ben Floridában gumi-kutatószakra hozott létre laboratóriumot.

1930-tól egyre többet betegeskedett. 1931. október 18-án West Orangeban elhunyt. Temetése napján a gyász jeléül az Amerikai Egyesült Államokban egy percre lekapcsolták a villanyvilágítást.

Kiállításunkban Edison munkásságának bemutatásán túl szükségesnek tartottuk megismertetni Magyarországhoz fűződő kapcsolatait, valamint emlékezetét, amelyet találmányainak köszönhetően nemcsak a tudomány, hanem mondhatni az egész világ őriz.

Az európai, s benne a magyar vállalkozó szellemnek és szorgalomnak jelentős szerepe volt Edison sikereiben. Európában nem hittek Edison találmányaiban, nehéz feladat várt azokra, akik Európában meg akarták honosítani azokat.

A fonográfot Edison 1877-ben szabadalmaztatta Nagy-Britanniában. Magyar munkatársa, Puskás Tivadar a London Stereoscopic Companyval folytatott tárgyalásokat a fonográf előállításáról és forgalmazásáról. A találmányokat kiállításokon mutatta be a nagyközönségnek. Puskás Tivadar Edisons rendszeresen tájékoztatta az európai kínálatról, a konkurenciáról. Európai berendezéseket, eszközöket, szaklapokat küldött a Menlo Park-

ba. Puskás Tivadar 1878-ban Londonból Párizsba ment és az Avenue de l'Opéra 45. számú házban irodát nyitott. Edison Puskás Tivadart 1879. október 29-én az Edison Társaság igazgatósági tagjának nevezte ki. Az európaiak először az 1881-es első párizsi nemzetközi elektrotechnikai kiállításon láthattak villamos világítást.

Edison másik magyar munkatársa Fodor István mérnök volt, aki két amerikai kollegájával a strassburgi pályaudvaron szerelte fel a villamos vezetékeket és az izzólámpákat, majd 1882 tavaszán Antwerpenben és Brüsszelben, valamivel később Amszterdamban mutatta be a villamos világítást. Év végén Orosz-, Finn-, majd Görögországba és Algírba telepítette be az új fényt. Algírban az új villamossági ipának úttörője és instruktoraként tartják számon. Fodor István 1905 és 1917 között az 1893-ban megalakult Budapesti Általános Villamossági Részvénytársaság vezérigazgatója volt.

Edison először a párizsi kiállítás alkalmával, 1889-ben járt Európában. Bár Párizsban és Berlinben fejedelmi fogadtatásban volt része, mégsem érezte jól magát, igyekezett haza. Európa megismerésére 1911-ben határozta el magát, Magyarország meglátogatását nem vette tervbe. Edison családjával együtt automobilon utazott. Fáradtan érkeztek Bécsbe, hallani sem akartak a Fodor István javasolta budapesti utazásról. Edison végül elfogadta, hogy vonaton tegyék meg az utat, így 1911. szeptember 11 és 12-én Pozsony és Budapestet látogatták meg. Búcsúzáskor Edison köszönetet mondott Fodor Istvánnak: *„Köszönöm Önnek, hogy elhozott Magyarországra. Amit ott láttam, azt a meggyőződést érlelte meg bennem, hogy az az idő, amit a hunok amerikai kivándorlását illetőleg elémm festett, sokkal közelebb van már, semmint hittem volna. Mindig becsültem és szerettem a magyarokat és ez az érzés még erősebben él mostantól fogva a lelkemben. Fodor, Ön büszke lehet nemzetére!”*

Edison emlékezetét – találmányain túl – irodalmi, képzőművészeti alkotások, ez utóbbiak között számos bélyeg- és telefonkártya-grafika őrzi világszerte. Hazájában szülővárosában, az Ohio állambeli milani, Floridában a Port Myers-i múzeumokban és Michiganban a Dearborn városban lévő Henry Ford Múzeumban jegyzeteinek, naplójának, kísérleti tárgyainak gazdag gyűjteménye látható, mindhárom sok ezer látogatót vonz évről évre. A gyermekek a világ első beszélőbabájának örvendnek, a kutatók Edison laboratóriumainak, ahol minden ugyanott és ugyanúgy található, mint az ő idejében. Ott van az a kis táborigy is, amelyre éjszakába nyúló munkája közben egy kis szunyókálásra ledőlt.

Születése 150. évfordulóján Amerika tisztelettel és szeretettel emlékezett nagy fiára. Az emlékévé szülővárosában 1996. november 29-én *Milan a fény városa* rendezvénysorozattal kezdődött és 1997. december 3-án fejeződött be a *Karácsony fények* című ünnepekkel.

Munkássága méltó arra, hogy jubileumi kiállításunkon mi is köszöntsük annál is inkább, mert magyar munkatársai, látogatása Pozsonyban és Budapesten személyes kapcsolatot hozták Magyarországgal, ahol Budapesten és Pécs utcák őrzik nevét; és két életrajzi könyv is népszerűsíti ifjúságunk körében: Balla Ignác 1912-ben és Horváth Árpád 1983-ban megjelent írásai.

Az Edison irodalomban gyakran olvasható ezer szabadalom nemcsak a laikus olvasókat, hanem a technikatörténészeket is kíváncsivá tette. A Journal of the Patent Office Society ezért adta ki 1954-ben Edison 1093 szabadalmának jegyzékét a bejegyzés időpontjának sorrendjében, 1869 és 1933 között. Az utolsó négyet már a feltaláló halála után jegyezték be.

A katódsugártól az elektron felfedezéséig

Már a 18. század közepe táján ismert volt az a tény, hogy ritkított gázon keresztül áramot vezetve élénk fényjelenséget kapunk.

Faraday 1830-ban egy elektrosztatikus gép segítségével hozott létre kisülést. A vizsgálatokat felgyorsította az 1855-ben Heinrich Geissler által feltalált szivattyú, mely az addigiaknál sokkal nagyobb vákuum előállítását tette lehetővé. Julius Plücker 1859-ben fedezte fel a katódsugarakat, azután tanítványával, Johann W. Hittorffal részletesen megvizsgálták és az alábbi tulajdonságokat állapították meg: a katódsugár a katódból lép ki, egyenes vonalban terjed, több anyagon fluoreszcenciát okoz, mágneses térben eltéríthető.

1879-ben kapcsolódott be a vizsgálatba William Crookes. Ő volt az első, aki megkísérelte a katódsugarakkal kapcsolatos jelenségek elméleti magyarázatát is megadni. Szerinte a katódsugár nem más, mint negatív töltéssel ellátott molekulák áramlása. A katódsugarakat Heinrich Hertz és tanítványa, Philipp Lenard is vizsgálták. Ők úgy gondolták, hogy a katódsugár az elektromágneses hullámok egyik fajtája.

Wilhelm K. Röntgen vizsgálatai is közvetlenül a katódsugarakra irányultak, amikor 1895-ben véletlenül felfedezte az X-sugarakat. Az X-sugarak elektromágneses hullámok, melyeknek hullámhossza rövidebb mint a fényé és a legtöbb anyagon áthalad. (Felfedezőjéről nevezték el röntgensugaraknak.)

A katódsugarak közel fél évszázados rejtélyét 1897-ben Joseph John Thomson angol fizikus oldotta meg. Thomson a kísérleteiben a részecskéket egymásra merőleges elektromos és mágneses térbe vitte. Ennek mindegyike eltéríti a töltött részecskéket, még hozzá ellenkező irányba. A vizsgálatokból megállapította, hogy a katódsugár olyan részecskékből áll, amely részecskék azonosak, bármilyen elemet is használunk katódként vagy töltőgázként. Így tehát ez a részecske minden elem atomjának alkotórésze. Thomson méréseiből már meg tudták becsülni az elektron tömegét, és úgy találták, hogy ez a tömeg három nagyságrenddel kisebb, mint a legkisebb atom, a hidrogénatom tömege. A katódsugárral végzett kísérletek valószínűsítették, hogy az elektron főszerepet játszik az atom felépítésében.

Atommodelljét 1904-ben építette fel, úgy képzelte az atomot, hogy az egy folyamatosan elosztott, az atom egész térfogatát kitöltő pozitív töltésű részből és az ebbe beágyazott igen kis méretű (pontoszerűnek tekintett) elektronokból áll. Innen kapta ez a modell a „mazzolás puding” elnevezést. A pontoszerű elektronok vagy nyugalomba vannak, vagy meghatározott pályákon körbe keringenek.

A 20. század első éveiben a kép az atom felépítéséről még bizonytalan volt ugyan, de a merész próbálkozások nyomán látták már a tisztázandó problémákat. Az atomszerkezet megismerésében döntő fordulatot Ernest Rutherford és munkatársai 1909–1911-ben végzett mérései hoztak. Az elektron felfedezése tette lehetővé egy új tudomány és iparág, az elektronika létrejöttét.

Joseph John Thomson

1856. december 18-án az angliai Cheetham Hillben, Manchester közelében született és 1940. augusztus 30-án Cambridgeben halt meg. Thomson egy külvárosi könyvkereskedő fia volt. 14 évesen iratkozott be az Owens Egyetemi Kollégiumba, amely ma a manches-

teri Victoria Egyetem. Az egyetem akkor indított néhány kísérleti fizikakurzust. 1876-ban ösztöndíjat kapott a Trinity Collegeban, Cambridgeben, és élete végéig ottmaradt. 1880-ban matematikából B. A. (baccalaureatusi – legalsó egyetemi fokozat) fokozatot szerzett, ezután kísérleti kutatásokat végzett a Cavendish Laboratóriumban. Itt kezdte el az elektromágnesesség elméletének kidolgozását.

Ahogy azt James Clerk Maxwell kimutatta, az elektromosság és a mágnesesség között összefüggés van. Joseph John Thomsont tudományos eredményei alapján 1884-ben a londoni Királyi Társaság tagjának választották és kinevezték a Cavendish Laboratory fizika-professzorának.

Thomson legjelentősebb munkája a részecskék vizsgálata volt. 1897-ben jutott arra a következtetésre, hogy minden anyag, származzon is bármilyen forrásból, azonos fajta részecskéket tartalmaz, melyek jóval kisebb tömegűek mint az atomok, melyeknek részét képezik. Ezeket az elektronokat Thomson korpuszkuláknak nevezte.

1906-ban a gázok elektromos vezetőképessége területén folytatott kutatásaiért fizikai Nobel-díjat kapott; 1908-ban lovaggá ütötték; 1909-ben a Brit Társaság a Tudomány Fejlődéséért elnöke lett; 1912-ben Érdemrendet kapott.

Thomson nem volt zárkózott szobatudós. Adminisztratív vezetője volt a nagyon sikeres Cavendish Laboratorynak. (Itt találkozott Rose Elizabeth Pagettel, akit 1890-ben feleségül vett.)

Nem csupán a kutatási projekteket adminisztrálta, hanem finanszírozta a laboratóriumi épületek két bővítését is, elsősorban tandíjából, mivel az egyetemtől és az egyetemi kollégiumoktól nem sok támogatást kapott.

Thomson ezenfelül kitűnő tanár is volt. Rendszeresen tartott előadásokat délelőtt kezdő évfolyamoknak, délután pedig postgraduális hallgatóknak. Abból a kutatócsoportból, melynek tagjait 1895 és 1914 között maga köré gyűjtött a világ minden tájáról, heten Nobel-díjat kaptak.

A tudományon kívül érdeklődése a politika, modern regényirodalom, dráma, egyetemi sportok és a tudomány nem szakmabeli aspektusai iránt is megmutatkozott. A fizikán kívül leginkább a növények érdekelték.

1918-ban Thomson a Trinity College igazgatója lett. Ez a pozíció, amelyben haláláig megmaradt, lehetőséget adott neki arra, hogy sok olyan fiatalal találkozzon, akiknek az érdeklődési köre a tudomány területén kívül esett. Örömet leltek ezekben a találkozásokban és sok új barátot tettek szert.

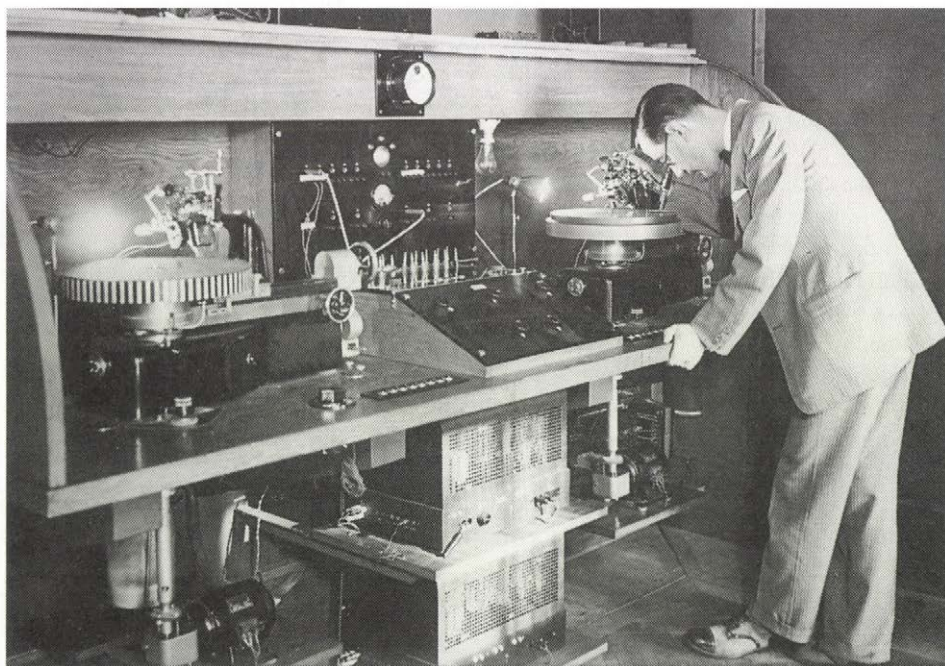
Tomcsányi Béla

1897. június 2-án született Rimaszombaton. A budapesti VIII. kerületi Állami Főgimnáziumban 1915-ben jelesen érettségizett, és egyidejűleg végzett a Zeneakadémia hegedűszakán. 1915. október és 1918. november között katonai szolgálatot teljesített, elvégezte a honvédelmi távírótisztviselő iskolát. Leszerelése után tanulmányait a Műegyetemen folytatta. Fényképezéssel és festéssel foglalkozott. Alapító tagja volt az Amatőr Fotóklubnak, amelynek kiállításain 1920-ban ezüst-, 1922 és 1924-ben aranyérmeket nyert.

Műszaki pályafutását a Posta Kísérleti Állomáson 1926. november 15-én kezdte meg. Első munkája a székesfehérvári adóállomás modelljének megtervezése volt. Később a Telefontávközlési Rákóczi úti stúdiójának erősítőjébe helyezték át, innen került 1928. október 25-én a Sándor u. 7. szám alatt épült Magyar Rádió önálló új stúdiójába. A stúdió műszaki berendezéseit a Magyar Királyi Posta működtette. Tomcsányi Béla a stúdió részére készített szünetjeladót, pontosidőt jelző készüléket, hordozható kétmikrofonos erősítőt.

A rádióban ebben az időben élő adások voltak. Hiányzott az az eszköz, amivel rögzíteni tudták volna a műsorokat. Erre az 1930-as évek elején a viaszlemezvágó segítségével nyílt lehetőség.

Tomcsányi Béla számtalan viaszlemezt készített. Később megtervezte a rádió első két-tányéros pick-uppal dolgozó motorikus meghajtású gramfon-adó készüléket. A Magyar Rádió és a Magyar Nemzeti Múzeum közös akciójában kb. 200 db néprajzi hanglemezt készített, amelyek Pátria-lemez néven jeles hangtörténelmi emlékeink.

Tomcsányi Béla munka közben

Baczinsky István postamérnökkel együtt végezte a 2 és 3 kW teljesítményű rádióadók térerősség-mérését a maguk készítette mérővel. A 120 kW teljesítményű adó térerősség-mérését egyedül végezte, bejárva az országot a posta mérőkocsijával.

1939-ben behívták katonának de szolgálati helye a Magyar Rádió stúdiójának erősítője maradt. Így a stúdiót a háborús károktól, a kiűritésektől ha nem is menthette meg, az újjáépítés munkájában ő végezte az oroszlánrészt.

1945. május 1-jén 12 órakor hét utcai hangszórón (Magyar Nemzeti Múzeum kertjében, Magyar Rádió udvarán, Ferenciek terén, az Erzsébet, Liszt Ferenc, Szent István, és a Blaha Lujza tereken) megszólal a rádió. 1949. október 1-jétől a posta rádióstúdiójának munkatársai és a stúdió műszaki berendezései a Magyar Rádióhoz kerültek. Tomcsányi továbbra is a stúdió főmérnöke maradt.

A koncepciók perek idején szabotázzsal vádolták felettesei. A várható kihallgatások és az estleges börtön gondolatát nem tudta elviselni. Az érzékeny idegrendszerű ember 1950. október 2-án éjjel az otthonában ciánnal megmérgezte magát. Síremléke a Rákoskeresztúri Köztemetőben (88-1-90/91), emlékoszlopa a diósdói Rádió és Televízió múzeum emlékparkjában található. A Magyar Rádió 6-os stúdiójának falán az 1988. december 8-án avatott emléktábla őrzi nevét.

Tihanyi Kálmán

1897. április 28-án született a Nyitra vármegyei Üzbégen. Általános és középiskoláit Pozsonyban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Az első világháborúban tüzértisztként, majd rádiómérnökként szolgált. Találmányáért, a sikerrel alkalmazott automatikus aknazárkioldó-berendezésért kitüntetést kapott.

A televízióval kapcsolatos kísérletét először 1925. május 3-án a Nemzeti Újság tudományos rovatában ismertette. A rádiószkóp első szabadalmát 1926. március 20-án, a véglegesített terveket 1928-ban adta be, majd 1929-ben Angliában és Franciaországban is szabadalmaztatta.

1928-ban Smith Jeremiás ösztöndíján Berlinbe ment. 1929-ben dolgozta ki és szabadalmaztatta az angol légügyi minisztérium megbízásából a pilótanélküli, úgynevezett robotrepülőgép optikai berendezését. 1930-ban a Radio Corporation of America (RCA) cég megvette a töltéstárolási szabadalmát. Az első kísérleti katódsugaras képbontó-csővek 1931-ben készültek az RCA laboratóriumában. Nyilvános bemutatása 1933-ban volt. A később ikonoszokóp néven ismertté vált képcső világszerte tért hódított.

Tihanyi Kálmán 1932-ben az olasz haditengerészet számára robottechnológiákat dolgozott ki. Később főként elektroakusztikai és ultrahang-technológiai kísérleteket végzett.

A II. világháború kitörése után visszatért Magyarországra, kapcsolatba került Bajcsy-Zyilinszky Endrével és csatlakozott az ellenállókhöz. A német megszállást követően, 1944. április 5-én letartóztatták, majd hűtlenség vádjával bebörtönözték. 1944. őszén szabadult, de továbbra is bujdosásra kényszerült.

A háború után javaslatokat dolgozott ki az atomtámadás elleni védelemre. Golyóscsapágygyártó műhelyében újabb ultrahang-kísérleteket végzett, befejezését az 1947. február 26-án bekövetkezett hirtelen halála akadályozta meg.

1973-ban a Nemzeti Panteonban újratemették (34-6-40). Emlékoszlopa a diósi Rádió és Televíziómúzeum emlékparkjában található. Emlékét lánya, az Amerikai Egyesült Államokban élő Tihanyi Katalin ápolja, aki édesapja elsőbbségét a töltéstárolás elvén működő képcső feltalálásában, s közvetve a televízió megalkotásában egyre több mértékadó tudományos műhellyel elismertette.

A kiállítás méltatása

A kiállítást 1997. május 16-án dr. Pásztory Tamás, a Magyar Távközlési Részvénytársaság vezérigazgatóhelyettese az alább közölt méltatással nyitotta meg:

„Hölgyeim és Uraim! A Távközlési Világnap május 17-én ahhoz a májusi naphoz kötődik, amelyen 1865-ben Párizsban a Nemzetközi Távközlési Unió megalakult. 1865 kiemelkedő év volt a távközlés, telekommunikáció történetében. Akkor indult meg Európa és Amerika között a rendszeres távíróforgalom. Akkor indult meg a mára globális faluvá váló világ zsongorodása. A távközlés első világsugorító berendezése Samuel Morse elekt-

romos távírója volt, amelyet éppen 160 éve Amerikában mutatott be. Hazánkba 150 éve érkezett az első távirat a bécsi távírdáról a pozsonyi távírdára. A távíró bemutatását 10 év követte hazai megjelenéséig, a telefonnál ez az idő – Puskás Tivadar személyes akaratából – 5 évre csökkent. Feleződve egyre gyorsabban fogyott egy-egy találmány megjelenése és hasznosulása között az idő.

A távközlés látható és láthatatlan csatornáit ma olyan mennyiségű információt szállítanak, amelynek kifejezhetetlenül kicsiny része az, amelynek Pekka Tarjanne, az ITU főtitkára világnapi üzenetét szentelte. A világnapi üzenet a távközlés és a humanitárius segítség kapcsolatairól szól. Mivel a múzeum falai között minden a történeti előzményekre figyelmeztet, eszünkbe juthat, hogy Chicagóban az első utcai készülékek 1878-ban mindössze a rendőrséggel voltak összekötve, mondhatnánk a chicagói telefonok születésük pillanatában segélytelefonok voltak. A rádiókommunikáció történetéből 1912-ből ismerjük a Titanic katasztrófáját, 703 ember a 2223 utazóból annak köszönhette életét, hogy a Titanic rádiótávíróval volt felszerelve, és Jack Phillips első távírász 4 órán keresztül – míg maga is hullámsírban végezte életét – szakadatlanul küldte SOS jeleit a környéki vizeken hajózóknak.

1960-ban a chilei földrengésnél a santiago-i központi rádióállomás vette magnetofonra a San Ignacio-i postaállomás vezetőjének, aki egyben a falu tanítója is volt, kétségbeesett üzenetét. Az első földlökés után addig kiáltozott segítségért a világűrbe, míg be nem temették a leomló hegy szikláit. Ő is messze futhatott volna a többiekkel, de ott kellett maradnia a készülékek mellett, ha azt akarta, hogy segítség érkezzon. A San Ignacio-i tanítót ma sem technikai akadályok, sem a természeti katasztrófa pusztításai nem korlátoznák a segélyhívásban, ha műholdas összeköttetésű mobil adóval rendelkezhetne. Azt azonban, hogy a távközlés műszaki lehetőségei erre képesekké váltak, azoknak az embereknek köszönhetjük, akikre a Telejubiläumok kiállítással emlékezünk.

Ez a kiállítás a 150 éve született Alexander Graham Bellről és Thomas Alva Edisonról, a 100 éve felfedezett elektronról és felfedezőjéről, Joseph John Thomsonról, és két 100 éve született magyar villamosmérnökről, Tihanyi Kálmánról és Tomcsányi Béláról emlékezik meg. A távközlés jeles személyiségeit a reál és humán tudás egymást kiegészítő értékei jellemezték, emberi tartásukban is kimagasló egyéniségek voltak. Edisont, Bellt még életében szeretetbe és megbecsülésbe fogadta a világ, a Nobel-díjas Thomsont a tudományos közvélemény. 1922-ben Bell temetésekor két percre leállították a telefonforgalmat, Edison temetésekor 1931-ben a villanyvilágítást kapcsolták ki egyetlen percre, hogy érzékeltessék mindenkivel, mivel ajándékozták meg a világot.

De mit tudunk mi magyarok, miként emlékeztünk a 100 éve született Tihanyi Kálmánra és Tomcsányi Bélára? Emlékeiket látva talán az jut eszünkbe, hogy mit ér az ember ha magyar? »Ignotio nulla cupido!« – mondták a latinok (Semmi sem sarkall az ismeretlen megismerésére!), s azt hiszem ez lehet az igazság. Tihanyi és Tomcsányi munkásságáról azért vagyunk tájékozatlanok, mert a halálukat követő évtizedek a felejtés sűrű fátylába burkolták emlékezetüket. A Postamúzeum és kiállítás-rendezője, Krizsákné Farkas Piroska a társrendező Elektrotechnikai Múzeummal és igazgatójával, dr. Jeszenszky Sándorral most elének tárta munkásságukat. A tárgyak, dokumentumok szinte kortársainkká elevenítik őket. Hálásak vagyunk mindnyájan Tihanyi Kálmán körünkbe tartózkodó leányának, Tihanyi Glass Katalin asszonynak, néhai Tomcsányi Béláné keresztlányának, Esztergályos Gusztávnénak, akiknek a kiállított dokumentumokat köszönhetjük. Köszönettel tarto-

zunk a Magyar Rádiónak, a Budapesti Műszaki Egyetemnek, az Országos Műszaki Múzeumnak, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumnak a kölcsönzött tárgyakért, a Magyar Rádió Rt. hangarchívumának azokért az anyagokért, amelyekkel hangkísérettel illusztrálhattuk Tomcsányi Béla találmányait.

A májusi naptárban 17-én és 18-án egymás mellett állnak a Távközlési és a Múzeumi Világnapok. A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány megalakulása, 1990 óta a kettős kötődés kifejezésére az év eseményeit ezekre a napokra helyezi, mint tette 1991-ben a Telefónia Múzeum felavatásával, 1993-ban a nagyvásonyi új állandó kiállítás megnyitásával.

Ebben az esztendőben a Telejubileumok kiállítással köszönti a világnapokat. Ma itt, a múzeum falai között a dr. Lajtha György professzor úr és Holldonner László igazgatóhelyettes úr megszervezte emléküléssel és a kiállítással figyelmeztet adósságainkra, elődeink munkásságának jobb megismerésére, emlékeztük méltóbb ápolására. Holnap és holnapután a Múzeumi Világnapon egy múzeumkerti sátorban a Múzeumi Majális nagyközönségének körében teszi ismertté őket, figyelmeztetve arra, hogy a nemzetünk is mostohán bánik műszaki nagyjainkkal, a történelmi emlékezés még nevüket sem őrzi meg.

A múzeum ezt a közönyt igyekszik felszámolni, s reméljük ebben a távközlés is segíteni fogja. Kívánjuk, váljék virtuális múzeummá, ahová a távközlési technika segítségével bárhol, bárki belátogathat. Látogatóival, melynek száma így millióra növekedhet, megismertetheti, hogy barangolásukat a képi múzeumban Tihanyi Kálmán találmányának, az ikonoszópnak köszönhetik.

Mi persze, akik itt vagyunk, a virtuális helyett ezt a vitális, élő múzeumot fogjuk továbbra is látogatni, ahol kézfogásainkban, egymásra találó tekinteteinkben a valóságos élet mindig élményteli együttléteire találhatunk. Köszönjük a megjelenésüket és figyelmüket!

Kiállításrészlet

Tomcsányi Béla emlékezete¹

A magyar műsorszórás első mérnökgenerációja Paskay Bernát és Kolossváry Endre kivételével 1890 és 1900 között született a jövő, a 20. század számára, amelynek történetét Jókai Mór *A jövő század regényében* próbálta megjövendölni: II. Árpád uralkodása alatt az Osztrák–Magyar Birodalom központja Bécsből már Budára tevődött át. A törvények felett a pénz uralkodik. A magyar pénzügyminiszter súlyos adók kivetésével, a Duna bérbeadásával akarja az óriási államadósságot csökkenteni. A szekták számánál csak a pártok száma magasabb. A képviselőházi szavazások komédiára emlékeztetnek, a magas állami tisztviselők saját országuk romlásán fáradoznak. Az Orosz Birodalom, a Nihil-országa Magyarország teljes meghódítására indul. Ebbe a „történelmi csődhelyzetbe” hoz fordulatot a Homo Technicus, a székely szombatos Tatrangi Dávid, aki ichorból épített repülőgépeivel, számtalan elmés találmányával nemcsak hazáját menti meg, de legyőzi Nihilország vezetőit, s megteremt a világbékét, hiszen Tatrangi Dávid tudja, hogy „*ránk nézve a háború mindenképpen romlás; az ha győzünk, az ha veszítünk és az ha soká húzódik*”.

Jókai jövendölése mintha beteljesedett volna. Soká húzódott és vesztes volt számunkra az első világháború. A magyar műsorszórás első mérnökgenerációja túl korán született ahhoz, hogy elkerülje. Volt aki műegyetemi stúdiumait befejezve, volt aki megszakítva, volt aki közvetlenül előtte, érettségije után került ki Przemysl, Doberdo poklaiba, hogy abból vagy a hadifogságból szabadulva az őszirózsás forradalom, a kommün, a román, a szerb megszállás, Trianon egymást gyorsan követő újabb pokolbéli eseményeit átélje. Szülőföldje legtöbbjüknek a trianoni békediktátumot követően külföldre került. Beckó, Rimaszombat, Alsókálosa, Üzbég Paskay Bernát, Tomcsányi Béla és Tomcsányi István, valamint Tihanyi Kálmán szülőföldje Csehszlovákiába; Zakariás János, Kovács Ödön, Nagy Ernő és Magyar Endre szülőföldje Brassó, Nagyfalva, Kolozsvár, Arad Romániába került.

Tomcsányi Béla

¹ Elhangzott 1997. május 21-én a Világnapi előadások keretében *Postamérnökök a műsorszórás szolgálatában* címmel.

A magyar Golgota – mai szóhasználatlaltal magyar holocaust – után a magyar társadalomban új elit formálódott, amely Bibó István megfogalmazása szerint a születési elitet váltotta le. Annál jóval nagyobb szociális érzékenységgel és elhivatottsággal rendelkezett, nem politikai és közigazgatási vezetésre törekedett, hanem a társadalom gazdasági és erkölcsi felemelésére. Új kultúra teremtésére éreztek hivatást, s ezt szinte társadalmi megbízatásként fogták fel. Az új elitben meghatározó szerepet kaptak a mérnökök, akik a műszaki kultúra, a műszaki fejlődés kiteljesítésével, a legújabb találmányok gyors meghonosításával, adoptálásával, tovább fejlesztésével az emberi életet kívánták könnyebbé, szebbé, gyorsabbá és gazdagabbá tenni. Tudták, hogy a társadalom számára a magatartásbeli példákat az elit közvetíti. Ők a nemes, választékos életet kívánták példázni, amelyet az állandó önképzés, készenlét és fegyelem jellemzett.

Ennek a mérnökgenerációnak egyetlen tagját, Tomcsányi Bélát kívánom életutjával, munkásságával bemutatni.

1897. június 2-án Rimaszombatban született Tomcsányi László kúriai bíró és Prekopa Hermina harmadik gyermekeként. László bátyjától 18 év, Mária nővérétől 16 év választotta el. Iskoláit édesapja állomáshelyein, Kassán, Debrecenben, majd Budapesten végezte, ahol 1915-ben érettségizett, egyidejűleg elvégezvén a Zeneakadémia hegedű tanszakát.

1915 nyarán behívták katonának. Három évet szolgált le a 310. honvéd hegyi távbeszélőszakasznál. Itt ismerkedett meg a később életét jelentő rádiózással, s rokonai szerint itt veszítette el kitorő jókedvét, s vált egyre befelé fordulóbb, magányos elfoglaltságot kereső, társaságtól elforduló fiatal emberré.

1918 novemberében hadnagyként szerelt le és beiratkozott a Műszaki Egyetemre. Az egyetemi Amatőr Fotóklub tagjaként érdeklődése a fotózás és film felé fordult. Unokabátyjával, Tomcsányi Istvánnal rendszeres kiállítók voltak az országos művészi fotókiállításokon. 1920-ban ezüst, 1922 és 1924-ben aranyérmert nyert különleges technikával, bróm-olaj nyomatként készült fényképeivel, melyek napjainkra fotóritkaságok.

Emlékkiállítását 1988. május 23-án Gink Károly nyitotta meg Debrecenben, ahol özvegye, Tomcsányi Béláné Esztergályos Mária megőrizte 25–30 fotóját mutatták be. Kévék maradt belőlük, mert a negatívok elpusztultak a háborúban. A fotózással – bár kisfilmeket és diákat is készített – a harmincas évek vége felé felhagyott. A fotó és film Tomcsányi Béla számára az új művészetet jelentette. 1923-ban a *Fotóművészeti Hírek* – amatőr és művészfotográfiai folyóirat – májusi számában írta: „A magyar filmesek örökös panasza, hogy nincs külfölddel versenyezni tudó megfelelő tőkájük. Igaz arra nincs, hogy kolosszus-filmeket gyártsanak, de erre nincs is szükség. Vegyenek példát a franciáktól, s válasszanak kisebb, egyszerűbb eszközökkel megoldható problémákat, s próbáljanak közeledni az artisztikum felé, melynek értéke mindig és mindenütt megvan és örök ideig fennáll. Nem kellene hozzá gigantikus építmények: pár jó színész, pár darab jó vonalú bútor, néhány jó lámpa. Na és – ami nincs meg – hozzáértés, nagy tudás és ízlés.”

Hozzáértés és nagy tudás! Ez volt Tomcsányi Béla jelmondata minden munkájában. 1926. november 15-én lépett be a Posta Kísérleti Állomásra, az első munkája a székesfehérvári adóállomás modelljének megtervezése volt. 1927. december elseje – a magyar rádiózás megindulásának napja – már a Hangházban találja Tomcsányi Bélát. Így nevezte családi körben a Rákóczi u. 22. szám alatti ház IV. emeletén működő stúdiót, amelynek vezetője unokabátyja Tomcsányi István lett. A két Tomcsányi 6–8 postaműszeréssel 1928.

október 25-ig dolgozott itt. Akkor még mindent élőben sugároztak. Az üres szobát a mikrofonnal csak a legkiválóbbak kedvelték: Odry Árpád, Medgyaszay Vilma, Rösler Endre, Dohnányi Ernő, Bartók Béla és Kodály Zoltán. Pedig nem voltak ideális állapotok, a visszhangos stúdió falait asztalos lécezte be, hogy arra a közeli posta-lóállomás (Kerepesi út) használt lópokrócait felszegezhessék hangnyelőnek. Amit az egyik érzékszerv, a fül üdvözölt, a másik, az orr az elviselhetetlen antiillat miatt kárhoztatott.

A Sándor utcai új stúdiókba 1928. október 25-én költöztek át. A műszaki berendezések és az azt kezelő személyzet a Magyar Királyi Postához tartozott, a műsorkészítés munkája a Magyar Távirati Iroda Részvénytársaság koncessziós joga és kötelessége volt.

A stúdió üzem ezekben az években élte hőskorát. Tomcsányi Béla főként a laboratóriumi kutató- és méréstechnikai munkákat végezte. Mindazt, amit az akkor születő „*hangmérnök*” munka megkívánt: stúdióadások vezetése, hangjátékok keverése, helyszíni közvetítések bonyolítása, hangrögzítő berendezések használatának bevezetése.

1944-ben, a nyilas uralom kiteljesedése idején összeírja jelentősebb munkáit. Huszonhat pontban sorolja fel 18 esztendő alatt végzett tervezői és kivitelezői munkáját. Közöttük kiemelkedőnek ítéli az első kétmikrofonos keverő tervezését és kivitelezését, amellyel lehetővé vált az operaelőadásoknál a színpadi és a zenekari 2–2 mikrofon szabályozása, összehangolása. Szünetjelző készülékeire – amelyet mint annyi más nem jegyeztetett be szabadalmi oltalomra – különösen büszke volt. Tudta, hogy világviszonylatban is első szerkezet volt, amely a mechanikai hangrezgéseket mikrofon nélkül közvetlenül elektromos hangfrekvenciás rezgéssé alakította. A Budapest II-ön működő szünetjelző készüléke mintájára a norvég rádió két azonos elven működő szünetjelző gép elkészítését kérte tőle. Ezek egy évtizedes működés után ma az oszlói Műszaki és Közlekedési Múzeum gyűjteményében található.

Tomcsányi Béla tervezte a rádió első pontosidőjelző-készülékét, az első kéttányéros és pick-uppal dolgozó motorikus meghajtású gramofonadó-készülékét, melyet az Eternola cég kivitelezett. Baczynszky Istvánnal a Posta Kísérleti Állomáson konstruálták meg azt a hordozható térerősségmérő berendezést, amellyel a csepeli rádiótávíró-adó tornyának szekunder sugárzását kimutatták. Önállóan végezte a 120 kW-os csepeli adó térerősségmérését a Balaton, Miskolc, Zemplén, Nyíregyháza térségében. Elkészítette az első hangfrekvenciás méréshez szükséges hanggenerátort, amely a Posta Kísérleti Állomáson egy évtizedig minden mérés alapáramforrása volt. Ő állította üzembe az első viaszvágókat, s nevéhez fűződik a magyar hanglemezyártás megeremlése is.

Az 1930-as években a magyar hanglemezyártó ipar tevékenysége arra szorítkozott, hogy a külföldön készült viaszfelvételekről présmatricákkal másolatokat nyomtak, az ún. feketelemezeket. A Postavezérgazgatóság az egyik lemezyártó cégnek engedélyt adott, hogy a rádiónál készíttesse el felvételeit. Tomcsányi Béla 10 éven át mintegy 1200–2000 feketelemez-felvételt készített el, köztük azt a 200 néprajzi felvételt, amely a Magyar Rádió és a Magyar Nemzeti Múzeum közös munkájaként készült és zenei szerkesztője Kodály Zoltán volt. Tomcsányi István mesélte el, hogy a stúdióban különlegesen szép hangú népekesek, igricek jelentek meg, akiket Kodály lenyűgözve hallgatott, s mindig kérte Tomcsányi Bélát, hogy meleg, lágy legyen a viasz, mert akkor a tű finomabban, érzékenyebben tudja szántani a barázdákat. Visszajátszásnál a lemezt jégszekrényben hűtötték, hogy minél tovább szólhasson.

A bonyolult helyszíni közvetítések közül a 9 nyelven közvetített Eucharisztikus kongresszus, a gödöllői cserkész világtalálkozó emelkedett ki.

A hordozható erősítők tervezése (a Zelenka cég kivitelezte) mellett Tomcsányi Bélához fűződnek az úgynevezett zselatin- vagy fóliavágók első kísérletei és mérései is. A zselatinvágó üzembe helyezése a saját áramforrással rendelkező postai mérőkocsiban a helyszíni felvételek százait eredményezte. Elsőként Csanády Györggyel a Balaton környéki népeletet és vízi világot mutatták be. Erdély visszatértek székelyföldi tudósításokkal jelentkezett, a Szovátát, Borszékét, Tusnádöt bemutató riportútra magával vitte feleségét, az 1908-ban Petrozsényben született Esztergályos Máriát – Micikét, Mickót

Esztergályos Ágoston és Hut Mária lánya gyors-gépíró, német, angol nyelvű levelezőként 1930-ban került a rádióhoz, ahol Szóts Ernő, majd 1939-től dr. Frigyesy János titkárnője volt. Frigyesy János 1975-ben rádiós felkérésre *Életem és a Magyar Rádió* címen megírta emlékezéseit. Az ígéretek ellenére azóta sem adták ki, sőt – a lányánál őrzött másolaton kívül – a kézirat lelőhelye is bizonytalan. Frigyesy azt írta, hogy Tomcsányi Bélánét korrekt magatartása, igazságszeretete és intelligenciája miatt választotta titkárnőjének. A Tomcsányi Bélával kötött házasságát hosszú, majdnem egy évtizedes udvarlás, majd mátkaság előzte meg. Az ifjú pár 1939-ben a Rezső tér 4 szám alatti Tomcsányi-házba költözött, ahol Tomcsányi Lászlónéval és lányával, Tomcsányi Máriával – Macsúval éltek együtt. Az államosítások után egy szerény lakrészben haláláig itt lakott Tomcsányi Béláné.

Az udvarlás évei rövid együttlétekre szorítkoztak a Szpolarics kávéházban vagy a Nagy körút sarkán álló Szívós sörözőbe. Hétféteken, különösen nyáron Esztergályos Ágoston-

ék balatonszárszói egyszobás, nagy gyümölcsösben álló nyaralóját keresték fel a szülők látogatására. Házasságuk után gyakran látogattak Miskolcra és a Bükkbe. Micike fivére, Esztergályos Gusztáv (már unokája is nős ember és három Esztergályos Gusztávné gondozza – sajnos kettő özvegyen – a Tomcsányi-hagyatékot) a diósgyőri vasgyár egyik vezető mérnöke volt.

1939-től 1943-ig négy boldog év jegyzi a házasságot: figyelmesség, szeretet, sok virág és Micikének egyik Mária-napra két tucat különböző árnyalatú micisapka.

A házasságkötésük évében bár Tomcsányi Bélát behívták katonának, szolgálati helyéül a Magyar Rádió erősítőjét jelölték ki. Szolgálatban volt 1944. március 21-én, a német megszállás napján és 1944. október 15-én Horthy proklamáció-

Tomcsányi Béláné

jának beolvasásakor is, később éppen az általa vezetett szolgálati napló bejegyzéseiből sikerült rekonstruálni a kormányzói szózat beolvasásának hiteles történetét.

A nyilas hatalomátvétel után kivonta magát a pártrendezvények közvetítéséből, ezért a Rádió Felügyelőség nyilas bizottsága állandóan figyelte, lehallgatták telefonját. Akkor már az ellenállásban dolgozott. Erről Szabó Bendegúz visszaemlékezésében olvashatjuk:

„Az Ikarusz autóbusz története. Nem sokkal a német megszállás után történt, hogy Frigyesy vezérigazgató szűkebb körű megbeszélést hívott össze bizalmasan: ha jól emlékszem rajta kívül Tomcsányi István posta műszaki tanácsos, Tomcsányi Béla postamérnök és én vettem részt ezen. Frigyesy vezérigazgató előadta, elérkezett az ideje annak, hogy a Rádió egy korszerű helyszíni közvetítő autóbust kapjon a meglévő ócska csukott teherautó helyett, amely nincsen ellátva a közvetítéshez szükséges szerelvényekkel (kábelek, csatlakozók, mikrofonok, hangrögzítők, erősítők stb.), azokat, valamint asztalt és néhány széket esetenként kell a járműbe belerakni. Megvitattuk a reális lehetőségeket, és végül is úgy döntöttünk, hogy csak saját erőnkől remélhetjük az ügy megoldását. Tomcsányi Béla vállalta a belső berendezés és a beépítésre kerülő szerelvények részben megtervezését, részben összeállítását, én pedig vállaltam, hogy az Ikarus gyárnál megpróbálom kicsikarni az igényeinknek megfelelő kivitelű, teljesítményű és méretű autóbusz soron kívüli elkészítését. Frigyesy vezérigazgató megköszönte ezt a vállalást és buzdított bennünket, lássunk munkához, minden akadályt hárítsunk el, a költség nem számít. Tomcsányi Béla és István kifejtették, hogy az autóbuszba be kell építeni mikrofont, lemezvágó berendezést, erősítőt, sok kisteljesítményű adó-vevő berendezést, hogy szükség esetén, ha Lakihegyet vagy a stúdiót a németek használhatatlanná tennék, az autóbusból lehessen az adást is megoldani. Hozzá is fogtunk azonnal a terv megvalósításához. Az Ikarusnál tett látogatásomkor azonban kiderült, hogy az, mint hadiüzem, semmiféle civilmunkát nem vállalhat és ennek megtartására külön katonai parancsnok ügyel. A vállalat egyik igazgatója, Adorján István, aki az MTI-nél Hell-műszerésként dolgozó Adorján Józsefnek a nagybátyja volt, vállalkozott arra, hogy megbízható embereivel teljesíteni tudja kérésünket, de hogy ez sikerüljön, néhány ellenőrző személynek »be kell kötni a szemét« (magyarán meg kell őket vásárolni), és a munka elkészítőit is premizálni kell, mert végeredményben az ebben közreműködők állásukkal, sőt a fejükkel játszanak. Ötezer pengőben jelölte meg azt az összeget, ami erre szükséges, de azt is kijelentette, hogy erről nyugtát nem adhat és négy-szemközt kell a pénzt megkapnia. Csüggedten jelentettem ezt Frigyesy vezérigazgatónak, mert nem is mertem remélni, hogy ő a precíz könyvelési szakember ilyen szabálytalan eljárásra hajlandó, de meglepetésemre határozottan és gondolkodás nélkül azt mondta: »Rendkívüli időket élünk, most a nemzet érdekéről van szó, ezért minden kockázatot vállalni kell. Senki sem ítélt el azért, ha most lelkiismeretünk szavát követjük, s talán az utókor még hálás is lesz, ha a Rádió a háború befejezése után mindjárt folytathatja adását. Holnap megkapod az összeget, és személyesen add át Adorjánnak.« Megilletődtem ezen a gesztuson, másnap át is adta az 5000 pengőt, ami akkor nagy pénz volt, és a közvetítő kocsi 1944. december elejére el is készült. A munkát a gyárban is többször ellenőriztem, Tomcsányi Béla is összeszedte az adott célra történő üzemeltetéshez szükséges műszaki berendezés egyes összetevőit, de sajnos a kocsi alkalmazására már nem kerülhetett sor, mert 1944 végén, a Budapest felszabadításáért vívott harcban találat érte és elpusztult. ”

A németek, báró Kyd és az SS-vezető Baumgarten szerették volna a rádióstúdiókat áttelepíteni az Alagútba. Tomcsányi egyezkedései nyomán a leszerelés elmaradt, sőt azt is sikerült megakadályoznia, hogy az épületet visszavonulásukkor felrobbantsák. Ez 1945. január 14-én vált időszerűvé, de Tomcsányi Béla azt is kivédte, hogy összetörjék az erősítőket, mindössze a kapcsolásokat bontották meg, és az egyik főerősítő transzformátorát vitték el. Közben a kitelepítési parancs minden mérnököt Magyaróvárra rendelt. Budapesten csak Tomcsányi Béla maradt. Ekkor már Macskási (Hoffman) Géza volt a rádió tejhatalmú megbízottja, akivel megtagadta az együttműködést és bujkálni kényszerült. Három hétig az Endresz György tér 4. számú ház kazánházában rejtőzött.

Magyaróváról a postamérnökök, Tomcsányi István és Susánszky László továbbmentek Landshutba. Nyugatosok lettek. Őket később ez sújtotta. Tomcsányi Bélát pedig az, hogy Ballagi Károly postaműszerésszel mentette a berendezéseket, műszereket pl. az alagúti munkahelyről.

1945. február 20-án sikerült visszajutnia Budáról Pestre. Otthonukat teljesen feldúlva találták: aknabelövések, eltüzelt bútorok, ablakrámák, leomlott tűzfalak. Az otthonteremtésnek azzal kezdett hozzá, hogy egy teljesen szétszabdalt festmény keretét felakasztotta a falra és tájképet rajzolt bele.

Március 1-jén Tomcsányi Béla, Kodolányi Gyula és Garai László munkája nyomán megszólalt a szabad magyar rádió. Április 15-én utcai hangszórókon közvetítettek adást a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében, a Liszt Ferenc, a Blaha Lujza, a Szent István és a Ferenciek terén ezrek hallgathatták. 1947-ben Tomcsányi Béla egy szürke autóbustzt vágókocsivá alakított, amely a Magyar Rádió közvetítőkocsijaként járta az utcákat.

1949. október 1-jén a műszaki személyzet átkerült a postától a Szirmai István vezette rádióhoz. Tomcsányi helyettesének azt a Tóth Pétert nevezték ki, aki Szabó Bendegúzt, a Telefonhírmondó főmérnökét klerikális beállítottsága miatt elbocsátatta.

1947-ben Kelen Péterrel Párizsban és Londonban járt tanulmányúton. 1949 elején még főmérnök volt, de később a fejlesztési osztály vezetője lett. Műszerészei bekényszerítették ugyan a pártba, de később visszaminősítették párttagjelöltté. 1949. november 7-ét Szirmaiival Moszkvában töltötte. Illúziói, ha lettek volna is, ekkor véget értek. 1950. október elején a Magyar Rádió Műszaki Főosztályán „*összeesküvő és szabotáló társaság sötét üzemét kívánták leleplezni*”. Fővádlott azonban már nem volt, mert Tomcsányi Béla 1950. október 2-án este ciánkálival megmérgezte magát.

Felesége és közvetlen munkatársai a teljesen elcsigázott, idegileg megviselt és fizikailag kimerült ember halálba kergetéséről beszéltek, a mérnökgeneráció távolabbi tagjai a lelkiismeretesség áldozatának tekintették, aki nem tudta elviselni, hogy a fejlesztési munkával járó kötelességét, a magnetofonos hangrögzítők kivitelezését a hiányzó alkatrészek miatt nem tudta teljesíteni.

Mi lehetett az igazság? Aligha nem az, hogy ez a lélek magaságába is felemelkedett mérnökgeneráció 1950-re feladta a hiábavaló küzdelmet. Ebben az évben több olyan esemény volt, amely motiválhatta Tomcsányi Béla öngyilkosságát: 1950. február 21-én a Standard-perben Geiger Imre vezérigazgatót halálra, Radó Zoltán osztályvezetőt és több vezető mérnököt 13–15 évre ítélték (a postások közül Somkuti Ferenc került perbe). Július 18-án a hágai bíróság a nyugati hatalmak panaszát a magyarországi, romániai, bulgáriai vallásüldözés tárgyában elvetette. Április 4-e 1950-ben vált először nemzeti ünneppé, a

Weiss Manfréd Művek felvette Rákosi Mátyás nevét, november 7-ét is nemzeti ünneppé nyilvánították.

A századfordulón született nagy tudású, magas erkölcsiséggel rendelkező mérnökgenerációnak legtöbb tagja hasonló utat járt végig. Volt aki emigrált (Békésy György), volt aki börtönbe került (Papp Simon), volt aki vidéki száműzetésbe (Tomcsányi István), voltak akik megalázó helyzetekbe (Magyari Endre), s átadták helyüket új, olykor képzett, olykor képzetlen kádereknek.

Az 1950. esztendő végére a magyar műsorszórás első mérnökgenerációját lecserélte a történelem. A helyükbe lépő kádereket már más eszmék, más küldetésstudat jellemezte.

1950. december 13-án a Híradástechnikai Tudományos Egyesület rádiótechnikai kiállítását rendezett. Dr. Barta István és dr. Valkó Iván Péter professzorok elhozták diákjaikat.

Ők a kiállítás írásos anyagából megtudhatták, hogy milyen küldetés vár rájuk, és miért került sor a műszaki kádercserére: *„Döntő volt, nemcsak azért, mert a műszaki értelmiség egy része ellenségként viselkedett, hanem főleg azért, mert a szocialista termelés sokszorosan nagyobb, magas szakképzettségű kádert kíván meg, mint a legfejlettebb kapitalista termelés.”*

Tomcsányi Béla emlékezetét mindazok, akik a *„magas fokú szocialista termelésbe”* nőttek bele, nem ápolhatták, nem is ismerhették. 1988-ban a Magyar Rádió épületében a VI-os stúdió előtt Békésy György, Magyari Endre, Tomcsányi Béla és Tomcsányi István emlékére táblát avattak. Ott ismerkedtem meg Tomcsányi Bélánéval, a feledhetetlen Micikével. Nem sokáig szerethettük őt, mondhatom így a múzeum munkatársai nevében is, mert 1990 nyarán elhunyt.

A rákoskeresztúri temetőbe, férje sírjába temették. A gyászkocsi előtt egy hatalmas rózsakoszorút vittek széles nemzeti színű szalagján felirattal: *„Béluskának utolsó üdvözléssel Mickótól”*. A koszorúvívés kötelességét Tomcsányi Béláné Esztergályos Mária hagyta meg végrendeletében, ilyen finoman kívánta köszönteni sírjában a kedvest, akinek poraival azóta az övéi is egygyé lettek.

A közös sír

Az adástechnikai ipar évtizedei¹

Az adástechnikai ipar közel hét évtizedes tevékenységét két oldalról közelítve célszerű áttekinteni. Először a különböző adócsaládok történetéről lesz szó, és azután arról a kanyargós útról, amelyet a szakma a különböző vállalatoknál megtett.

Az adóberendezések gyártása a harmincas évek elején kezdődött. A lakihegyi 20 kW-os adó 1928. áprilisi üzembe helyezése után 3 évvel a Magyar Posta már versenytárgyalást írt ki új adók szállítására. A pályázatot hazai cég, a Standard Villamossági Rt. nyerte meg. A megrendelés teljesítése során építették meg a lakihegyi 120 kW-os középhullámú nagyadót és négy kisteljesítményű vidéki közvetítőállomást. Ez a nagyadó-állomás, amelyet 1933. december 2-án helyeztek ünnepélyesen üzembe, a magyar rádiózás nagy büszkesége volt, Európa egyik „*legerősebb*” adójaként emlegették. Emlegették is, mert akkoriban a technikai háttér szalonképes és elismert szereplője volt a rádiózásnak.

A következő évtizedekben kisebb adók gyártására került sor hazai és exportcélokra. Jelentősen fejlesztették a harmincas években a székesfehérvári rövidhullámú állomást, és berendezéseket szállítottak a visszatért Erdély és Felvidék adóállomásaira.

A következő időszak már a világháború végén lerombolt adóhálózat újjáépítésének időszaka. Az első középhullámú 135 kW-os nagyadók, a lakihegyi és a szolnoki 1948–1949-ben épültek meg.

Ezzel párhuzamosan készült el 1949-ben a második, immár nagyteljesítményű rövidhullámú adóállomás, Diósd két 100 kW-os adóval és nagy antennarendszerrel. Nagy ne-

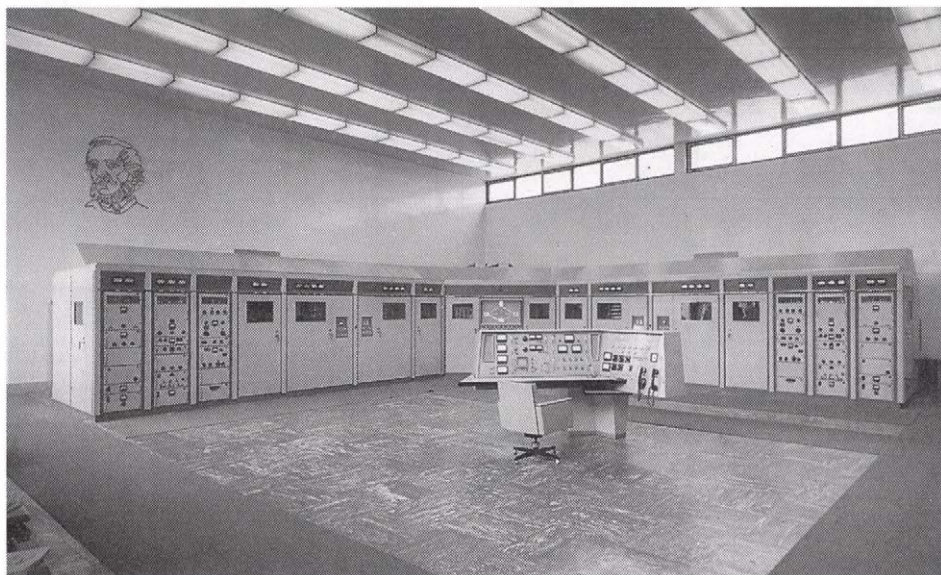
100 kW-os rövidhullámú adóberendezés, Diósd

¹ Elhangzott 1997. május 21-én a Világnapi előadások alkalmából.

hézséget jelentett ekkor, hogy teljesen megszakadtak a korábban állandó nyugati kapcsolatok. A mérnököknek nemcsak a tervezési feladatokat kellett megoldaniuk a határidők nyomása alatt, hanem az alkatrészeket is idehaza kellett megteremteniük. Az ötvenes évek hazai szállításai mellett jelentős nagyadóexportra került sor. A harmadik nagyadó, a balatonszabadi mellett több vidéki állomás épült fel.

Az adóberendezések konstrukciójának és gyártásának színvonalát és a szakszerű üzemeltetést jellemzi élettartamuk is. A háború utáni nagyadók, a lakihegyi, a szolnoki és a balatonszabadi 50 éve folyamatosan működnek vagy üzemképesek.

A kialakult nemzetközi teljesítménynövelő küzdelem eredményeként szükségessé vált következő nagyadó a lakihegyi 300 kW-os volt, amelyet 1968-ban helyeztek üzembe. Ezt a berendezést rendszerint 2×150 kW-os néven említik, mivel belső aktív tartalékolással rendelkezik.

300 kW-os középhullámú adóberendezés, Lakihegy

Ebben az időben számos kis- és középteljesítményű műsorszóró és kommunikációs adóberendezés készült el hazai és exportcélokra.

A 70-es évek első felének nagy feladatát jelentette az új, Jászberényi rövidhullámú adóállomás berendezéseinek és antennáinak fejlesztése és elkészítése. Erre az állomásra két, egyenként 250 kW-os adóberendezés és 16 db antennából álló, távműködtetéssel átkapcsolható antennarendszer készült. Az átadásra 1974-ben került sor.

A rádiózás új ága, az ultrarövidhullámú adás hazai kialakulása az ötvenes évek második felében kezdődött és felfutása a hetvenes évekre tehető. Az ipar az átszervezés miatt bekövetkezett második nekifutásra elkészítette a hazai, OIRT sávi, háromműsoros adóhálózat berendezéseit, az adókat, összegezőket és antennarendszereket. Jelentős exportra is sor került.

3 kW-os ultrarövidhullámú adók, BCA típusorozat

rehozása volt a minőségi jellemzők, elsősorban a jel-zaj viszony javításával. Ennek eredménye a teljesen félvezetős, 5 kW-os adócsalád, amely 1996-ban készült el teljesen hazai fejlesztésében.

A műsorszórás másik nagy ága, a televízió dinamikusan fejlődésére az ötvenes évek végén került sor. A postai kísérletekkel párhuzamosan a hazai ipar is megkezdte a fejlesztést. Az első 1 kW-os televízióadó 1957 tavaszára készült el, és április végén megkezdte az üzemet a Széchenyi-hegyi Hargita társasház épületéből. A magyar televíziózásnak ez a születésnapja.

A második televízióadó üzembe helyezésére a Kékesen 1960 augusztusában, napokkal az első európai televíziós olimpia, a római kezdete előtt került sor.

Az első két adó, a budapesti 30 kW-os és a szentesi 20 kW-os importálása után a többi állomás berendezéseit, az adóberendezést, az antennarendszert és a mérőműszereket is már a magyar ipar szállította.

Még sokan emlékszünk arra, hogy a társadalom milyen kitörő érdeklődéssel fogadta a televíziót. Emlékezetes élmény volt, amikor a komádi adóállomás először sugárzott monoszópot. Éjszakáig csengtek Erdélyből az örömteli telefonhívások. Az emberek egymáshoz szaladva vitték a hírt, hogy fogható már a Magyar Televízió, és segítettek egymásnak a készülékek és antennák beállításában.

A mai meghatározás szerinti MTV1 műsor VHF sávi adóhálózatának jó része a hatvanas években kiépült. Néhány további állomás létesítésére, a tartalékadókkal történő ki-

Az évtizedek során több generáció került kifejlesztésre és gyártásra, amelyek főleg a tranzisztorizálás mértékében, az automatizálásban és a minőségi jellemzőkben jelentettek fejlődést.

A 10 kW-os berendezésekkel, illetve a 3 kW-os változatokkal épült ki a hálózat jelentős része. A hálózat kiépítésének utolsó szakaszában, illetve az aktuálisá vált adócsereknél már a nyolcvanas évek elejére gyártásba került új generációjú berendezéseket szerelték fel. A fejlesztés eredményeként a 80-as években egy teljesen félvezetős 1 kW-os adócsalád került gyártásba, amelyből jelentős mennyiségű komplett állomás került szállításra az NDK-ba.

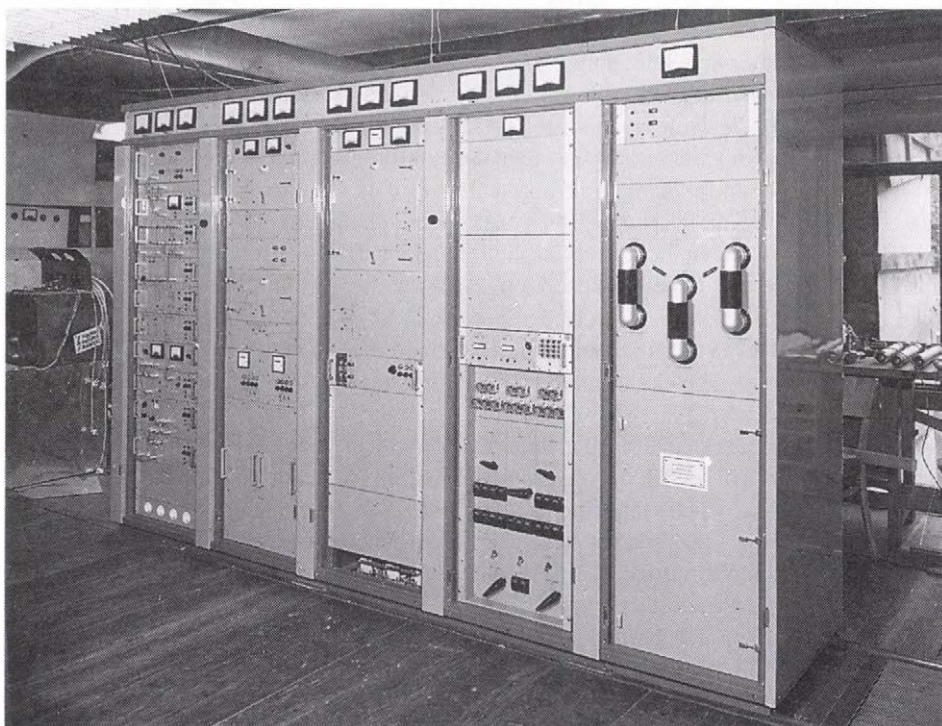
A fejlesztés több irányban folyt tovább. A célkitűzés a nagyteljesítményű félvezetős adó lét-

egészítésre és az előregedett berendezések cseréjére a hetvenes években került sor. Ekkor történt meg a berendezések rendszertechnikájában a generációváltás. Korábban teljesen elektroncsöves adók kerültek szállításra, amelyeknél a képadó modulációja a végfrekvencián, nagy teljesítményen történt. A hetvenes évek elejétől középfrekvencián modulált, a nagyteljesítményű fokozatok kivételével félvezetős áramkörökből álló adók gyártására került sor.

Itt kell megemlékezni arról a rendkívül előnyös kapcsolatról, amely a hatvanas években az osztrák műsorszóró szervezettel, az ORF-el kialakult. Mód nyílt I. sávi – összesen 3 db – 4 és 10 kW-os teljesítményű berendezés szállítására számukra. Ezek között, az új generáció első tagjaként igen feszített munkával került sor a Melk közelében, a Jauerlingen felszerelt 10/2 kW-os adó kifejlesztésére és legyártására.

Ez az osztrák kapcsolat az igen szigorú előírások, a legfrissebb nemzetközi műszaki színvonal, mérési módszerek megismerésében, az emberi kapcsolatok és a referencia formájában rendkívül hasznos volt, és eredményei megtestesültek a magyar postának szállított berendezésekben is.

Természetesen kitűnő volt a kapcsolat a Magyar Posta rádió- és televízió-műszaki szervezetével is. Később módunk volt annak megállapítására, hogy ez a kapcsolat mennyivel élőbb és eredményesebb volt, mint azok, amelyek a távközlés más területein léteztek az ipar és az üzemeltetők között.

10/2 kW-os I. sávi televízióadó (ORF Jauerling)

Nagy feladat volt a hatvanas évek végén az első UHF sávi adó elkészítése. A színes televízió bevezetésével kapcsolatos fejlesztés részeként döntött a posta egy UHF sávi adó – eredeti elképzelés szerint importból történő – beszerzéséről. Ezt a döntést az EMV ajánlata alapján módosították, és megrendelték a hazai fejlesztésű és gyártású adót. Érdekességként említhető meg, hogy a linearitás-korrekcióval szemben a tekintélyes, külföldi műsorszórási szervezetek akkor nagy idegenkedést és elutasítást mutattak. Az adóba beépített korrekter eredményeként az adó a végcsövet gyártó cég által ajánlott 2 kW helyett 4 kW-tal került átadásra. A berendezéssel és a vele együtt szállított antennarendszerrel kezdődött meg a színes televízió és ezzel együtt az UHF sávi adás.

Helyzetünkre jellemző sajnálatos példa, hogy a magyar berendezéssel közel azonos felépítésű televízióadót mutatott be 4 évvel később jelentős újdonságként egy angol vállalat, a magyar berendezésből azonban sajnos csak az említett egy példány készült. Meg kell említeni, hogy ez az adó is matuzsálemi kort ért meg. A Széchenyi-hegyi szolgálata után Győrbe költözött, és összesen 28 évi megbízható munka után kellett átadnia a helyet fiatal utódjának.

A legnagyobb sorozatú televízióadó gyártására a 80-as évek második felében került sor. A szovjet posta megrendelésére több mint 120 állomás komplett, középteljesítményű berendezésből és antennarendszerből álló készlete került szállításra.

A nagyteljesítményű televízióadók gyártása a nyolcvanas évek közepéig, a teljesen félvezetős adók megjelenéséig tartott. A magyar posta ekkor úgy döntött, hogy kizárólag ilyen adót szerez be. Ezt a lépést a hazai ipar az alkatrészproblémák és a nagy fejlesztési költségek miatt már nem tette meg.

Az adóberendezésekkel együtt készültek a nagyteljesítményű antennarendszerek is. Ezek fejlesztésére létesült Budapeستől 50 km-re az antennamérő telep, ahol az esetek többségében egyedi karakterisztikájú rendszerek kidolgozására és mérésére került sor.

A következőkben felvázoljuk az adástechnikai ipar vállaltainak széles palettáját. Ez csak úgy tekinthető át, ha az egyes termékek mentén haladunk.

A berendezések terén időben a középhullámú adók az elsők. A fejlesztés és a gyártás a Standard Rt.-nél még Újpesten kezdődött, majd a Fehérvári útra költözés után folytatódott. Itt készültek a berendezések a cég nevének 1952-ben Beloianisz Híradástechnikai Gyárra, majd BHG-ra történt előbb rövidítése, majd megváltoztatása után is. Az ún. profiltisztítás következményeként a nagyadókkal foglalkozók munkájukat az 50-es évek végétől a Váci úton, a Magyar Adócsőgyárban folytatták. Meg kell említeni, hogy az adóberendezések gyártásának ennél a vállalatnál előzménye volt. Már 1941-ben gyártottak adókat a Magyar Philips Műveknél, a Standarddal kialakított munkamegosztás keretében itt készültek a 30 kW-nál kisebb teljesítményű berendezések. Itt és ennél a vállalatnál kezdték meg a 300 kW-os Lakihegyi adó elkészítését. Eközben az adástechnikai tevékenységet az Elektromechanikai Vállalatnál, az EMV-nél koncentrálták, az adó befejezésére még a Váci úton, de már az EMV keretében került sor. Az EMV kapta a megrendelést a Jászberényi rövidhullámú adóállomás berendezéseinek és antennarendszerének kifejlesztésére és elkészítésére. Ezt követően újabb AM adóípus már nem született. Az EMV-t 1976. június 30-án megszüntették, beolvasztották a BHG-ba, ahol a nagyadók terén a tevékenység importberendezések felszerelésére és a szereléssel összefüggő tervezési munkákra, továbbá a működő állomások nagyjavításaira és részleges átépítésére korlátozódott.

Az ultrarövidhullámú adók története az iparban az BHG-ban kezdődött az 50-es évek közepén. A már említett profiltisztítás következményeként az URH adóval foglalkozó munkatársak Óbudára, a Budapesti Rádiótechnikai Gyárba, a BRG-be kerültek. Itt folytatták témájukat jelentős exporteredményeket érve el a 60-as évek végéig, amikor is a műsorszórási adók témája a BRG-ben befejeződött. Új berendezéscsalád kifejlesztése kezdődött meg a 60-as évek közepén az EMV-ben és folytatódott a BHG-ba történt beolvasztás után is. Az Antenna Hungária és a BHG 1994-ben alapították meg az Antenna BHG Adástechnikai Kft.-t, az ABA Kft.-t, ahol az adástechnikai tevékenység ma is folytatódik. A korábbiakban említett 5 kW-os félvezető adó kifejlesztésére is ennél a cégnél került sor.

A televízióadó témát is a BHG-ban kezdték el, de az hamarosan, 1958-ban már átkerült az EMV-be. A téma ezt követően több, mint 15 évig az EMV-ben talált otthonra, majd az ultrarövidhullámú adókhöz hasonlóan a BHG-ban és az ABA Kft.-nél élt tovább.

Nem lenne teljes a történet az adócsőgyártás megemlézése nélkül. A húszas években létesült az a műhely, amelyben már a műsorszórási kezdetén javították a csepeli adó csöveit és amelyből később kialakult az adócsőgyártás előbb VATEA, később Magyar Philips Művek, Magyar Adócsőgyár és végül Egyesült Izzó Adócsőgyára néven. Ezek a cégek biztosították az adók csőellátásának nagy részét, különösen a külföldről történő beszerzés kritikus időszakában.

Távíró-születésnapok

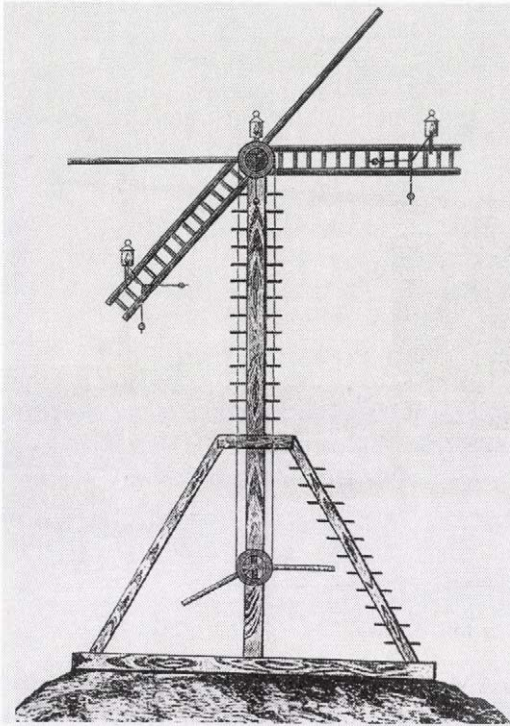
Finley Breese Morse 1837. szeptember 2-án bemutatott találmánya 160 éves és az 1847. december 26-án Bécs–Pozsony között megépített első magyar távírvonal 150 éves évfordulójára emlékeztünk az 1997. december 10-én megnyitott időszakos kiállításunkkal. A kiállítást Kurucz István, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány kuratóriumának elnöke nyitotta meg kettős minőségben is, hiszen – mint a Távíró és Adatátviteli Igazgatóság volt vezetője (megszűnéséig, 1994) – a múltat idéző tárgyak és dokumentumok közé napjainkig felvonulatható történelmet tudott fűzni – amint bevezetőjében mondotta – kicsit ünnepi köszöntésül azoknak, akik a távíró-szolgálatásban dolgoztak.

Az ünnepi köszöntő

A hírközlés történetében először 1837-ben sikerült a híreket elektromos jellel alakítva a képzeletet felülmúló sebességgel – 300 000 km/sec. – egyik helyről a másikra átvinni. A távolságot már az ókorban lármafákkal, dobok és kürtök erős hangjaival, fény és füstjelzésekkel próbálták legyőzni. Különösen katasztrófák és háborúk esetén nőtt meg a hírközlés jelentősége.

A távíró őst, a francia Claude Chappe optikai távjelzőjét (1793) a francia forradalom gyermekének is nevezték. A kizárólag látóképességre korlátozódó s ezért ködös, esős időben használhatatlan berendezéssel a rövidebb üzenetek fél óra alatt jutottak el az 1794. év

Claude Chappe optikai távjelzője

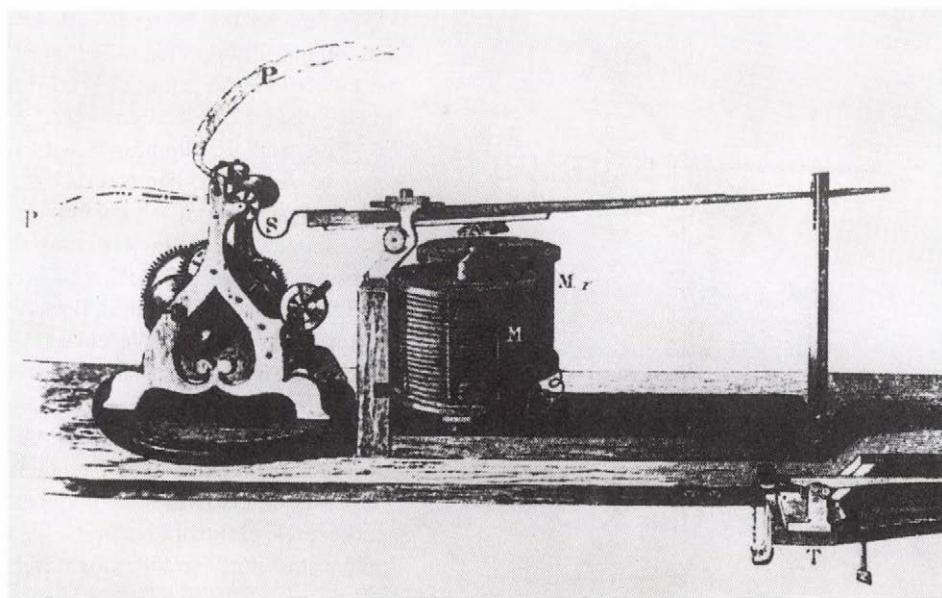
végére megépített Párizs és Lille közötti 40 mérföldnyi úton (22 állomással működve). Az állomások közötti átlagtávolság 11,25 km és az egyes jelek percnként 16 állomásnyi utat futottak be. A távjelző-berendezés használhatóságát bizonyítja, hogy Franciaországban az optikai távjelzővonalak gyorsan elterjedtek (1794 Párizs–Lille, 1798 Strassburg, 1810 Calais, Brüssel, Rotterdam, Milánó, Velenca). A Chappe-féle távjelzővonalak egy részét 1855-ig használták Franciaországban.

A hírközlés történetében az elektromosság alkalmazása hozott jelentős változást. Az első villamos távjelző-szerkezetek elektromágneses elven (mágnesű kitérítése villamos térrel) működtek. Sömmerling (1809), dr. Ritschi (1830), dr. Alexander (1837), Schilling (1837), Cook és Wheatstone (1837), Bain (1843) távjelző-berendezéseit Samuel Morse amerikai feltaláló jelrögzítő távírókészüléke követte.

Az elektromágneses távíró feltalálója, Samuel Finley Breese Morse (1791–1872) kora ifjúságától kezdve festéssel foglalkozott. Tanulmányait 1811–1815-ig Európában folytatta, ahova 1829-ben ismét visszatért. 1832-ben hazatérve Amerikába a hajón dr. Charles T. Jackson orvossal találkozott, aki a magával hozott elektromágnessel szórakoztatta az utasokat. Állítólag ezen utazás alkalmával született meg az ötlet, hogy az elektromágnességet miként lehetne a gyakorlatban a távírás céljaira felhasználni. Samuel Morse 1837. szeptember 2-án mutatta be készülékét, de a sikertelen kísérlet miatt két nappal később megismételte a bemutatót. A következő szöveget továbbította a távíron: „*A kísérlet a távíróval sikerült*”. Ez a készülék még meglehetősen kezdetleges volt. A távíró egy festőállványra szerelt elektromágnes, mely előtt egy mozgatható karon lévő delejzár a vevő fő részét alkotta. A kar végére erősített írón az alatta egyenletes sebességgel haladó papírra különböző hosszúságú cikk-cakk vonalakat rajzolt. A hosszú és rövid jelek kombinációi alkották a morzeábécét.

Az adó fő részét az egyes betűknek megfelelő külön-külön készített fogazott fém rudak alkották. A fogasléc egy hosszú hornyolt érintkezővel ellátott sínben mozgott, így a fogaknak megfelelően rövid és hosszú jelek jöttek létre. Mivel a készülék igen egyszerű, de nehezen kezelhető volt, ezért több átalakítás után nyerte el végső formáját. Lényegesen átalakult a készülék adó része is, ez már a ma is ismert billentyű.

Az Amerikai Egyesült Államok kongresszusa 1843. március 3-án 30 000 dollárt szavazott meg a távíróvonalak kiépítésére. 1844. május 27-én Washington és Baltimore kö-

Morse-féle távíró, 1844

zött létrejött a világon az első táviratváltás. A Morse-féle készülék az elektromos távírásban a kor minden igényét kielégítette. Ez a rendszer rövid idő alatt az egész világon elterjedt, a mai napig bizonyos korlátok között használatban maradt (hajózás, amatőrök stb.).

Samuel Morse azon ritka szerencsében részesült, hogy készüléke még életében elterjedt az egész világon. New-Yorkban két szobrot is állítottak számára, és 1857-ben – III. Napóleon indítványára – találmányáért 400 000 frank jutalmat kapott. 1872-ben halt meg New-Yorkban.

A távíró fejlődése a betűnyomó gépek kifejlesztésével folytatódott. David Edward Hughes New-York-i tanár 1855-ben nyert szabadalmat készülékére, amelyet az 1868-ban Bécsben megtartott Nemzetközi Távíró Értekezlet fogadott el használatra a nemzetközi távíróhálózatban. A gép mindenki számára olvasható nyomtatott latinbetűket írt. Ebbe a készülékcsoportba tartozik a Siemens–Halske féle 1891-ben a frankfurti elektrotechnikai kiállításon bemutatott betűnyomó gép is.

1874-ben a francia Baudot kidolgozta az időmultiplex elvet, amely lehetővé tette a vezetékek többszörös kihasználását. Az ezt követő ugrásszerű fejlődés és az ehhez kapcsolódó találmányok a távírotechnikát is új irányba terelték, ami a mai napig a legelterjedtebb készülékekhez, az aritmikus aszinkron rendszerű távgépíró használatához vezetett.

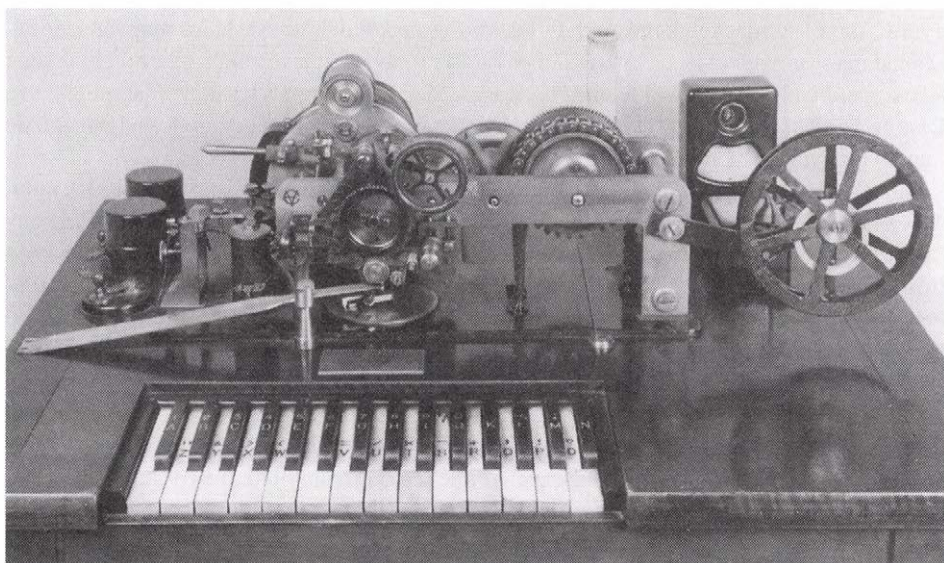
A szinkronrendszerű (Hughes) távírógépek kezeléséhez jól képzett távírárszokra és igen bonyolult berendezésekre volt szükség, ami nem tette lehetővé – lassúsága és bonyolultsága miatt – a megnövekedett távíróforgalom lebonyolítását.

Legelőször az 1914–18-as években fejlesztettek ki aritmikus aszinkron start-stop elven működő távgépírókat (Mokrum–Kleinschmidt). 1926-ban a Lorenz cég a Mokrum–Kleinschmidt szabadalom alapján kezdett távgépírókat gyártani. Néhány évvel később

az angol Creed és a német Siemens–Halske önálló rendszerű elektromechanikus gépet szerkesztettek, amelyek Európában a legelterjedtebb készüléktípusok lettek.

A legutolsó fejlődési szakaszban születtek meg a legkülönbözőbb típusú elektronikus távgépíró-készülékek is, amelyek ma már a sajtó, az űrtávközlés és a meteorológia nélkülözhetetlen eszközei.

A fejlődéssel együtt járt a vállalatok és magánszemélyek bekapcsolódása a távközlésbe. Az 1940-es években létrehozták a telex néven ismert előfizetői távgépíró-hálózatot. Előfizetője lehet bárki, aki a Táviró Üzletszabályzatban megszabott feltételeket vállalja. Ebben a hálózatban az előfizetői állomásokat automata központokon keresztül kapcsolják össze (Teleprinter Exchange). A közhasználatú távgépíró-hálózatra a távgépíróval felszerelt postahivatalok csatlakoznak. Ezen hálózaton továbbítják a postahivatalokban feladott táviratokat, amely belföldi részét t_{gx}, nemzetközi részét pedig gentex névvel jelöljük.

Hughes-féle betűnyomó táviró

A magyar táviró története

Az első villamos táviróvonalat magyar területen az osztrák kormány építtette 1847 őszén Bécs és Pozsony között. A vonalat 1847. december 26-án nyitották meg állami és vasútüzleti célokra. A táviró egyik állomása Bécsben a Ferdinánd császár északi pályaudvaron, a másik Pozsonyban a Magyar Központi Vasút pályaudvarán volt elhelyezve. A készülék Eckling bécsi műszerész által módosított Bain-féle, mágnesűvel jelző berendezés volt. Mindkét állomáson császári hivatalnokokat alkalmaztak, akik a már akkor kiépített táviróvonalakon a Brünn, Olmütz és Prágával folytatott táviratozást bonyolították, és ellenőrizték a vasútüzleti táviratokat. Az állami táviratokat kódolták, hogy szövegét az alkalmazott távirászkok ne érthessék, a vasútüzleti táviratokat pedig érthető jelekkel to-

vábbítták. A pozsonyi állomás személyzete egy császári és királyi főtávírárszból, 2 altávírárszból és egy szolgából állott.

Az 1847–48-as országgyűlés alkalmával az államtáviratok kódkönyve István főherceg és nádor kezelésében volt. A számára érkező táviratokat Pawlowsky János állomásfőnök dekódolta, illetve ő kódolta a nádor által feladott táviratokat is.

1848. június 12-én az osztrák kormány – miután hivatalnokait magyar területen már nem állott jogában alkalmazni – a pozsonyi távíróállomást feloszlatta és hivatalnokait visszarendelte. Egyúttal 1848. június 15-ei átiratában javaslatot tett a magyar kormánynak, hogy váltsa meg a magyar határszéltől – Morava folyó közepétől Pozsonyig – a távíróvonalat. Mivel a Pest–Pozsony és Pest–Szolnok közötti vasútvonal kiépítését rövid időn belül megvalósíthatónak tartották, ezért úgy gondolták, hogy a magyar vasúttársulatnak szüksége lesz vasútbiztonsági okokból villamos távírdára, amelynek a későbbiekben a magántávíratozást is engedélyezik és egyben javasolták, hogy a magyar kormány állítson fel Pozsonyban Magyar Királyi Távírdát két távírárszal. Egyik távírársznak Pawlowszky János magyar származású, a magyar nyelvet beszélő császári és királyi főtávírárszt javasolták, akit megbízhattak a Pestig építendő távíróvonal felállításával is. A Magyar Központi Vasúttársulat megbízta a Pest és Szolnok közötti vasútvonal távíróhálózatának kiépítésével is, de a szabadságharc miatt a megvalósításra csak 1850-ben került sor.

Bruck, a császári és királyi kereskedelmi, ipari és közmunkaügyi miniszter 1850. január 6-ai rendeletében értesítette Magyarország polgári biztosát, Geringert a Pest–Pozsony közötti távíróvonal létesítésének tervezetéről, mely szerint Bécsből kiindulva négy távírófővonalat létesítenek. 1. Északi irányba: Prágába, elágazással Olmütz–Krakkó–Lemberg–Csernovitz–Brod; 2. Nyugati irányba: Linz–Salzburg–Bajorország; 3. Déli irányba: Gráz–Triest–Fiume–Zágráb–Pétervárad; 4. Keleti irányba: Pozsony–Pest–Erdély felé.

Az építés vezetésével báró Sterndahl építésmérnököt bízták meg. A nyomvonal Pozsony–Érsekújvár–Esztergom–Vác–Pest volt. 1850. szeptember 5-én Zágrábban, október 1-jén Pesten a Károly kaszárnya egyik helyiségében nyitották meg a távíróállomásokat. Az állomás három Morse-rendszerű géppel és öt hivatalnokkal nyílt meg. A Pesten létesített hivatal vezetésével Wasserreich Jánost bízták meg. Az állomást magántávíratozásra is felhatalmazták. Ettől az időtől kezdve a távíróhálózat nagyon gyors ütemben fejlődött.

1850–1853-ig a következő távíróösszeköttetések épültek ki: Bécs–Pozsony–Érsekújvár–Pest–Cegléd–Szeged–Pétervárad–Zimony; Cegléd–Szolnok–Lovrin–Temesvár–Lugos–Orsova–Nagyszeben.

Az osztrák–magyar területen 60 távíróhivatal működött, ebből Magyarországon 11. A Szeged–Pétervárad–Zimony közötti vonal kiépítésével Poeczek Kristóf mérnököt bízták meg.

Kiállításrészlet

Az alábbi táblázat 17 év távíróhálózatának fejlődését mutatja be.

Év	Vonalhossz km	Távírdák száma	
		állami	vasúti
1847–1849	17 km	1	
1850–1852	255 km	3	
1853	1188 km	11	
1854	1612 km	14	
1867	8155 km	180	145

A magyar távíróhálózatban a távíróállomásokat a kezdetektől domborító gépekkel szerelték fel. A domborító gépek jelei nehezen olvashatóak, ezért kísérletek folytak a színes kékírógépek rendszeresítésére. A domborító gépeket 1885-ben Popovits posta- és távírdafelügyelő és Brausewetter szegedi órák által készített kékírószerkezettel látták el, majd 1889-ben Kiss József posta- és távírdafőigazgató (Kiss-féle), majd Hollós József műszaki főtanácsos által 1896-ban tervezett (Hollós-féle) távírógépekkel váltották fel. Ezek a gépek 1957-ig működtek a magyar távíróhálózatban.

Az 1930–1940-as években a magyar távíróhálózatot is az aritmikus aszinkron start-stop rendszerű távgépíró-berendezésekkel (telexgép néven ismert) szerelték fel. Ezek a gépek a mai napig működnek hálózatunkban (sebességük 50 Baud, azaz 400 karakter/perc).

Irodalom

Vater József: *A telegráf és telefon története*. Budapest, 1913.

Távíró Rendeleték Tára. 1874. Miavec László: *A magyar távíró története*.

Ez is múzeum

Senki sem csodálkozhat azon, hogy a múzeum szó, fogalom elhangzásakor nagyon sokan Mona Lisára és a Louvre többi kincsére gondolnak vagy – a gyakorlatiasabb emberek – a müncheni, bostoni s egyéb híres technikatörténeti gyűjteményekre. Ritkábban jut eszükbe a szó eredeti jelentése, még kevésbé ennek tágabb körű értelmezése. A múzeum – e görög eredetű szó jelentésének megfelelően – Apolló kísértőinek, a múzsáknak lakhelye volt a Helikon ligetes lankáin. A művészetekre, a szép mesterségekre és a tudományokra tanították az embereket, mint erről sok művészi és irodalmi alkotás évezredek óta mindmáig megemlékezik („*Janus nyugszik e helyt, a legelső, ki a Dunához hozta le a Helikon ormairól a babért.*”).

Az utóbbi századokban a múzeumok – magán- és állami gyűjtemények – kutatják, gyűjtik, őrzik és mutatják be az érdeklődő múzeumlátogatóknak az emberiség egyetemes örökségének részét képező alkotásokat gyönyörködtetés, példákat felsorakoztató nevelés és az önművelésen alapuló ismeretszerzés céljából. A múzeumok az emberiség történetének leghitelesebb tolmácsolói. Tükrök, melyekben az emberiség saját képzmását ismerheti föl. Hidak, melyek múltunkkal kötnek össze bennünket.

A múzeum műtárgyainak „*megszóltatásával*” a tudomány szinte napról napra többet tár föl múltunkból, elődeink életéből. Az egyének, nemzetek szempontjából sem mindegy, hogy mindebből mennyivel ismerkedhetnek meg.

A múzsák ligetétől hosszú út vezetett a mai múzeumokig. A múzsákat nem mindig övezte tisztelet és szeretet, mint a kezdetekben vagy napjainkban. A különféle hitek, hiedelmek és ideológiák, a közvélekedés és a hatalom állásfoglalása koronként változott, sok időnek kellett eltelnie addig, míg megértették, hogy a jelenlegi hatalom a múlt birtokbavételével is növelheti saját erejét. Ez a múzeumtörténet kutatói szerint 1162-ben következett be, amikor a római szenátus előírta, hogy Traianus oszlopát: „*nem szabad sem ledönteni, sem megcsonkítani, hanem meg kell őrizni az idők végezetéig a római nép dicsőségére*”.

A múzeumok ma közintézmények, mert mindenki számára szabadon hozzáférhetők, függetlenül attól, hogy magán- vagy állami tulajdonban vannak, hiszen a magánkézben lévő múzeumokat is többnyire közpénzekből támogatják. Ahhoz, hogy a mai múzeumok működését megértsük, a muzeológusok feladatait meghatározzuk, jó, ha megismerjük a múzeumok történetét s azt, hogy miképp alakult ki napjainkra a múzeumok öt alapvető feladata: a kulturális javak újra birtokbavétele, megőrzése, ennek az örökségnek gondozása, a kultúrateremtés, vagyis a tudományos kutatás és végül, de nem utolsósóként a kultúraközvetítés. Ez utóbbiban fontos szerepet kap az oktatási intézményekkel együttműködő oktató-nevelő tevékenység.

Ha a múzeumok – köztük a mieink is – úgy működnének, „*ahogy a nagykönyvben meg van írva*”, a múzeumok és közönségük egyaránt jobban járnának. Az ideális vagy legalább elvárható állapot eléréséhez, sokakkal együtt úgy vélem, az öt feladat egyensúlyba

hozására, egyensúlyban tartására van szükség, ami kétségkívül az esetek többségében szemléletváltozást követel a múzeum munkatársaitól, fenntartóitól és támogatóitól is. Az egyensúly nem egymás alá és fölé rendelt funkciókat kíván, hanem ezek egyenrangú, egymásmellettségét a működés (és az ehhez rendelt ráfordítások) valamennyi mozzanatában.

A magyarországi múzeumok történetét a gróf Széchenyi Ferenc által 1802. november 25-én megalapított Magyar Nemzeti Múzeumával kel kezdenünk, amikor Európában a múzeum intézménye már jelentős múltra tekintett vissza. 1867-ig mindössze további két múzeumszervezési kezdeményezésről tudunk. A kiegyezéstől 1895-ig 15, 1896 és 1905 között (a millenniumi ünnepek hatására) további 13 múzeumot alapítottak, illetve a később a trianoni békeszerződéssel elcsatolt területeken további 36 múzeumot.

Ma hazánk 780 múzeumát és ezek mintegy évi 2000–2300 kiállítását évente 10 millió körüli látogató keresi föl. Kedvező adatok, ha tudjuk is, e múzeumok többsége „csak” kiállítóhely, emlékhely, helytörténeti stb. kiállítás, akkor is, ha tudjuk, a látogatók száma az utóbbi években országszerte csökkent. Nem vigasz, hogy ez nem hazai jellegzetesség. Ez a helyzet nagy öröm és felelősség a múzeumok számára, s komoly feladatot jelent a látogatottság csökkenésének megállítására. Évkönyvünk olvasóinak minderről vannak tapasztalatai és ismeretei, a múzeum munkatársainak pedig konkrétabb elgondolásai, terveik és – talán nem szerénytelenség – eredményei is.

Jól tudjuk, hogy a postai és távközlési emlékek föl kutatása, gyűjtése, tudományos igényű földolgozása nem öncél, csak eszköz ahhoz, hogy a magyar posta- és távközléstörténettel minél több látogatót megismertessünk. Legyen ez a történet is történelmünk szerves része az ismeretek terén éppen úgy, mint ahogy a posta és távközlés is szerves része kultúránknak és mindennapi életünknek. Minden múzeum hasonló, csak ilyen célt tűzhet maga elé, különben megkérdőjelezhetnénk nemcsak ars poeticájuk, hanem fennmaradásuk létjogosultságát is.

A magyar múzeumlátogatók is mind gyakrabban tapasztalhatják, hogy a múzeumok imént vázolt törekvéseikkel kilépnek jól ismert épületeikből, a nagyközönség elé állnak alkalmi kiállításokkal és egyéb programjaikkal is. A kilépés másik módja, hogy a fő tevékenységi körön kívüli eseményekkel is színesíteni igyekeznek programkínálatukat. Tudományos értekezlet a múzeumban? Képzőművészeti kiállítás egy történeti múzeumban? Játsszóház, gyermektalálkozó a múzeumban? Múzeumi kiállítás egy iskolában, egy hivatalban? Egy sátorban? Igen, és ez is múzeum. Ismerjék meg minél többen a múzeumokat így is, szokják meg, hogy a mindennapi élet része a múzeum, szeressék meg már gyermekkorban a múzeumot! Találkozzanak a sajtóban is minél több múzeumi híradással, melyek többnyire szépségről, régmúlt korok embereiről, tárgyairól szólnak, s nem a Bux-index napi állásával, rendőrségi és maffiahírekkel kezdődnek. Noha tudjuk, a múzeumoknak egyetlen országban, egyetlen korban és rendszerben sem volt az ideális tevékenységükhöz elegendő pénzük, s a maffiózók nem kímélik a múzeumokat sem, s bizony fontos ügy a múzeumrendészet is stb.

Pünkösöd, gyermeknap, karácsony – három kedves alkalom a barátkozásra. Május 17 és 18-án a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében rendezett Múzeumi majálison ebben az évben is rengetegen ismerkedtek a sátrakban berendezett mini múzeumokkal. Alapítványunk két sátorának látóivalóit legalább 2000 gyermek és kísérője tekintette meg. Kipróbálták

és élvezettel használták a régi telefonközpontot a hozzákapcsolt telefonokkal, üzenetet váltottak a két telexgépen, játékos irodalmi vetélkedő keretében verses feladványokat küldtek egymásnak, morzejeles táviratokat fejtettek meg stb. A felnőtteknek mindez nosztalgia, a gyermekeknek érdekes felfedezés volt, amelyet még a hirtelen kerekedő szélvihar és zivatar is alig tudott félbeszakítani az egyik délután. Ez a majális remek alkalom volt a közönségkapcsolatok ápolására, múzeumi kiadványaink terjesztésére.

A gyermekeké volt a Mezőgazdasági Múzeum a gyermeknapon, ahol a MATÁV rendezte be játszóházát, és ott fogadhattuk mi is a régi technika iránt érdeklődő kis vendégeket. A MATÁV legmodernebb távközlési berendezéseinek kihívását jól állták muzeális berendezéseink. Május 25-én egyforma lelkesedéssel ismerkedtek ezekkel a gyermekek. Mintegy 1000 kis látogatónk vette birtokba a távközlés régi eszközeit. Közülük – azt hiszem – sokan kaptak kedvet arra, hogy meglátogassák a Telefónia Múzeumot is, meg a többit is, melyekhez szórólapjainkkal, képeslapjainkkal keltettük föl érdeklődésüket. Ez a gyermeknap sokadalom többszörösen is szolgálta a múzeumok népszerűsítését, hiszen az odalátogatók a játszóházi szórakozás után szemlátomást körülnéztek a múzeum gyönyörű termeiben, és megismerkedtek szebbnél szebb kiállításáival is. Mindenki jól járt ezen a kellemes találkozáson.

Az Aga utcai gyermekek ajándéka a rendezőknek

A karácsony előtti napokban, az iskolai szünet küszöbén tartjuk meg karácsonyi előadásainkat a diósi Rádió és Televíziómúzeumban a múzeum 1995. évi megnyitása óta. Ezzel a gyermektalálkozóval Michael Faradayra emlékezünk, aki 1826-ban tartotta meg első Karácsonyi előadását gyermekek számára a fizika rejtelmeiről. Most az Aga utcai Gyermekotthon negyven 10–12 éves kis lakóját láttuk vendégül. Rendkívüli fizikaóra

keretében ismerkedtek meg a múzeummal. Az Antenna Hungária Rt. mérnök munkatársa, Fogarassy László osztályvezető előadásából sokat megtudhattak arról, hogyan is működik a rádió és a televízió. Egyéni felfedező útra indulva, ügyesen kezelték a múzeum audiovizuális információs berendezéseit, és érdeklődve nézték végig a kiállítás tárgyait, dokumentumait is. A „tanulás” után a szépen földíszített karácsonyfa alatt könyvekkel, játékokkal teli csomagok vártak a gyermekekre (ezekből jutott az otthonmaradó többieknek is, 130–150, többségében árva gyermek nevelkedik az otthonban). Kis vendégeink kedves táncos, énekes műsorral kedveskedtek a rendezőknek. Igazán nem tudom, számukra vagy nekünk jelentett-e nagyobb élményt, karácsonyibb hangulatot találkozásunk...

A gyermekektől a seniorokig: szívesen látott vendég volt Diósdon a Híradástechnikai Tudományos Egyesület szenior tagozata is. Ők egy szép májusi napon látogattak ki. Sokan közülük természetesen nem először járták végig a kiállítást, szokásos összejövetelük színhelyéül mégis örömmel választották múzeumunkat, ahol miről másról is lehetett szó, mint a műsorszórás múltjáról, jelenéről és jövőjéről. Mint tudjuk, „*múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek*”. De tudjuk azt is, hogy múzeumaink és minden más múzeum kisebb-nagyobb tanyáin ezek jól megférnek egymás mellett. Ezért – is – látogatjuk, szeretjük a múzeumokat. Ezért – is – keresik föl évről évre tízezrek a mi múzeumainkat és ezek kihelyezett előőrseit is.

Mert évezredekén át azért maradnia kellett valaminek a helikoni virágzó olajfaligetek illatából, a múzsák mosolyából!

Ezért örülünk, hogy múzeumaink falain belül és kívül is, kiállításainkkal és egyéb programjainkkal is fogadhatjuk hazai és külföldi vendégeinket.

Az ajándékozás kétszeres öröme

Múzeumi gyűjtemények a változó világban¹

A magyar televízió 40. születésnapját április 29-én tudományos üléssel köszöntötték a MTV épületében. Ágoston György műszaki igazgató a távolbalátás történetét felidézve Tihanyi Kálmán neve mellé egy ikonoszkópot vetített ki. Mint mondta a képet az Internetről vette le, egy amerikai virtuális múzeumban barangolva talált rá, s jól látható rajta Tihanyi találmánya, a töltéstárolásra szolgáló lemez.

Virtuális múzeumok jöttek divatba. Még nem lehet mérni az Internet, a világháló barangoló múzeumlátogatóinak számát, de bizonyosan sokan vannak, és a számuk egyre gyarapodik. A távközlés égi és földi csatornáit globális faluvá kívánják zsugorítani a világot. Európa fölé 3000 műholdas csatornát terveznek. Technikai akadályra már most sincs, s még inkább nem lesz annak, hogy az emberiség alig 10%-a a jövő század első negyedében tetszése szerinti információkat szerezzen be, és tetszése szerinti helyeket látogasson meg annál a saját szobájában lévő multimédiás végberendezésnél ülve, mely a számítógépes adatátvitel és a televízió házasságából születik meg. Az utódok nagy sávszélességű videojelek vételére képesek, nagy fényerejű és képernyőjű TV-vevők lesznek, lebutított számítógépekkel összekapcsolva. A századforduló embere ennél a varázsdoboznál ülve, feküdve, esetleg mobil változatával járkálva is intézheti levelezését, bankügyleteit, vásárlásait (ahogyan ez utóbbi Amerikában egyre elterjedtebb). Minden emberi kapcsolatot takaréklángra kapcsolhat, hiszen az információkat – azaz a tudósítást, felvilágosítást, tájékoztatást, értesítést, hírt – közvetlen formában megszerezheti egy távközlési berendezés segítségével.

Ki fog ebben a „szép új világban” múzeumba járni? Mit fognak gyűjteni a múzeumok, különösképpen a műszaki múzeumok, amelyek büszkék voltak a nemzeti feltalálókhoz fűződő tárgyakra (Csonka-féle porlasztóra), a hazai ipar világhírű gyártmányaira (malomipari berendezések: hengersizék, síkszita), azokra a műszaki berendezésekre, melyek használatához, működéséhez történelmi események fűződnek (Landerer nyomdagépe)?

Mit fognak gyűjteni? A Közlekedési Múzeum az Air Bust, amely angol, francia, német és spanyol együttműködés eredménye, és a menetrend szerint multinacionális légitársasági járattal érkezik Ferihegyre és indul onnan? A Postamúzeumba a Siemens-féle központokat fogjuk begyűjteni, mert a multinacionális Matáv Rt. egyik tender-kiírását ez a cég nyerte? A világ számos helyén alkalmazzák, mindenhol megőrizzük?

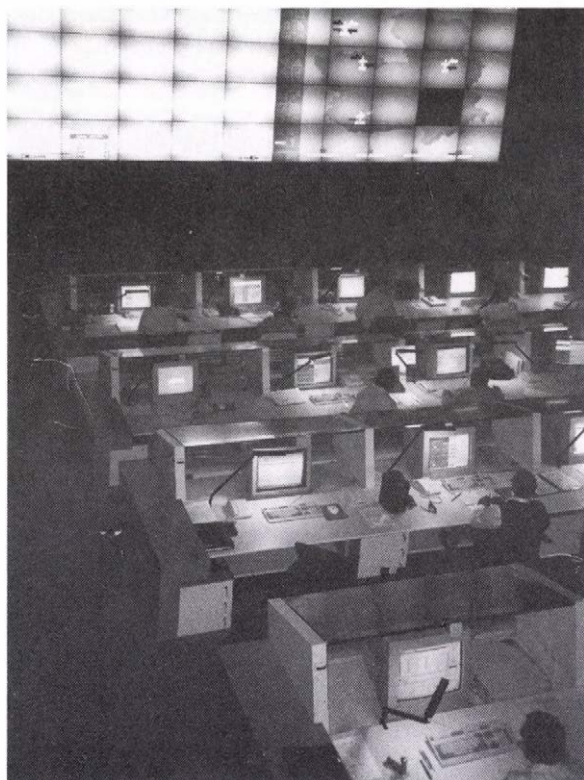
A berendezések jóllehet drágák, megjósolható, hogy a számítógépekhez hasonlóan erőlköcsileg gyorsan avulnak. Vajon hogyan „gyűjti fel” Kovács Győző professzor úr a számítógépek múzeumában ezt a gyors változást? Ki mondja meg az új szerkezeti anyagokról, melyeknek múltja nincs, jelene ismert, jövője ismeretlen, hogy meddig és hogyan őrizhetők meg? Gondoljunk a változatos műanyagokra, a hanghordozókra, a filmekre s arra, hogy egy régi magnetofon-felvételt DAT-szalagra, majd arról CD-lemezre kell átjuttatni.

¹ Elhangzott 1997. május 5-én a műszaki muzeológusok első országos találkozásán.

szani, hogy „örökéletű” legyen. Pedig a múzeumok az „örökkévalóságnak” gyűjtenek. Most már több technikai váltást megérve azt is tudják, hogy a „feketelemezekhez” megfelelő fordulatszámú működő lemezjátszókat, a 16 mm-es filmhez a filmvetítőt is meg kell őriznünk, ha meg akarjuk hallgatni és látni ezeket a dokumentumokat. De miként fogjuk bemutatni egykoron az írógépeket, a Continentált, az Erikát, ha még most az utolsó percben nem vásároljuk meg hozzájuk a szalagokat? De meddig használható egy írógépszalag? 2–5 év alatt kiszárad, hasznavehetetlen lesz. Milyen klíma, fényviszonyok kellene az érzékeny mérőműszerek, avagy a digitális átviteli berendezések működőképes megőrzéséhez?

A számítógépes folyamatszabályozással dolgozó automata gépsorokat, mint ahogyan a Postamúzeum sem tudta megőrizni az első automata levélfeldolgozó gépet, a Toshiba-t, valószínűleg egyetlen műszaki múzeum sem fogja megőrizni. Sebaj, a dokumentációk és a filmek archiválják őket. Virtuális archiváliák a virtuális múzeumban.

A sorozatgyártott műszaki termékekből, berendezésekből a használatból utolsóként kikerült de működőképes vagy az első gyári új érdemes-e a múzeumi megőrzésre? Ha a gyári újnál döntenénk, múlt nélküli tárggyal gazdagodnánk ugyan, de megszabadulnánk az egyre költségesebb és tartalék alkatrészek hiányában egyre súlyosabb restaurálási nehézségektől. Ha a használatból utolsóként kikerült tárgyat tartjuk érdemesnek megőrizni, annak már saját, feljegyzésre érdemes történelme is van. Ez a tárgy az eredetitől különféle

okok, divatok, szükségszerűségek miatt (anyaghiány, formatervezés stb.) eltér. A helyes válasz is-is lehetne, ami újabb kérdések és gondok sorát vetíti elénk. Azok, akik a fenti kérdésekre magabiztos választ tudnak adni, vagy nem muzeológusok, vagy ha azok, légvárépítők.

Jó lenne tudni, a jövőnek virtuális vagy vitális múzeumokra lesz-e szüksége?

Meg kell jegyeznem, nem szeretem az idegen szavakat, használatuk legtöbbször utánzási kényszerből fakad, vagy zavaros gondolatokat leplez. Magam is kényszerűségből használok, hiszen ha most azt mondanám, vajon a jövőnek „képzelt

A spanyol távközlési vállalat, a TELEPHONICA számítógépes figyelőszolgálatának központja Madridban

múzeumra”, vagy „élő múzeumra” van-e szüksége az éppolyan tudománytalannak tűnne, mintha selejtezést mondanék – ha jól emlékszem – a meghívóban szereplő skartáció helyett.

Kosztolányi Dezső írta a 30-as években a Pesti Hírlap Nyelvőre előszavában: „Annyi bizonyos, hogy olyan zagyva nyelvnek, melynek szókincse idegen szavaktól tarkál, eredeti szerkezete, mondatfűzése pedig napról-napra satnyul, csak kevés megtartó ereje van. Azok akik ilyen nyelvet beszélnek, máról holnapra átnyergelhetnek egy másikra, csak épp hangsúlyukat kell némiképp megváltoztatni. Meg kell tehát kérdeznünk önmagunktól becsületesen, hogy mit akarunk? Ha magyarok akarunk maradni, ragaszkodnunk kell nyelvünk helyességéhez és tisztaságához, ez érdemes föladat. Más nyelvet sohasem tanulhatunk meg tökéletesen, legföljebb értelmünkkel, az pedig egy hajítófát sem ér.”

Kosztolányi anyanyelvről mondott szavait a múzeumi gyűjteményekre is helytállóan érzem. El kell döntenie, hogy mit akarunk, ha meg akarunk maradni múzeumnak, akkor nem kell játszóházzá, vagy iskolai fizikaszertárrá silányítani a múzeumot, jórészt azért, mert már az iskolákban is csak virtuális fizikaszertárak léteznek, és a diákok mégis az Öveges-féle fizikatanulásra vágyakoznak. A múzeumokat a vélt vagy valós marketing-igények miatt nem szabad jelmeztárrá vagy panoptikumná silányítani. A divatok minden irányba húznak. A pénztelenség a vurslit, a bálákat és a vásárt is beengedi a múzeumi falak közé.

Ha magyar műszaki múzeumok akarunk maradni, akkor hazánk jelenkori technikatörténetét kell gyűjtenünk és megőriznünk. Ma a magyar ipar- és technikatörténet történelmi időket él, de úgy tűnik, a múzeumban hiteles dokumentumok sem kerülnek be, nem hogy történelmi archiváliák.

Van-e olyan múzeumi törvény vagy lesz-e, amely kedvezményekben részesíti a szakmúzeumok gyűjteményeit a jelenkori gyártmányokkal, gyártási eljárások dokumentumaival gyarapító gyártókat? Lesz-e törvényi előírás és kööttség a múzeumi feladatok társadalmi megosztásáról, avagy az a sokat emlegetett privát szféra, a polgárság az utópiák birodalmában marad?

Minden a törvényekkel kezdődik. A törvények nélküli életnél csak a rossz törvények alatti élet a nehezebb. A műszaki muzeológia szempontjából eddig csak rossz törvények születtek. Az 1990 óta hozott közel fél ezer törvényben, a privatizációs törvénytől a vagyonkezelésin át a csődtörvényig, még véletlenül sem jelent meg egyetlen olyan utalás sem, amely a fent elmondott történelmi idők archiváliáinak múzeumba jutását segítette volna.

A gyűjteménygyarapítást minden módon szorgalmaznunk kell. A jövőnek is teljes gyűjtemények kellenének, az Internetnek is. Meg kell látnunk a Internet-rendszerben rejlő nagy lehetőségeket, s az nem elsősorban a virtuális múzeumokban való barangolást jelenti. Ha a világ minden múzeumának, minden leltárkönyve fent lenne a hálózaton, könnyen megszerkeszthetnénk, mondjuk *A világ tűzoltói* vagy a *Cséplőgépek és cséphadarók a világ múzeumaiban* című CD-kiadványokat.

De mikor kerül a világhálóra a Botswana-i múzeum cséphadaró-gyűjteménye? Soká vagy soha?

Mindig többen lesznek azonban azok az emberek, akik nem az interaktív multimédiák közvetítette pszeudó-élettel, történelemmel kívánnak megismerkedni, hanem a valóság-

gossal minden érzékszervük közreműködésével. (Úgy-e milyen szelíd kifejezés a pszüde-élet, ahelyett, hogy magyarul kimondanánk, hamis, álságos?) A múzeumokban is az élet és a tudást fogják keresni. Megtalálni azonban csak akkor tudják, ha a múzeumi gyűjtemények a kiállításokban emberi, nemzeti, történelmi sorssá állnak össze. Ehhez már elégtelenek a gyűjtemények. Olyan muzeológusok is kellenek, akik megteremtik ezt a világot valahogy úgy, ahogy a nyugat-afrikai mandigók mítoszában az örökké élő dal megszületett. Garissénak, a neves harcosnak azt ajánlotta egy éneklő madárka, hogy mentse az életét dalba, mert csak az él örökké. Készítettet egy gyönyörű lantot, de hiába akarta megszólaltatni, nem szólt. A készítője elmondta, azért hallgat mert nincs szíve, adni kell neki, „...a lant fája nem lehet többé annak a fának a része, amelyikből faragták. Legyen a te sorsod része.” – mondta a faragó a vitéznek. Garisse el is vitte magával a következő csatába, hátán hordta. A lant végigküzdötte vele a csatát, szenvedte szép fiai elestét. Hősünk összetört lélekkel és testtel indul haza. Otthon szög-re akasztotta a lantot, az azonnal megszólalt és örökké énekelte a hős sorsát, mintha annak szívéből szólna.

A változó világban a múzeumi gyűjteményeknek is ilyen lantnak kell lenni, örökéletű hírmondóknak az emberiség sorsáról, örömeiről és bánatairól.

Most, amikor az információs társadalomról, mint a fogyasztói társadalom egyik korszakáról beszélünk, az információs szupersztrádára már rávetül az új korszak, az ökológiai és ökonómiai forradalom árnyéka (katasztrófát is mondhatunk). Az új korszak az ökotársadalomé lesz, a kényszerű korlátokkal élni tudó mértékletes társadalomé. Az emberiségnek új műveltségre lesz szüksége, amely a hagyományokra és a tapasztalásra támaszkodik.

Múzeumi gyűjtemények a változó időben? Így kérdőjellel ejtve előadásom címét, el kell mondanom, az elmúlt négy napban Tolnát-Baranyát járva szívszorító volt a múzeumi gyűjtemények helyzetét látnom. Ormányság falvaiból már kiköltöztek a múzeumi gyűjtemények. Vajszló, Sellye, Zengővárkony kiállítóhelyein néhány sárguló, nyirkos dokumentum még idézi Kodolányi János, Kiss Géza és Fülep Lajos emlékét. A többi gyűjteményi tárgy már beköltözött a Jannus Pannonius Múzeumba.

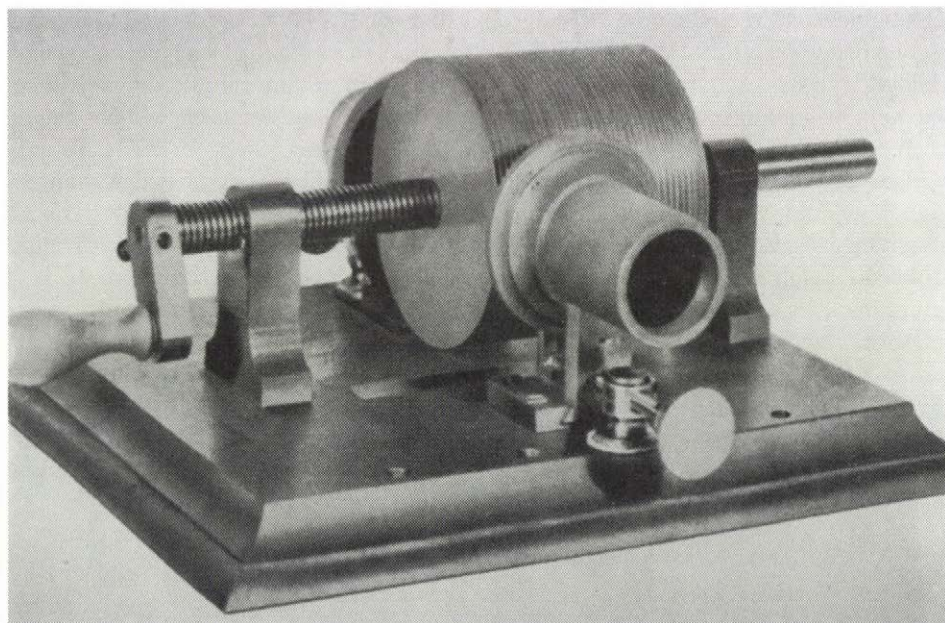
Ezeknek a tapasztalatoknak a birtokában erős hit kell ahhoz, hogy bízzunk a múzeumok jövőjében. Voltaképpen az életben bízunk, abban, hogy a múzeumok a jövő században reneszánszukat fogják élni. A tanulási készségeikben megfogyatkozott, műveltségükben elbutult embereket fogják tanítani, betöltve a biblia pauperum szerepét. A jó múzeumokban minden ember meg fogja tapasztalni azt, amit a 60-as években az Amerikában élő Nobel-díjas Békésy György vetett papírra a múzeumok küldetéséről: „Végezetül már látom, hogy az Egyesült Államokban a legkülönfélébb helyek is egyre jobban hasonlóká válnak, az élet egyre kevesebb és kevesebb érdekességet ad és amint tapasztaltam napjainkban varázslatos dolgokat már csak a múzeumokban találunk. ... A múzeumok sokféle módon tanítottak meg arra, miként lehet megismerni azt a gazdag tudást, amit az elmúlt ezer év alatt az emberi géniusz megteremtett.”

A hangrögzítés rövid története

Az emberek képzeletét évezredek keresztül foglalkoztatta a hang rögzítésének kérdése. A kísérletezők közül a múlt század második felében egyre többen és egyre behatóbban foglalkoztak a probléma megoldásával. 1877-ben, csaknem egy időben két ember is rábukkant a lehetséges megoldásra.

Charles Cros francia műkedvelő költő, természetkutató elképzeléseiben korommal bevont forgó üvegkorongra rajzolja a hangrezgések ábráit a rugalmas lemezre szerelt tű. Az üvegkorongról cinkográfiai úton fémlemezre másolat készül, amelyről a hangok megszólaltathatóak. Cros azonban csak az elméleti megoldásig jutott el, mert sem az ötlet szabaddalmaztatásához, sem a kísérleti berendezés elkészítéséhez szükséges pénzt nem tudta előteremteni.

Ezzel szemben Thomas Alva Edison a telefon hallgatójának membránjára egy kis tűt szerelt. A tű előtt viasszal bevont papírszalagot húzott el, amin a tű a hang hatására jól látható, változó mélységű nyomot hagyott. A fonográf – ahogy ezt feltalálója elnevezte – egy csigatengelyre erősített fémhengerből állt. A tengely végén egy forgatókar volt. Ezzel nemcsak forgatni lehetett a hengert, hanem csigatengelye egyidejűleg vízszintes irányban lassan mozgatta is azt. A fémhengerre egy nagyon vékony ónlemezről készült henger került, amire a tűvel ellátott rugalmas lemez hang hatására változó mélységű barázdasort

A legelső fonográf

írt. Visszajátszáskor a hangbarázdán végigcsúszó tű rezgésbe hozta a rugalmas fémlémezt, és ezzel hallhatóvá vált a rögzített hang.

Edison 1878. február 19-én kapta meg találmányára a szabadalmi okiratot. Az óriási érdeklődés miatt a feltaláló lázasan dolgozott a hibák kiküszöbölésén. Egymás után jelentek meg a módosított, javított modellek. A cél a hangvisszaadás minőségének javítása és a játékidő hosszának növelése volt. Néhány hónap után azonban Edison teljesen abbahagyta a fonográfval való kísérletezést. A kutatás új iránya az elektromos izzólámpa. Csak 1888 tavaszán, mintegy 10 évvel a szabadalmi bejegyzés után jelenik meg, újabb kísérletek eredményeként, a tökéletesített fonográf. Közben Alexander Graham Bell, az indukciós telefon feltalálója is szerkeszt egy hasonló elven működő „beszélőgépet”, amelyet „Grafon” néven 1888 elején mutatnak be a nyilvánosság előtt. A viaszhengerről meg-

Gramofon az 1900-as évekből

szóló hang a fonográfhoz viszonyítva sokkal tisztább, felismerhetőbb volt, de halkabb is. Emiatt csak fülbe dugható, gumiból készült hallgatócsővel lehetett élvezni.

Miközben Amerikában a fonográf térhódítása lassan, de biztosan haladt, Európában kezdetben semmi jel nem mutatott erre, annak ellenére, hogy az első New York-i nyilvános bemutató után néhány hónappal Párizsban is bemutatták a fonográfot. Charles Pathé kávéház-tulajdonos 1893-ban egy párizsi bemutatón látott s hallott először fonográfot. Testvérével, Émile-lel elhatározták, hogy beszereznek egy készüléket, amelytől kávéhá-

zuk látogatottságának fellendülését remélték. Az eredmény meglepő volt. A vendégek száma valóban megnőtt, és legtöbbjük meg is akarta vásárolni a fonográfot. A testvérek Párizs egyik külvárosában kis műhelyt nyitottak a készülékek gyártására. Ezt gyorsan követte egy gyártelep építése, majd Párizs legforgalmasabb utcájában a fonográfszalon megnyitása. 1899-ben a Pathé-katalógus már 1500-féle különböző felvételt kínált, amelyeket az Amerikából áttelepített másolási eljárással sokszorosítottak. Minden felvett hengerrel kb. 200 db másolatot lehetett készíteni.

A sokszorosíthatóság problémáját teljes egészében egy újabb hangreprodukáló találmány, Emil Berliner gramofonja oldja meg végérvényesen. A készülék, amelyre Berliner 1887. IX. 26-án – tíz évvel a fonográf után – szabadalmat kért, több dologban is eltért Edison készülékétől. A fonográf tülje a forgó henger felületére merőlegesen rezgett. Ezzel szemben Berliner kísérleti berendezésén a hangrezgéseket vízszintes síkban forgó, kormozott üvegkorongra, finomon kigyózó csigavonal alakjában rajzolja le egy rugalmas lemezhez erősített tű. Rengeteg további kísérletezés után 1894 őszén jelentek meg a kereskedelemben az első gramofonok és a tömegesen sokszorosított hanglemezek. A gramofon egy csapásra meghódította a piacot, s gyors terjedésének legfőbb akadálya a készülékhiány volt. Berliner és társa lázas gyorsasággal hozzálátott a termelés kibővítéséhez, s a kis műhelyek helyén rövidesen többemeletes gyárépületek emelkedtek. Két év alatt a gramofon kereskedelme milliós üzletté fejlődött.

Európában a hangrögzítő gép fogalma a fonográfhoz kapcsolódott, s e téren a Pathé-testvérek által irányított piaci helyzet megdönthetetlennek tűnt. Azonban a gramofon rövid idő alatt Európában is teljes sikert aratott, s fokozatosan kiszorította a fonográfot. A készüléket eleinte amerikai alkatrészekből Londonban szerelték össze. A hanglemezek tengerentúli behozatalától azonban eltekintettek, mert az európai piac kívánalmai mások voltak, s ezért a Gramofon Társaság saját stúdió és lemezgyár létesítését határozta el. Az utóbbi hamarosan fel is épült Németországban, Hannover mellett, Berliner európai rokonságának birtokán. A siker meglepően gyors és átütő volt, Európa több országában sorra alakultak a társvállalatok. A növekvő számú közönség változatos műsorigénnyel jelentkezett, amelynek kielégítése egyre komolyabb feladatot jelentett. A felvevő-berendezéssel európai körutat szerveztek, hogy a sikeres produkciókról mindjárt a helyszínen felvételt készíthessenek. (Budapesten is jártak, és többek között Blaha Lujza hangját is felvették.) A műsoranyag egyre gyarapodott, s 1900 végén a társaság katalógusai mintegy 5000 különböző lemezt hirdettek 13 nyelven. Nagyon népszerűek voltak a beszédfelvételek, de sokan kedvelték a „hangfestő” felvételeket is. Ilyen volt pl. a „Hajnal a baromfiudvarban” valódi állathangokkal vagy a „Négerok a hajón” hajókurttal és bendzsójátékkal. A zenei műsoranyag főleg népszerű dalokból állt. A hangszeres muzsikát jobbra indulók és tánczenefelvételek képviselték. A mintegy kétperces műsoridőhöz néhány népszerű operaaáriát lerövidítettek.

A gramofontulajdonosok egy részét ez a műsoranyag nem elégítette ki. A Gramofon Társaság oroszországi vállalatának egyik munkatársa azt javasolta, hogy indítsanak külön lemezsorozatot, melyen a cári opera művészei énekelnek ismert operaaáriákat, s ezeket lássák el megkülönböztető címkével. 1901-ben indult útjára az új, piros papírcímkés sorozat, a későbbi művészlemezek őse, az addigi 17 cm helyett 25 cm-es átmérővel. Ekkor először szólaltak meg hanglemezről élvonalbeli művészek, mint pl. az ekkor még csak 28

éves, de már ismert nevű Fjodor Saljapin¹. A sikeren felbuzdulva újabb európai körutat szerveztek a felvevőgéppel, de ezúttal már művészi igényű felvételek készítése céljából. 1902-ben a világsiker küszöbén álló fiatal tenoristával, Enrico Carusóval² készítettek hangfelvételt, amelyet egészen 1920-ig még számtalan további követ. 1902 őszén megjelenik az első piros címkés (Red Seal) lemezekről készült katalógus előkelő kiállításban, finom papírra nyomott lapjain nagy művészek nevével és arcképével.

A legismertebb hanglezecímkék:

1. HMV – His Master's Voice,
2. Columbia,
3. Polydor

¹ *Saljapin, Fjodor Ivanovics* (1873–1938) világhírű orosz operaénekes. Minden előképzetség nélkül lépett színpadra 1890-ben Ufában. Előbb mint operetténekes szerepelt, majd 1899-től a moszkvai Nagy Színház tagja. Világsikerének főbb állomásai: 1901 Milánó, 1904 Monte-Carlo, 1921–25 Metropolitan, New York. Többször fellépett Budapesten is. 1927-ben Párizsban telepedett le, ott is halt meg.

² *Caruso, Enrico* (1873–1929) világhírű olasz operaénekes. Tízéves korában templomi énekkarban énekelt, majd különböző mestereknél is tanult, de elsősorban önműveléssel fejlesztette képességeit. Ragyogó, ércezen és mégis selymesen zengő hangjában az olasz hangzásszépség eszménye testesült meg. Világsikerének főbb állomásai: 1899 Milánó (bemutakozás), 1902 London, 1904 Metropolitan, New York. Számos vendégjáték során az egész világot bejárta, Budapesten 1907-ben lépett fel.

A lemezeken rögzített műsor (műfajilag) mindinkább a hangszeres zene irányába tolódott el. 1904-ben megjelenik a hanglemezstúdióban a korszak első világhírű karmestere, Arthur Nikisch³ a Berliini Filharmonikusok élén, majd őt követi minden idők talán legismertebb és legelismertebb karmestere, az olasz Arturo Toscanini⁴ 1920-ban. Megjelenésük a stúdiókban óriási jelentőségű, hiszen a legjobb énekesek után a legkiválóbb dirigenseket is megnyerte magának a gramofon.

Parlophone hanglemez és Brunswick hanglemez címkeje

1922-ben új hangkövetítő berendezés jelenik meg: a rádió. Az elektroncsöves erősítő és hangszórón át megszólaló zene minősége jobb volt, mint az eddig legjobbnak tartott gramofonhang. Világossá vált, hogy az akusztikus eljárásról mielőbb át kell térni a jobb minőséget adó elektromos hangkövetítési eljárásra. Ilyen irányú kísérletek már korábban is voltak; az első, elektromos hangrögzítéssel készült felvételt azonban csak 1920-ban készítették a Westminster székesegyházban. Ez volt az első eset, hogy a hangot a hangforrástól távol, hallótávolságon kívül, egy közeli garázsban elhelyezett szerkezet rögzítette.

Erre a kísérletre Amerika egyik vezető távközlési cége, a Bell Telephone Laboratories is felfigyelt. Közel négyévi kutató-fejlesztő munka után, 1924 tavaszán mutatták be az elektromechanikus felvételi eljárást, amit kezdetben csekély érdeklődéssel fogadtak a lemezgyárak. Végül 1925 vége felé kerültek a boltokba az első elektromosan felvett leme-

³ *Nikisch, Arthur* (1855–1922). A magyar származású kiváló karmester Lébényszentmiklóson született, s zenei tanulmányait a bécsi konzervatóriumban kezdte meg. Tanulmányai végeztével a lipcsei városi színházhoz szerződött, ahol tíz évet töltött előbb másod-, majd első karmesterként. Sikereiben gazdag pályájának további főbb állomásai: 1889–1893 Boston, 1893–1895 Budapest (gróf Zichy Géza meghívására a budapesti Operaház igazgatója), 1895-től a lipcsei Gewandhaus, majd a Berliini Filharmonikusok karnagya, ez utóbbi zenekar a működése alatt vált világhírvé.

⁴ *Toscanini, Arturo* (1867–1957) világhírű olasz karmester. Kilencéves korában kezdi meg zenei tanulmányait Parmában, később Milánóban folytatja. Karmesteri pályafutásának legfőbb állomásai: 1898–1907 Milánó, 1908–1915 Metropolitan, New York, 1929–1936 a New York-i Filharmonikusok vezető karnagya, 1936–1954 az NBC (National Broadcasting Corporation) Szimfonikusok vezetője. Számos turnét tett Európában éppúgy, mint a tengerentúlon. Budapesten is többször járt, Kodály neki ajánlotta *Nyári este* című szerzeményét (1930), Psalmus Hungaricusát (1934) is Toscanini vitte diadalra.

zek, de túl nagy reklámot nem csináltak nekik, nehogy eladhatatlanná váljanak a régebbi gyártmányok. Az új korszak beköszöntének szinte jelképes eseménye, hogy Edison fonoográfja ezekben az években tűnik el véglegesen.

A gramofoniparban éppúgy, mint a gazdasági élet minden területén, a húszas évek vége felé egyre súlyosodó válság kezdődik. Az 1932-ben eladott hanglemezek mennyisége az 1927. évinek mindössze 6%-a, miközben a rádióeladások lassú, de emelkedő tendenciát mutatnak. 1929-ben Amerika legnagyobb gramofontársasága, a Victor egyesül a legnagyobb rádiótársasággal, az RCA-val (Radio Corporation of America).

Európában hasonló folyamat zajlott le. A gazdasági viszonyok romlása, a forgalom visszaesése a tőkeszegény kisvállalatokat a csőd szélére sodorta. A nyugat-európai hanglemezipar legnagyobb része egyetlen óriási vállalatá olvadt össze. 1931-ben alakult meg londoni székhellyel az Electric & Musical Industries Ltd, vagy ahogy mindenki ismeri, az EMI. Ebbe tartozott az európai nagyvállalatok közül a HMV (His Master's Voice), a Columbia, a Pathé stb. A nagyvállalatok közül egyedül a német Deutsche Grammophon-Polydor vállalat tudta csak megőrizni függetlenségét ezekben az időkben.

Noha 1925-től már árultak elektromos felvételi eljárással készült lemezeket, az első rádióhoz csatlakoztatható elektromos lemezjátszót csak 1929-ben hozta forgalomba az amerikai Columbia vállalat. Alacsony ára és egyszerű konstrukciója miatt azonban az RCA-Victor 1934-ben piacra dobott gépe terjedt el széles körben. Az elektromos lemezjátszó nyugvópontot jelentett a rádió és a gramofon közötti versengésben, hiszen a kétféle elektroakusztikus szerkezet szervesen kiegészítette egymást. Mindazok, akik egy évtizeddel korábban biztosra vették, hogy a gramofon rövid időn belül kiszorítja a rádió, csodálkozva vehették tudomásul, hogy 1938-ban több hanglemezt vásároltak az emberek, mint a gramofon történetében addig bármikor.

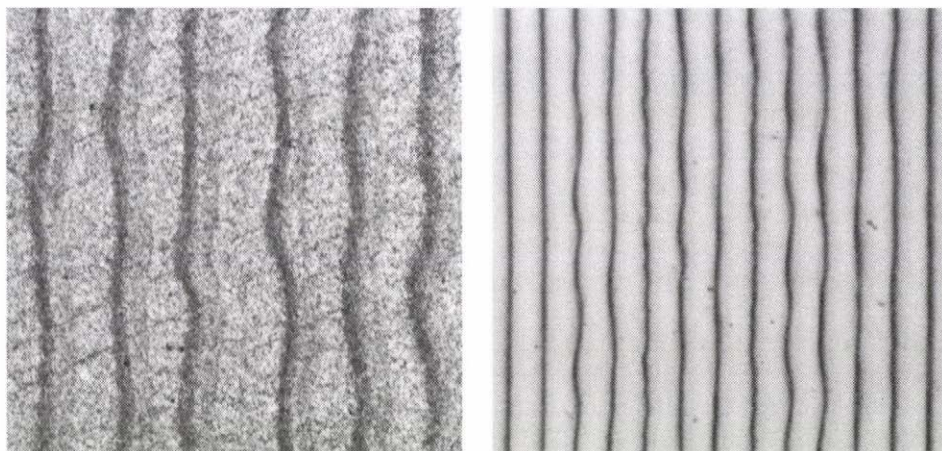
A hanglemezgyártás legfontosabb alapanyaga, a sellak főként Indiából érkezett a világ minden tájára. A háború kitörésével életbelépő anyagtakarékossági rendszabályok, a szállítási nehézségek, majd az egyre nagyobb területre kiterjedő harci események a sellak utánpótlását az addigi szállítások töredékére csökkentették. A hiányzó sellak pótlására egyre inkább műanyagokat alkalmaztak, amelyek kevésbé állták a lejátszás mechanikai igénybevételét. Ezen az elektromos hangszedők súlyának csökkentésével, szerkezetük miniaturizálásával lehetett segíteni. A barázdákat letapogató és lemezoldalanként cserélt acéltű nehézkes befogószerkezetével együtt eltűnt, és helyét a hangszedőbe tartósan beépített és csere nélkül több ezer lemezoldalt lejátszó, gondosan megmunkált zaffir- vagy gyémánttű foglalta el.

A német AEG (Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft) vállalat már 1935-ben piacra dobta első mágneses hangrögzítő-berendezését, a „*Magnetophon*”-t. Tökéletesített változata 1940-ben jelent meg, és stúdiócélra minden más hangrögzítő-eljárásnál alkalmasabb volt. A nagyközönség számára házi használatra azonban bonyolult, nagyméretű és drága volt.

1945 után a német eredményeken elindulva a világ minden részén lázas munka indult meg a kisméretű, házi használatra alkalmas mágneses hangrögzítő-készülékek létrehozására. Várható volt, hogy a gramofon újra veszedelmes versenytársat kap. A tökéletesített magnetofonok hatására megint a hanglemez közeli eltűnését jósolták, mint 1922-ben, a rádió megjelenésekor.

Ezzel szemben 1948 őszén a Columbia cég bemutatta új, mikrobarázdás, hosszanjátszó (Long Play – LP) hanglemezt, amelynek kidolgozása Peter Goldmark – Goldmark Károly magyar származású zeneszerző másod unokaöccse – és munkatársai nevéhez fűződik. Miután a kísérletek már korábban bebizonyították, hogy a műsoridő növelése nem oldható meg egyedül a fordulatszám csökkentésével, ezért a hangbarázda méreteinek csökkentése látszott célravezetőnek. A hosszanjátszó, mikrobarázdás lemez két alapvető dologban tért el a hagyományos normál hanglemeztől: a hangbarázdák méretében és a fordulatszámában, amely 78 fordulat/percről 33 1/3 fordulat/percre csökkent. Ennek következtében a műsoridő elérte az oldalankénti 16 percet.

Alig egy évvel a Columbia bemutatója után, 1949 áprilisában a nagy vetélytárs, az RCA-Victor is bemutatta saját mikrobarázdás hanglemezt, amely percenkénti 45-ös for-

Normál és mikrobarázdás hanglemez, hangbarázdái azonos nagyításban

dulatszám mellett kb. 5 perces műsoridővel rendelkező oldalanként. Az RCA-Victor mérnökei a 17 cm átmérőjű lemezhez mindjárt egy újfajta, lemezváltós lejátszót is bemutattak, ahol a váltás mindössze néhány másodpercet vett igénybe. A kétféle mikrobarázdás lemezfajta közötti elsőbbségért megindult a harc az USA két óriásvállalata között. A Columbia gyártotta a saját 33 1/3 fordulat/perc sebességű, 30 cm átmérőjű „nagylemez”-eit, míg az RCA-Victor kitarított az általa bevezetett 45-ös fordulatszámú „kislemez”-nél. A vásárlók milliói előtt csak az látszott biztosnak, hogy a normál, 78-as fordulatszámú lemezek gyártása lassan abbamarad.

A bizonytalan időszakban a hanglemez-eladások komoly visszaesést mutattak, ezért a harmadik legnagyobb amerikai lemezgyár, a Capitol 1949 végén a legegyszerűbb megoldást választotta, s mindkét fordulatszámú lemez gyártását bevezette. A rövid átmeneti időszak tapasztalatai azt mutatták, hogy mindkét lemeztípusnak megvannak a maga előnyei. A megvásárolt lemezeknél típus szerinti megoszlásban komolyzenénél a 33 1/3 fordulatszámú nagylemezek, míg könnyűzenei felvételek esetében a 45-ös fordulatszámú kislemezek forgalma nőtt. Az új mikrobarázdás lemezek elterjedése természetesen magával hozta a régi lemezjátszók cseréjének szükségességét is. Megjelentek a normál és mik-

robarázdás lemezek lejátszására egyaránt alkalmas univerzális lemezjátszók, gyakran rádióval kombinálva.

A mágneses hangrögzítés mellett, hogy a legtökéletesebb eljárássá fejlődött, nem vált komoly versenytársává a gramofonnak. Ellenben a 40-es évek végétől a lemezkészítés alapja szinte kizárólag a magnóval készült hangfelvétel volt. Az 1950-es évek közepére megoldódott a szalagok gyors másolásának kérdése, és egyes gyárak kiváló minőségű műsoros szalagokat hoztak forgalomba a hanglemezekkel szinte egy időben. A jobb hangvisszaadás ellenére a műsoros szalagok iránti érdeklődés elhanyagolhatóan csekély maradt a hanglemezek mellett. A magnó műszaki fejlődésével a sztereofónia kérdése is egyszerűbben megoldhatónak tűnt. A két csatorna műsora hangszalagon két párhuzamos hangcsík formájában viszonylag könnyen volt rögzíthető.

Az RCA-Victor cég 1954 elején készítette az első sztereófelvételeket a bostoni és a chicagói szimfonikus zenekarral. (Az utóbbiak vezető karnagya ebben az időben Reiner Frigyes⁵, aki több magyar származású kollégájával – Ormándy Jenővel⁶, Széll Györggyel⁷ – együtt az USA zenei életének meghatározó egyénisége volt.)

E felvételek 1955-ben sztereóműsoros hangszalagok formájában, a megfelelő lejátszó-berendezésekkel együtt kerültek a boltokba. Nehezebb feladatnak bizonyult a sztereofónia létrehozása a hanglemezek gyártásánál. A megoldást az Edison-fonográfnál használt mélyírás és a Berliner-féle gramofonnál alkalmazott oldalirányú hangírás egyetlen barázdában történő egyesítésétől remélték. A Western Electric Co. 1958-ban mutatta be a világ első sztereólemez-vágó berendezését, s még abban az évben boltokba kerültek az első sztereólemezek és lemezjátszók. A „V” keresztmetszetű lemezbarázda két oldalfalára kerültek a sztereó hangvisszaadáshoz szükséges két hangcsatorna jelei, megtartva ezzel a kompatibilitást a korábbi mono rendszerrel.

A következő nagy váltás a hangrögzítés történetében mintegy 100 évvel Edison fonográfja után az 1970-es évek végén megjelenő digitális felvételi eljárás, majd 1981-ben a digitális hanglemez, a Compact Disc (CD) bemutatása volt. Ezzel a bemutatóval lezárult egy korszak, és egy teljesen új fejezet kezdődött el a hangtechnika történetében. Az új

⁵ *Reiner Frigyes* (1888–1963). Századunk egyik legnagyobb karmester-egyénisége Budapesten született. Tanulmányait a Zeneakadémián végezte Bartók tanítványaként. Több budapesti állás után a drezdai Udvari Opera karmestere lett 1914-ben, de vendégkarmesterként fellépett Hamburgban, Berlinben és Bécsben. 1922-től haláláig az Egyesült Államokban élt, ahol pályájának főbb állomásai a következők: 1929–1931 a New York-i Filharmonikusok karnagya, 1938–1948 a Pittsburghi Szimfonikus Zenekar vezetője, 1948–1953 a New York-i Metropolitan Opera karmestere, 1953–1963 a Chicagói Szimfonikus Zenekar vezetője. Az egyik legkiválóbb Bartók-dirigensként tartják számon. Számos Bartók-mű amerikai bemutatója az ő nevéhez fűződik. Legjobb hangfelvételeit a Chicagói Szimfonikusokkal készítette az RCA-Victor lemezgég részére a sztereó hőskorában.

⁶ *Ormándy Jenő* (1899–1985). A magyar származású kiváló amerikai karmester Budapesten született. Előbb apja tanította hegedülni, majd a Zeneakadémián Hubay tanítványa lett. Tanulmányai végétével rövid ideig Berlinben dolgozott, majd 1921-ben kivándorolt az Egyesült Államokba. 1936-ban kezdődött híres kapcsolata a Philadelphiai Szimfonikus Zenekarral, melynek 1938-ban vezető karmestere lett, majd élete végéig a zenekar élén állt.

⁷ *Széll György* (1897–1970). A neves karmester Budapesten született, de tanulmányait Bécsben és Lipszében végezte. 1917-ben Richard Strauss ajánlására a strassbourgi városi színház szerződtette, majd 1919-től a prágai német színháznál vezényelt. 1924 és 1929 között a berlini Staatsoper első karmestere volt. 1939-ben az Egyesült Államokba költözött, ahol működésének főbb állomásai a következők: 1942–1946 Metropolitan Opera, New York, 1946-tól a Cleveland-i Szimfonikusok állandó karmestere haláláig. A zenekart hosszú, kemény munkával világhírnévre vezette, kapcsolatukat számos hanglemez őrzi.

hanghordozó – melyet a Philips és a Sony cég közösen fejlesztett ki – minden lényeges paraméterében és tulajdonságában eltér a majd egy évszázadon át használt feketelemeztől. Megmaradt a korongforma, amelyen a jelfolyam spirális alakban helyezkedik el, de ezzel ki is merült az analógiák sora. A 12 cm átmérőjű, műanyag alapú korongnak csak egyik oldalát használják fel a 74 perces műsor rögzítésére, a másik oldal teljes egészében lemezcímkéül szolgál. A digitális információt hordozó 3,5 cm széles körgyűrű 20 000 barázdát tartalmaz, ami jól mutatja a miniaturizálás mértékét. Az éppen letapogatott barázda kerületi sebessége állandó: 1,25 m/s, ezért a lemez fordulatszáma 8 és 3,5 fordulat/s között változik attól függően, hogy külső vagy belső barázdát tapogat-e le a 0,78 μ m (infravörös tartomány) hullámhosszúságú lézersugár.

A CD 1981-es megjelenésétől 1987-ig a forgalom évenként megduplázódott, miközben a feketelemezek eladása majdnem hasonló mértékben csökkent. A nyolcvanas évek végén a nagy lemezcégek egymás után jelentették be, hogy felvételeiket ezentúl már csak az új hanghordozón adják ki, s ezzel lezárták tekintették az átmeneti időszakot, amelyben a két hanghordozó még egymás mellett élt. A lemezgyárak présüzemeit felszámolták, a berendezéseket leszerelték, esetleg meg is semmisítették.

A CD hangminősége mért paramétereit tekintve lényegesen jobb eredményt mutat, mint a feketelemez, de a meghallgatási teszteken csak ritkán igazolódott fölénye. A digitális hangfelvételi eljárásról szintén nagyon megoszlanak a vélemények. A nagy lemezgyárak – köztük a Hungaroton is – kivétel nélkül áttáltak az új eljárásra a 80-as évek elején, viszont az audiofil kiadók, amelyeknél a felvétel minőségén van a fő hangsúly, a mai napig analóg berendezéseket használnak. A végtermék persze így is, úgy is a CD (vagy más digitális hangrögzítő, mint pl. a lassan, de biztosan terjedő minidisc, MD), hiszen ma feketelemez-gyártó cég kevesebb van a világon, mint üzemelő elektroncső-gyár. (Szlovákiában a közelmúltban újraindították a Tesla egyik épen megmaradt csőgyárát a nem túl magas, de létező elektroncső-igény kielégítésére.)

A Magyar Rádió és a Néprajzi Múzeum népzenei gyűjtése Pátria lemezen

Az államosítás után létrejött Magyar Hanglemezgyártó Vállalat címkéje

Műsoranyagát tekintve a CD összegzése az előző mintegy száz esztendőnek. Szinte minden jelentősebb hangfelvétel, amelyet valaha is készítettek, megtalálható ezüstlemezen Caruso hangjától Bartók Béla zongorajátékáig. A Berliner által kitűzött cél megvalósításához, amely 1888-ban így hangzott: „*a cinklemez-felvételről tetszés szerinti számú másolat készíthető, melyek majdan minden otthonba eljuttatják a szórakozást és a művészetet*” – ma egyértelműen a CD áll a legközelebb.

A Postamúzeum hangarchívumának elmúlt néhány évi gyarapodását figyelve a leír-takhoz hasonló jelenségek lehetünk tanúi. Az azonos gyűjtőkörrel rendelkező külföldi posta- és távközléstörténeti múzeumokból érkező új kiadványok szinte kivétel nélkül CD-n, illetve CD-ROM-on érkeznek hozzánk.

Irodalom

Oldal Gábor: *Hanglemezbarátok könyve*. Budapest, 1962. Zeneműkiadó Vállalat.

Peter Gammond: *Klasszikus zene*. Budapest, 1994. Kossuth Könyvkiadó.

Dr. Bartha Dénes főszerkesztő: *Zenei lexikon*. Budapest, 1956. Zeneműkiadó Vállalat.

Gyerekek és a bélyeg

A 60-as évek végén a bélyeggyűjtés kezdte elveszteni tömegmozgalom jellegét, folyamatosan csökkent a szervezett és magányos bélyeggyűjtők száma. Egyre több gyűjtemény porosodott a polcokon torzóban maradvánnyá, vagy került piacra. A csökkenő kereslet és növekvő kínálat a bélyegárak zuhanását okozta, miközben az új kiadású bélyegek ára az évek óta tartó infláció ütemében egyre nő. Nagypapáink, apáink, iskolatársaink kisfiú korukban oly kötelezően estek át hosszabb-rövidebb ideig tartó bélyeggyűjtő korszakon, mint a kanyarón vagy a szamárköhögésen. Az elsikkasztott tízórai árából bélyeget vettek, karácsonyra, születésnapra bélyeget, albumot, nagyítót kértek ajándékba, csereberéltek, hencegtek új szerzeményeikkel, mutogatták egymásnak és mindent tudtak róluk: milyen országból való, mikori kibocsátás, mit vagy kit ábrázol, milyen a vízjele vagy a fogazása, hogy feláras vagy szelvényes vagy felülnyomott, használt vagy postatiszta. Ez persze azzal járt, hogy a kibocsátó országot a térképen is megtalálták, a bélyegen látható személynévről tudták, hogy kicsoda, a százszor kézbe vett bélyegen látható tücsköt, bogarat, virágot, épületet meghatározták, utánajártak, utánao olvastak, utánakérdeztek. És amit megtudtak, az mind az övék volt, nemcsak a bélyeg. És rendszerezték bélyegeiket ország szerint, téma szerint, fajta szerint, újra meg újra átrendezték más-más rendszer szerint, összenézték katalógusokkal, kitarotán „*vadásztak*” egy-egy hiányzó példányra, és mind-ebben sok-sok örömeük telt.

A bélyeggyűjtéstől nemcsak elfordult sok gyűjtő, de egyre kevesebben kapták meg ezt a kamaszkori „*betegséget*”, arányait tekintve az ifjúsági bélyeggyűjtés nagyobb krízisen ment át, mint a felnőtt kori gyűjtés. Néhányan már azt a véleményt is megkockáztatták, hogy a mai fiatalságot már nem köti le ez a hobbi, a mai gyerekeket már nem érdeklik a bélyegek. Ez a túl sommás vélemény akkor sem volt igaz, mikor a bélyeggyűjtés hanyatló ágában volt. Még kevésbé igaz napjainkra, mikor a filatéliai életben újra bizonyos pezsgés tapasztalható, és a bélyeggyűjtés a fiatalok körében is kezdi visszahódítani megingott szerepét. Ezt bizonyítandó szeretnék az 1997-es év néhány eseményéről beszámolni.

Április 2-án múzeumunkba látogattak a Mabéosz Ifjúsági Szekciója által szervezett Fialat Bélyeggyűjtők Országos Találkozója rendezvény résztvevői. Józsa Mihály és Gidófalvi Péter segítségével kisebb csoportokra osztva kalauzoltuk a népes gyereksereget a múzeum kincsei között. Ők valamennyien „*komoly*” gyűjtők, kiállítók, olyanok ők a bélyeggyűjtő gyerekek között, mint az egészséges, jó mozgású gyerekek között az ifi sportolók. Hálás dolog olyanoknak megmutatni a múzeum gyűjteményét, akiket őszinte kíváncsiság és érdeklődés hozott ide, szívből örültünk annak, hogy ők örülnek annak, hogy itt lehetnek, hogy láthatják anyagunkat, hogy felfedezhetik saját kincseik példányait s tudásukkal gyerekesen kérkedve fedeznek fel egymás számára is érdekességeket, ritkaságokat.

A Jászberényi Nyár rendezvénysorozat keretében augusztus 9-én volt az Ifjúsági Bélyeggyűjtők II. Jászberényi Találkozója, melyre múzeumunkat is meghívta Gedei László,

a helyi ifjúsági bélyeggyűjtő kör vezetője, a rendezvény szervezője. Örömmel tettünk eleget a meghívásnak. A kiállítási anyagokkal is szereplő gyerekek összeállításai jól mutatták, hogy szép eredmény eléréséhez az elterjedt tévhit ellenében nem főként pénz, hanem ismeret, rendszerező-képesség, a megfelelő anyaghoz jól választott téma és vezérfonal szükséges. Erre hagyatkoztak és tartalmas, szép anyaggal szerepeltek a kiállítók. Akik persze nemcsak kiállítók voltak, hanem egy jó hangulatú filatéliai vetélkedő csillogó szemű, okos résztvevői is. Örömmel mutattuk be nekik – Jászberényben csak szóban és kiadványok formájában – múzeumunkat és nyújtottuk át díjainkat, ajándékainkat a legjelesebbeknek.

Hol tartunk, hová jutunk? Szakmainak szánt kerekasztal az ifjúsági filatéliáról – ez volt a címe annak a tanácskozásnak, melyen szakkörvezetők, érdeklődők, a Mabéosz és a Bélyegmúzeum képviselői vettek részt. Elhangzottak jó és rossz tapasztalatok, szervezeti és módszertani kérdések, javaslatok, ötletek, szó esett helyi és országos gondokról, sikerekről. A nyári filatelisták táborok szervezési kérdései mellett a legvitatottabb kérdés az volt, miként lehetne a korosztály-homogén és az iskolai kereteket szigorúan követő ifjúsági bélyeggyűjtő rendszert kimozdítani ebből a megmerevedett formából. Pro és kontra hangzottak el megfontolandó fejtegetések arról, hogy a szakkörvezetést vállaló pedagógusok filatelisták képzése mennyiben megfelelő, és egyáltalán szükséges-e, hogy a szakkörvezető feltétlenül pedagógus legyen.

Utóbbi kérdés megítéléséhez tanulságos a Dunaújvárosi Than Mór Bélyeggyűjtő Kör esete. Ők vendégeink voltak csoportos látogatáson, s a múzeumi kiállításon való kalauzolás mellett foglalkozást, játékot, vetélkedőt szerveztünk számukra. A kör városi szerveződéssel tagjai között kíváncsiskodó „*kibicek*”, kezdő gyűjtők és profi filatelisták egyaránt vannak. Kisiskolás korú tagok mellett ott vannak a fiatal szülők is, akik addig kísérték gyermekeiket a szakkörbe, míg maguk is taggá váltak, és persze a két véglet közti korosztályok. Vezetőjük végzettsége szerint nem pedagógus, de lelkében, adottságait tekintve az. Décsi Feri bácsit még városában is sokan nyugdíjas tanárnak hiszik. Látogatásuk napjára derű és élet költözött a múzeum falai közé, s úgy hisszük, ők is kellemes emléket vittek magukkal.

A Bélyegnap rendezvénysorozatában augusztus 21-e volt a Magyar Posta Napja. E napra a Magyar Posta Rt. Bélyeg üzletága vetélkedőre hívta meg a rendezvénysorozat helyszínéül szolgáló Magyar Kultúra Alapítvány házába az ország több ifjúsági bélyeggyűjtő körét. A vetélkedő előkészítésére és lebonyolítására múzeumunkat kérte fel. Nem volt könnyű feladat a jók közül a legjobbakat kiválasztani, hogy az első három helyezés sorsa eldőljön. Érezhető volt a sok tartalmas szakköri foglalkozás, egyéni tanulás, ami idejövételüket megelőzte. Szívmelengető volt egyúttal az a lokálpatriotizmus, mely fűtötte őket, hogy városuk, falujuk hírnevét öregbítendő helytálljanak.

Múzeumunkba rendszeresen látogatnak iskolás csoportok. A pedagógus által szervezett iskolán kívüli program résztvevői közül többeket ismerünk fel később látogatóink között immár szüleik, barátaik társaságában, hogy egyéni érdeklődésük szerint azt is megnézzék, amire nem jutott idő az első látogatás alkalmával. Ritka eset, hogy úgy menjenek el, ne vásárolnának valamit a portán kapható bélyegújdonságokból. Gyanítható, hogy e szerzemények nem levélre, hanem albumba kerülnek.

Múltidéző teadélutánok

„Ötven év múlt el azóta. Akik abban az évben születtek, azok mind vén emberek már. Egy egész új emberöltő támadt nyomukba... Akinek a régi emberek közül még van valami elmondani valója, siessen vele, amíg a nap süti az arcát...” Így vezette be Jókai Mór 1898-ban *A márciusi fiatalság* című visszaemlékezését, aztán leírta, hogyan élte át az 1848-as szabadságharcot.

A 20. század világháborúkkal, forradalmakkal terhelt évtizedei talán még több elmondanivalót halmoztak fel az átélőkben – Jókai szavaival – a régi emberekben. Ezeket az emlékeket szeretnénk előcsalogatni, előhívni, hogy az újabb nemzedékek megismerjék tanúságaikat. Mint alábbi meghívóink is mutatják, közszeretnek és tiszteletnek örvendő kollégákkal nyitottuk meg a remélhetőleg örökösen folytatható teadélutánok sorát. Félszázán jöttek el mindkét alkalommal a PKI Távközlésfejlesztési Intézet Konferenciatermében rendezett összejöveteleinkre, amelyeken jelen sorok írója töltötte be a *műsorvezető* tisztségét, az archiváló muzeológusét Hajdú József, aki videofelvételt készített az eseményről.

Múltidéző Teadélután

Postamúzeum

1997. március 26.

Tisztelettel értesítjük a Postamúzeumban rendezendő múltidéző teadélutánok első összejöveteléről, melyre 1997. március 26-án, szerdán 15 órakor kerül sor a PKI Távközlésfejlesztési Intézet Konferenciatermében (Budapest VI., Andrássy út 3., I. emelet).

Meghívott vendégeink:

Dr. Dedics Imre és **dr. Kertész Pál**
a régmúlt és közelmúlt posta-vezérigazgatói.

A postáról, szakmai és emberi történelemről Kovács Gergelyné múzeumigazgató beszélget velük.

Szeretettel várjuk érdeklődő családtagjaikkal, barátaikkal együtt.

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Az első meghívónk

Az első meghívottaink

Múltidéző Teadélután
Postamúzeum
1997. április 23.

Tisztelettel értesítjük a Postamúzeumban rendezendő múltidéző teadélutánok következő összejöveteléről, melyre 1997. április 23-án, szerdán 15 órakor kerül sor a PKI Távközlésfejlesztési Intézet Konferenciatermében (Budapest VI., Andrássy út 3., I. emelet).

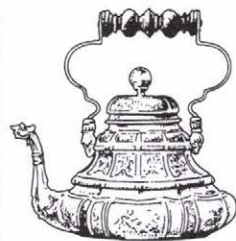
Meghívott vendégeinkkel:

Borsos Károly és Holló László
postamérnökökkel, konstruktőrökkel és jeles gondolkodókkal

Kovács Gergelyné beszélget a távbeszélőhiánytól a telefondömpingig terjedő évtizedek szakmatörténetéről.

Szeretettel várjuk érdeklődő családtagjaikkal, barátaikkal együtt.

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Áprilisi meghívónk

Áprilisi vendégeink

Nagy sajnálatunkra, amire e sorokat írjuk, április 23-ai vendégeink, Borsos Károly és Holló László már nincsenek közöttünk. Mindketten a 20. század nagy mérnökgenerációjához tartoztak. Magas fokú szakmai tudással, hivatástudattal és olyan erkölcsiséggel rendelkeztek, amely holtukban is itt munkál közöttünk. Rájuk emlékezve adjuk közre az alábbi ügyszerkeket és újságcikkeket.

Postavezérigazgatóság 9. ü. o.

Tárgy: Pozsonyi hídfőben lévő postaműszaki berendezések átadása.

Borsos Károly úrnak,
postafőmérnök.

Budapest.

Megbízom Főmérnök urat, hogy a békeszerződés értelmében Csehszlovákiának átadandó pozsonyi hídfőben lévő 3 község területére eső postaműszaki berendezések átadása tárgyában Bartha József miniszteri osztályfőnök úrnak a helyszínen a szükséges felvilágosításokat adja meg.

Ez a rendelet a Máv. arcképes igazolvánnyal együtt igazolásul is szolgál.
Budapest, 1947. október 14-én.

Mag.
Szombor Imre
SZOMBOR IMRE
postaműszaki igazgató

Jegyzőkönyv (Másolat)

készült 1947. október 15-én 6.30 órakor Horvátjárfalu postaügynökségen a postaműszaki és postai berendezések csehszlovák postának való átadása tárgyában.

Jelen vannak a Postavezérigazgatóság 3. ügyosztálya részéről dr. Csaba József postatitkár, a 9. ügyosztály részéről Borsos Károly postafőmérnök, a soproni postaigazgatóság részéről dr. Hermán Ferenc postasegédtitkár és a soproni postaműszaki igazgatóság részéről Czigány István postafelügyelő. A jegyzőkönyv felvételekor a csehszlovák posta részéről senki nem jelent meg.

Eljárás:

Miután a Horvátjárfalu-i postaügynökségen csehszlovák részről nem jelent meg senki, a bizottság áthelyezte a székhelyét Oroszvárra.

Kmf.

dr. Csaba József s. k.
postatitkár
dr. Hermán Ferenc s. k.
postasegédtitkár

Borsos Károly s. k.
postafőmérnök
Czigány István s. k.
postafelügyelő

Folytatólagos jegyzőkönyv

készült Oroszvár postahivatalban 1947. október 15-én 7.00 órakor ugyanazon tárgyban. A magyar posta részéről ugyan azok vannak jelen. Csehszlovák részről nincs jelen senki.

Eljárás:

Átadásra kerül a bécsi távkábel pozsonyi leágazásának az elcsatolt területre eső szakasza. A kábel hossza kb. 9 km, melyen öt (:5:) pupinakna van beépítve. A kábel értéke fektetéssel, felméréssel, pupinfazekak beépítésével, aknák megépítésével és az átadási mérések költségével együtt 1 582 260 Ft (:Egymillióöttszáznyolcvankétezerkétszázhatvan Ft.), melyhez járul fektetésekor végzett vasúti szállítás, ellenőrzés stb. 316 452 Ft (:Háromszáztizenhatezernéyszázötvenkét Ft.); Oroszvár, Horvátjárfalu, Dunacsun községekben, illetve azok között légvezetékes távbeszélő- és távíróhálózat központokkal és összes tartozékokkal együtt kifogástalan és üzemképes állapotban.

A légvezetékes távbeszélő-hálózat és a visszahagyott műszaki berendezési tárgyak értéke 66 300 Ft (:Hatvanhatezerháromszáz Ft.). Ugyanezen a területen a távíróhálózat értéke 24 300 Ft (:Huszonnégyezerháromszáz Ft.). A távbeszélő és távbeszélő-hálózat létesítésével kapcsolatban rezszi jellegű kiadások 90 600 Ft (:Kilencvenezerhatszáz Ft.).

Ezek szerint a távkábel, légvezetékes távbeszélő és távíróhálózat együttes értéke 2 079 912 Ft (:Kétmillióhetvenkilencezerkilencszáztizenkettő Ft.). Postai berendezési tárgyak átadása: Az átadásra került és külön jegyzőkönyvben felvett postai berendezési tárgyak értéke 2011 Ft (:Kettőezertizenegy Ft.) a horvátjárfalui postaügynökségen. Az oroszvári postahivatalban visszamaradt bútorzat és vasszekerény értéke 1960 Ft (:Egyezerkilencszázhatvan Ft.). Dunacsun postaügynökségen semmiféle kincstári felszerelési tárgy nem maradt.

A bizottság 8.20 h-kor ismét megállapítja, hogy a csehszlovák postától nincs jelen senki. Egyéb tárgy nem lévén a jegyzőkönyvet felolvasás után aláírtuk.

Kmf.

dr. Csaba József s. k.
postatitkár
dr. Hermán Ferenc s. k.
postasegédtitkár

Borsos Károly s. k.
postafőmérnök
Czigány István s. k.
postafelügyelő

Potvrdujem že za čl. poštu pri odskode nebol nikto.

Oroszvár, 15. okt. 1947. o. 8.20 hod.

A másolat hitelül
Sumbai Klara
postasegédtitkár.

čistiázm. Martinkovič.

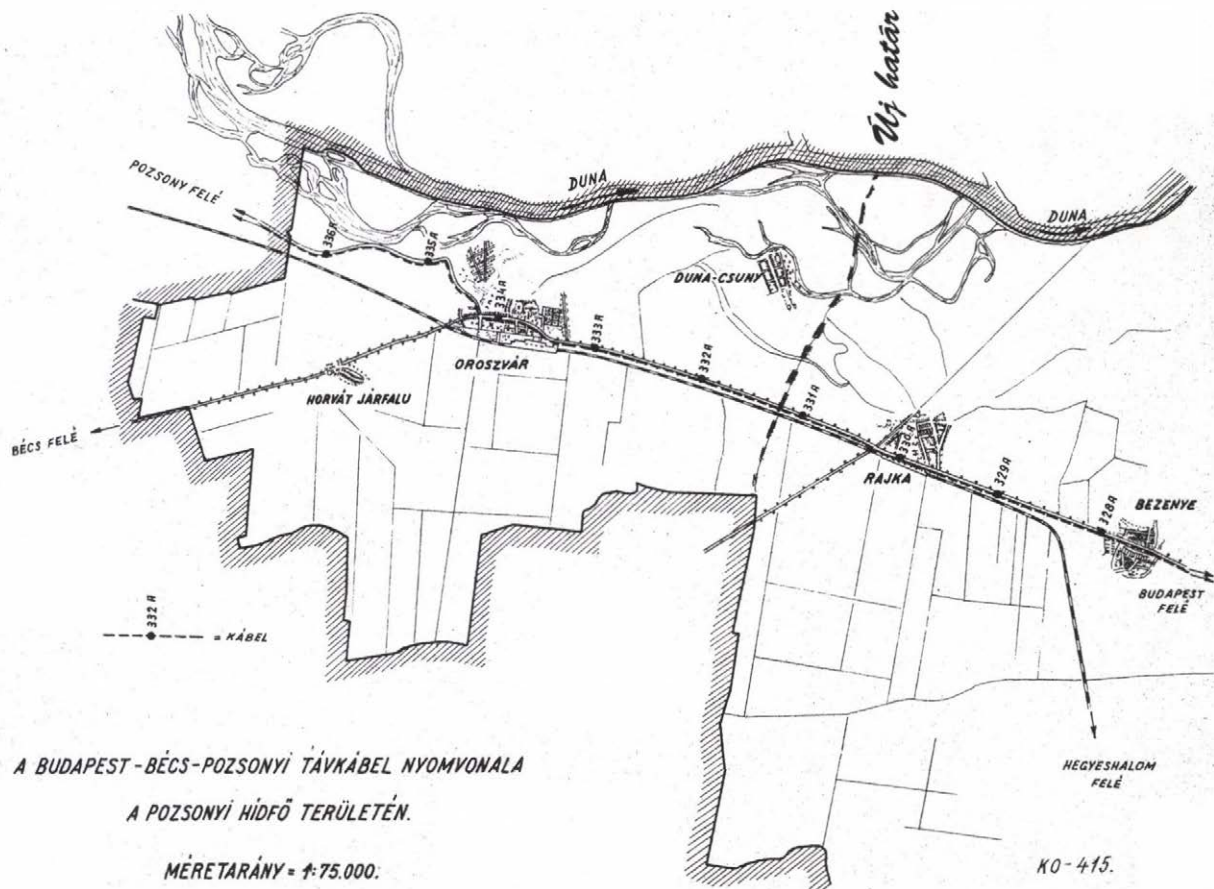
Postavezérgazgatóság 9. ü. o.

254 217/1947.

Kimutatás

az 1946. párisi béke következtében elcsatolásra kerülő pozsonyi hídfő területére eső postai berendezések értékéről

Sor-szám	A berendezés megnevezése	1926–1927 évben épült	Jelenlegi szorzószám	1947. évi Ft. érték	Bizonyító okmányok és egyéb adatok
1.	A bécsi távkábel pozsonyi leágazása: a) Kábel 9000 m á 25 P b) Fektetés, felmérés, gödörásás 2,60 P c) Pupinfazekak 10 db átlag 4200 P d) Pupinakna építés 5 db 1200 P e) Kábelszerelés mezőnkint 5000 P f) Átadási mérések A munkákat vállalkozó végezte, ezért a vasúti szállításért és ellenőrzésért 20% regie	225 000 23 400 42 000 6 000 25 000 4 000	4.40 5.00 6.55 9.60 5.00 5.00	990 000 117 000 274 260 56 000 125 000 20 000	
2.	Oroszvár, Horvátjárfalu, Dunacsun községekben lévő és a községeken áthaladó távbeszélő-berendezések jelenlegi értéke az egységár-könyvek alapján	63 880		316 452	A jelenleg üzemben lévő berendezések leltározási adatai a soproni műsza- ki igazgatóságon vannak őrizve.
3.	Ugyanitt a távíróberendezések értéke. A 2–3 tételek építését a posta végezte. A regie 100%.			24 000 90 600	
Összesen:				2 079 912	

A BUDAPEST-BÉCS-POZSONYI TÁVKÁBEL NYOMVONALA
A POZSONYI HÍDFŐ TERÜLETÉN.

MÉRETARÁNY = 1:75.000.

KO-415.

Jelentés

a Vezérigazgató Úr részére.

A párisi békeszerződés határozata értelmében Csehszlovákiához átcsatolandó három község (:Horvátjárfalu, Oroszvár, Dunacsun:) postai és postaműszaki anyagának átadására a posta-vezérigazgatóság 3. ügyosztályából dr. Csaba József titkár, a 9. ügyosztályból Borsos Károly főmérnök, a soproni postaigazgatóságtól dr. Hermán Ferenc segédtitkár és a soproni postaműszaki igazgatóság részéről Czigány István postafelügyelő lettek kiküldve.

A kiküldöttek a folyó évi október hó 15-én érkeztek a helyszínre és működésüket azonnal megkezdték.

A soproni postaigazgatóság kiküldöttje, dr. Hermán Ferenc segédtitkár az oroszvári postahivatalnál elkészítette és lezárta Oroszvár postahivatal és az ellenőrzése alá tartozó Horvátjárfalu ügynökség számadását. Az október hó 14-én felvett összes postai küldeményeket a hivatal számadásával és felszerelési tárgyaival együtt a Mosonmagyaróvár 1. sz. postahivatalhoz küldte. Dunacsun ügynökség az összes postai küldeményeket, leszámolását és felszerelési tárgyait Rajka ellenőrző postahivatalhoz továbbította.

A horvátjárfalui és dunacsuni postaügynökségek személyzete, valamint az oroszvári küldönckézbesítő visszamaradtak. Az oroszvári postahivatal tisztí személyzete: Kovács Irma hpm. és Pintér Lajos kiadójelölt, ingóságaiuknak október hó 14-én történt elszállítása után a bizottsággal együtt október hó 15-én elhagyták a területet.

A postai bizottsággal közölték, hogy a magyar kormány az átadáson nem képviselteti magát, ezért tevékenysége csak a jegyzőkönyvi átadásra terjedt ki.

A bizottság október hó 15-én 6 órakor Horvátjárfalu községben megállapította, hogy a csehszlovák posta a terület átvételénél nem képviselteti magát, ezért a postai felszerelési tárgyakat – jegyzőkönyv felvétele mellett – a visszamaradt postaügynöknek adta át, illetőleg a postaügynöknel hagyta.

Dunacsun postaügynökségnél átadandó postai értékek nem maradtak vissza. A felvett jegyzőkönyv másolati példányát a visszamaradó ügynök átvette.

Oroszvár postahivatalban a páncélszekrényt és az elhagyott javak kormánybiztosságától kiigényelt bútorzatot a posta őrzésére kirendelt cseh csendőrtiszthelyettes jegyzőkönyvileg átvette.

Oroszvár községben a bécsi távkábel pozsonyi leágazásának az átadandó területre eső szakaszáról, valamint a légvezetékes távbeszélő- és távírhálózat összes tartozékairól a bizottság egyoldalú jegyzőkönyvet vett fel. Mivel illetékes csehszlovák közeget nem talált, a jegyzőkönyv mindkét példányát magával hozta. A jegyzőkönyvön a csehszlovák csendőr záradékolta, hogy a csehszlovák posta részéről az átvételre senki nem jelent meg.

A csehszlovák csendőrök figyelmeztetésére a bizottság az elcsatolt területet október 15-én 8 óra 50 perckor elhagyta.

Az átadott postai berendezésekről felvett jegyzőkönyvek eredeti példányait a soproni postaigazgatóság ide felterjeszti. A műszaki berendezésekről felvett jegyzőkönyv másolati példányát a közlekedési minisztérium törvény-előkészítő osztályához dr. Uhlyarik miniszteri osztálytanácsoshoz juttatjuk el.

Budapest, 1947. évi október hó 16-án.

A moszkvai főposta diszpécserszolgálat¹

1953 júniusában a Postaügyi Minisztérium megbízásából a Szovjetunióba utaztam Varga Károly elvtárrsal, a Beloianisz Gyár dolgozójával. Feladatunk volt tanulmányozni a Szovjetunió híradástechnikai helyzetét és azon belül elsősorban az üzemi diszpécser-berendezések gyártását és felhasználását a termelő üzemekben, továbbá a távbeszélő alközponti berendezések gyártását és felhasználását.

A moszkvai főposta diszpécserszolgálatának fő célja, hogy irányítsa az összes hatáskörébe eső hivatalok munkáját. A hivatalok száma kb. 250. A diszpécserszervezet legfontosabb munkája a hírlapok széthordásának biztosítása. Ez nemcsak gazdasági, hanem igen fontos politikai kérdés is. A diszpécserszolgálat éjjel-nappal működik. A szolgálatot a központi diszpécserirodában egy fő és három ügyeletes diszpécser látja el. A diszpécserszervezet tagjai a központban és kerületi diszpécserközpontokban függetlenített személyek, a kis hivatalokban nem. A diszpécser állandó kapcsolatot tart fenn a hírlapok kiadóhivatalaival. A kiadóhivatalok a fődiszpécserrel közlik egy újságszállítmány elindítását. A fődiszpécser az értesítés után a megfelelő hivatalokat utasítja arra, hogy készüljenek fel a szállítmány fogadására és szétosztására. Pl. a fődiszpécserrel a Pravda kiadóhivatala közli, hogy reggel 5 órakor kiment a lap, a másik napilap, az Izvesztija pedig 15 perc múlva jön. Ilyen esetben a fődiszpécser utasítja a körzeti hivatalokat arra, hogy várják meg az Izvesztiját és a két hírlap együtt kerüljön kihordásra. A fődiszpécser feladata az ilyen természetű kérdések megoldására az utasításokat megadni. A szabály az, hogy az első járatnál csak újságok mennek és csak a későbbi járatok visznek leveleket. A diszpécser feladata a postaszállításban résztvevő gépkocsik mozgatása is. Bármilyen zavar esetén a szükséges intézkedéseket megteszi. E célra közvetlen összeköttetésük van a garázsokhoz. A fődiszpécser vagy a kerületi diszpécserok operatív intézkedéseket is tesznek. Pl. ha valaki nem kapta meg a hírlapját és azt bejelenti, a diszpécser azonnal intézkedik a hírlap kiküldéséről. A fődiszpécser ellenőrzi a kerületi diszpécserok munkáját és szűrőpróbaszerű ellenőrzéseket végez a hivatalok munkájában is. A fődiszpécser rendkívüli esetekben a posta vezetőjétől vagy annak helyettesétől kér utasítást, amit a megfelelő körzeti hivatalok felé továbbít.

A diszpécserszervezet munkáját kiszolgáló műszaki berendezés három fő részre bontható: a) a fődiszpécser és a főposta épületet kiszolgáló berendezés, b) körzeti diszpécser-berendezések, c) kishivatalok diszpécser-berendezése.

Műszaki berendezés: a moszkvai főposta diszpécser-berendezését 1934-ben helyezték üzembe. Azóta a követelményeknek megfelelően többször átalakították. A berendezés ma is teljes mértékben megfelel a követelményeknek. A berendezés három szintes és az általános üzemmód az erősítő üzem. Az első szintet a főposta diszpécser-berendezés és hálózat képezi. A második szintet a kerületi diszpécserközpontok, a harmadik szintet pedig a kishivatalok képezik.

Az első szinten, a főposta szintjén, a diszpécserállomások hangszórókban és mikrofonokban végződnek. Ezek felé az állomások felé a fődiszpécser hívását nem külön hívójelküldéssel, hanem a saját mikrofonján keresztül beszéddel végzi el. Az állomás, ha választ

¹ Holló László: *A moszkvai főposta diszpécser szolgálat*. Szocialista Posta. 1954. évfolyam.

akar küldeni, akkor a mikrofon dobozán lévő kapcsolóval tudja a mikrofonját működésbe hozni, amely hívás esetén a hívó áramkört is működésbe hozza. Az állomásokon elhelyezett hangszórók félwattos permanens hangszórók. A mikrofonok szénmikrofonok, amelyek a táplálást a diszpécserközponttól kapják. A diszpécserhálózatot egyúttal megafonhálózatra is használják. Közérdekű közlemények adásakor a diszpécser nemcsak az állomási hangszórókat, hanem az épület különböző helyén elhelyezett hangszórókat is be tudja vonni a hálózatba.

A főposta épületében belül lévő berendezés négyvezetékes rendszerű, külön érpáron dolgozik a hangszóró és külön érpáron a mikrofon. Külön, egymástól távollevő kábeleken futnak a hangszóró- és mikrofonvezetékek.

A fődiszpécsernek két kezelőasztala van. Az egyikre az épületen belüli, előbb ismertetett állomások csatlakoznak, a másikra pedig a körzeti hivatalok. A két asztal beszédáramkör szempontjából közösen dolgozik.

A fődiszpécser asztalára a körzeti hivatalok két-két vonallal csatlakoznak, az egyik vonal a forgalom lebonyolítására szolgál, a másik pedig ellenőrzésre és közövény adására. A második szint a körzeti hivatalok szintje. A körzeti hivatalok az előbb említett két vonalon keresztül kapcsolódnak a felső szinthez és két vonalon keresztül a kishivatalok felé. A körzeti hivatalok diszpécserének általában ugyan azok a feladatai, mint a felső szint diszpécserének, természetesen kisebb területen és kisebb hatáskörben. A körzeti diszpécser üzem módja, hasonlóan a fődiszpécseréhez, erősítő. A körzeti diszpécser-berendezések nem minden esetben a kerületi hivatalokban nyernek elhelyezést, hanem ez szükség szerint változik.

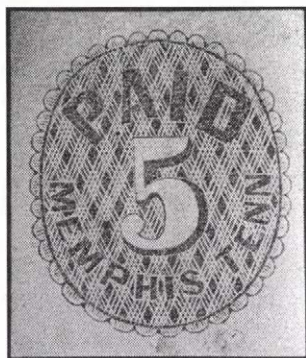
A kishivatalokban kiépített vonalak közül az egyik erősítőn keresztül hangszóróban végződik, a másik pedig készülékben. A diszpécserszolgálat műszaki berendezéseit külön technikai gárda tartja karban. Minden kerületnek külön technikusa van, aki a kerülethez tartozó kishivatalok berendezéseit is karbantartja.

Az Amerikai Egyesült Államok múlt századi klasszikus bélyegei

Az Amerikai Egyesült Államok első állami, az egész ország területére érvényes bélyegkiadása 150 évvel ezelőtt, 1847-ben jelent meg. Azonban nem volt előzmények nélküli: 1845-től a postamesterek egyéni kezdeményezésére helyi használatra már alkalmaztak bélyegeket a postahivatalok (például New Yorkban 1845-től George Washington portréjával, St. Louisban 1846-tól).

Ezek a bélyegek csak az adott állam területén voltak érvényesek. Díjzabásuk egységes volt (5 vagy 10 cent), a kivitelezésük változatos. A bérmentesítés tényét rendszerint a postamester igazolta a bélyegen aláírásával. A postamesteri kiadások az Amerikai Egyesült Államok első általános kiadásáig voltak forgalomban, mára meglehetősen nagy ritkaságnak számítanak.

1847. augusztus 5-én került forgalomba az első, az egész ország területére érvényes kiadás, amely két címletből áll. A barna színű ötcentes címleten Benjamin Franklin, a fekete

Postamesteri kezdeményezésre kiadott bélyeg

Az első, az egész ország területére érvényes bélyegek

tízcentesen George Washington arcképe látható. Mindkét bélyeget Rawdon Wrigh tervezte James B. Longacre és Gilbert Stewart festménye alapján. Benjamin Franklin töltötte be elsőként az Egyesült Államok postaügyi miniszteri tisztségét, aki Washington elnökkel együtt számtalan amerikai forgalmi sor bélyegképén szerepel mindmáig.

A következő általános (fu-

zők lenyomatai. Ma meglehetősen ritkák (a Bélyegmúzeum gyűjteményében megtalálható a memphisi postamesteri kiadás).

Az általános kiadásokon a későbbiekben is államférfiak portréi láthatóak, ezeket az iskolai oktatásban is felhasználták szemléltetésre.

1865-ben jelent meg „a világ legnagyobb bélyege” címet viselő hírlapbélyegsor. A bélyegek mérete 51×95 mm, és a világ többi hasonló „góliát-bélyegével” ellentétben valamennyi katalógus elismeri érvényességét. 1869-ben az Amerikai Egyesült Államokban adták ki a világon az első olyan

Az ország címerállatát, a sast ábrázoló egycentes bélyeg

rajzos bélyegsort, amelynek mindegyik címletén különböző motívum szerepel: a hagyományosnak mondható elnökportrék mellett lovas postás, gőzmozdony, gőzhajó, heraldikai motívumok, valamint két festmény reprodukciója.

1893-ban szintén itt jelent meg az első olyan sorozat, amely nem államférfiakat, uralkodókat vagy heraldikai elemeket ábrázol: a 16 tagból álló Kolumbusz-sor.

A múlt századi amerikai bélyegek kiemelkednek a világ bélyegkiadásából szép kivitelükkel és változatosságukkal. Számos világritkaság és különleges változat található közöttük, amelyek a gyűjtők vágyálmai. Népszerűségük miatt jelenleg is adnak ki hasonló stílusú, metsztemélynyomással készült bélyegeket az Amerikai Egyesült Államokban.

Az említett bélyegek megtalálhatók a Bélyegmúzeum állandó kiállításában.

Az óriás hírlapbélyegsor nyitóértéke

Tervtár, kőtár, kincstár¹

A Postamúzeum alapítása után 107 évvel vehette birtokba az első számára épült gyűjteménytárat. A Magyar Távközlési Részvénytársaság Ingatlan Igazgatósága a Postai Tervező Iroda felszámolásával múzeumi megőrzésre kerülő tervtár számára alakította ki a rákospalotai TPV-központ padlásterében.

A Kert köz épülete bár tervtárnak indult, hamarosan kőtár is lett. Dérszegi Miklós kollegánk nyelvi leleménye nevezi így az udvarra telepített kábelcsatornák, távkábelkötésjelzők, kötésvédő betonhüvelyek, pupinfazekak és a kábelbehúzás korszerű eszközeiből álló gyűjteményt.

A száraz, levegős terembe legutoljára a múzeum legféltettebb darabjait költöztettük be, a faszerkezetű kézi kapcsolású telefonközpontok és távbeszélő-készülékek gyűjteményét. Ők még itt is „becsomagolva” várakoznak arra, hogy kiállításba kerülve gyönyörködjen bennük az érdeklődő nagyközönség. A tervtárból lám kincstár lett, köszönet érte mindazoknak, akik dolgoztak érte, és együtt avatták fel velünk a Kert közü múzeumi raktárt.

Meghívó

*Szeretettel meghívjuk a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány új gyűjteménytárának avatóünnepségére
1997. május 12-én, hétfőn 14 órára
(1151 Budapest, Kert köz 8.).*

*Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Kuratóriuma*

¹ Kovács Gergelyné ajánlása Dérszegi Miklós: *Bemutatjuk kábelhálózati kőtárunkat* című cikkéhez.

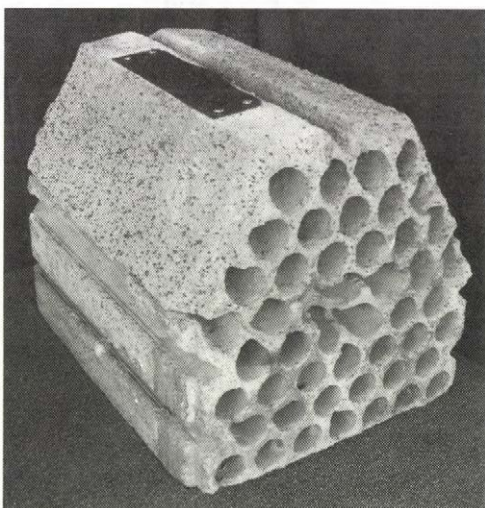
Bemutatjuk kábelhálózati kőtárunkat

Kis jóindulattal valóban kőtárnak lehet nevezni azt a 64 tételből álló kábelépítési betonelem-gyűjteményt, amelynek az egyes darabjait a Telefónia Múzeum árkádsorán, a Rákospalotai Távbeszélő Központ szabadtéri tárolóterületén és a nagyvázsonyi Postamúzeum parkosított udvarán helyeztük el.

A betonelemek a kábelmélyépítés jellegzetes darabjai. Alkalmazásuk szerint két csoportba sorolhatók: kábelalépitményi elemek és kábelkötésvédők, valamint kábelnyomvonal-i jelzőelemek.

Kábelalépitményi darabjainak többsége ma már valóban távközléstörténeti emlék. A különféle csőnyílásszámú betontömbök, betoncsatornák alkalmazása századunk elején kezdődött, és az 1960-as évek második felében fokozatosan megszűnt. A betonelemes csőhálózati rendszert a műanyagcsöves alépitmény-hálózat váltotta fel. A szerkezetváltással együtt természetesen a csőhálózati betonelemek gyártása is megszűnt. Ezért tartjuk nagy becsben a közel 70 esztendőn át leggyakrabban alkalmazott csőhálózati betonelemek gyűjteményét: a XVIII és a VII nyílású betontömböt, az I, II, III, és IV nyílású betoncsatornát és az I-es betonvályút.

Legbecsesebb relikviánk a budapesti kábelhálózatba épített, emléktáblával megjelölt 25 000. alépitményi betontömb, melynek kiállítási helye a Telefónia Múzeum árkádsora.

A budapesti távbeszélő-hálózat kábelalépitményeibe épített 25 000. betontömbcsatorna

Csőnyílásszám: 48.

Lehetséges beépítési idő: 1900–1905.

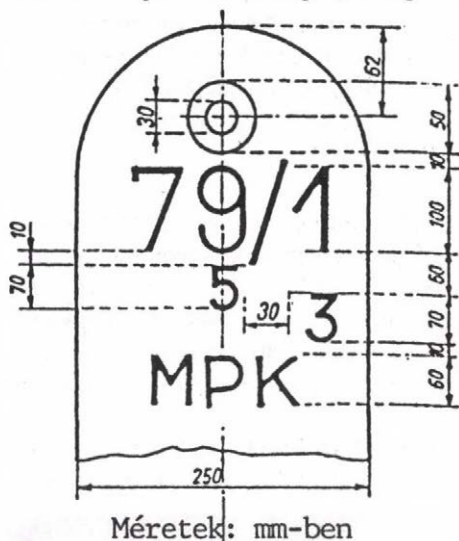
Beépítési hely: Szent István körút.

Feltárási idő: 1980-as évek első fele (hálózatrekonstrukció alkalmával).

A tömbön lévő réz emléktáblán a posta korabeli vezetői és a sajtó néhány képviselője kézjegyének vésete látható.

A kábelnyomvonal-i jelzőelemeket a közutak országot járó utasai saját tapasztalatból is ismerhetik. Az utak mentén ugyanis – a padkában vagy az útárkon túl néhány méternyire – jellegzetes alakú és felíratú nyomvonal-i beton jelzőelemek, kábelkötésvédők és nyomvonal-töréspontjelzők láthatók.

A kötésjelzők háromfélék: településen belüli helyi, a települések közötti kábelszakaszokon alkalmazott távkábel-kötésjelző, valamint ez utóbbi speciális változata, a mezőgazdasági területen alkalmazott különlegesen magas (220 cm hosszú), a veteményből kiálló, jól látható mezőgazdasági kötésjelző. Az itt bemutatott ábrán koaxiális távkábel-kötésjelző felirata látható. A nyomvonal-töréspontjelzőkön felirat nincsen, de csonka gúlához hasonló alakjuk után és a rajtuk lévő plusz jelről könnyen felismerhetők.

Koaxiális távkábel-kötésjelző felirata

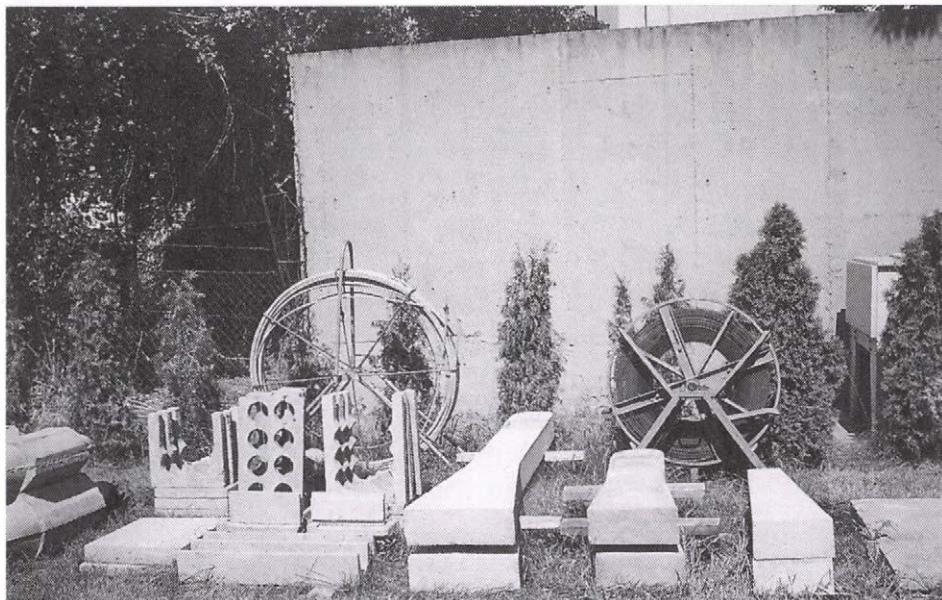
Jelentése: A körgyűrű a koaxiális kábel jele.

79/1 = 79. erősítőszakasz 1. kábelkötése.

5 = A kábelkötés a nyomvonalra merőleges irányba mérve 5 méterre van a kötésjelzőtől a nyomvonalal párhuzamosan húzott egyenestől.

3 = A kábelkötés a nyomvonalon jobb kéz felé mérve 3 méterre van a kötésjelzőtől a nyomvonalra merőlegesen húzott egyenes és a nyomvonal metszéspontjától.

MPK = Magyar Posta Kábel.

Kötári részlet, a Rákospalotai Távbeszélő Központ szabadtéri tárolója

A távkábelépítés két föld alatti eleme is szerepel gyűjteményünkben: két különböző méretű kábelkötésvédő betonhüvely, továbbá kisméretű pupinalátét-lap. A műanyagcső alépítmény-hálózat csőnyaláb-kötegelő betonelemeit, a fésűs kötegelés közbenső és záró elemeit, továbbá a betonkalodákat – az előzőekben felsoroltakkal együtt – a Rákospalotai Távközpont szabadtéri tárolójában helyeztük el.

Ugyanitt kapott helyet a XVIII és a VII csőnyílású alépítményi betontömb, az I-IV nyílású betoncsatornák, valamint egy Krone elosztószekrény beton tartóeleme is a felépítménnyel együtt. Nagyvázsonyban a Budapest–Bécs hangfrekvenciás távkábel Hegyeshalom–Albertkázmér puszta szakaszáról származó két kötészjelzőjét helyeztük el.

Búcsú egy üzemtől

A kőtári állomány minden tétele – a bécsi távkábel két kötészjelzője és a 25 000. budapesti alépítmény-hálózati betontömb kivételével – a volt posta központi kábelépítő szervezet, a Posta Központi Kábelüzem és az ezt követő szervezetek által irányított, Dunakeszin lévő telephellyel működő, Betonelemgyártó Részleg terméke. Ez a termelőegység hagyományos bázisa a kábelépítési betontermékek postai házilagos gyártásának. A létesítményt 1951-ben a Posta Központi Kábelüzem (PKK) vette át az akkori Budapesti Cementipari Művektől (BUCEM).

A fő termékek kezdetben a több csőnyílású alépítményi betontömbök és betoncsatornák, majd az 1970-es évektől kezdődően a műanyagcsöves alépítmény-hálózat kötegelő

A Betonelemgyártó Üzem telephelye: Dunakeszi, Rév út 29.

elemei, a betonfésűk, betonkalodák, a PVC ívcsőhajlítás, valamint az eddigiekben a Postaállomás telephelyén (Budapest, Hungária körút) gyártott egyéb kábelépítési betontermékek voltak.

Az évtized második felében vasbeton kábelszekrények gyártásával, a későbbiekben helyszíni betonálású szekrények és kábelaknák építéséhez előszerelt vasbetonhálók készítésével és transzportbeton kiadásával bővült a termékpaletta.

A Postavezérgazgatóság döntése értelmében a részlegnek 1981-től nemcsak a kábelüzemi, hanem ezzel együtt az összpostai, tehát a hat területi postagazgatóság (Budapest-vidéki, debreceni, miskolci, pécsi, soproni, szegedi) és a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság hálózatos szervezeteinek (hálózatépítő üzemek, hálózat-fenntartási üzemek) betontermék-ellátását is biztosítani kellett.

A részleg kezdetben kifejezetten manufaktúra jelleggel működő kisüzem volt. A kisüzem kategória mindig is megmaradt. A legnagyobb létszám 60 fő körül mozgott, de működött a részleg 20 fős létszámmal is.

A termelés manufaktúra jellege a betoncsatorna-igény ugrásszerű növekedésével fokozatosan változott. Számos területen gépesítésre került sor, amire kényszerítő hatással volt az állandó munkaerőhiány is.

Az 1960-as években a részleg fénykorát élte, a betoncsőgyártó gépek három műszakban állították elő termékeiket. A kavicsrakodást, rostálást, betonkeverést, anyagmozgatást már gépek segítették. A hálózatépítési technológiaváltással bevezetett műanyagcső-alépítményi rendszer a betoncsövek gyártását szükségtelenné tette. Ezek helyett alépítményi csőkötegelő elemeket, betonfésűket, betonkalodákat állítottak elő a csőgyártó gépek.

A részleg szervezetét és tevékenységi körét az alapító üzem, a Posta Központi Kábelüzem többszöri szervezeti és jogállási átalakítása – 1985–1989 Posta Építési Üzem (PÉÜ), 1990–1997 Első Magyar Telefonkábel Kft. (EMTEL Kft.), 1997. november 1-től MATÁVline Távközlési Hálózatépítő és Szerelő Kft. (MATÁVline Kft.) – lényegileg nem befolyásolta, csupán a részlegből a kft.-k idején üzem lett. Termelési szerkezet-korszerűsítés során a betonelemek házilagos gyártása 1998. június 30-ával megszűnt.

A Betonelemgyártó Üzem 47 esztendő fennállása és működése ezzel az intézkedéssel befejeződött. A telephely raktárbázisként működik tovább, a betontermékek beszerzése külső vállalatok útján történik.

Az Adria Magyar Királyi Tengerhajózási Részvénytársaság rövid története

1871-ben a magyar kormány a tengerészeti ügyek intézését az osztrák kormánytól átvette. A magyar tengermellék forgalmát nagyrészt vitorlások látták el. A fiumei forgalom ellátásában jelentős szerepe volt az Osztrák Lloyd Társaságnak, amely az 1871. november 18-án kötött szerződés értelmében keleti viszonylatban a magyar forgalmat is ellátta.

Fejlődő kereskedelmünk érdekében szükség volt olyan hazai hajózási vállalat létrehozására, amely minden idegen befolyástól mentes, s csupán a hazai érdekeket szolgálja. Ez a törekvés vezette a magyar kormányt, amikor – magyar gőzösök hiányában – az angol és osztrák gőzhajó-tulajdonosokból alapított Adria Steamship Companyval a nyugat-európai hajójáratok ellátására 1880. április 10-én szerződést kötött. A társaság kötelezte magát, hogy legkésőbb 1884 végéig magyar részvénytársasággá alakul, ami 1881. december 21-én az Adria Magyar Tengerhajózási Részvénytársaság megalakulásával meg is történt. A társaság 2,5 millió forint alaptőkével kezdte meg a tevékenységét, melynek felét az első két év alatt el is veszítette. Később javult a helyzet, lassanként emelkedett a forgalom, de az „Adria” hajójának szaporítása, anyagi megerősödése Baross Gábor miniszterségével esik egybe, aki a tengerészeti ügyek vezetését 1889. június 15-én vette át.

Az Osztrák Lloyd Társaság anyagi helyzete egyre romlott, ezért az állami segélyek fel-emelését kérte. A magyar kormány nem volt hajlandó ennek felemelésére, ezért az 1888-ban kötött hajózási és postaszerződést 1891. december 31-ével felbontotta. Ezzel a Lloydnak fizetett évi 408 200 forint állami segélyt a magyar tengerhajózás fejlesztésére fordíthatta.

A szerződés felbontása ellenére célszerű volt a Lloyd Társasággal az összeköttetést és a jó viszonyt továbbra is fenntartani. Így 1891 februárjában új egyezményt írtak alá, melynek értelmében az osztrák Lloyd és az Adria szolgálatai mindkét állam részére, minden külön segély nélkül biztosítottak voltak. A forgalmi területeket úgy osztották meg, hogy a Lloyd a szolgálatát keleten és Indo-Kínában, az Adria pedig nyugaton, Egyiptom kivételével Észak- és Nyugat-Afrikában, valamint Észak-Amerikában látta el. A brazíliai járatokat – évenként 6-6-ot – a két társaság felváltva teljesítette.

*Az Adria Magyar Tengerhajózási
Részvénytársaság emblémája*

1891-ben kötötte meg Baross Gábor az Adriával az új szerződést, mellyel az állami segílyt 5 700 000 koronára emelte. A vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a társaság a veszteségek által felére csökkent alaptőkéjét 2,5 millió forintra emelte, elsőbbségi kölcsönt vett fel, és 15 új hajó vásárlásával látott hozzá járatainak kibővítéséhez. Nevét Adria Magyar Királyi Tengerhajózási Részvénytársaságra változtatta.

A szerződésben kötelezte magát, hogy saját hajóival évente 21 járatot fog fenntartani és teljesíteni, valamint, hogy az összes járatnál mindenkor Fiume fogja képezni a kiindulási, illetve a végpontot. Kötelessége volt még az ország tengeri kereskedelmének kiszolgálása érdekében külön utasítás nélkül, szükség szerint külön járatokat indítani, havonként legalább 16 rendes járatot teljesíteni. Változtatni a járatrendben csak a kereskedelemügyi miniszter előzetes engedélyével lehetett. Jogában állt a szerződésben megállapított rendes- és rendkívüli járatokon kívül szabad hajózást folytatni úgy, hogy a Lloyd egyetlen vonalával se kerüljön versenybe.

Kötelezettséget vállalt arra, hogy a 10 hajóból álló hajóraját még 1891 folyamán 2 gőzhajóval gyarapítja, és a másodikat személyforgalomra szükséges berendezéssel is ellátja. Ezt követően két éven belül még 13 gőzössel növeli hajóinak számát, majd pedig 10 év alatt további 5-öt vásárol úgy, hogy minden második évben legalább egyet. A beszerzendő hajók tervrajzait és részletes leírásait jóváhagyásra be kellett mutatni a kereskedelemügyi miniszternek. 1894. január 1-től a társaság szerződéses járatait saját hajóival köteles végezni. A személyszállítási díjak csak a kereskedelemügyi miniszter előzetes jóváhagyása után léphettek életbe, és fenntartotta magának a jogot a mindenkorli szükségszerű változtatásra is.

A társaság kötelezte magát arra, hogy a hadügyminiszter felszólítására mozgósítás vagy háború esetén valamennyi rendelkezésre álló hajóját szükség szerint – megfelelő díj mellett – a haditengerészet szolgálatára (a bevonulók szállítására, egyéb katonai szállítmányok vitelére) átengedi még az egyes szerződéses külföldi járatok terhére is.

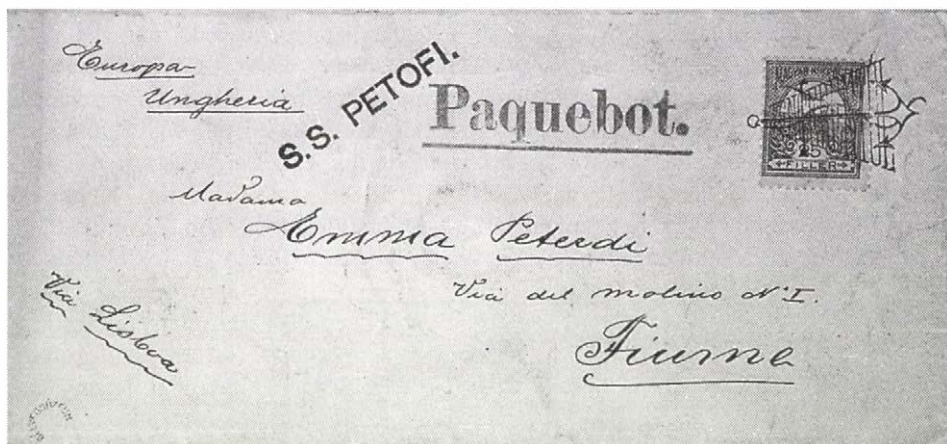
A fiumei igazgatósághoz szállított levél

A magyar királyi kormány pedig arra vállalt kötelezettséget, hogy a szerződésben megnevezett vonalakon a szerződés tartama alatt más hajózási vállalatnak állami segílyt nem fog nyújtani, valamint ha nyugat felé más járatok rendszeresítését tervezné, mindenekelőtt az Adria Rt.-vel veszi fel a kapcsolatot, mely egyenlő feltételek mellett más vállalkozóval szemben előnyt élvez.

A részvénytársaság elnökének, alelnökökének, valamint az igazgatósági tagok legalább kétharmadának, az alkalmazottaknak pedig lehetőleg teljes egészében magyar állampolgárnak kellett lenniük. A kereskedelemügyi miniszternek két, a pénzügyminiszternek egy tagot állt jogában a társaság igazgatásába kinevezni. Ügykezelési nyelve a magyar volt. Budapesti székhelyük mellett az üzlet vezetésére Fiumében üzleti igazgatóságot tartottak fenn.

A társaság a szerződés tartama alatt a kereskedelemügyi miniszter felügyelete alatt állt, aki a felügyeleti jogát az e célra kinevezett miniszteri biztos és a tengerészeti hatóság által gyakorolta.

Az új korszakban az Adria hamar bebizonyította életképességét. Forgalma és tekintélye egyre növekedett. 1901-ben alaptőkéjét 5 millióról 10 millió koronára emelte, 8 új gőzöst építtetett, ezzel hajóinak száma 33-ra emelkedett: Adria, Andrásy¹, Arad, Árpád, B. Kemény, Balaton, Báró Fejérváry, Baross, Báthori², Carola, Deák, Duna, Jókai, Kálmán király, Kassa, Kolozsvár, Léderer Sándor, Matlekovits, Mátyás király, Nagy Lajos, Petőfi³, Rákóczy, Stefánia, Szápáry, Széchenyi, Szeged, Szél Kálmán, Szent István, Szent László, Tibor, Tisza, Zichy és Zrínyi.

A Petőfi hajón szállított levél

A részvénytársaság a tisztviselői és tengerészalkalmazottai részére 1901-ben nyugdíjintézetet létesített, mely gondoskodott összes alkalmazottjáról és azok családtagjairól. Ebben az időben az összal alkalmazottak száma meghaladta az 1200 főt.

Első elnöke gróf Károlyi Tibor, utána gróf Szápáry István, majd gróf Léderer Sándor következett, akinek elhunytá után Lánczy Leót választották meg. Miniszteri biztosa Gyöngyösy János miniszteri tanácsos volt.

Az igazgatóság tagjai voltak: Lánczy Leó elnök; Burchard-Bélaváry Konrád és dr. Matlekovits Sándor alelnök; Bartha Arnold, báró dr. Madarassy-Beck Gyula, Elek

¹ 1916-ban elsüllyedt.

² 1915-ben az ellenség elsüllyesztette.

³ 1903. X. 28-án elindult Messinából, majd nyomaveszett.

Pál, Fleischl Sándor, báró Herczog Péter, Kilényi Hugó, Klein Gyula, Kohner Zsigmond, Kupecz Ödön a Pénzügyminisztérium részéről; Kuranda Emil, Marx János a Kereskedelemügyi Minisztérium részéről; Pösch Gyula, Reiszig Ede és Simon Jakab – közülrük Burchard-Bélaváry Konrád, Kuranda Emil és Simon Jakab az Adria alapítása óta.

A társaság szerepe a postai küldemények szállításában

Az Adria tengerhajózási részvénytársaság szerepét a postaszállításban az 1891-ben a kereskedelemügyi miniszter, Baross Gábor által megkötött szerződés 24., 25., 27. és 28. §-ából ismerhetjük meg.

„24. §. Az Adria amennyiben azt a kereskedelemügyi minister a postai forgalom közvetítésére felhasználja, a postaiüzemhez tartozó közegnek tekintetik és mint ilyen a postatörvények és szabályoknak alá van vetve.

A kereskedelemügyi minister az Adria minden gőzhajóját, tehát nemcsak a szerződéses, hanem valamennyi járataiban alkalmazott hajóit mindennemű levél és kocsipostai küldemények szállítására felhasználhatja, tekintet nélkül arra, hogy a küldemények honnan vagy hova küldetnek. A kereskedelemügyi minister azon joga, hogy az Adria összes hajóit postaszállításra felhasználhatja, kiterjed az idegen posták által az Adriának átadott levélpostai küldeményekre (zárlatokra).

A postaszállításra felhasznált hajók a hajózási okmányokban postahajóknak nevezetnek. Az Adria a levélpostai küldemények és postai zárlatok, nemkülönben a hivatalos kocsiposta, postai (érték és nem értékes) küldemények szállítását és közvetítését ingyen teljesíti. A hivatalos csomagokra nézve azonban az Adria igényelheti, hogy azok netáni tengeri biztosításáért, a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg megállapított tarifa szerint járó biztosítási díj megfizettségéig.

A magánjellegű csomagok szállítása és közvetítése a viteldíjnak, biztosított küldeményeknél ezenfelül még a tengeri biztosítási díjnak megfizetése mellett történik és pedig vagy a közönség számára általában vagy külön megállapítandó mérsékelt tarifa szerint. Az egy és ugyanazon postai rovatlapba felvett magánjellegű csomagok az Adria illetékek megtérítése tekintetében egy küldemény gyanánt tekintetnek.

Az Adria oly helyeken, hol postahivatal nincsen, köteles magánfelektől is bárhova szóló oly csomagokat átvenni és a postának továbbadni, melyek közvetítését a feladó magyar posta utján kívánja. Ily küldemények szállításáért a feladóhelytől azon kikötőig, hol azokat a postának átadja, az Adria a közönség számára általában érvényes vagy külön megállapítandó mérsékelt tarifában előírt díjakat kapja.

Az Adria díjtételeit, amennyiben postai csomagokra vonatkoznak, csak a kereskedelemügyi m. kir. minister beleegyezésével változtathatja meg.

Az Adria összes hajóival és egész vagyonával kezekedik a neki átadott levél és kocsipostai küldemények, postai zacskókban foglalt értékek és csomagokért, mindenkor postai szabályok mérve szerint, tengeri szerencsétlenség vagy erőhatalom esetében azonban csak akkor, ha a küldemény külön biztosítva volt.

Az Adria tartózkodni fog levélpostai küldeményeknek saját számlájára való közvetítésétől magyar és osztrák területen, valamint külföldön is, és gondoskodik arról, hogy alkalmazottjai is betartsák e tilalmat.

A magyar posta kívánatára az Adria gyűjtőszekrényeket állít fel hajóin a levélpostai küldemények gyűjtésére. A postai küldemények elhelyezésére minden hajón egy külön megfelelő nagyságú és kellő biztosságú helyiség bocsátandó rendelkezésre, mely zárva tartatik és a posta kezelésével megbízott hajótiszt külön felügyelete alatt áll.

Az Adria a portómentességet élvezzi a társaságnak az ügynökökkel és ezeknek egymás között váltott azon szolgálati levelezésére nézve, melyet az Adria hajói szálltanak. E leveleken a küldő és címzett nevének, valamint a megjegyzésnek kell felírva lennie: »Az Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság szolgálati levelezése«.

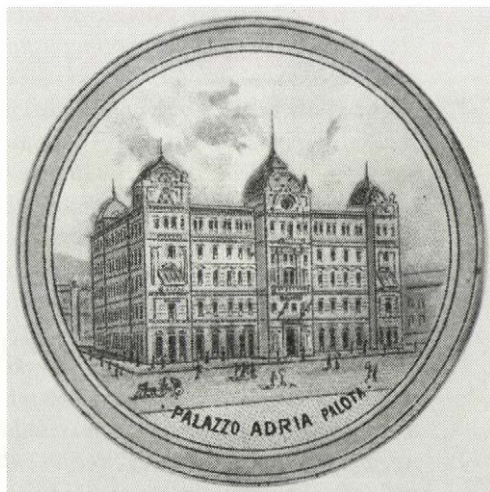
25.§. Ha a kereskedelemügyi m. kir. minister jónak látná a postát saját közegeivel kísértetni, a postatiszt részére egy első osztályú hely és ezen felül a postai kezelésre alkalmas cabin, postavezetők vagy szolgálók részére pedig másodosztályú hely és a postaküldemények elhelyezésére külön elzárt tér engedtetik át. A posta által netán kiküldött felügyelőnek szintén díjmentesen egy első osztályú hely jár.

Mindezen kötelezettségek az Adriát csak annyiban terhelik, amennyiben az illető hajó az említett helyiségekkel el van látva. Amennyiben ily helyek rendelkezésre nem állának, a postaközegek a meglévő helyekkel tartoznak megelégedni. Az illető közegek az ellátásért, ha e részben külön megállapodás nem létezik a napi 1 frt 50 krnyi mérsékelt díjat fizetik. Ha a hajót útközben baj éri, annak kapitánya kötele intézkedni, még pedig, ha a hajón szolgálatot tevő postatiszt van, ennek meghallgatása után, hogy a posta mielőbb és minél biztosabban továbbíttassék. Az ezáltal felmerülő költségeket az Adria fizeti.

27.§. A postai szolgálat lebonyolításának részleteit a kereskedelemügyi m. kir. minister rendeleti úton fogja megállapítani. Mindaddig, míg azt a kereskedelemügyi m. kir. minister követelni fogja, az Adria általa magyar kir. posta tekintetében elvállalt kötelezettségek, valamint a szolgálatttevő postaközegek számára nyújtandó kedvezmények a cs. kir. postaintézettel szemben is teljesítendőek lesznek.

28.§. A jelen szerződés 1892. évi január hó 1-től 1911. évi december hó 31-ig terjedő időszakra köttetik. Ezen szerződés időtartama alatt a m. kir. kormány a szerződő társaságnak az általa a jelen szerződés értelmében elvállalt kötelezettségek fejében évenkénti 570 000 frnyi segílyt fog fizetni.

Ezen állami segílyt a kereskedelemügyi m. kir. minister 47 500 osztr. ért. frtot tevő utólagos havi részletekben fogja a társaságnak szabályszerűen bélyegzett nyugta ellenében kifizetni.”

A fiumei üzleti igazgatóság épülete

A kereskedelemügyi miniszter a tengeri hajókon feladott levelek kezelését az 1892. június 4-én kiadott 36 783/1892. Posta és Táviráda Rendeletek Tára 37. számú rendeletével szabályozta:

„Tengeri hajón feladott levelezések bérmentesítése s egyéb kisebbszerű változások a nemzetközi forgalomban:

1. Az 1891. július 4-én Bécsben kötött s f. é. július 1-jén életbe lépett egyetemes postaszerződés II. cikke értelmében tengeri hajón a postakezeléssel megbízott közeg kezéhez adott vagy a földélzeten levő gyűjtőszekrénybe tett levelezések bérmentesítésénél különbséget kell tenni a szerint, a mint a hajó a levelezés feladás idejében kikötőben vagy nyílt tengeren van.

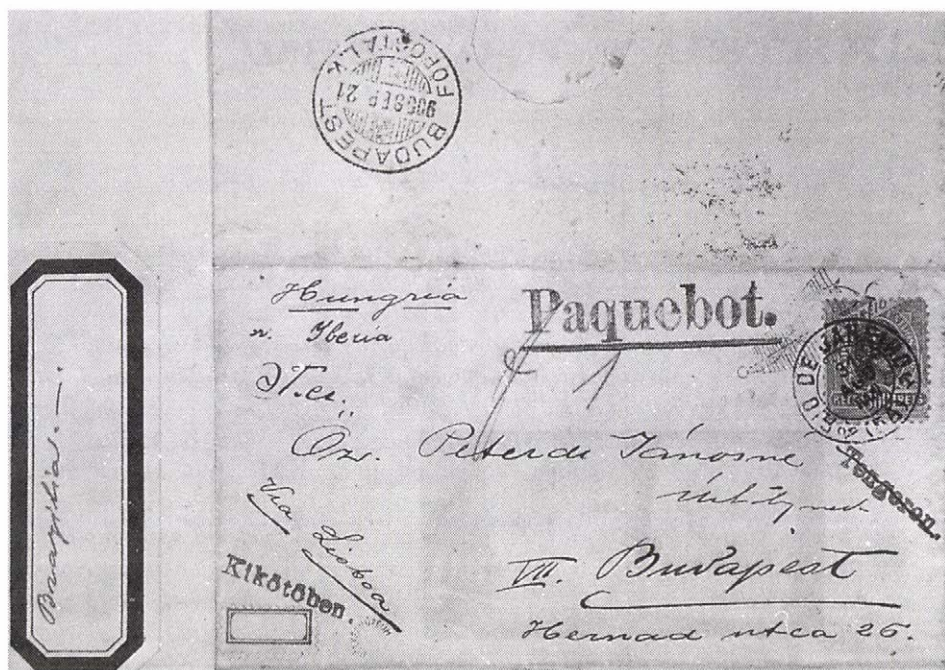
Kikötőben ugyanis csak a kikötő országának posta frankójegyei használhatók, p. o. magyar kikötőben magyar, osztrák kikötőben osztrák, angol kikötőben angol, török kikötőben török vagy az ottani cs. és kir. postánál érvényes frankójegyei, nyílt tengeren ellenben csak azon ország frankójegyei használhatók, a melyé az illető hajó. Más frankójeggyel ellátott bérmentetlennek tekintetik, s ahhoz képest kezeltetik.

2. A vámegyesületi országokkal (Capland, Transvaalia stb. l. P. T. 22. §) váltott levelezések a súly feljegyzésre (P. Tar. 23. § 3. pont) s az elégtelenül bérmentesítettek kezelésére nézve (P. Tar. 23. § 6. p. és 24. §) az egyesületi levelezésekkel egyenlő eljárás alá esnek.
3. Elégtelenül bérmentesített küldeményért továbbra is rendszerint a hiányzó díjrész kétszerese jár, de ha ez több volna, mint a mennyi teljesen bérmentetlenért szedhető, csak ennyi vehető meg a címzetten. Hogyha p. o. Caplandból eredő 14 gr súlyú elégtelenül bérmentesített levélre 60 centime volna mint hiányzó díjrész följegyezve, minek kétszerese 120 centime = 48 krt tenne, csak 40 krajczár szedhető, mert csak ennyi jár Caplandból eredő teljesen bérmentetlen levélért. Németországgal való forgalomban azonban az elégtelenül bérmentesített levelek jövőre is úgy kezeltetnek, mint a belföldi forgalomban.
4. A páris–lissaboni postaszerződés 6. cikkének azon határozata, mely szerint elveszett ajánlott levelekért kárpótlás nem jár oly tengeren túli országokkal való forgalomban, melyek maguk sem adnak ily esetben kárpótlást, egyelőre még érvényben marad: mi a bécsi egyetemes postaszerződéshez tartozó zárójegyzőkönyvben kifejezésre jutott.

Megjegyeztetik, hogy a brit gyarmatok közül sem Canada, sem az ausztráliai gyarmatok nem adnak kárpótlást.

Ez alkalomból figyelmeztetem a posta s távirádaigazgatóságokat az új szerződés 8. cz. 4. §-ára, melyhez hasonló az értéklevél s nemzetközi csomagegyezményben is van, s mely szerint, ha az elveszésért felelős ország igazgatása a feladó országával szemben felelősségét el nem ismeri, s utóbbi igazgatás e miatt a kárpótlást a feladóval szemben megtagadván, ez által perbe vonatik s perveztes lesz, a perköltiséget s természetesen a kárpótlási összeget is az előbbi igazgatás megtéríteni tartozik.

A kir. postahivatalok e változásokat, nevezetesen az 1. pontot a Post. Tarifák 23. § 7. pontjánál, a 2. pontot a 23. §-nál (hol a 3. pont utolsó sora és a 6. pont 6. kikezdése: »Elégtelenül ... 0-t jegyez.« törlendők) a 3. pontot a 23. § 5. pontjánál s a 24. § 1. pontjánál s végre a 4. pontot a 19. §-nál jegyezzék elő.”

Az évenkénti kötelező 6 brazíliai út egyikén szállított levél

1893. december 13-án újabb rendeletet hoztak, amely előírja, hogy a tengeri hajókon feladott leveleket megkülönböztető bélyegzéssel kell ellátni.

„A tengeri postahajókon feladott levelezések lebetűzése (87 483). A m. kir. postai főegyezmény II. cikk 3. §-a kimondja, hogy a nyílt tengeren levő postahajók levélgyűjtő-szekrényébe dobott vagy a hajó parancsnokának kezeihez szolgáltatott levelezések azon országok levéljegyeivel és díjszabása szerint bérmentesítendőek, melynek az említett postahajó tulajdonát képezi vagy a melyhez tartozik, a kikötőben s a hajókon feladott levelezések ellenben azon országok levéljegyeivel és díjszabása szerint bérmentesítendőek, melynek vizeiben a postahajó tartózkodik.

Ily levelezések lebetűzése a postai fölszerződés foganatosítására alkotott szabályzat VI. cikk 3. §-a értelmében a hajón levő posta-közeget vagy ha ilyen nincs, azon postahivatalt illeti meg, a melynek a levelezések átadatnak.

Miután azonban ezen eljárás folytán az utóbbi levelezések eredetére és a reájok alkalmazott levéljegyek jogos használatára nézve kételyek támadhatnak, az egyetemes postai egyesülethez tartozó országok közös elhatározás folytán a szabályzatnak idézett §-át azon határozattal egészítették ki, hogy a kikötőbeli postahivatalok postahajóktól átvett levelezéseket a helyi és kelti betűző lenyomaton kívül – lehetőleg a levéljegy mellett – még egy »Paquebot« feliratú betűző lenyomattal is lássák el.

Ez új eljárás 1894. évi január hó 17-én lépven életbe, utasítom azon tengerparti kir. postahivatalokat, melyek tengeri postahajótól levelezéseket darabonként átvesznek, hogy a fent említett naptól kezdve ily leveleket, amennyiben a hajón még meg nem betűztettek

volna, a saját helyi és kelti betűzővel és egyúttal Paquebot feliratú betűzővel is lássák el, ha pedig az illető levelezések már a hajó kelti betűzőjével volnának ellátva, nyomják melléje a Paquebot betűzőt, saját helyi és kelti betűzőjét pedig ez esetben csak a levelezés hátlapjára alkalmazzák.

A magyar királyi központi posta- és távírdai gazdasági hivatal utasítva van, hogy a Paquebot feliratú betűzőt szerezzék be s az illető hivatalnokoknak megküldje. A posta- és távírdaigazgatóság e betűzőket a kerületi leltárba vegyék föl.”

Később mindkét rendeletet módosították, amelyről az Adria a következő utasítást adta ki: „Utasítás az Adria m. kir. tengerhajózási rt. azon közegei számára, amelyek a tengeri hajókong feladott levelek kezelésével vannak megbízva.

A magyar királyi kereskedelemügyi minisztérium 1892. június 4-én kelt 36 783/1892. PTRT 27. és 1893. december hó 16-án kelt 87 483/1893. PTRT 79. sz. magas rendeletei értelmében az 1891. július 4-én Bécsben kötött »Egyetemes postaszereződés« 11. cikk 3. § akként módosul, hogy a hajók levélgyűjtőszekrényébe dobott, vagy a hajóparancsnok kezeihez szolgáltatott levelek bérmentesítésénél különbséget kell tenni, aszerint, a mint a hajó a levélfeladás idejekor I. a kikötőben horgonyzott vagy II. a nyílt tengeren volt.

I. A kikötőben ugyanis csak a kikötő országának postai frankójegyei használhatók. Pl. magyar kikötőben csak magyar, osztrák kikötőben osztrák, angol kikötőben angol, török kikötőben török vagy az ottani osztrák, német stb. postánál érvényes frankójegyek használhatók.

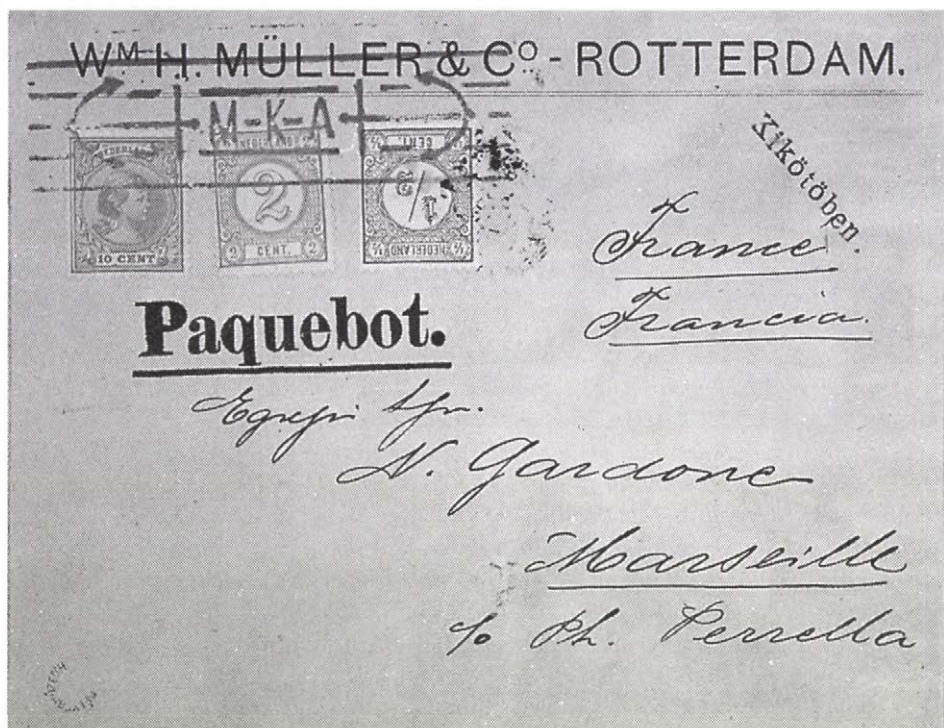
II. Nyílt tengeren ellenben kizárólag azon ország frankójegyei érvényesek, a mely országé azon hajó, amelyen a levél feladatott. Tehát az Adria hajóin a nyílt tengeren csupán magyar postabélyegek érvényesek. Más frankójeggyel ellátott levél bérmentesítetlennek tekintetik és ahhoz képest kezelendő. Ezek szerint a levelek kezelésével megbízott közegek feladatát képezze:

1. Hogy a nyílt tengeren a szekrénybe dobott leveleket a kikötőbe való közvetlen beérkezés előtt kiemeljék, s úgy szintén külön emeljék ki a kikötőben a bedobott leveleket közvetlen a kikötőből való kiindulás előtt, és ezeket mielőtt külön becsomagolják, megvizsgálják, hogy a fönti rendelet szerint vannak-e bérmentesítve. Ha például a nyílt tengeren bedobott levélre egy angol (osztrák stb.) postabélyeg volna felragasztva, úgy a bélyeget bekerítve, melléje színes nulla írandó: Nulla (színes írónnal), T.N.N. Úrnak, Máltába – ezzel a frankójegy érvénytelenségét jelezvén.

Paquebot bélyegzővel kétszer is ellátott küldemény

2. Minden egyes, a nyílt tengeren feladott, tehát magyar postabélyeggel ellátott levelet tartoznak a frankójegy mellé »Paquebot« feliratú betűző lenyomatával ellátni.
3. Úgy a kikötőbe való közvetlen beérkezés, mint a kikötőből való közvetlen kiindulás előtt kiemelt leveleket külön-külön csomagba sorolják és ezen lezárt levélcsomagot a következőképp címezzék: Postes Hongroises, Paquebot, »Rákóczi«, Pour le bureau de poste a.”

Holland bélyeggel bérmentesített levél

1892-ben a 11 243 számú utasítással (PRT 1892/12) Máltába és Tuniszba (s megfordítva) rendszeres csomagszállítási szolgálatot rendeztek be, melynek célja volt a Földközi tenger kereskedelmi gócpontjaival a kisebb áruszállítást olcsón és biztosan közvetíteni.

A magyar szent korona területén a postahivatalok veszik fel, illetve adják le a csomagokat és Fiumeig, illetve megfordítva Fiumetől a posta szállítja a csomagokat: Fiume és Málta, illetve Tunisz között a szállítást az Adria messagerie hajószállítmányként végzi, úgyszintén az Adria ügynökségei látják el a felvételi, illetve a leadási szolgálatot Máltában és Tuniszban is.

„Az Adria hajója Fiume és Malta–Tunis közt mindkét irányba havonként egyszer közlekedik: Fiumeből indul minden hó 10-én, Máltába ér 23-án és Fiumeba rá következő hó nap 3-án. Az első hajó indul Fiumeből f. é. március 10-én.

Legjobb a csomagokat 3–4 nappal a hajónak Fiumeből való elindulása előtt postára adni, hogy Fiumében soká ne heverjenek és ez alatt el ne romoljanak. Nem romló természetű tárgy egyébként korábban is küldhető. Ezen csomagszolgáltatnak feltételei és szabályai egyébként a következők:

1. Az egyes csomag súlya nem lehet nagyobb 20 krgnál, a netán nyilvánított érték pedig nem haladhatja meg az 500 frtot (1000 frankot). Utánvételt e csomagokat egyelőre még nem lehet megterhelni, de legközelebb az utánvételi szolgálat is be fog rendeztetni.
2. Ezen szolgálatból a dolog természeténél fogva kizárták:
 - a. a postai szállításból kizárt tárgyak (l. Postai tarifák),
 - b. azon tárgyak, melyeket az Adria a hajóival való szállításból netán kizár,
 - c. hírlapok, levelek és mindenféle írásbeli közlemények, az egyszerű faktúra kivételével,
 - d. készpénz, értékpapír, ékszer vagy egyéb drágaság,
 - e. élő állatok,
 - f. gyorsan romló vagy nagyon törékeny tárgyak,
 - g. zsiradékok, hacsak pergamenbe vagy erős hártypapírba burkoltan bádoggal bélelt fatartályba elhelyezve nincsenek és végül,
 - h. mindazon csomagok (jelenleg 3 kgmíg), melyeket a feladó nemzetközi postai csomagokként (colis postaux) kíván kezelletni és melyek továbbra is Ausztrián és Olaszországon át szállítatnak.
3. A csomagokat a főnnálló postai szabályok szerint csomagolva, lezárva és címezve szállítólevelenkint két darab árubevallásnak (déclaration en douane, vámnyilatkozat) kíséretében kell postára, illetve Máltában és Tunisban az adriai ügynökség kezébe adni. A csomagolás a hosszabb tengeri szállításra való tekintettel, a tartalomhoz képest gondos legyen.

Úgy a csomagra, mint a szállítólevélre a feladó a czim fölé, valamint a rendeltetési hely alá szembetűnően írja oda: »Messagerie via Fiume«.
4. A rendeltetési helyig járó összes viteldíjakat a feladónak a feladás alkalmával kell lefizetnie (frankókényszer) és, ha magyar területen történik a feladás, a szállítólevélre ragasztandó frankójegyekkel kell lerónia. Viteldíj fejében jár:
 - A. Máltába és Tunisba
 - a. a feladás helyétől Fiumeig a rendes postai súly és esetleg értékportó
 - b. a tengeren való szállításért Fiumetől Máltáig vagy Tunisig darabonkint 15 kr. súlydíj és amennyiben érték is van nyilvánítva, 100 frtonkint 10 kr. értékdíj, és
 - c. a máltai, illetve tunisi ügynökségi kezelésért (átvétel, vámhoz állítás, címzett értesítése):
 - súlydíj 5 kgig 30 kr., 5 kgmon túl kgkint Máltába további 5–5 kr., illetve Tunisba további 10–10 kr., pl. 8 kgért a máltai kezelési díj 30 kr. + (3×56=45 kr.) a tunisi kezelési díj pedig 30 kr. + (3×10)=60 kr.,
 - értékdíj, ha ugyan érték van nyilvánítva 100 frtonkint 3 kr.
 - B. Máltából, illetve Tunisból
 - a. Fiumeig ugyanazon díjak mint fent b. és c. alatt, csakhogy nem krajczárban, hanem – 1 krt 2 centime-nak számítva – franc és centime-ban szedetnek a feladótól és

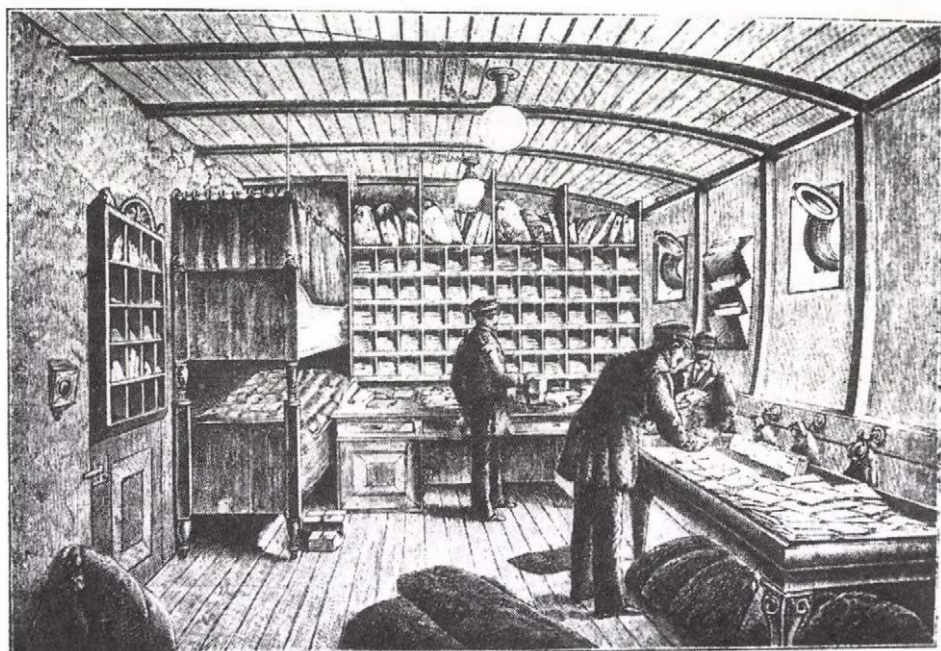
- b. Fiumetól a magyar szent korona területén levő rendeltetési helyig nem a rendes, hanem a következő egyszerűsített postai díjak, t. i.
- súlydíj 5 kgrig 60 ctme, azontúl kgonkint további 36–36 ctme,
 - értékdíj: ha ugyan érték nyilvánítva van 300 frtig 12 ctme, azontúl pedig 100 frtonkint további 6–6 ctme. Fiumeba azonban és attól 75 km-en belül fekvő helyekre (I. táv. fokozat) a súlydíj kisebb, t. i. 5 krig 300 ctme és azontúl kgonkint további 6–6 ctme.

Terjedelmes csomagokért a magyar területen való postai szállítás súlydíjának másfélszerese jár (azaz a fentieknél 50%-kal több). A máltai, illetve tunisi ügynökség a B. alatt megállapított díjak végösszegét 5, illetve 10 ctme-ra felfelé kikerekíti és így szedi be a feladótól.

5. A máltai, illetve tunisi czimzett csomagjait a neki díjtalanul kézbesített szállítólevél alapján az ottani vámhivatalban veszi át.
Ha azonban az elvámolást a társasági ügynökre bízta és a házhoz kézbesítést kívánja, a vámon felül még csekély közvetítési díjat is kell fizetnie.
Ellenkező irányban az elvámolás a fiumei fővámhivatalban történik és ennél fogva magyar területen levő címzett csomagját már elvámolva kapja és ez alkalommal a rendes postai értesítési vagy kézbesítési díjon felül utánvétel alakjában a vámot és a darabonkint 5 kr. vámközvetítési díjat is lefizeti.
6. Szavatosság tekintetében a fennálló belföldi postai szabályok az egész szállításra nézve érvényesek, azaz a postai szállítás tartamára és útjára a magyar kir. posta, azontúl pedig az Adria tengerhajózási társaság szavatol és fizeti a szabályszerű kárpótlást azon esetekben, ha csomag elvész, megsérül vagy megcsonkul, még pedig akkor is, ha ezt vis major (tengeri veszély) okozta. Késedelemért vagy bármi közvetett kárért nem jár kárpótlás.
7. A felvevő posta (távírda) hivatalok ezen csomagokról adandó feladó vevényekre írják rá felül: »Messagerie via Fiume«. A szállítólevélre és a csomag czimoldalára írt ezen megjegyzést (Messagerie via Fiume) húzzák alá színes írónnal, és ha a feladó e feljegyzést elmulasztotta, pótolják szembetűnő betűkkel.
Egyáltalán gondoskodjanak arról, hogy ezen fontos irányítási jelzés szembeötlő legyen és annak alapján úgy a csomag, mint a szállítólevél a Fiumeben való leadást el ne kerülje.
8. A 200 frt értéket meg nem haladó ily csomagokat és szállítóleveleiket lássák el »Mp« jelzővel és kezeljék »Mp« csomagokként. A mozgóposták pedig ügyeljenek arra, hogy ezen csomagok Fiume felé irányítottassanak és ott leadassanak.
9. A felvételnél a frankójegyekben lerótt díjakat tört alakjában írják a szállítólevélre, még pedig a postai díjat felül, a társasági díjakat pedig egy összegben alul.
10. Kézbesíthetetlen csomagokat illető és egyéb ilyen csomagokra vonatkozó visszajelentéseket vagy kérdéseket a fiumei postahivatalhoz kell intézni.

Egyébként ezen csomagokat a hivatalok úgy kezeljék, mint más postai csomagokat.

Jelen rendeletemet jegyeztek elő a »Postai Tarifák« 238. és 355. lapjain, oly megjegyzéssel, hogy ezentúl Máltára, illetve Tunisra nézve ez az első szállítási út, és hogy a többi utak (Hamburg, Ostende vagy Colis postaként via Olaszország) csak feladó határozott kívánatára alkalmazandók. Budapest, 1892. márczius 2. Baross Gábor s. k.”

Postai feldolgozókabin

Az 1891-ben 10 évre kötött szerződés lejárt, ezért 1901-ben a kereskedelmi miniszter és a társaság között új szerződés jött létre. Ezt a szerződést 1913-ban meghosszabbították (XXVIII. t.). Az 1914. július 1-jén az 1901. évi VII. tc-be iktatott és 1913-ban meghosszabbított XXVIII. tc-et hatálytalanították, helyébe új szerződést kötöttek, amely már 15 évre szólt (1914. XX. törvénycikk). Ez a szerződés minden apró részletre kiterjedt, ezért csak a postaszállítással kapcsolatos paragrafust emelem ki (49. §.).

„A posta szállítása tekintetében a társaság a m. kir. posta szervének és közegének tekintendő és e részben a postatörvényeknek és postaszabályoknak van alávetve.

A kereskedelemügyi m. kir. miniszternek joga van a társaság összes hajóit nemcsak a szerződéses, hanem minden egyéb járatain is mindennemű levélpostai küldemények, pénzes zárlatok, értéknylvánítással ellátott vagy el nem látott postai csomagok szállítására felhasználni, tekintet nélkül arra, hogy ezek a postai küldemények honnan erednek vagy hová szólnak. A kereskedelemügyi m. kir. miniszternek ez a joga nemcsak a magyar postahivatalok részéről átadott és átvett, hanem azokra a postai küldeményekre (zárlatokra) is kiterjed, amelyeket idegen postahivatalok átadnak vagy átvesznek.

Másnemű megállapodás hiányában a postai küldeményeket a társaság hajóin a postahivatalok alkalmazottai adják és veszik át. Amennyiben a küldemények nagy száma miatt ennek szüksége mutatkozik, a társaság alkalmazottai rendes körülmények között a postának a hajóról és a hajóra való szállításban segédkezni kötelesek anélkül, hogy e szolgáltatból a társaságra felelősség hárulna.

A fiumei m. kir. postahivatal mindazon esetekben, amidőn az általa egy-egy hajó részé-

re átadandó postaküldemények értéke a 20 000, azaz húszezer koronát meghaladja, az összértéket a posta kezelésével megbízott hajótiszt részére a jelzett küldemények átszolgáltatásakor egyidejűleg kézbesítendő átadójegyzékekben feltüntetni fogja.

A társaság az összes postai küldeményeket és zárlatokat még a külföldi kikötők közötti forgalomban is általában ingyen tartozik közvetíteni.

A társaság a hivatalos csomagok (értéknyilvánítással vagy anélkül) és a hivatalos pénzes küldemények, valamint értéklevelek tengeri biztosítását kívánatra közvetíteni fogja, de ez esetben a tengeri biztosításért járó biztosítási díjnak a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyásával megállapított díjszabás szerinti megtérítését igényelheti.

A magánjellegű csomagokért és pénzes küldeményekért, valamint értéklevelekért a magyar kir. posta a társaságnak megtéríti azt a külön díjat, amit a fennálló tarifák szerint a tengeri szállításért e címen a feladótól maga beszed, vagy más postaigazgatástól kap. A díjak leszámolásának egyszerűsítése céljából a magyar kir. posta és a társaság átalányban is megállapodhatnak, mely bármelyik fél kívánságára az előző évi forgalom alapján revízió alá fog vétetni.

A m. kir. posta kívánságára köteles a társaság oly helyeken, hol semmiféle postahivatal nincs, magánfelektől bárhová szóló postai küldeményeket átvenni és a postának továbbadni, amiért a társaság a tarifaszzerű díjakra tarthat igényt.

A külföldi postaigazgatásokkal a tárgyalásokat csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélyével indíthatja meg. Az e szempont alá eső szerződések tervezetei a kereskedelemügyi magyar kir. miniszternek bemutatandók és a szerződések csak akkor köthetők meg, ha ehhez a kereskedelemügyi magyar kir. minister minden tekintetben jóváhagyólag hozzájárult.

Ha a díjszabási vagy postaszállítási szabályok tekintetében a m. kir. posta és a társaság között bármely okból vitás kérdések merülnének fel, ezeket mindkét félre nézve végérvényesen a kereskedelemügyi m. kir. minister dönti el.

Ha kivételes körülmények között kívánatosnak mutatkoznék, hogy a társaság postaszolgálat ellátása iránt külföldi postaigazgatásokkal közvetlen szerződéses viszonyba lépjen, a társaság a külföldi postaigazgatásokkal a tárgyalásokat csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélyével indíthatja meg. Az e szempont alá eső szerződések tervezetei a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek bemutatandók és a szerződések csak akkor köthetők meg, ha ehhez a kereskedelemügyi m. kir. minister minden tekintetben jóváhagyólag hozzájárult.

Amennyiben a társaság valamely kikötőben történt felszólítás folytán nem szerződészerű, hanem egyes esetekben szükségessé vált postaszállítást teljesített, erről a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek minden egyes esetben jelentést köteles tenni. Egyébként a teljesített összes postaszolgálatról negyedévenként áttekinthető kimutatást terjeszt fel.

A társaságnak postaszállításra felhasznált hajói az illető utakra szóló hajózási okmányokban magyar postahajóknak neveztetnek.

A társaság a magyar kir. posta kívánságára hajóin levélgyűjtőszekrényeket állít fel. A postaszállításra igénybe vett minden hajón a társaság a postai küldemények elhelyezésére megfelelő nagyságú, kellő biztonságot nyújtó helyiséget enged át, mely zárva tartva, a posta kezelésével megbízott hajótiszt külön felügyelete alatt áll.

A postakezeléssel megbízott hajótiszt a fumei 1. sz. postahivaltaltól készpénzért beszer-

zendő magyar postai értékjegyekből az utazó közönség számára való elárusítás céljából megfelelő készletet tart. Ezen értékcikkek után a szabályszerű elárusítási jutalék jár.

A hajón feladott levélpostai küldemények frankójegyeinek lebélyegzéséhez szükséges bélyegzőt a magyar kir. posta adja.

A társaság különös gondot köteles fordítani arra, hogy hajóin a postai küldeményeket kíméletesen kezeljék.

Ha a postát saját közege kíséri, a postai tisztviselők részére első osztályú, az altisztek vagy szolgálk részére pedig másodosztályú hely, ezen felül a postai kezelésre alkalmas s megfelelően berendezett fülke bocsátandó rendelkezésre. A hajón levő postai alkalmazottak közül legalább egy (rendszerint a magasabb rangú) postaközege részére hálólhely, ahol lehet a postafülkében, avagy oly fülkében jelölendő ki, amely más személyek egyidejű elhelyezésére igénybe nem vehető. A postaközvetítési szolgálat ellenőrzésére esetről-esetre kiküldött postatisztviselőket szintén első osztályú hely illeti meg.

Személyszállító, vagy személyszállítással is foglalkozó hajókon a megfelelő helyek a postai alkalmazottak számára rendelkezésre bocsátandók. Más hajókon az illető postai alkalmazottak a meglévő helyekkel kötelesek beérni.

A társaságnak új szerződéses hajói akként fognak tervezetmi, hogy azokon a postai közegek számára és a postakezelés céljaira alkalmas helyiségek álljanak rendelkezésre.

A posta kísérésére (kezelésére) és ellenőrzésére kiküldött postaközegeket díjmentes utazás és az első osztályban napi öt, a második osztályban pedig napi három korona mérsékelt díj ellenében az illető osztályra érvényes ellátás illeti meg.

A társaság a neki átadott postai küldeményekért az alábbi bekezdésben meghatározott mértékig a belföldi postai szabályoknak vagy a m. kir. postát kötelező nemzetközi postaszerveződések mindenkor határozmányainak mérve szerint egész vagyonával felel, tengeri szerencsétlenség, tűzkár és egyéb erőhatalom eseteiben azonban csak akkor, ha a küldemény a társaságnál biztosítva volt.

A társaságnak az előző bekezdésből folyó felelőssége az egy-egy hajóján egyszerre elhelyezve levő postaküldeményekért rendszerint 100 000, azaz egyszázezer korona értékig terjed, ezen értéken felül pedig csak akkor, ha a postaküldemények az illető értékötöbblé erejéig a m. kir. posta kívánságára és terhére a társaságnál biztosítva voltak.

Ha a hajót útközben baj éri, a hajóparancsnok köteles intézkedni, hogy a postaküldemények lehetőleg mielőbb és minél biztosabban továbbíttassanak. Ha a hajón szolgálatot tevő postai alkalmazott van, a hajóparancsnok – feltéve, hogy a körülmények ezt megengedik – előbb ezen közeg kívánságát hallgatja meg. A postai küldemények illetén továbbításából felmerülő költségeket a társaság viseli.

A társaság postai küldeményeket saját hatáskörében vagy saját számlájára sem bel-, sem külföldön nem közvetíthet és gondoskodik arról, hogy e tilalmat alkalmazottai is betartsák.

A társaság az ügynökeivel és az ezek által egymás közt váltott szolgálati levelezésre nézve, amennyiben ezt saját hajói szállítják, portómentességet élvez. Az ily leveleken a küldő és címzett nevének, valamint a következő felírásnak: »Az Adria Magyar Királyi Tengerhajózási Részvénytársaság szolgálati levelezése« kell feltüntetni lennie.”

Az 1914-ben kitört világháború tengeri hajózásunkra nézve is magában hordta a tragédia csírát, következményei folytán a magyar kereskedelmi tengerhajózás megszűnt.

Hírközlés, levelezés a török hódoltság idején

Az újkor kezdetét jelölő világtörténeti átalakulások kedvező hatással voltak a hírközlés fejlődésére. Amerika felfedezése (1492), Afrika körülhajózása (1484), a tengeri utak megnyitása Kelet- és Nyugat-India felé, az Újvilágból özönlő kincs és gazdagság mozgásba hozta egész Európát, hatalmas lendületet adott a kereskedelem és az ipar fejlődésének.

Ehhez járult a szellemi életben meginduló klasszikus tudományok iránti érdeklődés, a humanizmus és a reneszánsz örök értékű irodalmi és művészeti alkotásokat hozott létre. Betetőzte a változásokat a reformáció mint vallási mozgalom, mely forrongásba hozta Európa-szerte a kedélyeket, új eszmeáramlatot teremtett és hozzájárult a nemzeti irodalmak megteremtéséhez.

Ebben a században történt Konstantinápoly, a Kelet-római Birodalom székhelyének el-este (1453) és ezt követően a világhódító oszmán-török hatalom megjelenése Európában. A török hódítók kihasználták Európa nyugati országainak a politikai megosztottságát, újabb és újabb hódításokat tettek. A keresztény világ érdekszövetségekké tömörült, miközben a hódító hatalom a maga harcát a fegyverzet fejlesztésével törekedett sikerre vinni.

A 15. és 16. század eszmeáramlatai és politikai eseményei minden államban indokolttá tették az egymás közötti, de az országon belüli kommunikáció fejlesztését.

Európa nyugati felében, a Német-római Császárság területén a hatalom szervezettségéből fakadóan 1490-től kialakult a birodalmat átfogó Thurn-Taxis postahálózat, melyhez az 1500-as években a francia és a spanyol udvar is csatlakozott, és a postahálózat kormányzati jelleget kapott.

A postai hírközlés meghatározott útvonalakon váltóállomások bekapcsolásával menetrendszerűen működött. Igénybevétele mindinkább tarifális jellegűvé vált.

A hódító oszmán-török birodalom területén a hírközlés az állam jellegéből fakadó sajátossággal alakult. Az országok felett tejhatalommal a szultán mint magántulajdonnal rendelkezett. Tőle származott minden földtulajdon, melyet kedve szerint használatra ajándékozott a neki tett szolgálatért. Önkényuralmát a fanatikus vallási szervezet még fokozta.

A szultán birodalmában európai jellegű hírközlési hálózat nem működött. Parancs- és üzenetközvetítést e célra kiválogatott, képzett katonai személyek, a csauszok végeztek, akik magasabb képzettséggel és nyelvismerettel rendelkeztek. Részt vettek a külföldi követek fogadásában, őrzésükben, testőri szolgálatot teljesítettek a szultán vagy valamely katonai parancsnok udvarában.

Ugyancsak hírvivőként szolgáltak a pejkek, akik gyalogoltak vagy szaladtak a szultán lovának jobb oldalán és így kivételes gyorsaságukról voltak nevezetesek.

A diplomáciai érintkezés múltjából

A százötven éves hódoltság hírközlési kapcsolatainak történetét az iszlám magyarországi térhódításának időrendjében próbálom bemutatni.

A magyar–török diplomáciai kapcsolatok felvétele a 14. század második felében, Zsigmond magyar király idején (1387–1437) történt, amikor az általa vezetett kereszties sereg Nikápolynál 1396-ban a török seregtől vereséget szenvedett. I. Szelim szultán később I. Ulászló királlyal, majd Hunyadi János kormányzóval követi úton többször érintkezett.

1442 júliusában török követség érkezett Budára, és békét kínált azzal a feltétellel, ha a magyarok Nádorfehérvárt átengedik a szultánnak és a portának évi adót fizetnek. A választ az 1443–1444. évi úgynevezett „téli hadjárat” adta meg.

II. Ulászló 1513-ban Bélay Barnabást küldte követségbe Szelim szultánhoz. Szelim a klasszikus követi jogot figyelmen kívül hagyva, a követet arra kényszerítette, hogy kísérje el a perzsák elleni hódító hadjáratába. A követet lélektani hadviselésének szolgálatába állította, hatezer bosnyákot és szerbet „magyar módra” beöltöztetett, magyar zászló alatt meneteltetett, Bélay Barnabást magyar királynak adta ki, aki mint szövetségese eltörpül az oszmán hadsereg nagysága mellett – emlékezik Istvánffy Miklós egyik munkájában.¹

A klasszikus követi jog betartásában őseink sem voltak példamutatók, mert 1521-ben Behram török csaszt, aki a szultán nevében II. Lajos királyt évi adó fizetésére szólította fel, az udvariak megölték és a tatai tóba dobták. Verancsics Antal szerint a csasz orrát, fülét megcsontkították és küldőjéhez visszaeresztették.² Ennek is megvolt a megtorlása,

Szulejmán szultán fogadja I. Ferdinánd követeit,
Jurisics Miklóst és Lamberg Józsefet

mert amikor I. Ferdinándnak Wexelberger Zsigmond nevű diplomatája Hoberdanky János társaságában 1529-ben a török székvárosban járt, csak öt hét után járulhatott a szultán elé, addig a csaszok őrizete alatt fogságban volt. Fogadásának során a szultán szemrehányást tett neki, amiért a követét a magyarok megölték. Ezért a követek újabb 7 hónapig még az ablakrács közelébe sem mehettek fogságukban.³

I. Ferdinánd király követét, Kuripesics Benedeket neves tolmácsok kísérték, Jurisics Miklós, a későbbi kőszegi várkapitány és Lamberg József. Útjukról Kuripesics számolt be,

¹ Istvánffy Miklós: *Historiarum de rebus Ungaricis*. XXXIV. Vienna.

² Katona István: *Historia critica regum Hungariae*. XIX. 236 p.

³ Tardy Lajos: *Rabok, követek, kalmárok az oszmán birodalomról. Bevezetés*. 30 p.

aki két régebbi magyar rab lovászfű egymás közti beszélgetését végighallgatva értesült az oszmán birodalomban lévő közállapotokról, politikai és katonai viszonyokról.⁴

Ferdinánd király próbálkozásait ellensúlyozandó, 1535-ben Szapolyai János király követsége jelent meg a Portán. E követséget 1540-ben megismételték. Mindkét követséget Werbőczy István jogtudós vezette. A követjárás lefolyását titkára, Rubigally Pál írta le. A sok nehézséggel eljuttatott beszámolója képet nyújtott a török állapotokról, és végkövetkeztetésül a török elleni nemzetközi összefogást sürgette.⁵

Figyelemre méltó Lasky Jeromos 1527–1533 közötti követi tevékenysége. Lasky kezdetben Szapolyai, majd Ferdinánd király portai megbízottja volt. 1541 júniusában Szulejmán szultánt kísérte Budára, és augusztus 29-én szemtanúja volt Buda fondorlatos elfoglalásának. (Hasonló módon történt 1538-ban Aden városának és kikötőjének az elfoglalása, jámbor városnézést színelve, melyről Huszti György számol be.)⁶

A Habsburgok első állandó portai rezidense, Malwezzi János két évig (1553–1555) volt a szultán tömlöcének lakója, míg Verancsics Antal Sztambulba érkezett és ki nem szabadította. Maga Verancsics is nagy diplomáciai ügyességének köszönhető, hogy nem került hasonló sorsra, amikor Bornemisza Gergely kiszabadításán fáradozott.⁷

A hódoltság kezdeti időszakában a katonai és diplomáciai kapcsolatok felvételének célja egymás erejének, az ország társadalmi, gazdasági helyzetének kipuhatólása volt. Bár egymást szokás szerint megajándékozták, szép díszes ruhába öltöztették (kaftán-, ékszeres), jellemzője a kölcsönös bizalmatlanság volt, a követeket kémeknek tekintették.

A hódoltsági terület hírközlése

Buda várának 1541. augusztus 29-én történt csellel való elfoglalása után egy hónappal a hódító Szulejmán szultán Budán fogadta I. Ferdinánd követét, aki a király nevében békét kért és annak fejében átadta Székesfehérvár, Visegrád és Tata várait.

A szultán Budát tartományi székhelyé tette, élére kormányzóvá Szulejmán pasát beglerbégi rangba. Buda az oszmán birodalom kiemelt, gazdag tartománya lett. A vilajetet hat szandzsákra osztották: Szolnok, Hatvan, Buda, Gyarmat, Szeged, Eger központtal. (Az egri szandzsák pasájának jövedelme 650 000 akcse volt, amely 1300 arany forint.) A szandzsákokat nahijékre (járásokra) bontották. Az egyes falvak lakóit családonként és személyenként – a nőket figyelmen kívül hagyva – írták össze az adók beszedéséhez.

Az összeírást a budai szandzsákban 1546-ban Halil bég végeztette. 1559-ben új bég került a budai szandzsák élére, aki nagyobb bevétel reményében újabb adóösszeírást készített. Az egyes falvak, városok új adójegyzéket kaptak, azon megjelölték ki a hűbérúr: a szultán (a khászbirtok esetében) vagy a beglerbég (a tímárbirtoknál). Megállapították a falvak pénzben (akcse) és termékben fizetendő adóját. Kirótták az egyes személyekre eső házadót, ami alól a papság és a bírók mentesültek. Az egyes helységek lakosainak összeíráásából kitétt, kinek van valami foglalkozása, mestersége: deák, pap, postás küldönc, kovács stb.

⁴ Kuripesics Benedek: *Feljegyzések Lamberg József és Jurisics Miklós 1530. évi konstantinápolyi követjárásáról*. 1530.

⁵ Uo. *Két lovászfű beszélgetése*. 1530.

⁶ Laski Jeromos: *Jelentés I. Ferdinánd királynak*. 1540.

⁷ Verancsics Antal: *Összes munkái*. III. kötet. 383 p.

A budai szandzsákban lévő hat járás 586 faluja közül 38 faluban 55 postás nevét említi az összeírás, akik lakóhelyükön vagy más közeli helységben hivatásszerűen foglalkoztak postáldokással. Érdekes, hogy egyes helyeken többen is tevékenykedtek, például Csépen öten, Vereben, Tabajdon és Nagykőrösön két-két fő. A küldöncök állomáshelyenkénti csoportosítása járási székhelyről kiinduló postavonalakra enged következtetni. A küldönc postások elhelyezkedése tehát tervszerűen, váltóhelyeknek megfelelően történt. Ebből mutatható ki, hogy a pesti járásban Veresegyház, Gödöllő, Bag, Hévízgyörk; a kőrösi járásban Rákoscsaba, Vecsés, Mende, Ócsa, Szalkszentmárton, Szenttamás, Nagykőrös községekben működtek postások.⁸

A hódoltság terület postahálózata eltért a 13. század óta működő ún. „*tatárposta*” szervezettől, mely a nagy kánok uralma idején működött, amiről Marco Polo, a híres olasz utazó élménybeszámolót írt, „*Hogyan utaznak a nagy kán követői és küldöncsei (mesagiers et coursiers) Cambaluból a nagy kán székvárosából a különböző országokba és tartományokba*” címmel.

Az oszmán birodalom hódítói nem tartották indokoltnak magyar hódoltsági területen nagy költséggel hírhálózatot létesíteni. A fontosabb levelezést a hivatalos futárok, a buszták vagy az altiszti rangban lévő e célra kitanított, több nyelvet beszélő csauszok végezték, akik munkájukért birtokban részesültek. Ismert, hogy a mai Tahitótfaluban Ibiszej budai csausznak volt tímárbirtoka. A budai beglerbég csausza, Hamza Bib Abdullah a mai Páty falut kapta tímárbirtokul.

A királyi postahálózathoz hasonló szervezett postaállomás-rendszerrel hiteles adatok nincsenek. Feltehető, hogy egyes szandzsákok székhelyén lóváltóállomás – postaállomás – működött, erre utal Evlija Cselebi híres török utazónak a magyarországi tapasztalatai során (1660–1666) az egri „*magyar*” vár leírásánál tett megjegyzése, mely szerint: „... *a kapu felett egy nagy bástya emelkedett, mely négy irányba Iszkander bástyája gyanánt folytatódik. Ezen is nagy ágyuk állnak. E bástya fölött nagy toronyóra is van, harangjának hangját egy konoknyiról is meghallani.*” A törökök a postaállomást nevezték konoknak. Az említett birodalmi postát érthették alatta, mert más részben is említi a postakocsin való utazást. Leírásában felismerhető a keleties túlzás: „... *Budáról ... reggel örven válogatott fegyveres lovas vitézt és hús székérral negyven gyalogos puskás vitézt adtak mellem. A magam részére két postakocsit s élelmiszereket, italokat bőségesen adtak... Hatvanban háromszáz fegyveres vitézt vettünk magunkhoz, és Hatvan mezején át postakocsikkal kelet irányba haladván Csány faluba érkeztünk*”.⁹

A posta tartása nem kevés gondot okozott a városi bírácoknak, mert az érkező és ott tartózkodó postát élelemmel, szállással kellett ellátni. Nem ritkán túlzottan is igénybe vették a falvakat, ami miatt – mint a Gyöngyösiék is – panaszt tettek a budai pasának a hatvani kerület kormányzója ellen: „*Buda, 1612. Hasan budai beglerbég a hatvani szandzsákbéghez és kádihoz. A Gyöngyösiék azt panaszolják, hogy adókat vetnek ki rájuk mohamedán katonák, és feleszik őket, hogy diákokat és postát kell tartaniók... E túlkapásokat a beglerbég megtiltja és felhívja őket, hogy a városba költözött idegeneket igyekezzenek a korábbi lakóhelyükre visszatelepíteni...*”

⁸ Káldy-Nagy Gyula: *A budai szandzsák 1559. évi összeírása*. Pest Megyei Levéltár. 1977.

⁹ Haraszti Pethő: *Úti kalandok a régi Magyarországon*. Budapest, 1963, Táncsics Kiadó. 10–15 p.

A török világ tanúi a számadáskönyvek

A „hírmondás” kötelező volt Miskolc városára is. Ha a portyázók rácsaptak az ónódi vár őrségére, ha a városba németek szálltak be, ha erdélyi csapatok érkeztek az Avas alá, az egri pasa szigorú rendelkezése értelmében nyomban hírt vittek Egerbe. A hírmondók útvonalai: Hollóstatető, Répáshuta, a tárkányi barátok emlékét őrző Baráterdő alatt elhúzódo ma is Török útnak nevezett ösvéruút, mely a Várhegy alján vezetett be Egerbe. Miskolc város számadáskönyve 1678-ból megőrizte azok nevét, akik: „*a becsületes, tanácsnak esztendő által való szolgálattokért 5-5 frt engedményt (jutalmat) kaptak. Ezen kívül ezen becsületes embereknek egri, kassai, alföldi, szendrői, rakamazi, tornai etc. útjokért comcesumok: Thilai Bálint egri, kassai 17 út után ... 16 frt; Miskolci Péter Eger, Ónod Szendrő táborba 8 úttér 7 frt; Jancsó András egri, rakamazi, alföldi út után ... 15 frt; Dőri Bálint egri, kassai, szendrői, rimaszombati 10 frt.*” Rajtuk kívül még hét postás hírvivő, valamint több városi szolga kapott jutalmat.¹⁰

Az említett miskolci számadáskönyv igen értékes adatokat tár elénk e kor jellegzetes postásai, az ún. rabposták vagy postarabok működéséről. A hódoltság utolsó harmadában a foglyul ejtett férfiakat szokás volt váltságdíj ellenében szabadon útra engedni. A szegényebb rabok a váltságdíjat előteremteni csak gyűjtés útján tudták, ennek érdekében vagy a többi rab vállalt kezességet, vagy a töröktől hitlevelet szereztek és előre megírt kolduló levéllel igyekeztek a meghatározott időre váltságdíjukat összeszedni. Ezeket a kolduló levéllel elengedett rabokat, akik vándorlásuk közben levelet, üzenetet szállítottak valamelyik végház kapitányának vagy magyar főembernek, nevezték rabpostáknak. A város az itt átmenő „*posta teőreök rabokat*” élelemmel, szállással látta el. A városbíró háza, ahol e posták jelentkeztek, valóságos postaállomás volt.

Néhány bejegyzés a számadáskönyvből: „*1678 die 23. Juny Nro 2 Posta Teőreök raboknak a táborra menvén gazdálkodásra (ellátásra) kiadtam útra hat kenyér, négye per dénár 12, kettei 9 pézes, sajt 9, uti költség 48, kitesz 1 fl. 30 den. ... Die 1. July. Nro 2 magyar raboknak gazdálkodásra kiadtam kenyér 12, bor 1 itce 15, utra kenyér 9, sajt 6, kitesz 42 den. ... Ugyanaz nap méltóságos generális uramhoz járó hat magyar posta raboknak kiadtam kenyér 6, bor 2 itce 15, kit. 36 den. ... Die 21. Decembris. Egré menvén Majoros Pál és Dőri Bálint uraimék Postán hírt mondani gazd. Erog. kenyér 6, székhus 6, Bor Just (itce) 1=18. Utra kenyér 18, Turó 12. Uti költség 48. Ajándékba való kalács 36. Égett bor 2=16 facit (kitesz) fl. 3,60”.*¹¹

A következő kéregetőlevelet Zemplén vármegye levéltárában találtam: „*Megszabadulásom után való alázatos szolgálatomat ajánlván nagyságtoknak és kegyelmeteknek... Az elmúlt vilmányi rablaskor, mikor a pogány török ellenség Vilmányt s azzal határos falukat rablotta és Felső-czéczen szolgástul két paripámmal útjokban állván – istennek bűnei-mért méltán rám bocsátott ítéletéből – én is több keresztyén atyámfia között az sanyarú rabságba estem. Ahol számtalan kalodázásokat, éjjel nappali kínzásokat, veréseket meg-
unván kényszeríttem török uraimmal ötszáz tallérban és három pár nyusztokban meg-*

¹⁰ Nyíri Dániel: *Miskolc város régi számadáskönyvei 1678–1711. Történelmi és Régészeti Közlemények.* 1926. I. évfolyam 2–3. szám.

¹¹ Uo. 1927. II. évfolyam 1–3. szám.

sarcolnom, melyek megfizetésére elégtelen vagyok, ha más keresztény uraimék nem segítenek. Többi között az nagyságtok és kegyelmetek gráciájához is bizalommal folyamodtam könyörögvén az élő Istenért is nagyságtoknak és kegyelmeteknek ilyen nyomorult és gyámoltalan rabságotat kegyes atyai tekintetben venni és hozzám való részvétebből szokott irgalmassága szerint segíteni méltóztassék. Kiért Isten is nagyságtokat, kegyelmeteket bőszes javaival megáldja, én is pedig Isten megszabadítván ebben jószágát nagyságtoknak és kegyelmeteknek alázatosan szolgáltni igyekszem. Nagyságtoknak és kegyelmeteknek szegény alázatos szolgálója. Kelt 1658. február 12-én. Egry Pál”.¹²

Az eredeti levél alján olvasható a tett intézkedés: „Az 1658. február 12-én Zemplén vármegyének Zemplén mezővárosában tartott közgyűlés, felebaráti segedelemképpen a jelenlévő esedezőnek a vármegye megszavazott 36 magyar forintot, melyet adott nyugtára vegye át vármegyénk szolgabírájától, Tussay Gergelytől. Cserney Pál jegyző”.¹³

Ugyancsak 1658-ban fordult Zemplén vármegyéhez Joannes Tolnay de Rajka Captinus Budensis (rajakai Tolnay János török fogoly Budáról) igen alázatos kéréssel, hogy a vármegye urai legyenek segítségére, mert képtelen 2200 tallért összeszedni kiszabadításáért. A nemes vármegye: „a belül megírt kéregetőnek kifizetendőül 50 forintot engedélyezett”.

A falvak, városok küldönceit, postásait, csauszokat a török vagy magyar területen egyformán segítették, élelemmel látták el, lovat, kocsit adtak nekik. Erről a korabeli városi pénztárkönyvek, számadáskönyvek tanúskodnak, kinek mit, milyen értéket vagy pénzt adtak. A töredékekben megmaradt ilyen feljegyzések hűen tükrözik a korabeli állapotokat, a társadalmi és gazdasági helyzetet.

A hódoltság területén a két hatalom közti levelezés nyelve a magyar volt. Még a bécsi udvari szervektől is megkívták, hogy magyarul válaszoljanak. A hódoltság évtizedeiben, generációk során, számos iskolázott magyar fiatal tért át a mohamedán hitre és lett hivatalos tolmács, sőt katonai tisztségviselő.

A 17. század közepén érezhető volt a török gazdasági és katonai hatalmának hanyatlása, ennek ellensúlyozására a kiadott rendelkezések hangneme, a levelezés alsóbb szintjén mindjobban fenyegetőbbé vált. Az első összeírásokban kimutatható falusi postások, küldöncök száma szinte semmivé vált. Nem volt aki a falvakban még fizetség mellett is török szolgálatba álljon. Ekkor a pasák, bégek, török várkapitányok a falusi bírákra bízta leveleik továbbítását súlyos fenyegetések mellett, ha azt nem teljesítenék.

Hasszán egri pasa 1658 júliusában így rendelkezik: „Gyöngyös városátul fogva Szolnok városig levő úton és útfélen fekvő falusi bírák és polgárok ez úri címörös levélben fejetek vesztéstök alatt azt parancsolom, hogy ... valamikor az gyöngyösi bírák Szolnokra pasa urunkhoz hírt mondani postát küldtek, útjokban alájok mindenütt lovat adjatok vetétködés és késedelem nélkül el ne mulasszátok, mert karóba szarattok”.¹⁴

A levéltovábbításnak ezen módjára utal egy másik levél címzése 1662-ből: „Adassék ez úri parancsolatunk a gyöngyösi főbíróknak s több bírácoknak mind fejenként nagy hamarossággal, cito...” Az összehajtott levél másik oldalán: „Te cinkotai bíró két bizonyos embertől elküldöd ezt a két levelet a gyöngyösi bírónak.” Alatta a további utasítás: „Te gyöngyösi

¹² A.-A.- Z. Levéltár, Zemplén Megyei Levéltár. XXXVIII.

¹³ Uo. Zemplén Megyei Levéltár. XXVII.

¹⁴ Fekete Lajos: Gyöngyös város levéltárának török iratai. Levéltári közlemények 1932–33. 30 p.

Foglyok menete a török rabságba

bíró ezt a berényi levelet elküldöd Berénybe és a cinkotai emberek bizonyos választ hozatnak mind a két városbul.” A levél tartalma az volt, hogy az említett helyek Gyöngyös és Jászberény bírái vasárnapig küldjenek be Budára minden olyan török levelet, amelyek a bégektől, agáktól és más török tisztviselőktől kaptak, mert ha nem, akkor „rátok küldöm a hatvani sereget” – fejezi be a pasa a levelet.¹⁵

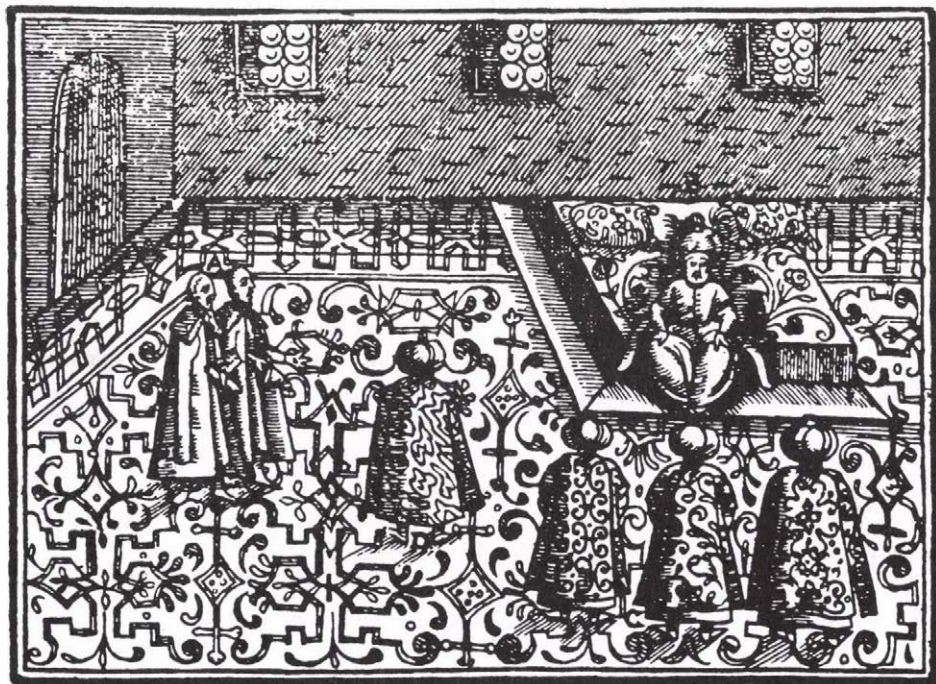
A kirótt adó behajtása, a kiszabottak megkövetelt teljesítése sok esetben csak fenyegetés után történt meg.

Egy-egy levélnek történelmi háttere van. Egy szomorú példa. 1660 májusában a török támadásra szánta magát Erdély és a Partium védelmére. A szultán Szejdi Ahmed budai basát bízta meg a támadás végrehajtásával. II. Rákóczi György Szászfenesnél csatát veszett, megsebesült és június 7-én meghalt. A csatában igen sok foglyot ejtettek, azok elszállításáról így gondoskodtak: „A kolozsvári főbírónak adassék az parancsolatunk. Mi Buda várának vezérinek Szeidi Ahmet pasának tihaja békje, Mehemet tihaja és egyéb udvarának minden dolgosa. Kolozsvári bíró, kegyelmes vezér urunk ti nektök megparancsolta volt, hogy egy láncot csináltassatok, az mely láncnak a hosszúsága 40 öle legyen, ezön kívül egy szekér kenyeret az raboknak, minjárust azt megküldjétek, az láncnak pedig hatvan karikája legyen, az mely karikákat az rabok nyakokra vetik, hogy ha elhaladjátok, bizonyos légy benne bíró, hogy gyalázat történik rajtad. Dátum táborban die 28. Máj. 1660”.¹⁶

¹⁵ Uo. 29 p.

¹⁶ Szilády Áron–Szilágyi Sándor: *Török-magyarkori államokmánytár. Körös város számadáskönyve. Regestrum Renovatum 1632.* 1–7. kötet.

Másnap, május 29-én újabb levél ment a kolozsvári főbírónak azzal, hogy a levelet vivő csausznak „adjanak hat vasas jó kocsit, három ló legyen minden kocsi előtt, ezt pedig estvéig küldjed, mind az hat kocsit mivel, hogy vezér urunk kincse alá kívántatik, el ne hallgassad, ebül fogsz jární”.¹⁷

A szultán fogadja a követet

Június 3-án Bonczidán táborozott a török vezérkar és velük a csauszok csapata. Újra a kolozsvári bírót kérték, hogy a beküldött Betiz csausz és Oszman csausz útján a tihaja és a csausz agák számára „valami negyven hasznos kenyeret küldjete..., bizonyosak legyenek benne, az mi vezér urunk előtt is, hozzánk illendő dolgaitokban megszolgálni igyekezzünk..., bennünket és a csausz agákat kenyér nélkül ne hagyjátok, mert a csausz agák udvari szolgák, meg köll tekintenötök, mert jóval is gonosszal is lehetnek, ezután Istentől kívánunk kegyelmeteknek minden jókat megadatni”.¹⁸

Apafi fejedelem levelezése

Az 1660-as években Erdélyben lezajlott fejedelmi hatalomváltások során a török Apafi Mihályt tette fejedelemmé. Közte és a török patrónusai közti levelezésből kitűnik az alárendeltség mibenléte.

¹⁷ Uo. 1660. május 29. CCLXI. 468 p.

¹⁸ Uo. 1660. június 4. CCLXII. 469 p.

Apafi tevékenységét, kapcsolatait a Porta, a magas rangú bírák és adótszítviselők szigorúan figyelték, nehogy tudtuk nélkül valami meggondolatlan lépést tegyen.

A török közigazgatási vezetők megkívták, hogy a fejedelem a szultánhoz vagy a nagyvezírhez küldött leveléről maguk is kapjanak tájékoztatást. Apafi 1671. március 11-én a fővezér kapucsiájának Fogarásról írt levele tartalmát megírja a váradi agának a három erdélyi rend március 9-én tartott gyűlésen hozott határozatát, melyben „*sem a hatalmas császárunk, a fővezír urunk nem fog csaladkozni*”. Levelét azzal zárja: „*Kegyelmedet is kérjük barátságosan, mutassa minden jóakaróját, meglátja kegyelmed nem leszünk háládatlan baráti érette. Éltesse Isten kegyelmedet jó egészségben. Költ Fogarásban 11. Martii 1671. Kegyelmed jóakarató barátja, Apafi Mihály*”. A levél végén utóiratban kéri fel az agát, hogy a jenei vitézeinek parancsolja meg, ne bolygassák s ne károsítsák a szegény népet, mert azok a jobbágyok is a császár népe. Ugyanazon a napon a temesvári pasát is értesíti a gyűlésről és annak határozatáról.¹⁹

Amhett főbég írja 1671. május 14-én Karánsebesről Apafinak: „*Ha Nagyságod ír a portára, nekem is adja értésemre, hogy tudjam, mit ír oda, hadd egyezzenek meg a levelek.*”

Jellegzetessége a levelezésnek a levél bevezetőjében és a végén olvasható jókívánság. A fenti levélben ez olvasható: „*Ezek után adja Isten, hogy a szomszédságos szeretet közöttünk legyen állandó. Karánsebes 1671. die 16. május. Nagyságod igaz jóakarója, Amhett.*”

Apafi eleget tesz Amhett kérésének, a Portára küldött levelének a lényegét megírja Karánsebesre a főbégnek, akitől ezt a választ kapta: „*Kegyelmetek levelét megolvastuk, szóval és világosan a dolgot megértettük, újat nem tudunk mondani. Munkálkodjon Isten, hazánk és hazájához való kötelessége szerint.*”

A magas szintű levelezés példája a IV. Muhammed szultántól származó kíséző irat (útlevél), amit a hazájába visszatérő magyar követ számára adott ki.

„*Ti jeles kádik és hákomok, bányái az erénynek és az ékesszólásnak, kik a császári tábortól a magyar határig vezető út mentén lakoztok: valamint ti is az itt említett kádiknak alárendelt tisztviselők. Császári fenséges levelemet vévén tudjátok meg, hogy ezt az előmutató magyar követet, ki császári táborunkból hazájába visszautazik; a végre láttam el jelen fényes parancsommel, hogy mindenütt szabadon bocsássátok, magát, vagyonát és jószágát bárminémű méltatlanságtól megkíméeljétek s vigyázzatok, hogy míg a hatóságtok alá eső területen utazik, háborgatást ne szenvedjen. Jól megértsetek s fényes névjegyemnek hitelt adjatok. 1082. Rekbyjulevvet 1–10, 1671. július 8–18. Muhammed*”.²⁰

A követjárás nem volt mindig veszélytelen, ha nem érte el célját, nem ment vidáman vissza küldőjéhez. Apafi fejedelem 1667-ben Gyulafehérvárról levelet írt Kücsük Mehemet temesvári pasának, közölte, hogy a császárhoz és a nagyvezírhez követül küldi Hidvégi Jánost, Háromszék főkapitányát, a követ útközben Mehemet pasát is felkeresi. A fejedelem kérte a pasát, hallgassa meg a követét, adjon hitelt szavainak, járjon közbe, hogy a nagyvezír fogadja és kérését pártfogolja a szultán előtt, hogy vidáman jöhessen haza. Levelét azzal zárta, hogy „*a jóakaró közbenjárását minden alkalmatossággal megszolgálom, Istennek oltalma alá ajánlom. Nagyságodnak jóakarattal szolgál Apafi Mihály*”.²¹

¹⁹ Uo. VII. kötet. 12–13 p.

²⁰ Uo. VII. kötet.

²¹ Uo. VI. kötet. 1667. CXCIV. 345–346 p.

A mészárosposták virágkora

A 15. század második felétől jellegzetes hírvivőként működött az ún. mészárosposta. Az alföldi síkságon, a kunok mezején (campus cunorum), a Jászságban tenyésztett rideg marhát a kereskedők, tőzsérek és mészárosok hajdúi lábom hajtották a nyugati kereskedővárosokba, Itáliába, Németalföldre, Bécsbe állataik eladására. Az így szerzett jövedelem sok későbbi főúri családnak alapozta meg vagyonát. Kereskedelmi forgalmukra jellemző néhány adat: 1549 és 1551 között eladott, külföldre szállított szarvasmarhák száma 187 835, Makóról 1563. június és 1564. március között 3175, Jászberényből 2112 marhát hajtottak a váci török harmincados révén át.

A hajtók – erős fegyveres kísérettel, megszokott útjaikon, minden évszakban – bizonyos fizetés mellett levelet, csomagokat szállítottak a külföldön tanuló nemes ifjak, szerzetesek számára. Megbízhatóságukhoz nem fért kétség, mert céhbe tömörültek, ami tekintélyüket növelte.

Legkorábbi a debreceni mészároscéh volt, amely 1478-ban Szilágyi Erzsébettől, Mátyás király anyjától kiváltságban részesült. Feljegyezték, hogy maga Mátyás is árultatott így magántulajdonú szarvasmarhát bizalmas emberével, és a hasznot magánbeszerzésekre fordította. A debreceni mészárosok szabadalomként végezték a postálkodást. Az 1478-as céhszabadalom a díjtalan postahordásért vám- és adókedvezményt, szabad mészárszék tartást biztosított számukra. Ennek fejében a céh köteles volt embereket és lovakat készenlében tartani, hogy a hivatalos és magánlevelek szállítását kötelességszerűen végezzék. Működésük irányítására postaállomás létesült, ahonnan a postálkodást intézték.

Így született a debreceni mészárosok magánszorgalmából az ún. mészárosposta. Erre utal egy 1606-ban keletkezett tanácsi határozat: „A mészárosok a postálkodást a szerint tselekedjék, amint az országban, minden szélében élnek vele. Pénz és fizetés nélkül szolgáljanak, ha mi kárt vallanak, mivel szabadcságokért tselekszik, ők magok szenvedgyék ... az mi a Postálkodás dolga az a Mészárosok tisztí, eddig nekik fizették minden utra, de ezután nekik nem fizetnek, hanem maguk költségén járjanak, postát horgyanak”.²²

Debrecen városa a török hódoltság kiterjesztéséig a Kassáról Várad felé közlekedő királyi postahálózat egyik állomása volt. A város 1555-ben történt behódolása után a postavonal megszűnt, de az uralkodóval a levelezési kapcsolat fennmaradt. Ez tette lehetővé a helyi mészárosoknak a céhbe való tömörülését és a céh tagjainak a postálkodás ellátását – bizonyos kedvezmények, kiváltságok ellenében kötelező jelleggel.

A debreceni mészáros postások a 17. század elején szabadulni szerettek volna kötelezettségeiktől, de a városi tanács nem volt hajlandó a kiváltságukon változtatni akkor sem, amikor 1687-ben a mészárszék a tűz martaléka lett. A mészárszék újbóli felépítését azzal a feltétellel engedte volna meg a Tanács, ha a lovas postálkodásban serénykednek és lovakat tartanak. A mészárosok postálkodásának a török hódoltság megszűnése vetett véget.²³

A másik postálkodással foglalkozó mészároscéh Szegeden létesült, mely postaszállítást, futárszolgálatot látott el Erdélyben és az ország nagyobb városaiban. Ennek fejében adó- és egyéb fizetés alóli mentességet kapott.

²² Debrecen város tanácsi jegyzőkönyv 1606. 71 p.

²³ Uo. 1688. 436 p.

A szegedi mészárosceh ezen tevékenysége a török hódoltság kezdetétől megmaradt bizonyos adókedvezmények mellett. E kedvezményekről 1571-ig nem volt hivatalos bizonyítványuk, és az őket ért zaklatás ellen nem tudtak védekezni. Szeged városa a szultánnak adózó khászbirtok volt, felkeresték az illetékes helyet, ahol – bizonyára nem ingyen – kérésüket a szultán elé terjesztették. Így kezdődött meg a levelezés 1571 és 1580 között ez ügyben.

A budai vezérpasa mielőtt a kívánt adómentesítő parancsot, a temesziut kiadta, kikérte a szegedi illetékes szervek – bírók, papok – véleményét: „*A parancs tökéletes. Musztafa ben Dervis szegedi kádi. Mi alább van írva megerősítetik. Musztafa ben Achmed szegedi kádi. Megegyez az igazsággal ennél fogva megerősítetik. Perdezade Muhammed szegedi kádi. A jeles kánunnal megegyezvén megerősítetik. Mahmed ben Huszejn a szegedi káza mollája. Megegyezvén a valósággal helyben hagyatik. Ahmed ben Abderrahman szegedi kádi. Ezen fényes irat s ékes tollvonások létrejötteinek oka ím ez: A szegedi mészárosok a padisah kormánya s kincstára ügyeiben különböző vidékeken szóló leveleket régtől fogva mind e mai napig hordozzák, – s ebbeni pontos szolgálataik jutalmául a császári új defter alapján kiadott pecsétetes tezkeréiknél (engedélyüknél) fogva a karakulluk (külön szolgálata ember és kocsi igénybevételével) s egyéb teklifek (ajándék, adószerű követelés) alól fel vannak mentve. Minthogy erről törvényesen kiállított természetűket (mentesítő levelet) is kérnek, ezt ezennel kiadjuk, hogy a levél és hírhordást jövőre is pontosan teljesítsék. A bírák, eminek (biztosok), szubasák (katonai parancsnokok), karakulluk – menteseknek őket elismervén – császári új defter s törvénnye vált szokás ellenére a törvényes adók s szokásos illetékeken felül egyéb teklifek követelésével ne háborgassák. Kértökre készült s adatott nekik ezen természetű, hogy szükség esetén előmutathassák. Kelt 979. Rebseb 1–10=1571. november 19–29. Jelen voltak: Müruvveb khalfa, Huszejn ben Ali, Mumi sáh tolmács, Musztafa ben Iszkender, Ahmed ben Musztafa*”.²⁴

Hét év elteltével a fényes, pecsétetes mentesítő levelet megerősítették, ebben kimondták, hogy „*a szegedi mészárosok régtől fogva hordozói a padisah parancsainak, és más kormányzást illető leveleknek majd Budára, majd más keresztyén városba s tartományokba s ebbeni szolgálataik jutalmául sem karakulluk, sem teklifek teljesítésére nem kötelezték őket. A mostani tábori helyzetben is még szolgálataikat az eddigi szokás szerint pontosan teljesítik: karakullukra s teklifekre se kocsit, se embert ne adjanak. Se a katonai biztosok, se a városi bírák és mások ne kényszerítsék. Ha ezt valaki megtenni próbálná, a hatóságok akadályozzák meg. Kelt 1578 augusztusában a táborban*”.²⁵

Musztafa budai pasa 1579. július 15–25-én meghagyta Mevlana szegedi kádinak, vizsgálja meg, miért kérnek a szegedi mészárosoktól az érvényben lévő kiváltságaik ellenére külön adót, amiért azok a kormány nagy kárára a szolgálattal felhagytak. A kádinak küldött levelében elrendeli, hogy „*a mészárosok szokás ellenes követelésekkel ne háborgatassanak*”. Végül jó tanáccsal látja el a bírót. „*Szóval vigyázz, hogy a kormány se károsodjon, a szegények se sanyargatassanak. Így értsd meg!*”

Úgy látszik Mevlana kádi tovább szívóskodott, mert az adózás miatt a levélszállítás leállt. 1580-ban Muhammed aga, a budai szerdár öngnagsága terdsümánja (titkára) magán-

²⁴ Szilády Áron–Szilágyi Sándor: *Török–magyarkori államokmánytár*. III. kötet. 286 p.

²⁵ Uo. III. kötet. 287 p.

levéllel fordult a szegedi fejadó beszédésével megbízott Piri béghez. E levél korrajz a mészárosok postai tevékenységének megbecsüléséről.

„Mélyen tisztelt jóakaró testvérem, Piri bég! Üdvözetem után szeretettel tudatom, hogy miután e végvidéken a kormányt illető levelek hordására sem az átkozott ellenség, sem a moszlimek részéről senki sem vállalkozott, a szegedi mészáros céh vitte és küldte ezeket Belgrádra, Temesvárra, Egerbe, Budára s egyéb helyekre; ezen kívül kalauzolta a moszlim hadakat, s az Erdélyből jövő leveleket gyorsfutárok által szállította. Ezen szolgálataik jutalmául illő, hogy az általuk saját maguk közül választott bíró a fejadó (dsizije) és a rájáktól fizettetni szokott egyéb illetékek alól fel legyen mentve. Testvérem! A ráják által fizetett fejadót és egyéb tartozásokat vajon méltányos dolog-e azoktól is követelni, kik olyan szolgálatakat teljesítenek? Hiszen a kezeik közt levő fényes rendelet éppen erre való tekintetből adott ki, s midőn te annak tartalmához nem alkalmazkodva ezeket sanyargatod – bizonyára helytelenül cselekszel! Ím most ide jövének, hogy átalad okozott sérelmeiket szerdár (főparancsnok) urunk ő nagysága elé terjesztvén bepanaszoljanak! Lebeszélvén őket ebbeli szándékukról, jelen soraimmal kívántalak megkeresni a végett, hogy ezen ráják nyomorgatásával hagynál fel! Szolgálataik jutalmául fényes rendelet által vannak felmentve, bírójukat hát, ennek ellenére, se fejadóval, se más követeléssel ne terheld. Jónak, nyájnasnak mutasd magad irányukban, hogy kedvetlenség ne érjen. Ezt kívántam barátságosan tudtadra adni. Ha ezen mészárosok szolgálata netán pénzbe kerülne, arról a kincstár értesítenni fog. Ezt is értsd meg, s magadat a mondatokhoz tartván, az alattvalókkal békében légy! Különbösen híred-neved tartós legyen! U. i.: Ő nagysága természetét ösmerve a mészárosot nem bocsátom eleibe. Azonban e levelem folytán a felől is barátságosan kívánlak értesíteni, hogy ez újabb panasz esetében aligha fog sikerülni”.²⁶ Vagyis a főparancsnok előtt kell felelni me-revségéért, ami még selyem zsinórt is eredményezhetett.

Muhammed aga figyelmeztetése megtette a kellő hatást. Piri bég megértette, hogy élete forog veszélyben. Érdeklődött a szegedi mészároscéh felől, ezért Merlana kádival közölte a várban lakó mészárosok nevét. Megjegyezte, hogy ezek régtől fogva kincstári szolgálatban Buda, Temesvár, Eger és Belgrád vidékére levelet hordtak és szolgálatukért már ez előtt is minden rendkívüli munka és teher alól fel voltak mentve. Mindez a szultáni adójegyzékben (defterben) korábban is be lett vezetve. A defteren kívül más mentesítő levelet is kaptak, melynél fogva a kizárólagos adójegyzékkel ellenkező munkák és terhek alól felmentést kaptak. Majd következtek a nevek családonként, a családfő és nagykorú fiának keresztnéve.

„Legelől a céh vezetőjének neve, Szűcs Ferenc, István – Lőrinc fia, János – Péter fia, András – Gergely fia, Tamás – Péter fia, László – Mihály fia, István – Balázs fia, Mihály – Miklós fia, Ferenc – Mihály fia, Bálint – György fia, András – Márton fia”.²⁷

²⁶ Uo. III. kötet. 288–289 p.

²⁷ Uo. II. 1 p.

Emlékezés Károly Iréneusz Józsefre

Ha embereket kérdeznék meg az utcán, ismerős-e számukra Károly Iréneusz József, nagyrésztük vállat vonna, vagy értetlenül kapná fel a fejét e név hallatán. Ki ez a furcsa nevű ember? Személye múzeumunkban a közelmúltban a rádiótörténeti CD-kiadványunk kapcsán merült fel. Lexikonokban, kronológiákban, majd a nagyváradi premontrei rend könyvtárában bukkantam érdekes dolgokra. E kiváló személyiség, aki már Marconi előtt felismerte a drótnélküli távíró elvét, és ezzel sikeres kísérleteket is végzett, premontrei pap, tanár, fizikus és a rádiótechnika egyik magyar úttörője volt.

Károly Iréneusz József 1854. március 6-án született az Abaúj-Torna vármegyei Göncön. Az elemi iskola elvégzése után Kassára került a premontrei gimnáziumba, ahol 16 évesen felvételét kérte a kegyes tanítói rendbe. Újoncéveit Vácott töltötte. Érettségi után Selmechbányán tanításkodott, és ezzel párhuzamosan a bányászati akadémián mennyiség-tan és fizikaelőadásokat látogatott. 1875-ben felvételét kérte a jászóvári premontrei rendbe, ahol felvette az Iréneusz nevet. Teológiai tanulmányait az innsbrucki egyetemen fejezte be, és a kolozsvári egyetemen fizika, matematika, földrajz és filozófiatanári képesítést szerzett. Ugyanitt doktorált 1886-ban filozófiából egy Schopenhauerről írt dolgozattal. Ünnepeles szerzetesi fogadalmát 1880. január 1-jén tette le. Még ez év augusztusában kinevezték a nagyváradi gimnázium tanárává, ahol az 1912/1913-as tanévig vallás-tant, számtant, mértant, földrajzot, fizikát és természettant tanított.

Diákjai rajongással szerették. Nem sajnálta az időt a magyarázatokra és a fáradságot a kísérletekre, melyeket a tanulók önállóan a fizikai előadótermekben végeztek. Megkedveltette és megszeretette diákjaival a két „*legfélelmetesebb tantárgyat*”, a fizikát és a természettant.

A gimnáziumban fizikai önképzőkört hozott létre, mert rájött, hogy a tanulóknak nagy szükségük van az élményszerű ismeretszerzésre. E kör tagjai a kísérletezéssel nemcsak saját ismereteiket bővíthették, hanem nyilvános ismeretterjesztő előadásokat tartottak a fizikai szertár eszközeivel. Magyarországon először Károly Iréneusz József használta fel a tanulók öntevékenységének előnyeit a tanítás sikeresebbé tételére, a tanulók megfigyelő-képességének fejlesztésére, és lehetőséget biztosított számukra az előadókészségük fejlesztésére is.

A fizikai szertár a nagyváradi premontrei gimnázium második emeletén volt. Gazdagon fel volt szerelve elektromos mérőeszközökkel, mint a Noack-féle galvanométer, Kohlrausch-féle mérőhíd, Thomson Mascort-féle elektrométer, Clark Latimer normálem, elektrodinamométer, Du Bois Rubens-féle tükrös galvanométer. Ebben a fizikai szertárban vizsgálta a földáramokat, melyeket először a hosszú távíróvezetékkel kapcsolatban észlelt. Mérései alapján megállapította, hogy egy és ugyanazon a helyen a potenciálkülönbség állandó, de helyről helyre változik az értékre és az irányra vonatkozóan. Az elektromos hullámokkal az 1890-es években kezdett el foglalkozni, és kimutatta a szikrák hatását 35 méter távolságra. Foglalkozott a koherer vizsgálatával is. Kimutatta, hogy a

Laclanche elem helyett megfelel a gáz- és vízvezeték csapjai között fellépő elektromos erő. Kísérletei szerint nem volt különbség a melegítés és a hűtés hatásai között a galvanométer tűjének nullára való visszatérését illetően.

Már Marconi előtt ismerte a drótnélküli távírás elvét. Találmányát, melyet jóval Guglielmo Marconi előtt tőkéletesített, csak nyári szabadsága után akarta a világgal közölni. De Marconi, a fiatal olasz fizikus megelőzte, közölte a találmányát, melyet a Szabadalmi Hivatal azonnal el is fogadott. Károly Iréneusz Józsefet ezért haláláig mardosta a bűntudat, hogy a találmányát nem előbb mutatta be.

1912-ben nevezték ki a nagyváradai jogakadémián a bölcsélet rendes tanárává. A jogakadémia rendes tagjaként érte az a megtisztelés, hogy 40 éves tanári tevékenység után a III. osztályos vaskorona renddel tüntették ki.

1916. január 11-én a matematikai tanulmányversenyek mintájára hadikölcsönkötvényekben 2500 koronás alapítványt tett fizikai tanulmányversenyek megindítására. Az első fizikai tanulmányversenyt 1916. november 11-én tartották Budapesten. Az általa kezdeményezett tanulmányversenyeken nyert díjat Teller Ede, a hidrogénbomba szülőatyja, Gerő Lóránd fizikus és Szilárd Leó az első uránreaktor megalkotója is. 1907-től 1917-ig Tangl Károly felkérésére a kolozsvári egyetemen tanított természettant. Előadásainak megtartására kéthetente utazott Nagyváradról Kolozsvárra. Mindig nagy gonddal készült előadásaira, ahol az említett kísérleteit be is mutatta hallgatóinak.

C. W. Röntgen kísérleteiről először Wartha Vince közlése alapján értesült. Kísérleteihez először Crookes-csővet használt, mely 1882 óta volt a nagyváradai premontrei iskola szertárában. Első sikereiről a Tiszántúl című nagyváradai napilap is beszámolt. Előbb állatokon, majd emberi csontokon kísérletezett. 1896-ban Schlauch Lőrinc bíborosnak is beszámolt a röntgensugarak keletkezéséről és hasznáról. Ekkor merült fel a gondolata, hogy ez a laboratórium nagy hasznára volna Várad lakosainak. Így a nagyváradai társadalom vezetői elhatározták, hogy gyűjtéssel szerzik meg a szükséges összeget a röntgengépre.

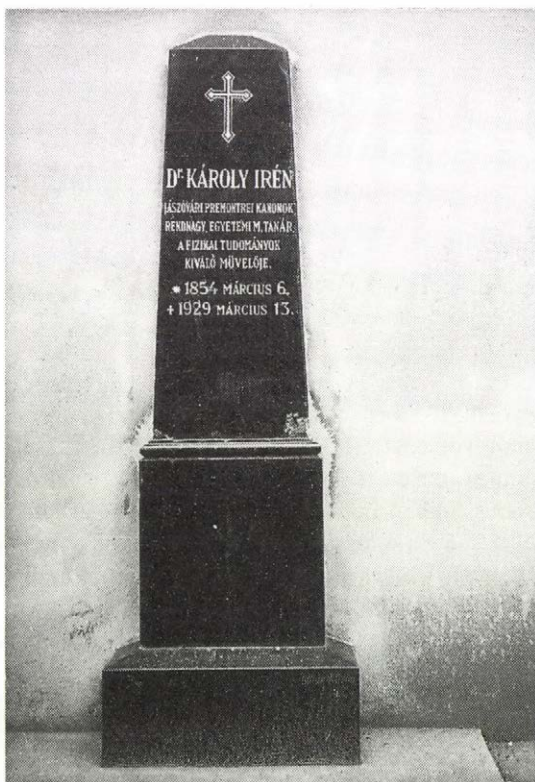
A nagyváradai premontrei templom ma

Károly Iréneusz József pedig a saját költségén 1896. szeptemberében háromhetes tanulmányúton vett részt Németországban. Megtekintette C. W. Röntgen laboratóriumát Würzburgban, valamint a Röntgen-féle gépek és felvételek kiállítását Frankfurtban. Itt vásárolta meg a nagyvárad Röntgen Laboratórium teljes felszerelését is.

Ha eltekintünk attól a ténytől, hogy Nagyváradon ekkor áramforrásul csak Bunsen-elemet használtak, elmondhatjuk, hogy a Károly Iréneusz József által felszerelt laboratórium korszerűsége vetekedett a Németországiakéval. Ez a laboratórium fontos szerepet töltött be a nagyvárad gyógyászatban mindaddig, míg a közkórház első röntgenterme el nem készült. A gimnáziumban végzett átvilágítás pedig teljesen ingyenes volt. Érdekesként jegyzem meg azt aényt, hogy a budapesti orvosi egyetemen csak 1907-ben állították fel az első röntgenlaboratóriumot.

Károly Iréneusz Józsefnek köszönhatték a század eleji Nagyvárad lakói, hogy 1903-ban megépült a villanyvilágítást ellátó villamos mű. Kimutatta, hogy a villanyvilágításnak milyen előnyei vannak a gázzal szemben, vagyis az eddig gázzal világított utcákban 40%-kal erősebb lesz a világítás. Azt is bebizonyította, hogy a város majd olcsóbban tudja az áramot szolgáltatni, mint a gázgyár. A villamos telep építését a belügyminiszter 1902-ben hagyta jóvá, és az építést a Ganz-gyár kezdte el 1903-ban. Így Magyarországon Nagyvárad volt a második város, Temesvár után, ahol köz- és magánvilágítást biztosító telep épült. Nemsokára azonban a villamos energia térfoglalása olyan nagy mértékű lett a városban, hogy a telepet bővíteni kellett. Az elektromos energia nemcsak a város világítását biztosította, hanem munkalehetőséget biztosított iparosok, mérnökök és munkások számára is. Emellett Károly Iréneusz József vizsgálta a Püspökfürdő (ma Május 1 fürdő) vizének és iszapjának rádióaktivitását, valamint a hajszálcsövek vezetőképességét is.

A trianoni békeszerződés értelmében Nagyváradot Romániához csatolták. Ekkor e kiváló tudós kísérleteit és kutatásait félretéve a magyar iskolaügyért fáradozott. Elsősorban a nagyvárad premontrei gimnázium érdekében tett lépéseket. „A kisebbségi magyar római katolikus iskolák önkormányzata” című memorandumában mint iskolafenntartó tanácsos

Károly Iréneusz József sírja a nagyvárad premontrei templom kertjében

szállt síkra a magyar iskolaügy autonómiájáért. Felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar iskolák Romániában nem rendelkeznek azokkal a jogokkal, amelyekkel a magyarországi felekezeti kisebbséghez tartozó görögkeleti iskolák. A memoranduma azonban nem talált meghallgatásra. A premontrei rend tagjainak Nagyváradon 1808-ban megkezdett tanári munkája és kulturális működése megszűnőben volt. Nagy csapás volt ez a rendre és a nagyváradi társadalomra, de mélyen sújtotta ez a tény Károly Iréneusz Józsefet is. 1924-ben nyílt meg az új gimnázium Gödöllőn, mely a Kassán, Nagyváradon és Rozsnyón megszüntetett tanári munka folytatását biztosította. Betegsége ellenére is ellátogatott Gödöllőre 1928-ban. Ez az intézet nagy örömet szerzett számára. Ekkor látogatta meg a lakihegyi rádióadót is.

A halála előtti napokban érte az a megtiszteltetés, hogy az Erdélyi Katolikus Akadémia tudományos szakosztályának tagjává választották. 1929. március 13-án hunyt el Nagyváradon. Halálával a tudomány jóval szegényebb lett. Lelkiismeretes tudós volt, ki nem pihent addig, míg a vizsgált jelenség minden egyes részletéről pontos tájékozódást és alapos áttekintést nem szerzett. Értékes munkásságával örökre beírta nevét a tudomány történetébe.

Orbán Ferenc térképadománya

A Postamúzeum térképtára 1997-ben 52 db különböző térképpel, mappával és atlassszal gyarapodott. Ezek közül 32 db hivatalos átadással került hozzánk, közöttük egy 1971-es kiadású hivatalos használatra készült 17 darabos megyetérkép-sorozat. Négy darabot vásároltunk: a Nagy magyar atlaszt – 1906, Magyarország postai földabroszát – 1833, valamint egy 1870-es és egy 1942-es postajárat térképet. Az 52-ből 16 db térkép Orbán Ferenc ajándékaként érkezett hozzánk.

A Dániában élő jeles filatelista, postatörténész, Orbán Ferenc 1997-ben többféle ajándékkal örvendeztette meg múzeumunkat. Küldeményei számára a Postamúzeum külön Orbán Ferenc-fondot nyitott, amelyben eddig kéziratait, a tőle érkező könyvritkaságok másolatait, postatörténeti okmányokat és számos térképről készült fénymásolatát helyeztük el.

A térképgyűjteménybe került, alább közreadott, tizenhat különböző térképből hét közigazgatási jellegű, három közlekedési, egy domborzati, egy etnográfiai és egy politikai témájú térkép. Szorosan vett posta- és távközléstörténeti vonatkozású három darab szerepel.

01. (23.97.770.0.)

Postkarte Samtlicher K. K. deutsch und hungarischer Erbländer. H. n., 1788. 31,5×48 cm. Címerd. Jelm. Fénymásolat.

A császári és királyi német és magyar örökös tartományok postatérképe. Több darabból összeragasztott fénymásolt példány. Az egyszerű, vonalazott keretében az égtájak napszakokkal vannak jelölve: K – Morgen – reggel, D – Mittag – dél, Ny – Abend – este, É – Mitternacht – éjszaka. A címirat a bal felső sarokban látható egy zászlóban. Kiterjesztett szárnyú sas örködik a két korona, jogarok és egy országalma felett. A koronázási jelvények babérágon nyugszanak. A távolság mérésére postamérföldet használ, a jelmagyarázat többi része a fénymásolás folytán olvashatatlaná vált. A Balaton méretét tekintve szembetűnő aránytalanságok és pontatlanságok fedezhetőek fel a rajzolásban.

02. (23.97.784.0.)

Iohan Baptist Homann – Ion Peter Nell:

Neu vermehrte Post Charte durch gantz Teutschland nach Italien Franckreich, Niederland, Preussen, Polen und Ungarn. Nürnberg, é. n. (1714 előtt). 37,5×47 cm, Címerd. Jelm. Impr. Szín.

Új, bővített postatérkép a germán területeken keresztül Itáliába, Franciaországba, Hollandiába, Lengyelországba és Magyarországra vezető postautakról. A térképet 7 mm széles keret szegélyezi, amely a földrajzi fokhálózat számait tartalmazza, illetve az égtájakat latinul. A kereten kívül latinul a címirat mégegyszer szerepel. A jobb felső sarokban szereplő 27-es szám arra enged következtetni, hogy a térkép egy kiadvány részét képezte. A jobb alsó sarokban látható címiratot zöld babérágak és levélfonat díszíti, keretében található a jelmagyarázat, alatta a hossz mértékskála. A térkép bal felső sarkában címerdíszítés található ová-

lis keretben a kétféjű sasos Habsburg-címerrel. A címer bal oldalán egy szárnyas sisakot viselő angyal levelesláda tetején ül és leveleket válogat, jobb oldalán egy tömött zsák hever, rajta kard és postakocsis egyenruha. Fölötte, mintegy a címer háta mögül egy szárnyas ló röppen elő hátán postakürtöt fújó angyallal. A kürtből felirat kanyarodik ki: „Marte Catenato trIb Vlt DeVs oIta partis”. A ló előtt egy angyal repül kezében egy szalagon felirat áll: „Renovata et aucta est heac Tabula anno quo PAX GERMANIAE RASTADÏ PACTA ET SANCITATST”. A címer és a körülötte levő díszítések alól feliratos drapéria lóg: „Illustrissimo ac Exceletissime Domino D^{no} CAROLO JOSEPHO J R Imp Comiti a Paar, Lib barani m Hartberg et Krottenstein, Domino in Fürstenfeld Sac Coes. Maj. Camerario, Consiliorantimo Supremoe Imperialis Auloe, Regnorum Hostario Postarum Magistro Aur. Vett. Equiti Domino Mihi Gratioso D. D. Humillimus ac devotissimus Joannes Pet. Nett. S. C. M. Postar Campestraum Magister”. A térkép csekély jelmagyarázatot tartalmaz. Különböző módon jelöli a lovas- és kocsiposta útvonalakat s az országutakat. A nagyobb helységeket piros várak jelzik, s attól függően, hogy milyen nagyságú a város, többtornyos a jelölő vár. A távolságot postamérföldben mutatja.

Az új, bővített postatérkép címerdíszítése

03.

(23.97.774.0.)

Brooder Grenz = Regiment. H. n., é. n. (1868 körül). 47,5×70 cm (M. 1:1458). Öh.: 35 cm. Szín. Jelm. Vv. Impr.

Szerb Bánát katonai térképe a királyi postaállomásokkal és útvonalakkal. Az ábrázolt térség központja Brood város. A térkép fekete-fehér, csupán a vizek kék, a hegységek

barna színűek. A jelmagyarázat részletesen ismerteti a jelölt utak és folyóvizek különböző fajtáit, a határ- és településtípusokat, valamint a határállomásokat. Településeken belül jelzi a templomokat, a kápolnákat, a postahivatalokat, a kikötőket és a gőzhajóállomásokat. A postahelyek a térkép bal alsó sarkába táblázatba rendezve vannak felsorolva egymástól való távolságuk, illetve hierarchiájuk szerint.

04. (23.97.775.0.)

Győr szabad királyi város térképe. H. n., 1930. 32,5×42,5 cm (M. 1:10 000). Szín. Impr. Kiadja a M. Kir. Állami Térképészet.

A helyrajzi térkép jelmagyarázatot nem tartalmaz, jelölései megfelelnek az általános térképészeti szabályoknak. A térkép alsó, négy centiméteres sávjában a városrajzon 1–62-ig számozással bejelölt fontosabb helyek, épületek, intézmények vannak öt oszlopban a hozzájuk tartozó számmal felsorolva. A térképen látható bélyegző tanúsága szerint Tóth János könyvkereskedő forgalmazta Győrben.

05. (23.97.778.0.)

Veszprém vármegye. H. n., 1934. 35×50 cm (M. 1:310 000). Szín. Címerd. Jelm., Impr. Kiadja a M. Kir. Állami Térképészet.

A térkép az 1934 közigazgatási viszonyait tükrözi. A megye öt járása számozással és különböző színnel van jelölve. A lap bal alsó sarkában található a számokhoz rendelve a járások nevének és székhelyeiknek felsorolása. A jobb felső sarokban szerepel a címirat Veszprém vármegye címerével, alatta a jelmagyarázattal, ami a kisebb közigazgatási egységeket, vasútvonalakat, a közútvonalak különböző fajtáit tünteti fel; s jelzi, hogy hol található kastély, bánya, rom vagy hegycsúcs. Ezt követi a rövidítések jegyzéke. A lap alján látható bélyegző szerint: „*Főbizományos Kókai Lajos, Budapest IV., Kamermayer Károly utca 3.*” tulajdonát képezte.

06. (23.97.786.0.)

Magyarország és Erdély. H. n., é. n. (1850 körül). 23×35 cm. Szín. Színes fénymásolat. Mt. A térkép jelmagyarázatot nem tartalmaz. Magyarország, Erdély, Horvátország és a végvidék vármegyéi vannak számozással jelölve. A lap jobb alsó sarkában *Politikai felosztás* cím alatt található meg a térkép számaihoz a vármegye neve. A felső két sarokban három melléktérkép található. Bal oldalt „*Pest és Buda Terve*” helyrajzi térkép (M. 1:36 400). Külön a pesti és külön a budai oldalhoz tartozóan kisbetűkkel jelöli a főbb épületeket, intézményeket. Jobb oldalt a sarokból kiindulva a „*Fiumei révpárt*” (M. 1:28 800) helyrajzi térkép látható, mellette Fiume térsége (M. 1:500 000).

07. (23.97.776.0.)

Ungarn und seine Nebenländer. Meyer's Hand-Atlasz. Hildburghausen, 1865. 36×42 cm (M. 1:2 750 000). Szín. Jelm. Impr. Mt.

Magyarország és szomszédos országai. A térképkeret tartalmazza a földrajzi fokháló számait. A bejelölt szélességi és hosszúsági körökön túl figyelemre méltó a jelmagyarázat is, amely a címirat alatt a bal felső sarokból indul. Először a Magyar Királyság 49 megyéjét sorolja fel számokkal, majd az ország jelentősebb tájegységeit különböző színekkel jelöl-

ve. Ezt követi – ugyanilyen formában – a Horvát–Szlavón Királyság, a katonai határőrvidék, Galícia és Lodoméria Királysága, s végül a Bukovinai Hercegség. Határaik különböző színekkel vannak megrajzolva. A vasútvonalakat és főbb közutakat is jelöli. A jobb alsó sarokban Buda és Pest, illetve környékük (M. 1:288 000) melléktérképe látható. A térkép érdekessége, a jobb felső sarokban található, „Zur Aussprache” – a kiejtéshez – című magyarázat, illetve bizonyos német szavak magyar megfelelőjének közlése: „Gross heist auf Magyarisch Nagy...”.

08. (23.97.773.0.)

Ungarn, Siebenbürgen, Woiwodina und Slavonien. Steiere's Hand-Atlas 35b. Kiadója Justus Perthes, metszői W. Alt és C. Jungmann. Gotha, 1869. 33,5×40 cm (M. 1:1.850.000). Szín. Jelm. Impr.

Magyarország, Erdély, a Vajdaság és Szlavónia. A térképet 1 cm széles csík szegélyezi, amelyben a földrajzi fókáló számai szerepelnek. A szélességi és hosszúsági körök be vannak húzva a lapon a térkép kartográfiai pontosságát hangsúlyozandó. A jelmagyarázat a bal alsó sarokban található a lakosok száma szerint jelölve a különböző helységeket, illetve a katonai határőrvidékek beazonosításához adja meg a térképen feltüntetett rövidítések feloldását. A jobb alsó sarokban *Beosztás* megnevezés alatt a térkép színhasználatára kapunk magyarázatot: Magyarország, Erdély Ország, Horvát Ország és Tót Ország tájegységeinek, illetve megyéinek határvonalai különböző színűek. A közigazgatási térkép alapjául egy fekete-fehér, csíkozott hegyrajzú térkép szolgál, melynek keretén kívül a metszőinek neve szerepel.

09. (23.97.777.0.)

Ungarn mit Kroatien und Slavonien. Kiadója C. Flemming. Glogau, é. n. 33×41 cm (M. 1:1 700 000). Szín. Jelm. Impr. Mt.

Magyarország Horvátországgal és Szlavóniával. A térkép szegélye a bejelölt földrajzi fókáló számait tartalmazza. Alapja ugyancsak egy fekete-fehér, csíkozott hegyrajzú térkép, amelyen a Magyar Királyság határa és megyéi piros, a Horvát és Szlavón Királyság határa sárga vonallal van jelölve. A jobb alsó sarokban található melléktérkép – a bal oldal széléről lemaradó fiúmei térséget ábrázolja – mintegy folytatása a főterképnek. Felette található a jelmagyarázat, amiben a színjelölésen, a lakosok száma szerinti városmegjelölésen kívül a Magyar Korona országainak területe van megadva összesen és bontva a Magyar Királyság, a Horvát és Szlavón Királyság, valamint az Erdélyi Nagyfejedelemség területére német mérföldnégyzetben.

10. (23.97.785.0.)

J. Rapkin:

Hungary. H. n., é. n. 28×30 cm. Szín. Impr.

Magyarország. A stilizált növény-mintaszegélyen kívül látható angol nyelvű felirat szerint a Magyar Királyság és Horvátország – Szlavónia térképe 1850 körül készült. Ugyancsak a szegélyen kívüli magyarázat tájékoztat arról, hogy a térképen látható illusztrációkat H. Warren rajzolta és J. Rogers tervezte. Mindezek arra engednek következtetni, hogy valamely angol nyelvű kiadvány mellékleteként jelenhetett meg. A fekete-fehér térképen

Magyarország, Horvátország, Szlavónia, a Bánát és Erdély különböző színekkel vannak körülhatárolva. A nagyobb települések nevükkel vannak jelölve, bizonyos országutak és a főbb vízrajz is szerepel. Jelmagyarázatot nem tartalmaz, szükségtelen is, mert nem az a célja, hogy az ország pontos földrajzi, közigazgatási stb. paramétereit megadja. Sokkal inkább tűnik egy olyan próbálkozásnak, ami az ország jellegét szeretné bemutatni. Ehhez nyújtanak segítséget a térkép négy sarkában elhelyezett rajzok a dunai hajóssal, a magyar nemesekkel, Pest és a Budai vár látképeivel és a magyar parasztok ábrázolásával.

J. Rapkin: Magyarország

11. (23.97.781.0.)
Tjekkosllovakiet, Ungarn (Československo, Magyarország). Gyldendals Verdensatlas 47–48. H. n., 1948. 43×53 cm (M. 1:1 500 000). Szín. Jelm. Impr. Mt.

Csehszlovákia, Magyarország. A Touring Club Italiano kiadásában megjelent térkép érdekessége az, hogy az ábrázolt ország nyelvén és helyesírásával szerepelnek a helységnevek a térképlapon. A térkép szegélye a bejelölt földrajzi fokháló számait tartalmazza. Az alapot egy barna színnel csíkozott hegyrajzú térkép adja, amelyen a folyók feketével jelöltek. A különböző közigazgatási határokat különböző színű, fajtájú és vastagságú vonalak jelzik. A térség vasútvonal-hálózatát – forgalmi viszonyai arányában – piros színű vonalakkal ábrázolták. A főtérkép közutakat nem tartalmaz. Három melléktérképe van: a bal alsó sarokban Budapest vasúthálózata és főbb közútjai (M. 1:250 000), a jobb felső

sarokban Prága és környékének vasúti és közúti hálózata (M. 1:250 000), illetve a főtérről hiányzó Kárpátalja. A térképleapon nincs jelmagyarázat, csupán a rövidítések jegyzéke, a különböző határtípusok, közigazgatási egységek és a közlekedési szempontból lényeges tudnivalók jelölési formái szereplenek a hátoldalon.

12. (23.97.783.0.)

Közép-Európa vasúti térképe. Kiadja a Postner Károly Lajos és fia térképészeti intézete. Készült az Első Magyar Vonalzó Intézet – Üzleti Könyve Gyára – Kő- és Könyvnyomdájában. Budapest, é. n. 52×70 cm. Impr. Mt.

A térkép fekete-fehér, vázlatos. Közép-Európa kontúrjait tartalmazza csupán, a partok mentén sűrű vonalkázással jelölve a szárazföld szélét. A jelölt városokat, helységeket összekötő vasútpályák különböző vastagságú, összefüggő vonalakkal vannak jelölve annak megfelelően, hogy a vonal nemzetközi forgalomban van-e vagy sem. Az építés alatt álló vasútvonalakat, valamint a vizeken a hajózási útvonalakat szaggatott vonal jelzi. Ezen kívül pontvonallal jelölve az országhatárok szerepelnek. A térképleap feltehetően vasúti menetrend mellékleteként jelent meg, ezt bizonyítja az alsó keret alatti piros betűs felirat, ami a térképen látható piros számok jelentésére is magyarázatot ad: „A vörös számok azon sorszámmal jelölik, a melyek alatt az illető vonal menetrendje az útmutatóban található.” A főtérről hat darab melléktérkép tartozik: Bécs, Budapest és Észak-Európa térsége jobb oldalt felül; alul, a déli térségből az Ibériai és az Appennini félsziget; a bal felső sarokban Kelet-Európa térségének vasúthálózatát ismertető kis térképek.

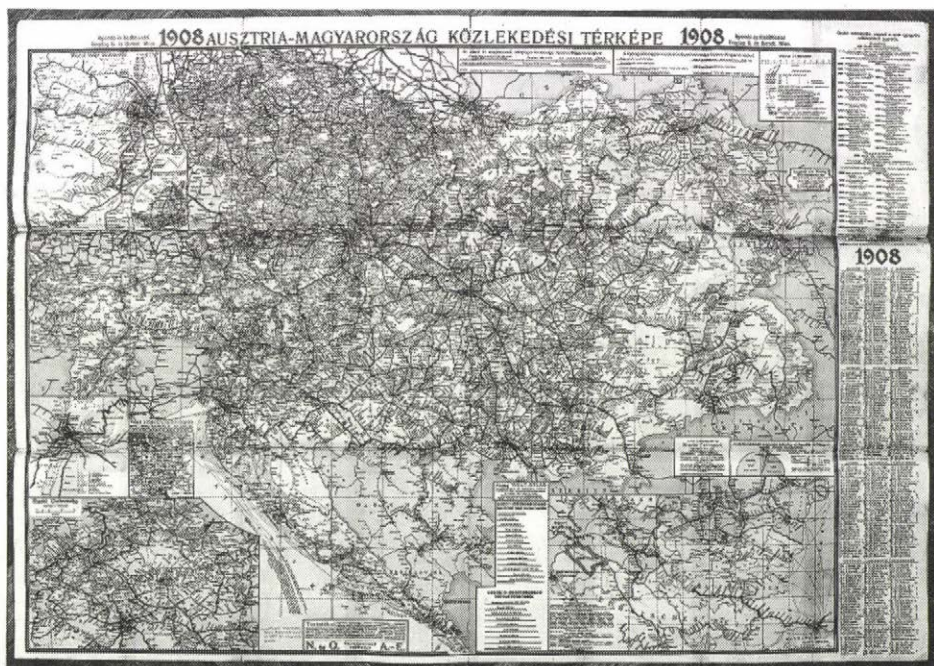
13. (23.97.772.0.)

Ausztria–Magyarország közlekedési térképe 1908. Kiadja a Nyomda és kiadóhivatal Freitag G. és Berndt. Bécs, 1908. 70×100 cm (M. 1:1 500 000). Szín. Jelm. Impr. Mt.

Igen érdekes, sokféle információt tartalmazó térkép. Érdekességét, információ-gazdagságát pontos jelmagyarázata adja. A magyarázatok a lap bal szélének 10 cm-es sávját teljesen kitöltik. Fentről lefelé haladva közli az „önálló üzletvezető vasutak s azok igazgatósági székhelyeinek jegyzékét”. A felsorolás három részre tagolódik. Először Ausztria vasúthálózatával ismert meg, különválasztva a Császári Királyi Osztrák Államvasutakat a magánvasutaktól megadva jelöléseiket, felsorolva igazgatóságukat és azok székhelyeit, s közli, hogy hol székel a vasútügyi minisztérium. A felsorolásban a magánvasutak ábécé sorrendben szerepelnek. Ezt követi Magyarország vasúthálózatának bemutatása. A kettőt összehasonlítva láthatjuk, hogy az osztrák állami vasút igazgatóságokra, a magyar üzletvezetőségekre van felosztva. (Ausztria egyetlen üzletvezetősége Czernovitz.) A felsorolás harmadik része Bosznia–Hercegovina, ahol magánvasutakkal nem találkozunk. A Bosnyák–Hercegovinai Államvasutak Sarajevo Igazgatóságából és Katonavasút Banjaluka–Doberlin, Cs. és K. Banjaluka Igazgatóságából tevődik össze a vasúthálózat. A térkép különlegessége a jelmagyarázatot követő, 1908. évre szóló naptár, amely tartalmazza a keresztény ünnepeket, a szentek, evangélisták, vértanúk, pápák, pátriárkák halálának vagy ünnepének napját és a főbb csillagászati jelenségek időpontját, a holdnegyedeket. A főtérről az osztrák igazgatósági és a magyar üzletvezetőségi kerületek, a vasútvonalak a jelmagyarázat szerinti színekkel jelöltek. A térképen belül található egy jelmagyarázat, ami tartalmazza a léptéket és a távolság felfektetéséhez a kilométer-arányskálát. Külön-

böző vastagságú és típusú vonalak jelölik az egy- vagy kétvágányú vasútvonalakat, az egy- vagy kétvágányú gyorsvonat-közlekedéssel üzemelő vonalakat; különböző módon jelzik az állomásokat, a megállóhelyeket, a főállomásokat. Ábrázolva vannak az építés alatt álló vagy már engedélyezett közúti és hegyi vasutak.

Postatörténeti szempontból a leglényegesebb, hogy a postajáratok is fel vannak tüntetve „postajáratok személyszállítással és társaskocsi közlekedés” jelöléssel, melyek üzemelhetnek egész éven át vagy csak nyáron. A folyami hajózás jelölése szempontjából érdekessége, hogy gőzhajózási társaságok szerint jelzi az útvonalakat. Az útvonalaknál fel van tüntetve az egyes állomások közötti távolság, illetve a főállomások egymástól számított távolsága kilométerben. A helységek közül az igazgatóságok és az ügyvezetőségek székhelye van kiemelve. A külföldi tulajdonú vasútvonalat fekete színnel jelöli a készítő. Külön táblán van ábrázolva „az állami és magánvasutak aránylagos hosszúsága Ausztria–Magyarországban”, amiből az is kiderül, hogy 1908-ban 45 000 km-nyi vasúti vágány volt felfektetve. Ugyancsak külön táblán található „a legnagyobb magánvasutak aránylagos hosszúsága Ausztria–Magyarországon”, egy másikon pedig „az egyes cs. k. osztrák államvasutak üzletigazgatóságai alá rendelt vonalak aránylagos hosszúsága”, s ugyan ez egy másikon a magyar vonalakra nézve. A térképlap három sarkában melléktérképek találhatóak. A bal felsőben látható a „Wien-i helyi közlekedés” (M. 1:500 000), és egy ezen belüli részterképen a „Wien városi vasút” (M. 1:200 000). A bal alsó sarokban „Észak–Csehország” (M. 1:750 000) térképe, fölötte „Budapest” (M. 1:500 000) vasúthálózata, amihez külön rövidítésjegyzék tartozik. A jobb alsó sarokban egy címirat nélküli melléktérkép mutatja a

Ausztria–Magyarország közlekedési térképe, 1908

„Bolgár vasutak”, a „Román államvasutak”, az „Orosz délnyugati vasút”, a „Szerb államvasutak”, a „Török (keleti) vasutak” és a „Török államvasutak” vonalait. Jelmagyarázat helyett a színjelöléseknél felsorolja igazgatási kerületeiket s azok székhelyeit. Ugyancsak érdekesség a nyomda és kiadóhivatal hirdetéseinek megjelenése a lapon, amelyekkel más, általuk kiadott térképeket reklámoznak. Láthatunk még mindezekon kívül a térképen egy diagrammot, amely „A közös kiadások nagysága aránylag az Ausztria és Magyarország Összes Kiadásaihoz. 1908. évi költségvetés szerint” készült.

14. (23.97.779.0.)
Physikalische Karte von Österreich–Ungarn. Leipzig, é. n. 22×28 cm (M. 1:4 900 000).
Szín. Impr.

Ausztria–Magyarország domborzati térképe. A térkép az F. A. Brockhaus által kiadott Brockhaus' Konvergations Lexikon 14. kiadásának melléklete. A domborzati térképeknél használatos színhasználattal és jelölésekkel készült. A címirat a térkép szegélyén kívül, a lap felső szélén látható. A kartográfiai pontosságot a földrajzi fókálóhoz való igazodás, illetve annak a térképen való feltüntetése is biztosítja.

15. (23.97.782.0.)
Etnogrrfische Karte von Österreich–Ungarn. Leipzig, é. n. 22×28 cm (M. 1:4 900 000).
Szín. Impr.

Ausztria–Magyarország etnikai térképe. A térkép az F. A. Brockhaus által kiadott Brockhaus' Konvergations Lexikon 14. kiadásának melléklete. Jelmagyarázat helyett színmagyarázattal találkozhatunk. A különböző etnikumok elterjedési területeit különböző színek jelzik.

16. (23.97.780.0.)
Politische Karte von Österreich–Ungarn. Leipzig, é. n. 22×28 cm (M. 1:4 900 000).
Szín. Impr.

Ausztria–Magyarország politikai térképe. A térkép az F. A. Brockhaus által kiadott Brockhaus' Konvergations Lexikon 14. kiadásának melléklete. Az adott terület politikai tagolódását, tartományait, a magyar korona országait, a jelentősebb településeket – lakosainak száma szerint – s a főbb vasútvonalakat feltüntető térkép.

Rövidítések:

Címerd.	címerdíszítés
É. n.	év nélkül
H. n.	hely nélkül
Impr.	másolat
Jelm.	jelmagyarázat
M.	méretarány
Mt.	melléktérkép
Öh.	összehajtogatva
Szín.	színezett
Vv.	vászonra vont

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1998. évi munkaterve

Igazgatás és gazdálkodás

Az igazgatás és gazdálkodás feladatai jórészt a korábbi években előkészített fejlesztésekre, valamint a szükséges korrekciókra és korszerűsítésekre terjednek ki.

1. Az alapítvány és a múzeumok szervezeti és működési szabályzatának felülvizsgálata, korszerűsítése és egységes keretbe foglalt kiadása.
2. A módosított alapító okirathoz kapcsolódó alapítói rendelkezések kiadmányoztatása. A Matáv-csoporthoz tartozó távközlési szolgáltatók megkeresése és bevonásuk a múzeumi feladatokba.
3. Az alapítvány és a múzeumok helyiséggazdálkodásának felmérése és elemzése.
4. Ötéves felújítási és karbantartási terv készítése – pontos állapotfelvétel alapján – az alapítványi és múzeumi helyiségekre, kiállítótermekre.
5. A bérleménybővítésekkel kapcsolatos változások megtervezése a gyűjteménytárakra és a munkaszobákra.
6. Az Erzsébet Távbeszélő Központ alapítványi használatra átadásra kerülő területére a meglévő tervek adaptálása.
7. A Fortuna utcai új kiállítóhely bérbérvételével, felújításával és berendezésével kapcsolatos feladatok ellátása.
8. A létszámgazdálkodás felmérése és elemzése.
9. A szakmai és nyelvi továbbképzések alapítványi szabályozásának felülvizsgálata (anyagi támogatás, munkaidő-kedvezmény mértéke, vizsgakötelesség és a munkaviszony-fenntartás előírásai stb.) és bevezetése a munkaadói és munkavállalói szerződésbe.
10. Pályázati figyelőszolgálat megszervezése és ösztönző rendszer kialakítása a sikeres pályázók körében.
11. Az alapítványi gazdálkodással összefüggő szabályzatok és utasítások felülvizsgálata a szükséges módosítások elvégzésével.
12. Az alapítványi szerződések (1996–1997) és a múzeumi vagyonvédelmi előírások betartásának belső ellenőrzése.

Gyűjteményi munkák

A múzeumi gyűjteményekben folyó munkák elsősorban az állagmegóvás megkívánta új táruk kialakítását, a 10 évenként előírt revíziós leltározás folytatását, a nyilvántartások egyszerűsítését ölelik fel.

1. A Bélyegmúzeumban visszaáll az eredeti gyűjteménykezelési rend.

2. Az 1989 és 1994 között bevételezett külföldi bélyegek katalogizálása, leltározása és kiállításba helyezése.
3. Az alkalmi bélyegzők kiállítószekrénybe helyezése.
4. Az 1997-ben készült felmérések alapján a nyomóeszköz-gyűjtemény konzerválásának megkezdése.
5. A revíziós leltár lezárása a távközléstörténeti gyűjteményben.
6. Revíziós leltár a Postamúzeum könyvtárában.
7. Az alapítványi irattár és a postamúzeumi adattár nyilvántartásainak számítógépre vitele.
8. A dokumentációs gyűjtemények szakosítása és új gyűjteménytárak kialakítása.
9. A térképgyűjtemény állagmegóvási munkáinak (simítás, palliumba helyezés stb.) maradéktalan elvégzése.
10. A fotónegatív-, mozgófilm- és videógyűjtemény számítógépes feldolgozása.
11. A Postamúzeum keletbélyegző-gyűjteményéhez a Klasszon-archiváliák megismerése és lehetőség szerinti letétbevétele.
12. Az *in situ* védetté nyilvánítások folytatása és a védett tárgyak ellenőrzése az illetékes igazgatóságok bevonásával.

Kiállítások

A kiállítás-rendezések tematikailag az 1848-as szabadságharc 150. évfordulójának országos megemlékezéseihez és a szakmatörténeti eseményekhez kapcsolódnak.

1. *1848 a filatéliában* (Bélyegmúzeum, 1998. március 12.).
2. *Levél és bélyegtörténet Magyarországon* (Bélyegmúzeum új, Fortuna utcai fiiláléja).
3. *Vagyóczy Károly életmű-kiállítás* (Bélyegmúzeum).
4. *A Soó Rezső gyűjtemény 1998. évi válogatása* (Delizsánsz Kiállítóterem, Debrecen).
5. Bélyegnapi kiállítás (Bélyegmúzeum).
6. A magyar postaigazgatóság nevében részvétel a *Prága '98, Portugália '98, Izrael '98, Itália '98* nemzetközi bélyegkiállításokon.
7. *1848-as levelek* (Postamúzeum, 1998. március 14.).
8. *Láthatatlan összeköttetés Pest és Buda között* (Telefónia Múzeum).
9. *1848–49 képeplapokon* (Postamúzeum, Balatonszemes).
10. *In memoriam Lieben* (Postamúzeum, Nagyvázsony).
11. *150 éve született Baross Gábor és Puskás Ferenc* (Telefónia Múzeum, 1998. május 17.).
12. *Miskolc hírközléstörténetéből* (Miskolci Postaigazgatóság).

Közönségkapcsolatok, múzeumpedagógia

A közönségkapcsolatokban a reklám- és propagandatevékenység szinten tartására, a múzeumhoz személyesen kötődő közönséggel gyakoribb találkozásra kívánunk törekedni a szakiskolák diákjainak bevonásával az 1848-as vetélkedőkbe.

1. A Clive Alapítvány emléktáblájának elkészíttetése és ünnepélyes felavatása.
2. A múzeumi gyűjteményeket az elmúlt 5 évben jelentősen gyarapító adományozók és ajándékozók számára múzeumi rendezvény szervezése, a múzeumi világnapon (május 18).
3. Részvétel, lehetőleg előadásokkal a szakmai konferenciákon és évfordulós eseményeken.
4. Mafitt ülések rendezése a Bélyegmúzeumban.
5. Bélyegismereti vetélkedők szervezése.
6. Teréz-napi műsoros délután a Terézváros kapujában, a Postamúzeumban.
7. Levélíró diákvetélkedő 1848-ról.
8. 1848-as barangolás a Sulinetten (diákvetélkedő).
9. Helyszíni rádiós közvetítések a 48-as emlékhelyek évfordulós eseményeiről (diákvetélkedő).
10. 48-as műsoros est a Postamúzeumban.
11. Anyák-napi műsoros délután.
12. Adventi szalon rendezése.

Tudományos munkák

A kiállítások rendezőkönyvein túl a gyűjteményekben folyó tudományos munkát bemutató tanulmányok elkészítésére, a VIII. alapítványi évkönyv kiadására szorítkozna.

1. A nemzeti postatörténeti kronológia IV. fejezetének összeállítása.
2. *A Muzeális könyvek különgyűjteménye* katalógus elkészítése.
3. Az 1981–82-ben kiadott magyar bélyegek monográfiájának elkészítése.
4. A Postamúzeum mozgófilm-gyűjteményének bemutatása, katalógizálása.
5. A kép- és ábrázolás-gyűjtemény fejlesztésének irányai, a gyűjteménygyarapodás kiemelkedő darabjai az elmúlt 5 évben.
6. A távbeszélő-gyűjtemény katalógusa.
7. Baross Gábor, a teleminiszter.
8. A televízió a magyar irodalomban.
9. Károly Iréneusz József fizikus nagyváradi emlékei.
10. Orbán Ferenc térképadománya.
11. A Postamúzeum története, dokumentumok tükrében.
12. A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány évkönyvének kiadása.

Különfélék

A hazai és nemzetközi kapcsolatok ápolásával összefüggő szakmai feladatok:

1. Az IATM tagsággal járó beszámolók elkészítése és részvétel az éves közgyűlésen.
2. A MUT tagsággal járó feladatok ellátása.
3. Tanulmányút a ljubljanoi és a trieszti postamúzeumokba.
4. Részvétel a múzeumigazgatói értekezleten.
5. A fiatal kollegáink bevezetése a Pulszky Társaság munkájába.

6. A Baross Gábor emlékünnepekkel kapcsolatos előadások megtartása, sírlátogatás és koszorúzás Ilaván.
7. A kiállítási anyagok gazdagítása érdekében kutatások végzése a jelentősebb leltári gyűjteményekben.
8. A múzeumok gyűjteménykörében munkálkodó magángyűjtők megismerése és bevonása kiállításainkba.
9. A Gervay-napok rendezvény segítése.
10. Előkészületek a Békésy év (1999) eseményeire.
11. Programtervezet készítése a 2000. év eseményeire.
12. Szakmai periodikákban múzeumi hírek rendszeres közreadása.

Budapest, 1997. október 2.

Postatörténeti kronológia 1939–1948-ig

Összeállította

Kisfaludi Júlia

- Január 1.** Életbe lép az 1932. évi madridi Nemzetközi Távközlési Egyezményhez tartozó és 1938-ban Kairóban módosított *Távíró Szabályzat, Távbeszélő Szabályzat, Általános Rádió Szabályzat és Pótszabályzat*.
- Január 1.** Az 1938. december 30-án megjelent 1938. évi XXXVII. törvénycikk értelmében a VIII–XI. fizetési osztályba tartozó közszolgálati tisztviselők korpótlékot kapnak.
- Január 1.** Horthy Miklós kormányzó hadparancsában a Magyar kir. Posta intézményét és személyzetét legfelsőbb dicséretben részesíti a Felvidék felszabadításában és visszacsatolásában végzett sikeres és gyors együttműködésért.
- Január 1.** Az 1938. december 30-án megjelent 1938. évi XXXVIII. törvénycikk értelmében felemelik a közszolgálati tisztviselők családi pótlékát.
- Január 4.** A Felvidék egy részének Magyarországhoz történt visszacsatolása miatt megváltozik a Budapest 72. számú postahivatal közönséges levelezést feldolgozó munkahelyeinek vonalbeosztása.
- Január 9.** Közzéteszik a felszabadult területen megnyílt postahivatalok távíró- és távbeszélő-szolgálatának beosztását.
- Január 14.** Magyarország és a Cseh Köztársaság közötti határszéli távbeszélő-forgalomban a három percnél hosszabb beszélgetések három percen felüli időtartamát percenként kell díjazni.
- Január 16.** Forgalomba bocsátják a *Magyar a magyarért* mozgalom céljait szolgáló, 50%-os felárral kiadásra kerülő 6, 10, 20, 30 és 40 filléres emlékbélyegeket.
- Február 1.** Megkezdje működését az újonnan felállított *Kassai Magyar kir. Postaigazgatóság*. Vezetője Silhavy Aladár postafőigazgató, helyettesei dr. Bally István postaigazgató és Rósás István postaműszaki tanácsos. Ezzel egyidejűleg megszűnik a Budapesten működő *Felszabadult Területek Magyar kir. Postaigazgatósága*.
- Február 1.** Kivonják a forgalomból az 1938. január 15-ei kelettel ellátott 5 pengős címletű bankjegyeket, melyeket július 31-ig kell elfogadni.
- Február 1.** Új statisztikai adatgyűjtést vezetnek be a belföldön feladott hírlapokról, folyóiratokról és egyéb időszaki sajtótermékekről.
- Február 16.** A posta elvállalja a szakmai munkavállalók gyermeknevelési pótlékának a csak erre a célra szolgáló *családpénztári utalvány* ellenében történő kifizetését.
- Február 28.** A Budapesti Nemzetközi Vásár hirdetése céljából a Budapest 4. és 2. számú hivatalok Standard-rendszerű, a Budapest 5. számú hivatal Frankotyp-rendszerű, a Budapest 62., 72. és 74. számú hivatalok Krag-rendszerű bélyegzőgépükben *Nemzetközi Vásár – Messe – Foire – Budapest, 1939. április 28–május 8.* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.

- Március 1.** Megváltoznak a belföldi távolsági távbeszélgetések díjai: 3 perc az I. díjövben (0–25 km) 50 fillér, V–VII. díjövben (150 km fölött) 2 pengő.
- Március 3.** A C. 1. Szabályzat 22. §-ában megfogalmazott 50%-os távbeszélő-díjkedvezményt kiterjesztik az állatorvosokra.
- Március 6.** A Kaposvár 1. számú postahivatal *Luxus Lóvásár – 1939. május 6–7. Kaposvár* feliratú kézi henger hirdetőbélyegzőt használ.
- Március 10.** A szelvényes táviratlapok árát 4-ről 2 fillérré mérséklék.
- Március 15.** A Debreceni Magyar kir. Postaigazgatóság hatáskörébe utalják Bereg, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék visszacsatolt területeit.
- Március 17.** A *távbeszélő kötelezőnyilatkozat* eddigi 30 fillér díját eltörlik.
- Március 22.** A Cseh Köztársasággal megszűnik az utalvány-, utánvételi, megbízási és díjjegyzék-forgalom.
- Március 24.** Rendelet jelenik meg Ruténföld postaszolgálatának ellátásáról.
- Március 27.** Közzéteszik a közös magyar–lengyel határ megvalósulásakor Tersztyánszky Ákos, a Magyar kir. Posta vezérigazgatója és Kalinski Emil, a Lengyel Köztársaság posta- és távirányítási minisztere közötti üdvözlő táviratváltást.
- Március 27.** Rendelet jelenik meg a tábori postahivatalok felállításáról, forgalmi köréről.
- Március 28.** A C. 1. Szabályzat 22. §-a értelmében távbeszélő-díjkedvezményben részesülnek a felekezeti közép fokú tanintézetek tanárai.
- Április 1.** A visszacsatolt felvidéki területeken megszűnik a portómentesség.
- Április 1.** Új, 10 filléres és 1 pengő 50 filléres pénzügyi bélyegnyomattal, egybefüggő másodpéldánnyal ellátott belföldi teheráru és gyorsáru fuvarlevélúrlapok kerülnek forgalomba.
- Április 1.** Közzéteszik gróf Teleki Pál miniszterelnöknek a postaszemélyzethez írott levelét, melyben megköszöni a kinevezése alkalmából hozzá intézett üdvözlő táviratot.
- Április 1.** A szakvizsgázott postaforgalmi díjnyokok éjjeli pénzét Budapesten 1 pengő 50 fillérről 2 pengőre, vidéken 1 pengő 10 fillérről 1 pengő 60 fillérré emelik.
- Április 12–június 27.** Szünetel az utalvány- és utánvételi forgalom Albániával.
- Április 17–június 11.** A Szeged 1. és 2. számú postahivatalok *XI. Szegedi Ipari Vásár. 1939. június 3–11. Jöjjön Szegedre! Utazási kedvezmények.* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Április 20.** Beszüntetik működésüket a tábori postaszervek.
- Április 26.** A visszacsatolt Kárpátalja egyelőre katonai közigazgatás alatt álló területén lévő postahivatalok a Debreceni Magyar kir. Postaigazgatósághoz tartoznak.
- Április 28–május 8.** A BNV alkalmi postahivatala *A nemzetközi vásár köszönti a hazatérteket. – Budapest.* feliratú, rajzos, különleges keletbélyegzőket használ.
- Április 29–30.** A veszprémi 1., a zirci, a győrszentmártoni, a komáromi 1., az érsekújvári 1. és 2. számú, valamint a lévai postahivatalok *A szent jobb országjárása* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Május 1.** Életbe lép a postaigazgatóságok új területi beosztása. *Budapesti Magyar kir.*

Postaigazgatóság: Bars, Hont, Fejér, Esztergom, Nógrád megyék; Heves, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyék bizonyos járásai; Budapest székesfőváros, Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota, Szentendre, Újpest és Vác megyei városok. *Debreceni Magyar kir. Postaigazgatóság:* Bihar, Hajdú, Szabolcs, Ung, Bereg, Ugocsa és Szatmár megyék, Jász-Nagykun-Szolnok megye bizonyos járasa. *Kassai Magyar kir. Postaigazgatóság:* Abaúj-Torna, Borsod, Gömör, Kishont, Zemplén megyék, Heves megye bizonyos járásai. *Pécsi Magyar kir. Postaigazgatóság:* Baranya, Somogy, Tolna, Zala megyék, Veszprém megye enyingi járasa. *Soproni Magyar kir. Postaigazgatóság:* Győr, Moson, Pozsony, Komárom, Nyitra, Sopron, Vas és Veszprém megyék. *Szegedi Magyar kir. Postaigazgatóság:* Bács-Bodrog, Békés, Csanád, Arad, Torontál, Csongrád megyék, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyék bizonyos járásai.

Május 1. A belföldi forgalomban a postatakarékpénztári csekk számlák javára küldött utánvételi vagy megbízási összegeket csekkbefizetésként számolja el a posta.

Május 1–augusztus 31. A csillaghegyi postahivatal *Nyaraljon Csillaghegyen* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.

Május 2. Az országgyűlési képviselőjelöltek biztosítékának befizetése külön, *Kizárólag országgyűlési képviselőjelölt biztosítékának befizetésére használható* felülnyomással ellátott postatakarékpénztári lapon történik.

Május 15. Közzéteszik a Magyarország területén közlekedő mozgóposták, jegyzékelő menetek és postaszállításra felhasznált közúti gépkocsijáratok jegyzékét.

Május 15. A Cseh–Szlovák Köztársaság megszűnése és a *Cseh–Morva védnökség* valamint *Szlovákország* megalakulása következtében változások állnak be a távbeszélődíj szabásban.

Május 15–június 20. A kecskeméti postahivatal *A magyar bor ünnepe Kecskeméten – 1939. június 18–20.* hirdetőbélyegzőt használ.

Május 20. Az időleges távbeszélő-állomás előfizetője, ha a távolsági forgalomban is használni akarja az állomást, készpénzbiztosítékot kell letegen.

Május 21. A szentesi postahivatal *Cserkész Repülőnap – Szentes – 1939. V. 21.* feliratú különleges bélyegzőt használ.

Május 23. Rendszeresítik a *Készpénzzel bérmentesítve* feliratú, helynév nélküli pótkelbélyegzőket.

Május 24. A C. 1. Szabályzat 22. §-a értelmében távbeszélő-díjkedvezményben részesülnek a felekezeti főiskolák tanárai.

Június 1–15. A lillafüredi postahivatal *Nemzeti Filmhét Lillafüred* feliratú, különleges keletbélyegzőt használ.

Június 3–4. A Bélyegotthon helyiségeiben (Andrássy út 3. I. em.) működő alkalmi postahivatal *40 éves a Hungária Magyar Bélyeggyűjtők Köre – 1899–1939 – XVI. Bélyegnap Budapest* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

Június 21. Általános forgalmú postabélyeg-sorozat kerül forgalomba 1, 2, 4, 5, 6, 16, 20, 25, 30, 32, 40, 50 és 70 fillér értékjelzéssel.

- Június 28.** A Magyar kir. Posta nyugdíjba vonuló vezérigazgatója, Tersztyánszky Ákos köszönő-, a kinevezett új vezérigazgató, dr. Kuzmich Gábor köszöntőlevelet intéz a személyzethez.
- Június 30.** Kivonják a forgalomból az 1938. január 1-jei kiadású *Szent István* és az 1938. december 1-jei kiadású *Hazatérés 1938* felülnyomású bélyegeket.
- Június 30.** Beszüntetik a *Magyar a magyarért* bélyegek árusítását, de érvényességi idejüket december 31-ig meghosszabbítják.
- Július 1.** Az árvaházakban felszerelt rádióvevő-berendezések előfizetési díját 50%-ra mérsékelik.
- Július 1.** A Kassa 2. sz. postahivatalnál vámközvetítő-szolgálat kezdi meg működését.
- Július 1.** Új nyomtatványkezelési utasítás és nyomtatványjegyzék jelenik meg.
- Július 7.** A visszacsatolt kárpátaljai területek községeinek nevét belügyminiszteri rendelet határozza meg.
- Július 9–17.** A Budapesti Műszaki Egyetem aulájában működő alkalmi postahivatal *Vie Congres international technique et chimique des industries agricoles Budapest 1939* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Július 11.** A Magyar kir. Posta *Tudakozó Iroda* különböző helyekről a Budapesti Postaigazgatóság új palotájába – VII. Dob utca 75–81. – költözik.
- Július 14.** A Szombathely 2. sz. postahivatalnál megszűnik a vámközvetítő-szolgálat.
- Július 18.** Módosítják a postavezérigazgatóság ügykörbeosztását és felülvizsgálati hatáskörét.
- Július 20.** A július 25 és augusztus 7 között Gödöllőn megrendezendő I. Cserkészleány Világtáborozás alkalmával 2, 6, 10 és 20 filléres emlékbélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 20–augusztus 10.** A gödöllői I. Cserkészleány Világtáborozás színhelyén felállított alkalmi postahivatal és annak fiók-postahivatala *I. Pax Ting – Gödöllő* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Július 21.** A megüresedő postamesteri állásokat nyilvános pályázat útján töltik be.
- Július 23.** Befizetési lappal ellátott utánvételes szállítólevelet rendszeresítenek a postatakarékpénztárnál csekkszámával bíró csomagfeladók használatára.
- Július 24.** Megszüntetik a hitelre feladott állami és magántáviratok céljára szolgáló és a távbeszélőn feladott szelvényes táviratlapok használatát.
- Augusztus 1.** Magyar kir. *Rádió Díjnyilvántartó Hivatal* elnevezéssel Kassán új hivatal nyílik meg. Feladata a rádióengedélyesek nyilvántartása, a rádiódíjnyugták kiállítás és elszámolása.
- Augusztus 6.** A Szeged 1. sz. postahivatal *Az ellenforradalom és a Nemzeti Hadsereg születésének 20. évfordulója – 1919–1939* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Augusztus 7–11.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi kimutatást készítenek a táviróvezetékeken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Augusztus 15–25.** A Felvidéki Egyesületek Szövetsége által rendezett bélyegkiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal *Felvidéki Egyesületek Szövetsége – Bélyegkiállítás – Budapest* feliratú, különleges bélyegzőt használ.

- Augusztus 16–szeptember 31.** A klotildligeti postahivatal *Üdüljünk Klotildligeten* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Augusztus 20–szeptember 7.** A szigetvári postahivatal *Szigetvár töröktől való visszafoglalásának 250. évfordulója. – Emlékünnepek 1939. szeptember 6–7. – 1689–1939* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Augusztus 26–szeptember 10.** A Balatonfüred fürdői és Siófok fürdői postahivatalok *V. Nemzetközi Sporthét a Balatonon* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Augusztus 29.** Felfüggesztik Dániával az utánvételi és megbízási forgalmat.
- Augusztus 30–szeptember 12.** A Budapesti Iparcsarnokban felállított alkalmi postahivatal *X. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár – 1939 – Budapest 72* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 1.** Új belföldi postacsomag-díjszabás lép életbe.
- Szeptember 15.** Felfüggesztik Norvégiával az utalvány-, utánvételi és megbízási forgalmat.
- Szeptember 28–október 31.** A Budapest 4., 62. és 72. sz. postahivatalok *Országos Protestáns Napok – Budapest, 1939. október 28–31.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Október 1.** A Belgiummal, Franciaországgal, Németalfölddel, Németországgal, Olaszországgal és Svájjal való nemzetközi távbeszélő-forgalomban rendszeresítik a hívott által fizetendő távbeszélgetéseket.
- Október 2.** A Felvidék és Kárpátalja visszacsatolásával kapcsolatban az Országos Bethlen Gábor Szövetség által rendezett Protestáns Napok alkalmával a szövetség céljait szolgáló 50%-os felárral 6, 10, 20, 32 és 40 filléres emlékbélyegek kerülnek forgalomba, amelyek 1940. június 30-ig lesznek érvényben.
- Október 3.** A Magyarországra internált külföldi katonai személyek díjmentességet élveznek.
- Október 9–13.** A postahivatalok irányok szerinti forgalmi kimutatást készítenek a távíróvezetéseken és interurbán távbeszélő-áramkörökön.
- Október 26.** Felfüggesztik az utalvány-, utánvételi és megbízási forgalmat Finnországgal.
- Október 27.** Az Országos Protestáns Napok alkalmával 32 filléres emlékbélyegblokk kerül forgalomba.
- Október 27.** *Nemzetközi távbeszélgetések egyeztetése* elnevezéssel új nyomtatványt rendszeresítenek a kicserélő-hivatalok használatára.
- November 1.** A Néprádió készülékek havi 2 pengős részletfizetését a készüléket gyártó cégek által kiállítandó nyugtára rádió postai megbízásként szedik be a postahivatalok.
- November 1–30.** Valamennyi postahivatal részletes statisztikai adatgyűjtést végez a postautalványok, valamint a csekk be- és kifizetések forgalmáról.
- November 2.** Megindul a képtávíró-forgalom Olaszországgal.
- November 13–19.** A postahivatalok részletes statisztikai adatgyűjtést végeznek a levélpostai küldemények forgalmáról.

November 13–december 10. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldről érkező hírlapokról és folyóiratokról.

November 20–26. A kicserélő postahivatalok részletes statisztikai adatgyűjtést végeznek a Magyarországra érkezett levélpostai küldeményekről. Valamennyi postahivatal részletes statisztikai adatgyűjtést végez az értéklevelek és értékdobozok forgalmáról.

November 20–26. Az általánrendszerű távbeszélőközpontok statisztikai adatgyűjtést végeznek a távbeszélő-hálózatok helyi forgalmáról.

November 22. A távbeszélő-készülékekhez engedélyezik a gázálarc felszerelését.

December 2. Budapesten a VII. ker., Dob utca 75–81. sz. alatt megnyílt az *Erzsébet Távbeszélő Központ*.

December 20–1940. január 5. A Kassa 1. és 2. sz. postahivatalok *Téli sport a Kassai Havasokban – Kassa* (hivatal száma és kelet) – *Sporthét 1939. XII. 26–1940. I. 5.* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.

December 31. Kivonják a forgalomból az arcképes általános forgalmi bélyegeket.

Postaügynökséggé alakított postahivatalok: Megyeres, Vajk.

Megszűnt postahivatal: Mohács 3.

Alkalmi postahivatalok: Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 16–31.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 24–V. 11.), XVI. Magyar Bélyegnap (VI. 3–4.), Szegedi Ipari Vásár (VI. 3–11.), Mezőgazdasági Iparok VI. Nemzetközi Technikai és Kémiai Kongresszusa (VII. 9–17.), I. Pax-Ting Gödöllő (VII. 20–VIII. 10.), Szegedi Szabadtéri Játékok idején rendezendő bélyegkiállítás színhelye (VIII. 6–16.), Felvidéki Egyesületek Szövetsége által rendezett bélyegkiállítás (VIII. 15–25.), X. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár (VIII. 30–IX. 12.), Krasznay sakk-kör által rendezett nemzetközi sakk-mesterverseny Pécs (IX. 3–18.), Országos Protestáns Napok (X. 27–XI. 2.).

Kinevezések: *Silhavy Aladár* postafőigazgatót a Kassai Magyar kir. Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (január 18.).

Mészáros Lajos postai igazgatót a Postavezérigazgatóság 8. (távíró, távbeszélő, rádióüzleti és díjszabási ügyek) ügyosztálya vezetésével bízzák meg (január 26.).

Dr. György József postai igazgatót a Kassai Magyar kir. Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (február 7.).

Dr. Kuzmich Gábor postafőigazgatót a Magyar kir. Posta vezérigazgatójává nevezik ki (június 26.).

Dr. Kuzmich Gábor postavezérigazgatót a Magyar kir. Posta Betegségi Biztosító Intézetének elnökévé nevezik ki (július 13.).

Aigner Dezső postaműszaki főigazgatót a Postavezérigazgatóság B főosztályának, *dr. Forster Károly* postafőigazgatót a Postavezérigazgatóság A főosztályának, *dr. Rátz Alfonz* postafőigazgatót az 1. ügyosztály, *dr. Hantal József* postai igazgatót a 3. ügyosztály, *dr. Albrecht Gyula* postafőigazgatót a 4. ügyosztály, *Endrédi Antal* postaműszaki főigazgatót a 7. ügyosztály, *dr. Kovács József* postafőigazgatót a Budapesti Postaigazgatóság, *Gyapay Árpád* postaműszaki igazgatót a Magyar kir. Posta Központi Járműtelep vezetésével bízzák meg (július 18.).

Kitüntetések: *Gyarmathy Béla, Gianone Ottó* postaműszaki igazgatók, *Hütter Gyula* postaműszaki tanácsos a honvédség részére teljesített szolgálataikért kormányzói elismerésben részesülnek (január 25.).

Székely I. Mihály postafőfelügyelő, *Mészáros György* postafelügyelő, *Orbán Lajos* postafőtiszt, *Rácz György* segédellenőr, *Kónya János, Góli Sándor* és *Farkas Pál* altisztek külügyminiszteri elismerésben részesülnek (június 27.).

Dr. Vass Zsigmond postatanácsos, *Técsy Lajos* postafőfelügyelő, *Fenyéri János* főtanácsos, *Molnár Ferenc, Palotay Ferenc* postahivatali igazgató, *Sissovič Károly, Opperl Ernő, Kemény László, Szentei Mihály, Kishegyi Ignác, Jankovich József, Fábri Ferenc* postafőfelügyelő, *Gimes Kálmán, Elek Dániel, Káddár Gergely* postafelügyelő, *Cáncic István, Zala Károly* postafőellenőr, *Hajdú János* postaműszaki főellenőr nyugállományba vonulásuk alkalmából miniszteri elismerésben részesülnek (augusztus 31.). *Tersztyánszky Ákos* postavezérigazgató nyugállományba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (július 29.).

Dr. Guta Elemér postafőigazgató nyugalomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (augusztus 5.).

Lestyán István, dr. Bényi Károly, dr. Polonyi Ferenc és *Szathmáry Ferenc* postafőigazgatók nyugalomba vonulásuk alkalmából kormányzói elismerésben részesülnek (augusztus 16.).

Véghely Dezső postaműszaki főigazgatónak nyugalomba vonulása alkalmából a kormányzó a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozza (szeptember 16.).

Mészáros János postafőellenőrnek nyugalomba vonulása alkalmából a kormányzó a Magyar Arany Érdemkeresztet adományozza (szeptember 30.).

Kompasz László, Gyűszű Dénes postatanácsosok nyugalomba vonulásuk alkalmából kormányzói elismerésben részesülnek (október 11.).

Ujj György postaműszaki főigazgatónak a magyar távíró és távbeszélő fejlesztésében szerzett érdemei elismerésül a kormányzó a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozza (november 8.).

Dr. Eltér Jenő postafőigazgató, *Butor Ferenc, Rády Győző, dr. Tholway Zsigmond* postahivatali igazgató nyugalomba vonulásuk alkalmából, *Tomcsányi István* postaműszaki tanácsos, *Lőrinszky Gyula* postamérnök, *Tomcsányi Béla* honvédelmi szolgálataikért kormányzói elismerésben részesülnek (december 4.).

Novák András, Brugoviczky Vidor postafőellenőrnek, *Strinovich Ferenc* postaműszaki főellenőrnek a kormányzó a Magyar Arany Érdemkeresztet, *Major János, Czobor Ferenc, Szombathy Antal* postaszakaltisztnek, *Visi Győző* postaaltisztnek, *Nagy János* vonalmentesnek a Magyar Ezüst Érdemérmét adományozza (december 29.).

Szakirodalom: *Vidéki hálózatok betűrendes távbeszélőnévsora* (február 23.)

Távíródíjszabás (március 10.).

Távírószabályzat, Távbeszélő szabályzat, Általános rádió szabályzat és pótszabályzat (május).

Kézi postadíjszabás (június).

A budapesti egységes hálózat betűrendes távbeszélőnévsora (június).
Pótfüzet a vidéki hálózatok 1938. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (július).
Magyar kir. postahivatalok és postaügynökségek névsora (július).
Csomagdíjszabás (október).
Hivatalos névjegyzék a nemzetközi távírószolgáltatatra megnyílt távíróhivatalokról (október).
Külterületi kézbesítői utasítás (október).
Irányítási füzet (november).
Légipostai tájékoztató (november).
Vidéki hálózatok 1939. évi betűrendes távbeszélőnévsora (december).
Postakezelési utasítás (december).
Pótfüzet a budapesti egységes hálózat 1939. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (december).

1940

- Január 1.** A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap támogatására 100%-os felárral 6, 10 és 20 filléres bélyegek kerülnek forgalomba.
- Január 1.** A Jugoszláv Királysággal való forgalomban a levéldíj első súlyfokozatára kedvezményes díjszabás lép életbe.
- Január 1.** A csomag-házhozkézbesítési átalánydíj a vidéki kincstári hivatalok székhelyén 3, postamesteri hivatalok székhelyén 2 pengőre változik.
- Január 1.** Az iskolán kívüli, népművelést szolgáló rádióvevő-berendezések után 50%-os előfizetési díjmérséklet jár.
- Január 1.** A Budapest 4., 62., 72. sz. postahivatalok *Használja a Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap bélyegeket* feliratú különleges bélyegzőket használnak.
- Január 1–31.** Valamennyi táviratfelvevő hivatal és postaügynökség részletes statisztikai adatgyűjtést végez a távíróforgalomról.
- Január 3.** Újra megindul az utánvételi és megbízási forgalom Dániával.
- Január 17.** Magyarországon internált külföldi harcoló egyének által feladott ajánlott küldemények nem díjmentesek.
- Január 20.** Rendelet szabályozza a *népmozgalmi nyilvántartással* feladott postai küldemények kezelését.
- Február 1.** Megkezdí működését az újonnan létrehozott *Magyar kir. Posta Kábelhivatala Budapest* (a lágymányosi postaépületben, XI., Vásárhelyi Pál u. 4–6.).
- Február 9.** Megindul az utalványforgalom Szlovákországgal.
- Február 17–május 6.** A Budapest 2., 4., 5., 62., 72., 74. sz. postahivatalok *Nemzetközi Vásár – Messe – Foire, Budapest, 1940. április 26–május 6.* feliratú hirdető-bélyegzőt használnak.
- Február 29.** A Szlovákországgal való utalványforgalomban expressz és távirati postautalványok is küldhetők.

- Március 1.** A külföldre indított értéklevél-záratok zsákjait viaszpecsét helyett ólomzárval kell lezárni.
- Március 1.** Vitéz Nagybányai Horthy Miklós kormányzó országglásának 20. évfordulója alkalmával 6, 10 és 20 filléres emlékbélyegek kerülnek forgalomba. A Budapest 1., 4., 62., 72., Szeged 1., Komárom 1. és Kassa 1. sz. postahivatalok *Vitéz Nagybányai Horthy Miklós országglásának 20. évfordulója – 1920–1940.* feliratú, angyalos magyar címerrel díszített különleges keletbélyegzőt használnak.
- Március 1.** A Magyar kir. Posta Tudakozó Irodáját átszervezik és elnevezését a *Magyar kir. Posta Nemzetközi Leszámoló Hivatalára* változtatják.
- Március 4–június 9.** A Szeged 1. és 2. sz. postahivatalok *XII. Szegedi Ipari Vásár. 1940. június 1–9. Jöjjön Szegedre! Utazási kedvezmények.* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Március 7–12.** A Magyar Asszony Kongresszuson felállított alkalmi postahivatal *Egyesült Női Tábor – Magyar Asszony Kongresszus – 1940.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Március 11.** Hatályba lép a kincstári személyzetre vonatkozó új *Minősítési szabályzat.*
- Március 14.** Azokban a gépi kapcsolású távbeszélőközpontokban, ahol a *pontos idő* bemondását automata készülék végzi, megszűnik a szolgáltatás díjmentessége. A hívás helyi beszélgetésnek számít.
- Március 24–április 7.** A IX. Filprok kiállításon működő alkalmi postahivatal *IX. Filprok Bélyegkiállítás – Budapest 72.* feliratú különleges bélyegzőket használ, a postakürt rajzolatút a közönséges és ajánlott, a repülőgép rajzút légitpostai küldeményekre.
- Április 1.** Módosítják a postaügynökségek és azok ellenőrző-hivatalainak számadástételét.
- Április 1.** Megszűnik a postánál a nemzeti munkavédelmi szervezet.
- Április 1–szeptember 30.** A klotildligeti postahivatal *Üdüljünk Klotildligeten* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Április 12.** Közzéteszik a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939. évi IV. törvényt és a Magyar kir. Posta körében való végrehajtásáról szóló rendeletet. Minden alkalmazott írásban nyilatkozatot tesz, hogy a törvény hatálya alá esik-e vagy sem. A nyilatkozatokat június 15-ig a vezérigazgatóság 1. ügyosztályának kell felterjeszteni. A törvény hatálya alá eső alkalmazottakat azonnal elbocsátják.
- Április 25.** Felfüggesztik a postautalvány-, utánvételi és megbízási forgalmat Norvégia-ával.
- Április 26–május 6.** A BNV alkalmi postahivatal *XXXV. Budapesti Nemzetközi Vásár 1940. IV. 26–V. 6. – Horthy Miklós országglásának 20. évében* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Április 27.** Felfüggesztik az utánvételi és megbízási forgalmat Dániával.
- Május 1–augusztus 31.** A csillaghegyi postahivatal *Nyaryljon Csillaghegyen* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.

- Május 6.** Az árvízszűjtottak segélyezésére 1 pengős felárral 20 filléres névértékű bélyegblokk kerül forgalomba. Bérmentesítésre június 1-ig használható fel.
- Május 8.** A Magyar kir. Posta Bélyegértékesítő Irodája a Budapesti Postaigazgatóság épületében lévő új helyiségeibe (VII., Dob u. 75–81.) költözik.
- Május 11–június 19.** Szünetel a csomagforgalom Norvégiával.
- Május 19.** Az árvízszűjtottak segélyezésére 50 fillér felárral 20 filléres névértékű bélyeg kerül forgalomba.
- Május 19.** Közéteszik a Magyarországon közlekedő mozgóposták, jegyzékelő menetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 19–23.** A MABOE bélyegkiállítás alkalmi postahivatala két különleges keletbélyegzőt használ *Százéves a bélyeg* és *A MABOE Országos Emlékkiállítás* felirattal.
- Május 20.** Kivonják a forgalomból az LX2, LX6 és LX8 jelű dísztáviratlapokat.
- Május 27.** Az árvízszűjtottak segélyezésére 2 fillér felárral 10 filléres és 4 fillér felárral 20 filléres névértékű bélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 27.** Az üzemi katonai parancsnokok (hadiüzemi megbízottak, személyzeti parancsnokok) címére érkező levélpostai küldeményeket fiókbérlet útján kell kézbesíteni.
- Május 29.** Felfüggesztik a Dániából eredő postautalvány- és díjjegyzékes forgalmat.
- Június 1.** Életbe lép az új *Fegyelmi szabályzat*.
- Június 1.** A 8 és 15 óra közötti időben tömegesen feladott, belföldre szóló postacsomagok díjtérítésben részesülnek.
- Június 4.** Az új előfizetők távbeszélő-állomásainak bekapcsolására a jelentkezéstől számítva 2 hónap múlva kerül sor. Egyúttal rendszeresítik a *oron kívüli bekapcsolási díjat*, aminek ellenében a posta 14 napon belül bekapcsolja az új állomást.
- Június 4.** Megindul a távbeszélő-forgalom a megszállt lengyel területek német főkományszóságának valamennyi központjával.
- Június 6.** Életbe lép a külfölddel való forgalomban a postai levelezés, a távíró és távbeszélő ellenőrzése.
- Június 10.** Megkezdődik a második *néprádió-akció* keretében gyártott készülékek forgalomba hozatala.
- Június 27.** A belföldi távbeszélő-forgalomban is bevezetik a *hívott fél által fizetendő távbeszélgetések* rendszerét.
- Június 29.** A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Jótékonyági Köre ünnepején működő alkalmi postahivatal *A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Jótékonyági Körének Jótékonyági Ünnepeje 1940. június 29. Budapest 10. A Könyvnyomtatás 500. évében* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Július 1.** Mátyás király születésének 500. évfordulójára kulturális célokot szolgáló 6+3, 10+5, 16+8, 20+16 és 32+16 filléres emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba, melyek bérmentesítésre december 31-ig használhatók fel.
- Július 1.** A Buenos Aires-i egyetemes postakongresszuson 1939. május 23-án kelt postaegyezmény értelmében változások lépnek életbe a díjszabásban, az üzletszabályzatban és a kezelésben.

- Július 1.** Felfüggesztik a Belgiumban, Franciaországban és Nagy-Britanniában megjelenő hírlapok és folyóiratok előfizetését.
- Július 2.** Újból megindul a csomagforgalom Egyiptommal, Palesztinával, Transzjordániával és Szíriával.
- Július 6.** Belföldi forgalomban az okirat alapján behajtandó tartozások (postai megbízások) összeghatárát 1200-ról 5000 pengőre emelik fel.
- Július 6.** A Magyar Távirati Iroda (MTI) vidéki fiókjai, kirendeltségei és igazolvánnyal ellátott tudósítói az MTI központjának hitele terhére adhatják fel hírlaptávirataikat és folytathatnak távbeszélgetéseket.
- Július 16.** Külterületen vagy külső kézbesítőkerületben lévő honvédségi szervek, ha a távirat-kézbesítő hivattal közvetlen távbeszélő-összeköttetésben vannak, kérhetik a nekik szóló állami táviratok távbeszélő útján történő kézbesítését.
- Július 22.** Megszüntetik a *bérház távbeszélő-berendezés* létesítésének és üzemben tartásának engedélyezését.
- Augusztus 1.** Az 50%-os rádiódíj-kedvezményt kiterjesztik a honvédségi laktanyák legénységi szobáiban elhelyezett berendezésekre.
- Augusztus 10.** Megszüntetik a vámközvetítő-szolgálatot a munkácsi postahivatalnál.
- Augusztus 12.** Az Ungvár 1. sz. postahivatalnál életbe lép a vámközvetítő-szolgálat.
- Augusztus 14.** Újból megindul a csomagforgalom Franciaországgal, Portugáliával, Spanyolországgal, az Amerikai Egyesült Államokkal, Közép- és Dél-Amerika államaival.
- Augusztus 30.** A rendkívül megnövekedett forgalom miatt a táviratleveleket közönséges levélként kézbesítik.
- Szeptember 1.** Hatályba lép a távírdának, távbeszélőnek és egyéb villamos jelzőberendezésnek az ország határa mentén fekvő területen (határsávban) való létesítéséről és használatáról szóló rendelet.
- Szeptember 1–8.** A balatonfüredfürdői postahivatal *VI. Nemzetközi Sporthét a Balatonon*, a siófokfürdői postahivatal *VI. Nemzetközi Sporthét a Balatonon – Mátyás Király Emlékversenyek – Siófokfürdő* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használnak.
- Szeptember 4–17.** Az Őszi Lakberendezési vásáron működő alkalmi postahivatal *XI. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár – 1940. Budapest 72.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Szeptember 5.** Kelet-Magyarország és Erdély egy részének a Magyar Szent Koronához való visszatérése alkalmával 10 filléres alkalmi postabélyeg kerül forgalomba. Bérmentesítésre 1941. június 30-ig használható fel.
- Szeptember 5.** A Magyar Szent Koronához visszatért Kelet-Magyarország és Erdély egy részén életbe lépnek a Magyar kir. Posta szabályzatai és díjszabása. A posta- és távközlési szolgálat megszervezésére és irányítására a Postavezérigazgatóság keretében *A magyar kir. postavezérigazgatóság keleti szervezési osztálya (Szervosz)* elnevezéssel ideiglenesen új szervezet kezdi meg munkáját. Vezetője dr. Forster Károly postafőigazgató.

- Szeptember 5.** Kolozsváron, Nagváradon, Marosvásárhelyen és Szatmárnémetiben az ország egyéb területeitől eltérő, ideiglenes távbeszélő-díjszabás lép érvénybe.
- Szeptember 5–15.** Bánffyhunad, Beszterce, Csikszereda, Dés, Gyergyószentmiklós, Kézdivásárhely, Kolozsvár I., Marosvásárhely I., Máramarossziget I., Nagybánya, Nagykaroly, Nagyszalonta, Nagyvárad I., Sepsiszentgyörgy, Szamosújvár, Szatmárnémeti I., Szászrégen, Székelyudvarhely, Szilágysomlyó, Zilah postahivatalok működésük megkezdésének napjától kezdődően ...*Visszatért – 1940* feliratú alkalmi bélyegzőket használnak.
- Szeptember 16.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatba tartozó távbeszélő-állomások számláját nem ajánlott levélként, hanem közönséges tértivevényes levélként kezelik.
- Szeptember 18.** Megindul a postautalvány- és utánvételi forgalom a visszacsatolt keleti és erdélyi területek kincstári postahivatalainál. Valamennyi postahivatalnál megindul a postatakarékpénztári csekk- és takarékbefizetési szolgálat.
- Szeptember 25.** A visszacsatolt keleti és erdélyi országrészek valamennyi postahivatalánál megindul a teljes körű postautalvány- és utánvételi forgalom.
- Szeptember 26.** Megindul a magán távíró- és távbeszélő-forgalom a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekkel.
- Október 3.** Megszüntetik a csomagforgalmi korlátozásokat és a külön csomagszállítási díjakat a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészek postahivatalaival való forgalomban.
- Október 14.** Pályázatot hirdetnek a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészek kincstári postahivatalainak hivatalvezetői állására és a postaalkalmazottaknak lehetőséget nyújtanak, hogy ezekhez a hivatalokhoz áthelyeztessék magukat.
- Október 16.** Új légiposta díjszabás lép érvénybe.
- Október 19.** A meteorológiai táviratok távbeszélő útján is díjmentesen feladhatók.
- November 7.** Közzéteszik a magyarországi mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- November 7.** Az *Erdélyért* mozgalom javát szolgáló 1 pengős felárral 20 filléres címlettű bélyegblokk kerül forgalomba.
- November 13.** Pályázatot hirdetnek a Nagyvárad és a Kolozsvári Postaigazgatóság területén lévő postamesteri állások betöltésére.
- November 20.** Közzéteszik a Magyar kir. Honvéd Vezérkar főnökének elismerését és köszönetét a postaszemélyzet részére, Keletmagyarország és Erdély visszacsatolása idején kifejtett tevékenységéért és teljesítményéért.
- November 20.** A távbeszélő-előfizetőül jelentkezők adatát véleményezésre közölni kell a rendőrhatalommal és határsáv esetén a hadtestparancsnoksággal.
- November 24–december 7.** A beléptető, kicserélő postahivatalok (mozgóposták) statisztikai adatgyűjtést végeznek a külföldről érkezett hírlapokról és folyóiratokról.
- November 25–december 31.** Az ajánlási rajegy 50 éves emlékére a Budapest 7. sz. postahivatal 1890–1940. – 50 éves az ajánlási rajegy feliratú különleges rajegyvet használnak.

November 30. Megszűnik az ideiglenesen létrehozott *Magyar kir. Postavezérgazgatóság keleti szervezési osztályának* működése.

December 1. A visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekben létrehozzák a *Kolozsvári Postaigazgatóságot*, a *Nagyvárad* *Postaigazgatóságot* és a *Marosvásárhelyi igazgatósági kirendeltséget*.

December 1. Az állami gyermekmenhelyek gondozottjainak szórakoztatására szolgáló rádióvevő-berendezésekre engedélyezik az 50%-os díjkedvezményt.

December 1. Észtország, Lettország és Litvánia a Szovjetunióhoz való csatlakozása következtében az oda szóló küldeményeket a levélposta díjszabásban Oroszországnál megadott feltételek mellett kell felvenni és kezelni.

December 2. Az *Erdélyért* mozgalom támogatására 10, 20, és 32 filléres értékjelzésű címletekből álló, címletenként 50 filléres felárú bélyegsorozat kerül forgalomba.

December 6. Az eddigi zöld helyett barna színű 10 filléres levelezőlapok kerülnek forgalomba.

December 6. Rendelet szabályozza a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekben megnyílt postahivatalok táviró- és távbeszélő-szolgálatát.

December 7–9. A Magyar Nemzeti Múzeumban működő alkalmi postahivatal *Emlékünnepe és kiállítás Kölcsey születése 150. évfordulóján – Budapest 4.* feliratú különleges bélyegzőt használ.

December 15. A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége Segély- és Nyugdíjintézménye támogatására 100%-os felárral 6, 10, 16 és 20 filléres címletekből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.

December 15–22. A Múcsarnokban működő alkalmi postahivatal *A Magyar művészetért – Budapest* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.

December 21. Módosítják a betűrendes távbeszélőnévsorba való felvétel szabályait.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 29., Budapest 35., Budapest 47., Budapest 48., Budapest 49., Budapest 63., Bükkszék, Esztergom 2., Hatvan 3., Nagybocksó 2.

Visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekben megnyílt kincstári postahivatalok: Bánffyhunyad, Beszterce, Csikszereda, Dés, Görgénysóaknafürdő, Gyergyószentmiklós, Homoródfürdő, Kézdivásárhely, Kolozsvár 1., Kolozsvár 2., Máramarossziget 1., Máramarossziget 2., Maroshévíz, Marosvásárhely, Nagybánya, Nagykároly, Nagyszalonta, Naszód, Nagyvárad 1., Nagyvárad 2., Nagyvárad 3., Sepsiszentgyörgy, Szamosújvár, Szatmárnémeti 1., Szatmárnémeti 2., Székelyudvarhely, Szilágysomlyó, Szászrégen, Zilah.

Visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekben megnyílt postamesteri hivatalok: Aknasuhatag, Ákos, Ákosfalva, Albis, Alparét, Alsócsernáton, Alsóegregy, Alsófernezely, Alsóhomoród, Alsószopor, Alsótótfalu, Alsóvalkó, Alsóvisó, Alsózsúp, Apa, Apahida, Apanagyfalva, Aranyosmeggyes, Árpástó, Asszonyvására, Avasfelsőfalva, Avasújfalva, Avasújváros, Balavásár, Bálványosvárálja, Bályok, Barátka, Barátos, Barcánfalva, Bárdfalva, Barót, Batizvasvári, Bátos, Bélafalva, Bélbör, Bereck, Berettyószéplak, Bethlen, Bihar, Bihardiószeg, Biharfélegyháza, Biharpüspöki 1., Biharpüs-

pöki 2., Bikfalva, Bikszádfürdő, Bogdánd, Bonchida, Borgóbeszterce, Borgóprund, Bors, Borsá, Borsújfalú, Borszék, Borválaszút, Bögöz, Börvely, Buza, Cécke, Cege, Csákiigorbó, Csanáros, Cséffa, Cséhtelek, Csíkmadaras, Csíkrákos, Csíkszentdomokos, Csíkszentgyörgy, Csíkszentimre, Csíkszentkirály, Csíkszentmárton, Csíkszentmihály, Csíkszentsimon, Csiszér, Csokaly, Csomaköz, Csucsá, Dálnok, Déda, Dédavisztratelep, Deményháza, Désakna, Diószád, Disznajó, Ditró, Doboka, Dragomérfalva, Egeres, Egeresi gipszgyárak, Égerhát, Élesd, Előpatak, Éradony, Érábrány, Erdőd, Erdőszáda, Erdőszentgyörgy, Érendréd, Érkávás, Érkeserű, Érköbölkút, Érkőrös, Érkörtvélyes, Érmihályfalva, Érselénd, Érsemlyén, Érszakácsi, Érszentkirály, Érszöllős, Értarcsa, Érvasad, Esztelnek, Esztény, Etéd, Farkasaszó, Farkaslaka, Fehérszék, Feketeerdő üveggyár, Félixfürdő, Felőr, Felsőbánya, Felsőderna, Felsőfalva, Felsőróna, Felsővisó, Földra, Fugyivásárhely, Gagy, Galgó, Galócás, Gálospetri, Gelence, Gencs, Gernyeszeg, Gidófalva, Gödemesterháza, Görgénysóaknafürdő, Görgényszentimre, Gyalu, Gyapju, Gyergyóalfalu, Gyergyóbékás, Gyergyóholló, Gyergyócsomafalva, Gyergyóremete, Gyergyótölgyes, Gyergyóújfalú, Gyimesfelsőlok, Gyimesközéplak, Gyimes pu., Gyümölcséses, Hadad, Hagymádfalva, Hagymásláp, Halmi, Halmosd, Havasmező, Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hidalmás, Hódos, Homoródalmás, Homoróddaróc, Homoródszentmárton, Homoródszentpál, Hosszúmező, Ilyefalva, Imecsfalva, Ipp, Iriny, Ispánmező, Izakonyha, Izsaszacsal, Jád, Jád völgy, Kackó, Kágya, Kájántó, Kalotászentkirály, Kapnikbánya, Kápolnokmonostor, Kárásztelek, Karcfalva, Karika, Kászonaltiz, Kászonújfalú, Kékes, Kémer, Kendilona, Kerlés, Kettősmező, Kézdiszentkereszt, Kézdiszentlélek, Kibéd, Királydaróc, Királyhágó, Kisbács, Kisborosnyó, Kisilva, Kismajtény, Kissebes, Kobátfalva, Kohóvölgy, Kolozs, Kolosborsa, Kolozsvár 3., Kolozsvár 4., Kolozsvár 5., Kolozsvár 6., Koltó, Korond, Kosna, Kovászna 1., Kovászna 2., Kozmás, Kökényesd, Kökös, Köpec, Kőrösfeketető, Kőrösfő, Kőröskisjenő, Kőrösszeg, Kőröstarján, Kővárhosszú, Középlak, Kraszna, Krasznabéltek, Lajosvölgy, Lázári, Lecsmér, Lemhény, Leordina, Létka, Lövéte, Mádéfalva, Magyararcsaholy, Magyardécse, Magyardérzse, Magyararorbó, Magyararokpus, Magyararlápos, Magyararadás, Magyararnemegye, Magyararó, Magyararzsombor, Major, Majszin, Makfalva, Maksa, Málnásfürdő, Margitta, Marosfő pu., Maroszentkirály, Marosvécs, Mezőbánd, Mezőbergenye, Mezőcsávás, Mezőfény, Mezőörményes, Mezőpanit, Mezőrücs, Mezőszakadát, Mezőszentmihály, Mezőtelegd 1., Mezőtelegd 2., Mezőterem, Micske, Mikola, Mismogyorós, Mocsolya, Mónospetri, Nagyajta, Nagybacon, Nagybaród, Nagybocksó 2., Nagyborosnyó, Nagyderzsida, Nagyesküllő, Nagygalambfalva, Nagygoroszló, Nagyiklód, Nagyilonda, Nagyilva, Nagykend, Nagymajtény, Nagynyires, Nagynyulas, Nagypeleske, Nagysajó, Nagysikarló, Nagysomkút, Nagytarna, Nagyteremi, Nagyvárad 4., Nagyvárad 5., Nagyvárad 6., Náprád, Nyárádmagyaros, Nyárádrete, Nyárádszereda, Nyárádtó, Nyirsid, Nyujtód, Oklánd, Oláhlápos, Oláhszentgyörgy, Olasztelek, Ombód, Oranda, Ottomány, Ördögkút, Ördögösfüzes, Palotailva, Páncélcseh, Pappfalva, Papolc, Paptamási, Parajd, Pelbárhida, Petres, Petrova, Piskolt, Poklostelek, Portelek, Radnala-

josfalva, Ratosnya, Remetemező, Retteg, Réty, Rév, Romoly, Rónaszék, Rozália, Sajómagyarós, Sárköz, Sarmaság, Sáromberke, Selymesilosva, Sepsibodok, Sepsibüksád, Sepsikőröspatak, Siménfalva, Somkerék, Somlyóújlak, Sósmező, Sóvárad pu., Sülelmed, Szalacs, Szalárd, Szalárdtelep, Szálva, Szamosborhid, Szamosdob, Szamosfalva, Szamoskrassó, Szamosudvarhely, Szaniszló, Szaplonca, Szárhegy, Szászfenes, Szászlekeence, Szászszentgyörgy, Szatmárhegy, Szatmárnémeti 3., Szatmárudvari, Szatmárzsadány, Szék, Székelyhid, Székelyhodos, Székelykeresztúr, Székelyvaja, Szentegyházsfalu, Szentjobb, Szentjózsef, Szentkatolna, Szentmáté, Szépenyerüszentmárton, Szepsibüksád, Szépvíz, Szeretfalva, Szigetkamara, Szilágybagos, Szilágyballa, Szilágycseh, Szilágyfőkeresztúr, Szilágygörcsöny, Szilágyillésfalva, Szilágnagyfalva, Szilágyper, Szilágypercesény, Szilágysámsón, Szilágyszeg, Szilágyszentkirály, Szilágyzovány, Szinérváralja, Szováta, Szovátafürdő, Szödemeter, Sztána pu., Szurdok, Szurduk, Tancs, Tartolc, Tasnád, Tasnádszántó, Tataros, Teke, Tekerőpatak, Telcs, Torja, Tóti, Turc, Turterebes, Tusnád, Tusnádfürdő, Uzon, Vajdakamarás, Válaszút, Vámfalu, Váradles, Váradszőlős, Váralmás, Várdotfalva, Vargyas, Vármező, Varsolc, Vasláb, Vedresábrány, Vetés, Visóoroszi botgyár, Visóvölgy pu., Zabola, Zágon, Zetelaka, Zsibó.

Postamesteri hivatallá átalakított kincstári kirendeltségek: Budapest 13., Budapest 59.

Postahivatallá átalakított postaügynökségek: Alsónyék, Alsónána, Bánk pu., Bikács, Bugacmonostor, Babot, Csengele, Domaháza, Dánszentmiklós, Gecse, Hódmezővásárhely, Hejőpapi, Kisasszonyszőlő, Kecskemét 3., Klárafalva, Kemeneshőgyész, Karancskeszti, Kopáncs, Kömörő, Mekényes, Nagynyárad, Szeged-Somogyitelep, Szabolcsveresmart, Szentlőrincvára, Szirma, Taliándörögd, Varsád, Vezenyiszlók, Zalahaláp, Zalavár.

Megnyílt postaügynökségek: Alsóapsa, Alsóbisztra, Alsóbölkény, Alsóhunkóc, Alsószeliste, Arnót, Bácsfa, Bala, Bajót, Balatonbozsok, Bazsi, Bejegyertyános, Beliczeymajor pu., Beregdéda, Beszterec, Boldogasszonyfa, Borbányaszőlő, Bögöt, Cirokaófalva, Csapdi, Csókakő, Csomád, Csománfalva, Csörnyeföld, Dabrony, Dobri, Ecseny, Endrőd Öregszőlő, Eperjeske, Eplény, Erdőkövesd, Erdőkürt, Fajkürt, Felsőkerepec, Felsőmarác, Felsőpetény, Gánt, Gesztete, Görbeházpuszta, Hársfalva, Hasznos, Helemba, Héreg, Hernádtihany, Hilyó, Homokbödöge, Horlyó, Horvátszidány, Hosszúhát, Husztsófalva, Ignéc, Ipolyhidvég, Jákfa, Jásd, Jászfalu, Jenke, Kalász, Káptalantóti, Karancsalja, Karcava, Kassaújfalu, Kázmárk, Kékcse, Kemenesszentpéter, Kézdimárkosfalva, Kézdimártonfalva, Kisapostag, Kisar, Kisbacon, Kisbajom, Kisbaráthegy, Kisgyarmat, Kispalád, Kistompa, Kisújfalu, Kolosgyula, Konya, Köröm, Kömörő, Kunsziget, Legénd, Lesenceistvánd, Madar, Magyaregres, Magyarhermány, Martos, Mátraszele, Matyóc, Méhtelek, Mezőmadaras, Mezősámsod, Mindszentkál, Nagycséc, Nagyesztergár, Nagytarcsa, Nemesládony, Nevicke, Nyirjákó, Ófalva, Ozsdola, Órhalom, Paszika pu., Peresztég, Pestszentlőrinc Miklóstelep, Pócsmegyer, Podhering, Pápasalamon, Rábaszentandrás, Rakaz, Rákoskert, Rákai, Répceszentgyörgy, Révleányvár,

Rinyabesenyő, Rinyakovácsi, Rimoc, Rozsály, Sajóhidvég, Semesnye, Seregakolitanyák, Somodi, Sóslak, Sotony, Szabéd, Szalaszend, Szanda, Százd, Szécsénke, Székesfehérvár, Szentbékälla, Szilasliget, Szögliget, Szőlősegres, Táská, Tataros, Tiszabábolna, Tiszarád, Ungdaroc, Vághosszúfalú, Vámosladány, Varbó, Vásárosbéc.

Postaügynökséggé alakított postahivatalok: Bakonyhána, Kercseliget, Sormás, Terpes.
Megszűnt postaügynökség: Rétköz pu.

Alkalmi postahivatalok: Magyar Asszony Kongresszus (III. 7–12.), IX. Filprok kiállítás (III. 24–IV. 7.), Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 28–IV. 11.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 22–V. 9.), MABOE bélyegkiállítás (V. 19–23.), Ipari Vásár Szeged (VI. 1–9.), Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Jótékonyági Köre ünnepe (VI. 29.), Országos Iparegyesület XI. Őszi Lakberendezési Vására (IX. 4–17.), Kölcsey Ferenc emlékünnepe és kiállítás (XII. 7–9.), A Magyar Művészetért kiállításon (XII. 15–22.).

Kinevezések: *Dr. Tajthy József* postaigazgatót a Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyző és Nyugdíjgyesületéhez miniszteri biztosnak nevezik ki (április 22.).

Ráczy István postaigazgatót a Magyar kir. Posta Értékcikkraktárának vezetésével bízzák meg (augusztus 2.).

Márton Béla postaigazgatót a Kolozsvári Postaigazgatóság, *dr. Erdélyi Géza* postatanácsost a Nagyváradi Postaigazgatóság, *dr. Szabó Gusztáv* postatanácsost a Marosvásárhelyi igazgatósági kirendeltség, *dr. Gyura Géza* postatitkár a Magyar kir. Postaállomás vezetésével bízzák meg (október 30.).

Kiss István postaigazgatót a Soproni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (december 1.).

Dr. Meskó Oszkár postafőigazgatót a Magyar kir. Posta Betegségi Biztosító Intézete, *Elekes Jenő* postaműszaki igazgatót a Központi Javítóműhely és Anyagszertár vezetésével bízzák meg (december 31.).

Kitüntetések: *Székely J. Mihály* postafőfelügyelőnek a kormányzó a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét, *Farkas Pál* postaaltisztnak a Magyar Bronz Érdemérmét adományozza. *Kara Hermin*, *Münzberg Ilona*, *Horváth Lászlóné* és *Heitler Margit* postaelőnökök, *Rif Béla* postaműszaki főellenőr kormányzói elismerésben részesülnek (február 29.).

Dr. Kiss Ödön postafőigazgató, *Végh Károly* postaigazgató, *dr. Kovács Elemér*, *dr. Pázmány Ödön*, *dr. Magos Győző* postatitkárok kormányzói elismerésben részesülnek (március 30.).

Dr. Kende Félix postatitkár, *Nagy Tibor* postamérnök és *Laczkó Péter* postafelügyelő honvédségi szolgálataikért kormányzói elismerésben részesülnek (április 6.).

Dr. Mazgon József postatitkár kormányzói elismerésben részesül (április 13.).

Dr. György József postafőigazgató, *Tóth Gyula* postafelügyelő honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (május 6.).

A januári rendkívüli időjárás idején végzett különleges munkájukért és magatartá-

sukért név szerinti felsorolással 18-an miniszteri elismerésben és pénzjutalomban, 16-an miniszteri elismerésben, 111-en vezérigazgatói elismerésben és pénzjutalomban, 267-en vezérigazgatói elismerésben részesülnek (június 1.).

Winkler József postafelügyelő, *dr. Germán István* és *Kroó János* postafőtiszt honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (június 30.).

Szerdahelyi László postahivatali igazgató nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (augusztus 1.).

Schuster András postafőmérnök honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (augusztus 3.).

Mályusz Géza postafőmérnök és *Márchis Judit* postasegédellenőrnő honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (október 19.).

Mazurek Ernő, *dr. Bally István*, *Kotsis Antal*, *Fejér Lajos*, *Kormány Béla*, *dr. Margitfalvy Sándor* postaigazgatók, *dr. Kákossy István* és *dr. Pető Gyula* postatanácsosok miniszteri elismerésben részesülnek (december 9.).

Szakirodalom: *Magyarország postajáratí térképe 1:400 000* (április).

Magyar, szlovák és román postai szakkifejezések (április).

Pótfüzet a vidéki hálózatok 1939. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (június).

Összefoglaló pótfüzet a budapesti egységes hálózat 1939. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (június).

A távbeszélő-kezelés, számadástétel és díjbeszedés szabályainak rövid összefoglalása (augusztus).

A budapesti egységes hálózat 1940. évi betűrendes távbeszélőnévsora (szeptember).

Postaüzleti Szabályzat III. kiadás (szeptember).

Külföldi csomagdíjak és útirányok (december).

1941

Január 1. A csepeli Magyar kir. Nemzeti és Szabadkikötő belföldre is feladhat vámárut tartalmazó áruminta-küldeményeket.

Január 1. A leveletegyesületek otthonaiban üzemben tartott rádióvevő-berendezések 50%-os előfizetési díjkedvezményt élveznek.

Január 1. Módosítják a közönséges levélpostai küldemények statisztikai adatgyűjtéséről szóló rendeletet.

Január 1. Az igényjogosult tűzharcos postamesterek számára havi 7,20 pengő hadi pótlékot engedélyeznek.

Január 1. Az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézeti bélyegek postai árusítását kiterjesztik a visszacsatolt felvidéki, kárpátaljai, keleti és erdélyi országrészek postahivatalaira és postaügynökségeire is.

Január 5. A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége Segély- és Nyugdíjintézménye támogatására 100%-os felárral 6, 10, 16 és 20 filléres bélyegeket tartalmazó bélyegblokk kerül forgalomba.

- Január 5–12.** A Múcsarnokban működő alkalmi postahivatal *A Magyar Művészetért – Budapest* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Január 23.** Közzéteszik a magyar mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- Január 27.** Jóváhagyják a Magyar kir. Posta Betegségi Biztosító Intézetének alapszabály-módosítását, mely szerint a Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyző és Nyugdíjjejesülete által nyugellátásban részesülő szakképzett ápolónők önkéntes betegségi biztosítást köthetnek.
- Február 1.** A II–IV. osztályú postahivatalok postamestereinek kinevezését a postaigazgatók hatáskörébe utalják.
- Február 1.** A csendőrlaktanyák legénységi szobáiban üzemben tartott rádióvevő-be rendezések előfizetői díját 50%-ra mérséklék.
- Február 1.** A postaigazgatóságok hatáskörét kiterjesztik postamesteri hivataloknál lófogatú kocsijáratok és lóval, illetve kocsival közlekedő kézbesítőjáratok berendezésére, kézbesítési és szállítási átalány összegének megállapítására, magánvállalkozásban fenntartott, menetrendszerűen közlekedő autóbuszjáratoknak postaszállításra történő felhasználására.
- Február 4.** A Magyar kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium, valamint a Szocialista Szovjetköztársaságok Uniójának Távközlésügyi Népbiztossága között *Postacsomag-megállapodás* és *Távközlési Megállapodás* jön létre.
- Február 10.** Expressz levélpostai küldemények küldhetők Németalföldre.
- Február 10.** A posta vezérigazgatója a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészek postai és távközlési szolgálatának szervezésében és ellátásában kifogástalanul működött (a rendeletben név szerint felsorolt) postai alkalmazottaknak *Emlékiratot* állít ki.
- Február 11.** Újabb négy, LX 11, LX 12, LX 13 és LX 14 jelzésű dísztávirat kerül forgalomba.
- Március 1.** Ausztriának Németországhoz történt csatolása következtében új távbeszélő-díjszabás lép érvénybe Németországgal.
- Március 1.** Megindul a csomagforgalom a Szovjetunióval.
- Március 1.** A külterületen vagy külső kézbesítőkerületben elhelyezett állami, törvényhatósági vagy községi szerv, ha távirat-kézbesítő hivatalával közvetlen távbeszélő-összeköttetésben van, kérheti, hogy a címére érkező állami táviratot távbeszélőn kézbesítsék.
- Március 1.** Felemelik a mozgópostai illetmények és az éjszakai pénzek összegét.
- Március 5.** Változások állnak be Budapest székesfőváros kézbesítési körzeteiben.
- Március 5–12.** A Budapest 2., 4., 5., 62., 72. és 74. sz. postahivatalok *Nemzetközi Vásár – Messe – Foire, Budapest, 1941. május 2–május 12.* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Március 17.** A Magyar kir. Posta Személyzetének Jóléti Alapítványa felhívja az állami és postamesteri alkalmazottakat, hogy jövedelmük 0,5%-nak önkéntes felajánlásával járuljanak hozzá a *Postás Kórház* létrehozásához.

Március 20. Az egyedül dolgozó postamesterek alkalmi kiegészítőt alkalmazhatnak.

Március 24. A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap támogatására 100%-os felárral 6, 10, 20 és 32 filléres címletekből álló bélyegsorozat kerül forgalomba. Bérmentesítésre június 30-ig használhatók fel.

Március 31. Felfüggesztik a postautalvány-forgalmat az Amerikai Egyesült Államokkal.

Április 1. Megváltoztatják a Budapesti Magyar kir. Postaigazgatóság, valamint a vidéki magyar kir. postaigazgatóságok szervezeti tagozódását. Három osztály (általános, üzleti, műszaki) mellett a Budapesti Magyar kir. Postaigazgatóságon *Postaházak fenntartási csoportja* néven osztályon kívüli csoport is működik.

Április 1. A Budapesti Magyar kir. Postaigazgatóság és a Budapesti Magyar kir. Táviró- és Távbeszélő Igazgatóság székhelyén a Magyar kir. Posta Központi Számvevőségének Kirendeltsége működik.

Április 3. Törékeny, gyűlékony és fényérzékeny tartalmú csomagokhoz *Törékeny csomag – Colis fragile, és Celluloid! Tűztől és fénytől távoltartandó! – Celluloid! A tenir loin du feu et de la lumière!* feliratú magyar–francia nyelvű jelzőcédulákat rendszeresítenek.

Április 5. Új rajzú és színű 2, 4, 6, 8, 10, 12, 16, 20 és 40 filléres címletekből álló portóbélyeg-sorozatot kerül forgalomba.

Április 13–20. A kolozsvári fotókiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal *Orsz. Fotóhét és Kiállítás Kolozsvárott a Fotóélet 10 éves jubileumán* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

Április 14. Az ajánlott levélpostai küldeményeken kötelező feltüntetni a feladó nevét és címét.

Április 15–május 31. A Magyar Szent Koronához visszacsatolt déli országrészen megnyíló postahivatalok – Ada, Apatin, Csáktornya, Kula, Óbecse, Palánka, Szabadka 1., Újverbász, Újvidék 1., Zenta és Zombor – működésük megkezdésének napjától *...visszatért – 1941* feliratú különleges alkalmi bélyegzőt használnak.

Április 16. A kolozsvári és a nagyváradi távbeszélő-hálózatokban az egyéni számlálóberendezések üzembe helyezése után bevezetik a beszélgetésenkénti díjszabást.

Április 16. A pénzbedobós mellékkészülékek belépési díját a budapesti egységes hálózatban 4 pengőben, vidéki átalányrendszerű hálózatokban 2 pengőben, havi előfizetési díját 2 pengőben állapítják meg.

Április 17. A katonai közigazgatás alatt álló déli országrészen a posta- és távközlési szolgálat szervezésének irányítására létrehozzák *A Magyar kir. Postavezérigazgatóság déli szervezési osztályát*. Vezetésével dr. Forster Károly postafőigazgatót bízzák meg.

Április 18. A katonai közigazgatás alatt álló déli országrészen a magyar posta szabályzatai és díjszabása lép életbe.

Április 21. A déli országrészeknek a Magyar Szent Koronához való visszatérése emlékére az 1939-ben megjelent 10 és 20 filléres címletű bélyegek *Dél – visszatér* felülnyomásal kerülnek forgalomba. Bérmentesítésre 1942. június 30-ig használhatók fel.

- Április 23.** A visszacsatolt déli országrészből bérmentetés nélkül érkező levélpostai küldeményeket pótdíj nélkül kell kézbesíteni.
- Április 28.** Az 5 kg-ot meg nem haladó súlyú csomagokkal részlegesen megindul a csomagforgalom a katonai közigazgatás alatt álló déli országrészekkel.
- Április 29–május 15.** A BNV-n működő alkalmi postahivatal *A Magyar Ipar és Kiállításügy – 100 éves – B. N. V.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Április 30.** Megindul a postautalvány-, utánvételi és postatakarékpénztári csekk- és takarékszolgálat a katonai közigazgatás alatt álló déli országrészekkel.
- Május 1.** Részlegesen megindul a távíró- és távbeszélő-forgalom a katonai közigazgatás alatt álló déli országrészekkel.
- Május 1.** A tűzoltóaktanyák legénységi szobáiban üzemben tartott szórakoztató rádióvevő-berendezések 50%-os díjkedvezményben részesülnek.
- Május 1.** A postamesterek gyermeksegélyét 180-ról 198 pengőre, harmadik gyermek után 240-ről 264 pengőre emelik fel.
- Május 1–június 16.** Szeged 1., és 2. sz. postahivatalok *Szegedi Ipari Vásár 1941. június 7–16. Jöjjön Szegedre! Utazási kedvezmények!* feliratú hirdetőbélyegzőt használnak.
- Május 2.** A szórakoztató rádióvevő-berendezések díjmentességét kiterjesztik az államfő, a miniszterelnök, a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, valamint a diplomáciai képviselők vezetői által létesített, illetve üzemben tartott berendezésekre is.
- Május 5.** Nyári időszámítás kezdete.
- Május 13.** A Magyar kir. Postatakarékpénztár a nagyalakú takaré- és csekkfizetési utalványokat kivonja a forgalomból és ezzel egyidejűleg megszünteti a kézi felülbélyegzést.
- Május 16.** Közérdekű és magánhasználatú távbeszélő és villamos jelzőberendezések létesítésének, üzemben tartásának, megváltoztatásának és megszüntetésének engedélyezését – amennyiben a berendezés nem fekszik a határsávban és azt nem is érinti – újra az igazgatóságok hatáskörébe utalják és megszüntetik központi nyilvántartásukat.
- Május 17.** Zágrábban *Postai Megállapodás* és *Távközlési Megállapodás* jön létre a magyar és a horvát postaigazgatások között.
- Május 21.** A Horvátországgal kötött *Postai Megállapodás* értelmében megindul a levélpostai, értéklevél- és értékdoboz-forgalom.
- Május 23.** Megindul az állami és magán távbeszélő-forgalom a katonai közigazgatás alatt álló területekkel.
- Május 30.** A vidéki távbeszélő-hálózatoknál megszüntetik a soron kívüli bekapcsolási díjat.
- Május 31–június 2.** A szentesi postahivatal *XV. Magyar Országos Eszperantó Kongresszus – Szentes* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Június 1.** A beszélgetésenkénti díjszabás alá tartozó balatoni távbeszélő-hálózatokban minden év április 16–október 15-ig 50%-os alapidőkedvezményt engedélyeznek.

- Június 1–szeptember 30.** A klotildligeti postahivatal *Üdüljünk Klotildligeten* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Június 1–augusztus 31.** A csillaghegyi postahivatal *Nyarialjon Csillaghegyen* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Június 7–16.** A Szegedi Ipari Vásár területén működő alkalmi postahivatal *Ipari Vásár Szeged* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Június 11.** Rendelet szabályozza a központi antennák felszerelését és használatát.
- Június 13.** A jövőben a kibocsátásra kerülő, meghatározott példányszámban megjelenő alkalmi bélyegekre a posta előjegyzést vesz fel.
- Június 15.** A katonai közigazgatás alatt álló déli országrész távbeszélő-forgalmában az ország többi részében is érvényes belföldi, díjovenkénti, távolsági távbeszélő-díj-szabás lép érvénybe.
- Június 18.** Horthy Miklós kormányzót ábrázoló 1, 2 és 5 pengős címletű új postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Június 23.** Kolozsvár 2. és Nagyvárad 2. sz. postahivataloknál vámközvetítő-szolgálat kezd meg működését.
- Június 25.** A katonai közigazgatás alatt álló déli országrésszel való forgalomban érvénybe lépnek a rendes, díjovenkénti súlydíjak.
- Június 26.** A tojás és baromfi árak kifüggesztésének kötelezettségét a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekén működő postahivataloknak és postaügynökségeknek is elrendelik.
- Június 30.** Ellenséges ejtőernyős vállalkozás és támadás észlelése esetén az észlelő jogsult és köteles észleléseit a legközelebbi közbiztonsági szervnek bejelenteni. Erre a célra *ejtőernyős beszélgetés* jelszavú, díjmentes távbeszélgetést rendszeresítenek.
- Július 3.** Felfüggesztik az ország északkeleti határszélén fekvő távbeszélőközpontok magánforgalmát.
- Július 5.** Megindul a nemzetközi posta- és távközlési forgalom a katonai közigazgatás alatt álló területeken.
- Július 9.** A magán-értékcikkárusok az eladásra alkalmatlanná vált postai értékcikket becserélhetik ugyanolyan értékcikkre.
- Július 12.** A Mohács 1. sz. postahivatalnál megszűnik a vámközvetítő-szolgálat.
- Július 12.** A tojás és baromfi árak kifüggesztésének kötelezettségét a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekén működő postahivataloknak és postaügynökségeknek is elrendelik.
- Július 12.** A rádióvevő-készülékek előállítására és forgalmazására jogosító engedélyek kiállítását a területileg illetékes postaigazgatóság hatáskörébe utalják.
- Július 29.** Pályázatot hirdetnek a visszacsatolt déli országrész kincstári postahivatalainak hivatalvezetői állására és a postaalkalmazottaknak lehetőséget nyújtanak, hogy ezekhez a hivatalokhoz áthelyeztessék magukat.
- Augusztus 1.** Megindul a közvetlen postautalvány-forgalom a Lengyel Főkormányzósággal.

- Augusztus 1.** A rendőrlaktanyák legénységi szobáiban elhelyezett szórakoztató rádióvevő-berendezések 50%-os díjkedvezményt nyernek.
- Augusztus 1.** Megváltoznak a rádióadó-berendezések létesítésének és előfizetésének díjtételei.
- Augusztus 5.** Romániába nem lehet küldeni közönséges levelet, magánközleményt tartalmazó ajánlott levelet, válaszos levelezőlapot, névjegyet, árumintát, kiscsomagot, értéklevelet, értékdobozt és értéknyilvánítással ellátott csomagot.
- Augusztus 7.** Megszűnik a katonai közigazgatás alatt álló területek mindkét irányú csomagforgalmára megszabott különleges súly- és tartalomkorlátozás.
- Augusztus 13.** Megszűnik az értéklevelek és értékdobozok nemzetközi forgalma Bulgáriával, Egyiptommal, Libanonnal, Szíriával, Latakia kormányzósággal, Görögországgal, Irakkal, Iránnal, Japánnal, Koreával, Jugoszláv Királysággal, Kínával, Brit Szomáli-földdel, Palesztinával, Oroszországgal, Romániával, Szaudi-Arábiával, Törökországgal.
- Augusztus 15.** Megszűnik a szabadkai Szervező Magyar kir. Postaigazgatóság működése.
- Augusztus 16.** A Pécsi Postaigazgatóság illetékességét kiterjesztik Baranya vármegyére, Zala vármegye alsólendvai járására; a Soproni Postaigazgatóság illetékességét Vas vármegyére; a Szegedi Postaigazgatóság illetékességét Bács-Bodrog és Csongrád vármegyék visszafoglalt területrészein lévő postai szervekre.
- Augusztus 20.** A nagybányai postahivatal *1941. augusztus 20. Szent István napja – Nagybánya* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Augusztus 20.** Megszűnik a Postavezérgazgatóság déli szervezési osztályának működése. A Pécsi Postaigazgatóság illetékességét kiterjesztik a Zala vármegye csáktornyai és perlaki járásának visszafoglalt területein lévő postai szervekre is.
- Augusztus 27.** Enyhítik a Romániával való postaforgalomban fennálló korlátozásokat.
- Augusztus 31–szeptember 8.** A balatonfüredfürdői és siófokfürdői postahivatalok *VII. Nemzetközi Sporthét a Balatonon* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Szeptember 1.** Újból engedélyezik a távolsági távbeszélő-magánforgalmat az ország északkeleti részén fekvő távbeszélőközpontokkal.
- Szeptember 3–15.** Az Iparcsarnokban működő alkalmi postahivatal *XII. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár – 1941. Budapest 72.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Szeptember 4.** Újból forgalomba hozzák a LX8 jelű dísztáviratlapot.
- Szeptember 5.** Dr. Varga József honvédelmi miniszter elismerését és köszönetét fejezi ki a magyar kir. postaszemélyzet részére az elszakított országrészek visszaszerzése és postai szolgálatának megszervezése területén végzett munkájáért. A kiemelkedő személyek részére *Emlékirat* kiadását engedélyezi.
- Szeptember 7.** A Betlehemi Barlang szentélyének felszentelési ünnepségén működő alkalmi postahivatal *A Betlehemi Barlang Szentelése Budapesten – 1941. IX. 7.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

- Szeptember 13–22.** A X. Filprok bélyegkiállítás helyszínén működő alkalmi postahivatal *X. Filprok Bélyegkiállítás – Budapest 72.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Szeptember 15.** Új posta-, távíró és távbeszélő-díjszabás lép életbe: helyi levél 12 fillér, levelezőlap 8 fillér, nyomtatvány 3 fillér, csomag 40 fillér, ajánlási díj 30 fillér, távirati szódíj 12 fillér, távbeszélő-állomás felszerelési díja 50 pengő, beszélgetés díja 50 fillér.
- Szeptember 15.** 3, 8, 12, 24 és 80 filléres címletű, általános forgalmi bélyegek kerülnek forgalomba új vízjeles papíron, egyszínű raszteres mélynyomással.
- Szeptember 16.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Németországhoz csatolt alsó-tájerországi, karintiai és krajnai területek távbeszélőközpontjaival.
- Szeptember 21.** Gróf Széchenyi István születésének 150. évfordulája alkalmával 10, 16, 20, 32 és 40 filléres címletekből álló bélyegsorozat kerül forgalomba. A Budapest 1., 4., 62., 72., Debrecen 1., Kassa 1., Kolozsvár 1., Nagyvárad 1., Pécs 1., Sopron 1., Szeged 1. számú postahivatalok *Gróf Széchenyi István születésének 150 évfordulója – 1791–1941* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Szeptember 22–28.** A Mezőgazdasági Múzeumban működő alkalmi postahivatal *Széchenyi Emlékiállítás – Budapest* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 23.** A teljes díjú távbeszélő-állomásokat a Magyar kir. Posta hivatalból ikerállomássá alakíthatja át.
- Szeptember 23.** Kivonják a forgalomból az LX1, LX5 és LX9 jelzésű dísztáviratlapokat.
- Október 1.** Statisztikai kimutatást készítenek a nyilvántartott rádióengedélyesekről.
- Október 1.** Megváltozik a Postavezérgazgatóság ügykörbeosztása és a felülvizsgálati hatásköre.
- Október 1.** Külföldre szóló táviratok előre fizetett válasszal nem küldhetők.
- Október 3.** A visszacsatolt keleti és erdélyi területtel való távbeszélő-forgalomban a hálózat túlterheltsége és fennakadások miatt a szolgálati és magán-távbeszélgetések időtartamát 6 percben korlátozzák.
- Október 9.** Az érettségivel rendelkező postamesterek és kiadók szolgálati idejéhez négy évet hozzászámítanak.
- Október 14.** A szeptember 15-én érvénybe lépett postai díjszabásnak megfelelő új 8, 12, 24 értékjelzésű levelezőlapok, 12+12 filléres válaszos levelezőlapok, 12 filléres postai megbízási lapok kerülnek forgalomba.
- Október 15.** Újból megindul a távbeszélő-forgalom Dániával és Norvégiával.
- Október 15.** Közzéteszik a magyarországi mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- Október 28.** A Magyar kir. Posta Betegségi Biztosító Intézete az alapszabály módosításával a betegségi biztosítási kötelezettséget kiterjesztette a posta részéről nyugalomban részesülő postamesterekre és postamesteri özvegyekre.
- Október 29.** Burgonyát postai szállításra csak akkor lehet felvenni, ha a feladó a csomagot saját háztartása címére küldi és hatósági bizonyítványt csatol.

- Október 29.** Megszüntetik a távbeszélő-díjkedvezményre való jogosultság évenkénti igazolásának kötelezettségét.
- November 1.** Megkezdzi működését a rádiószolgálat egységes irányítására és az ügyvitel egyszerűsítésére újonnan létrehozott *Magyar kir. Posta Központi Rádiófelügyelő-sége Budapest* elnevezésű központi hivatal. Vezetésével Hütter Gyula postaműszaki tanácsost bízzák meg, helyettese Tomcsányi István postaműszaki tanácsos.
- November 1.** A nemzetközi távbeszélő-forgalomban felfüggesztik a hívott által fizetendő beszélgetések szolgálatát.
- November 11.** Kecskemét 1. sz. postahivatal *Katona József Születésének 150. Évfordulója – Kecskemét – 1941. XI. 11.* feliratú különleges alkalmi bélyegzőt használ.
- November 12.** Megindul a légipostai csomagszállítás Bulgáriába.
- November 15.** Megszüntetik a Magyar Királyi Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező- és Nyugdíjgyejesület tagjainak öregségi és rokantsági járulék-fizetési kötelezettségét.
- November 17–23.** Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok statisztikai adatgyűjtést végeznek a hálózatukon belül lebonyolított helyi beszélgetések forgalmáról.
- November 19.** Megindul a levélposta forgalom Franciaországnak a német csapatok által megszállt területeivel.
- November 21.** A Magyar Királyi Posta vezérigazgatója a visszafoglalt Délvidék postai és távközlési szolgálatának megszervezésében és ellátásban kiemelkedően működött postai alkalmazottaknak *Emlékiratot* ad.
- November 29.** A távbeszélő-állomás a régi előfizető és az új lakó között nem írható át. Az új lakó állomást csak mint új előfizető kaphat.
- November 30.** A beszerzési nehézségek áthidalására, a postaalkalmazottak élelmezési és közszükségleti cikkekkel való ellátása érdekében a Postavezérigazgatóság 10. ügyosztályának keretén belül *Közellátási csoportot* hoznak létre.
- December 1.** A kezelési szolgálat egyszerűsítése érdekében megszűnik a sommás-csomagok számlálása, a zsáksomagok számlálása és jegyzékelése, az ajánlott küldeményeket nem tartalmazó levélzsákok (levélcsomagok) jegyzékelése és egyenlegezése.
- December 1.** A határokon túl küzdő honvédek karácsonyi szeretetadományban való részesítését célzó segélyakció támogatására 8+12, 12+18, 20+30 és 40+60 filléres bélyegek kerülnek forgalomba. Bérmentesítésre 1942. június 30-ig használhatók fel.
- December 1.** Felemelik a postamesterek részére folyósított gyermeksegélyt 16,50-ről 30 pengőre.
- December 2.** A nyersanyaghiány miatt elrendelik a tönkrement villanyégők fémfoglatának összegyűjtését.
- December 7–8.** Albertirsa postahivatala *Első Falusi Bélyegkiállítás a MOVE Társadalmi és Sportgyejesület Rendezésében* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- December 8.** Hadiállapot miatt megszűnik a posta-, táviró- és távbeszélő-forgalom Nagy-Britanniával, domíniumaival és gyarmataival.

December 15. Elzász-Lotaringiába és Luxemburgba közönséges és ajánlott levélpostai küldemények, értéklevelek, értékdobozok, postautalványok és csomagok küldhetők.

December 16. Hadiállapot miatt megszűnik a posta-, távíró- és távbeszélő-forgalom az Amerikai Egyesült Államokkal és birtokaival.

December 17. Új 3, 24 és 50 filléres portóbélyegek kerülnek forgalomba.

December 22. A Magyar Királyi Posta vezérigazgatója a visszacsatolt Felvidék és Kárpátalja postai és távközlési szolgálatának megszervezésében és ellátásban kiemelkedően működött postai alkalmazottaknak *Emlékiratot* ad.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 50., Budapest 52., Gyilkostó, Kerlés, Marosvásárhely 3., Nyíregyháza 3., Radnalajosfalva, Vágkirályfalva.

Visszacsatolt déli országrészekén megnyílt kincstári postahivatalok: Ada, Apatin, Csáktornya, Kula, Óbecse, Palánka, Szabadka 1., Szabadka 2., Újverbász, Újvidék 1., Újvidék 2., Zenta, Zombor.

Visszacsatolt déli országrészekén megnyílt postamesteri hivatalok: Albertfalva, Alsódomboru, Alsólendva, Bács, Bácsfeketehegy, Bácsföldvár, Bácsgyulafalva, Bácsjózseffalva, Bácskeresztúr, Bácskertes, Bácskossuthfalva, Bácsordas, Bácsszentiván, Bácsstóváros, Bácsújfalva, Bácsújlak, Bagonya, Bajmok, Bajsa, Bántornya, Baranyabán, Baranyakisfalud, Baranyaszentistván, Baranyavár, Battyánd, Belatinc, Belica, Bellye, Béreg, Bezdán, Bodóhegy, Boldogasszonyfalva, Bolmány, Boróc, Bottornya, Bulkeszi, Csantavér, Cserföld, Cservenka, Csonoplya, Csurog, Csúza, Dályok, Darázs, Dárda, Dékánfalva, Dernye, Doroszló, Drávavásárhely, Dunabökény, Dunacséb, Dunagálos, Dunagárdony, Felsőkabol, Felsőlendva, Ferenclak, Főherceglak, Gábor, Gombos, Hercegszöllős, Hódság, Horgos, Horgosi királyhalom, Istenföldje, Istensegits, Izsép, Kácsfalva, Karancs, Káty, Kerény, Kishegyes, Kiskér, Kiskőszeg, Kisszabadka, Kiszács, Kotor, Kölpény, Kucora, Küllőd, Laskafalu, Laskó, Légrad, Lendvavásárhely, Ligetvár, Liliomos, Lőcs, Magyarkanizsa, Máriamajor, Martonos, Mártonhely, Mátyásdomb, Miksavár, Militics, Mohol, Monostorszeg, Mozsor, Muracsány, Murakirály, Murasiklós, Muraszentmária, Muraszentmárton, Muraszerdahely, Muraszombat, Muravid, Nádálja, Nagydolány, Nagyfény, Nemesmilitics, Ószivác, Ófutak, Ókér, Oromhegyes, Őrihodor, Őrszállás, Pacsér, Palicsfürdő, Palona, Paripás, Parrag, Pártosfalva, Pélmonostor, Perlak, Péterhegy, Péterréve, Petróc, Pincéd, Piros, Regőce, Sajkásgyörgye, Sajkáslak, Sajkásszentiván, Sal, Sepse, Stridóvár, Szabadka 3., Szabadka 4., Szarvaslak, Szeghegy, Szentfülöp, Szenttamás, Szépliget, Szilágyi, Szilbács, Szilberek, Szond, Sztapár, Tavankut, Temerin, Tiszaistvánfalva, Tiszakálmánfalva, Titel, Topolya, Tornyos, Torzsa, Tótkeresztur, Turja, Tündéres, Újsóvé, Újszivác, Újverbász cukorgyár, Újvidék 3., Újvidék 4., Újvidék 5., Úrszentiván, Vajszka, Vashidegkut, Veprőd, Vörösmart, Wekerlefalva, Zablya.

Postahivatallá alakított postaügynökségek: Alsóhernád, Bátor, Céke, Csaholc, Egerbakta, Egyházashetye, Erdőváros, Gergelyugornya, Helvécia, Jánosi, Királyhegyes, Kács, Kakasd, Ladánybene, Leányvár, Mátraszentimre, Mátraszöllős, Nyírtét, Özőrény, Pestszentlőrinc 3., Podhering, Rétközberencs, Sajóecseg, Sajólád, Somogy-

aszaló, Szakoly, Székesfehérvár 4., Szentistvántelep, Szücsi, Tizzaszederkény, Tordas, Újléta.

Megnyílt postaügynökségek: Adorján, Adorjánháza, Alsókaraszló, Alsólugos, András-háza, Andrásfelke, Árkos, Backamadaras, Bacsava, Bajta, Bardoc, Barnabás pu., Benedekfalva, Bezeréd, Bibarcfalva, Biharszentandrás, Bikafalva, Borsi, Bősháza, Csíkdánfalva, Csíkszenttamás, Dabronc, Dobaipuszta, Dobra, Ecseny, Egrespatak, Felsősim, Felsőszelistye, Felsőszinevér, Garampáld, Géres, Gyoró, Hegyközpályi, Hegyközszentimre, Hegyközsztentmiklós, Hirip, Holubina, Hontvarsány, Hosszúhát pu., Istenvelünk, Józsefháza, Kálmánd, Karjad, Kézdiálmás, Kézdimárkosfalva, Kisgéres, Kishódos, Kiskereki, Kiskolcs, Kismánya, Kiséna, Kisvarsány, Kőkeszi, Középes, Krasznaterebes, Kunsziget, Lipót, Magyarhermány, Magyarkecel, Magyarkec, Makosjánosi, Makó-Rákositánya, Malomrét, Marosszentgyörgy, Meggyesfalva, Menyő, Mezőpetri, Mikosszéplak, Mikóújfalva, Mocsolya, Nagyrákóc, Nagyszántó, Nagyszokond, Nagyút, Nemsböd, Nyárádgálfalva, Orom, Oroszhegy, Óvári pu., Pecsétszeg, Perse, Pusztadaróc, Regeteruszka, Rugonfalva, Sárkeszi, Siklósnagyfalva, Simaság, Siter, Somogyhatvan, Somogyvamos, Sümegecehi, Szakasz, Száldobos pu., Szentábrahám, Székelyszentkirály, Szilágykövesd, Szökedencs, Szunyogd, Tekeháza, Tekenye, Vácrátót, Varsány, Vassurány, Vizslás, Vucskómező, Zálnok, Zsurk.

Postaügynökséggé alakított postahivatalok: Ipolybél, Szilice.

Megszűnt postaügynökségek: Felsősim, Rétköz pu.

Alkalmi postahivatalok: A Magyar Művészetért kiállítás színhelye (I. 5–12.), Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 26–IV. 9.), Magyar Szentföld, Országos Fotóhét és kiállítás Kolozsvár (IV. 13–20.), Budapesti Nemzetközi Vásár (IV. 29–V. 15.), Szegedi Ipari Vásár (VI. 7–16.), XII. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár (IX. 3–15.), Betlehemi Barlan szentélyének felszentelési ünnepe (IX. 7.), X. Filprok bélyegkiállítás (IX. 13–22.), Széchenyi emlékkiállítás (IX. 22–28.).

Kinevezések: *Dr. Mecséry Sándor* postaműszaki tanácsost a Krisztina Távbeszélő Központ, *Sebők Dezső* postaműszaki tanácsost az Erzsébet Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (február 10.).

Pásztor Béla postatanácsost a Kassai Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (május 1.).

Nádai Lajos postafőfelügyelőt a Keleti mozgópostafőnökség vezetésével bízzák meg (június 1.).

Dr. vitéz Baltay Aladár postatanácsost a Magyar kir. Posta Értékcikkraktárának vezetésével bízzák meg (június 23.).

Végh Károly postaigazgatót a Szegedi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (július 1.).

Dr. Kőszeghy Antal postaigazgatót a Magyar Kir. Posta Utalványleszámoló hivatala vezetésével bízzák meg (július 8.).

Dr. Meskó Oszkár postafőigazgatót a Magyar kir. Posta Betegségi Biztosító intézete ügyvezető alelnökévé nevezik ki (szeptember 15.).

Dr. Rátz Alfonz postafőigazgatót a Postavezérigazgatóság C (általános igazgatási ügyek) ügyosztályának, *Ujj György* postaműszaki főigazgatót a B (műszaki ügyek) ügyosztály, *Egyedi Andor* postaműszaki főigazgatót a 6. ügyosztály, *dr. Kaizler Miklós* postai igazgatót az 1. ügyosztály vezetésével bízzák meg (október 1.).

Dr. Nagy Sándor postatanácsost a Magyar kir. Posta Betegségi Biztosító Intézete vezetésével bízzák meg (október 8.).

Dr. Kapala Gyula postatanácsost a Magyar kir. Posta Központi Rádiófelügyelőség 1. általános osztályának, *Ránky Béla* postamérnököt a Budapesti Rádióhivatal, *Kodolányi Gyula* postasegédmérnököt a Budapesti Repülőtéri Rádióhivatal, *Susányszi László* postamérnököt a Kassai Rádióhivatal, *Marczal János* postafőtisztet a Kolozsvári Rádióhivatal, *Garai László* postamérnököt a Székesfehérvári Rádióhivatal, *Stúr Iván* postafőmérnököt a Rádió Tanácsadó és Zavarvizsgáló Hivatal vezetésével bízzák meg (november 1.).

Kende Félix postatitkár a Központi Távíróhivatal vezetésével bízzák meg (december 29.).

Kitüntetések: *Kismányoky Károly* postai igazgató és *dr. Szabó Elemér* postatitkár a polgári lövészegyletek megszervezéséért, *Handler János*, *dr. György Sámuel*, *Schulz Mátyás*, *Murányi Artúr* postahivatali igazgatók, *Palotay Ferenc* nyugalmazott főfelügyelő a honvédelmi szervek támogatásáért honvédelmi miniszteri elismerésben részesülnek (március 5.).

Kovács Lajos postatanácsos, néhai *Maurer Géza* postahivatali igazgató, *Oszvald György* postatiszt és *Jankovics János* postaellenőr a honvédség érdekében kifejtett tevékenységéért honvédelmi miniszteri elismerésben részesülnek (május 17.).

Dr. Kuzmich Gábor postavezérigazgatónak a Magyar Érdemrend középkeresztjét a csillaggal, *dr. Forster Károly* postafőigazgatónak a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozza a kormányzó (május 31.).

Dr. Bugyi József, *dr. Rátz Alfonz*, *dr. Albrecht Gyula* postafőigazgató, *Huber Oszkár*, *dr. Erdélyi Géza* postai igazgató, *dr. Pázmány Ödön*, *dr. Hajek József*, *dr. Belus Mihály*, *dr. Ruttner Béla* postatanácsos, *dr. Magos Győző*, *dr. Kárász István*, *dr. Tarnay Zoltán*, *dr. Lukász Alfonz*, *dr. Kökény Sándor*, *dr. Dancsák Gyula* postatitkár, *dr. Gallyas István*, *dr. Staár Endre* postasegédtitkár, *Gyarmathy Béla* postaműszaki főigazgató, *Gianone Ottó*, *Kiss Jenő* postaműszaki igazgató, *Brebosvzky Jenő*, *Koczka László*, *Czappán Szilárd* postaműszaki tanácsos, *Véghely Dezső* postafőmérnök, *Csereklyei Pál* postamérnök, *Nagyöszy György*, *Nádai Lajos*, *Harasztos Ferenc* postafőfelügyelő kormányzói elismerésben részesül (június 22.).

Dr. Bartel Gyula, vitéz *Szivér Károly*, *dr. György Endre*, *dr. Nagy Károly*, *dr. Csepi Lajos*, *dr. Darvas Kálmán*, *dr. Kovács István*, *dr. Tajthy Ferenc* postatanácsos, *dr. Szikszay Kálmán*, *dr. Vidos József*, *Weiszer Sándor*, *dr. Szőke László*, *dr. Nagy József*, *dr. Szőnyi Sándor*, *dr. Dénes Károly*, *dr. Stroné Béla*, *dr. Kovácsy Pál*, *dr. Rákos Béla*, *dr. Ernyey László*, *dr. Pintér János*, *dr. Csáky Lajos*, *dr. Szabó Elemér*, *dr. Diószdi Ferenc*, *dr. Kajdi Károly*, *dr. Zelei József*, *dr. Haydn Sándor*, *dr. Czápos Ferenc*, *dr.*

Rózsa István, dr. Varga Pál, dr. Dely Ferenc, dr. Amberg Ernő postatitkár, dr. Szabó László, dr. Kemény Miklós, dr. Sütő János, dr. Dévay Károly, dr. Makó János, dr. Massányi Antal, dr. Szekeres Lajos, dr. Gaál István, dr. Csontos József, dr. Bokor Jenő postasegédtitkár, dr. Kovács Barnabás, dr. Kis Géza, dr. vitéz Nagynémeth Béla, dr. Ruszthi Jenő, dr. Kemenes János postafogalmazó, Marschalkó Béla, dr. Fritz Jenő postaműszaki főigazgató, Arady Béla postaműszaki tanácsos, Nagy Tibor postafőmérnök, Soós Zoltán, Tóth László postamérnök, Táray Károly, Mándoky Ernő postaszámvevősegi tanácsos, dr. Gerlei Emil, Szegedi László, Koch Péter, Herges Ottmár, Polgár István postahivatali igazgató, Kassy Bertalan, Petry Ödön, Sámel József, dr. Nyiredy János, Tóth József, Spánik Gáspár, Sényei Árpád, Verbényi Ferenc, Retzler János, dr. Mányi Lajos, dr. Welter Antal postafőfelügyelő, Forgách Ottó, Székely Imre, Bálint Ferenc, Szebenyi Lajos, Pereki Sándor, Kún György, Szikorszky Károly, dr. Keresztény Oszkár, dr. Bölcs Sándor, Boross Antal, Tenkey József, Kelemen Mihály, Sajti Imre, Satori Rezső, Garamvölgyi Béla, Vidék Károly, Haypál Sándor postafelügyelő, dr. Nagy József, dr. Joós László, dr. Pálfi Sándor, Hantos Antal, Nagy Ferenc, Dóczy István, dr. Kurucz Sándor, Macskássy Lajos postafőtiszt, Czigány István, Tatár Sándor, Deméni Dezső, Sabjányi Károly, Páldy László, Kiss Lajos, Szitár László postatiszt, Nagy Tivadar, Porzolt Károly postafőellenőr, Sebők Rókus, Márta József postaelenőr, Kovács Jenő, Malachovszky József postasegédellenőr, Zobl Károly postaműszaki főellenőr, Paksi András postaműszaki ellenőr, Lévy Géza postaműszaki segédellenőr, Bolovits Béla postaműszaki segéd-tiszt, Gyuricza Erzsébet postakezelőnő, Turányi Dezső, Konrád Imre postamester, Baranyai Ferenc, Frömmel Erzsébet, özv. Kasnyik Lászlóné, Kiss Jolán, Ligeti Angela, Nagy Viktor, Nemes István, Novák Gusztáv, Pintér Jenő, Tornai József, Zelei Dezső postakiadó, Goli József szakaltiszt, Rádi Gábor, Bogdán János, Hosszú József, Hegedűs János (ópáznai), Német Ferenc (lövői), Kussai József, Vig Ferenc (pócsmegyeri), Lassú Sándor, Illés Ferenc, vitéz Tömösváry József, Gazda Ferenc, Pálos Károly, Feledi Gyula postaaltiszt, Sánta János, Rátkai Mihály (ceglédi), Huszár Imre (ártándi), Bácsai Lajos, Simon Keresztély, Sipos József (pécsi), Papócsi János, Kővári József (nyíregyházi), Fábrián Gábor (békési), Kún László vonalmester, Kurucz István, Sárosi Mihály (bátaszéki), Illés János (kiszvárdai), Balogh István (bajaszentistváni), Molnár József (veszprémi), Jeges István (almamelléki), Györe Károly, Brassai Károly, Fehérvári György vonalfelügyelő, Csapó Imre, Simon János (nagyágocsi), Győrfi Gábor, Sebő István postakocsikezelő, Racskó András, Tóth József órabéres szakiparos, Richter Károly László, Tóth IV. István, Vezér Ferenc gépkocsivezető honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (július 31.).

Dr. Hollán Péter, Keller Dezső postafőigazgató, Ferenczy Zsigmond postaműszaki főigazgató nyugállományba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (augusztus 6.).

Hű szolgálataikért a kormányzó Franyó József postaszakaltisztnek, Erdélyi József vonalmesternek a Magyar Ezüst Érdemkeresztet, vitéz Kovács István postaaltiszt-

nek, *Mach Péter* tótmegyeri postaküldöncnek a Magyar Bronz Érdemérmét adományozza (augusztus 23.).

Wolfram Ede, Vándor Manó, Schulz Mátyás, Hertay Rezső, Miklós János, Jáross István postahivatali igazgató, *Vargha Kálmán, Minczer Antal, Horváth Károly, Gergely Ágoston, dr. Kovács Domokos, Nagy István* postafőfelügyelő, *özv. Atyimovits Sándorné, Szulimán Ella* postafőellenőrnő, *Havasi István, K. Nagy Mihály* postaszakaltiszt, *Szilágyi Sándor* postaaltiszt, *Goda László* vonalmester nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (szeptember 15.).

Szűts Enre postafőigaztónak nyugalomba vonulása alkalmából a kormányzó a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozza (október 1.).

Rósás István postaműszaki tanácsos a Kassát ért bombatámadás alkalmával tanúsított magatartásáért kormányzói elismerésben részesül (október 8.).

Pribék Imre postaigazgató, *Adamovits János, Boczor Sándor* postatanácsos, *Pap Sándor, dr. Wick Ödön* postatitkár, *dr. Kubinyi József, dr. Kuszy Elemér* postafogalmazó, *Greck Zoltán* postasegédmérnök, *Nagy Jenő, Suchowszky Ottokár, Tamás László, Virányi Nándor* postafőfelügyelő, *Jancsó Benedek, Kázmér Géza, Pitschmann János, Ocsenás Antal, Megyeri József, Lengyel László, Chrametz Elemér, Hopfer János* postafőtiszt, *Simenszky Pál, Kele György, Linczinger Sándor, Oszwald György, Tache György, Brinszky Béla, Kedves Jenő, Burger Elemér* postatiszt, *Könczei László, Farkas Gábor* postafőellenőr, *Senor Miklós, Mussák István, Arcfalvi János, Erdélyi Ferenc, Blága László* postaelenőr, *Martinidesz Dezső, Nyigut János, Polnisch Ferenc, Endorfer László, Görög István, Bodon János, Kiss Lajos, Máthé András, Simon Sándor, Poitornyai Ede, Makránszki Mihály, Kárpáti Zoltán* postasegédellenőr, *Zsigó Károly, Mell Vilmos, Nagy Miklós, Alexy Tibor* postasegédtsiszt, *özv. Kiss Gyuláné* postaelenőrnő, *Schenker Gizella, Ivánfi Ilona* postasegédellenőrnő, *Gombik Gizella, Gyuricza Margit* postakezelőnő, *Tiba Sándor, Bányai Sándor* postaműszaki ellenőr, *Mann Károly, Sándor János, Örlei Ernő, Selig Miksa* postaműszaki segédellenőr, *Hrabovszky Sándor, Vinter Gyula* postaműszaki segédtsiszt, *Egry György, Géczy Tivadar, Koncsek Vilmos* postaműszaki üzemi gyakornok, *Rick Gyula*apidíjas postaműszerész, *Mátyás János, Lintner Nándor, Csizmadia József, Andrassy Lajos, Macsinga Pál, Nakváczy Lajos, Török János, Csabala József, Barger István, Kacsur Demeter, Szuhán Mihály, Petrválszky Antal, Schlafinger András, Peha Ferenc* postaaltiszt, *Nemergut László, Rondzik János* postaszolga, *Páll Miklós* gépész, *Papp György* postacsoportvezető, *Csapó András, Tupta József* vonalfelügyelő, *Szabán Gyula* gépkezelő, *Ács Elek, Csernyánszky Jenő, Oláh Józsefné, Szilágyi Dezsőné, Váradi Henriette, Winter Györgyné* postamester, *Hapka László, Kolosváry Berta, Napholcz Istvánné, Sepsi Károlyné* postamesteri tiszt, *segédező, Tóth Károly* kézbesítő, *Antal Ferenc, Anton József, Ámend Rezső, Berlot József, Birgés András, Bubori János, Bundi Antal, Bundy Franciska, Czár Mihály, Dienes Pál, Dirner Ilona, Éri István, Fátyol Ferencné, Franciscskovics István, Haas János, Hekinger Károlyné, Heteyi Antal, Holecska Sarolta, Ibisics Róbert, Ingyin Zsigmond, Karly Mária, Klinótzky Róza,*

Kosansits Jánosné, Krausz Rózsi, Krámer Márton, Milics Dezső, Nagy Árpád Géza, Novacsek Sándor, Polgár Gizella, Polgár Valéria, Rácz Katalin, Séger Richard, Skultéty Mátyás, Timpauer Gyula, Valentiny Albina, Vavra Gyula, Váczi Károly, Vinkó József, Vitkovics Lajosné, Vukovics László, Weber Vilmos, Weber Vilmosné, Wenczler József átvett, volt jugoszláv postaalkalmazott, *dr. Nemlaha Bódog, Sallak Andor, Hajdú György* nyug. postatisztviselő, *özv. Izsák Péterné* nyug. postamester, *özv. Éltes Károlyné* volt postamester miniszteri elismerésben részesül (október 9.).

Dr. Margitfalvy Sándor postaigazgató, *dr. Pető Gyula* postatanácsos, *dr. Kovácsy Pál* postatitkár, *dr. Klamartsik Gyula, dr. Mihálka György* postasegédtitkár, *Váczy Károly* postafőmérnök, *Tolnai László* postafőfelügyelő, *Kövesdi József, Ocsenás Antal, Kázmér Géza, Chrametz Elemér* postafőtiszt, *Bényi Béla, Balás Károly, Burger Elemér, Micsek Lajos* postatiszt, *dr. Szele Tivadar* postaforgalmi gyakornok, *Szilágyi Pál, Gally János* postafőellenőr, *Pottornyay Ede, Lewandowski Dagobert, Eiben Imre* postasegédellenőr, *Drozda József* postasegédtitkár, *Selig Miksa* postaműszaki segédellenőr, *Jászai Géza, Somkúti Ferenc, Szmekovszki Kálmán, Koncsek Vilmos* üzemi gyakornok, *Reymann Jánosné* kezelőnő, *Rick Gyula, Szelezsán János, Jartim András, Habina Pál* műszerész, *Palcsik Géza, Mrázkó László* műszaki rajzoló, *Schnier Lajos*, postaszakaltiszt, *Hornyak János, Andrassy Lajos, Halmos György, Micsek Ferenc, Telek István, Vizdos József, Fuchs Béla* postaaltszt, *Borköles József* vonalmeister, *Tuhta József, Mlinarik Antal, Derián Károly* vonalfelügyelő, *Szabán Gyula* gépkezelő, *Jancsák János* gépkocsivezető, *Vranai József* szakiparos, *Dancsák József, Molnár Simon, Trója András* távírdamunkás, *dr. Balázs Andor* a Posta Betegségbiztosító Intézet főorvosa a Kassát ért bombatámadás alkalmával tanúsított magatartásáért miniszteri elismerésben részesül (október 9.).

Dr. Forster Károly, dr. Rátz Alfonz postafőigazgató, *dr. Mojzes Tihamér, dr. Pázmány Ödön* postaigazgató, *dr. Bartel Gyula, dr. Csepi Lajos, dr. Rutner Béla, dr. Szikszay Kálmán, dr. Kárász István, dr. Tarnay Zoltán* postatanácsos, *dr. Rákos Béla, dr. Nagy József, dr. Szilas György, dr. Pintér János, dr. Szónyi Sándor, dr. Horváth Lajos, dr. Móró Vilmos, dr. Dancsák Gyula* postatitkár, *dr. Lakatos János, dr. Gallyas István, dr. Csontos József, dr. Móró Lajos, dr. Kaszab Géza* postasegédtitkár, *dr. Kemenes János, dr. Ruszthi Jenő, dr. Jankovics Lajos* postafogalmazó, *Girscht Ferenc, Kisfalvy Alajos* postaműszaki igazgató, *Czappán Szilárd, Gaál Ferenc, Arady Béla* postaműszaki tanácsos, *Kostkiewicz Ferenc, Nagy Tibor* postafőmérnök, *Mándoky József* postamérnök, *Anheuer István* postaszámvevősségi főtanácsos, *Sámel József, Náday Lajos, Harasztos Ferenc, dr. Mányi Lajos, dr. Welter Antal* postafőfelügyelő, *Székely Imre, Zarándy Ferenc, Szebenyi Lajos, Kun György, Boros Gyula, Hebestreit Jenő, Satori Rezső, dr. Pálfi Sándor* postafelügyelő, *Szabó János, Kemenes Ödön, dr. Czuni Imre, dr. Telki Gábor, Kurucz Imre, Kovács Gyula, Ács Ferenc, Perjés István, Csabafi Béla, Dóczi István, Mester István, Csermely József* postafőtiszt, *Rózsa Rezső, Kárpáti Ernő, Bölcskei Iván, Csiky Zoltán, Takács Gyula, Kutas Gyula, Csapó Zoltán, vitéz Rozgonyi István, Czencz Sándor, Merész Nándor, Szitár László* postatiszt, *Pol-*

gár István postahivatali igazgató, Sebők Rókus, Almássy Sándor, Éder József, Schulcz Gyula, Lukáts Gyula, Márta József postaellenőr, Malachovszky József, Vajdik Ilona postasegédellenőr, Kaiszter Katalin, Szántai Mária segédtitkár, Pálfi Erzsébet, Sebők Ilona postadíjnok, Emődi Jenő, Debreczeni Sándor postaműszaki segédellenőr, Mészáros Béla postaműszaki segédtitkár, Góli József postaszakaltiszt, Bereczki Mihály, Hunyadi József, Hegedűs János, Molnár József, Horváth József, Ujvári István, Varga Mihály, Pétervári Péter, Pálincás János postaaltiszt, Simon Keresztély, Lőcsei Lajos vonalmester, Boldizsár Gáspár, Bakony István, Takács András, Garamvölgyi Miklós vonalfelügyelő, Balogh Sándor Lajos, Hitre László, Mezey Dénes, Pócza János, Szabó Endre, Várkonyi Géza postamester, Kuthy Endre, Laczkovich Béla, Szikszay Mária, Tarnai János postakiadó, dr. Gallus András a Magyar Kir. Posta Betegségi Biztosító Intézete szakorvosa a Délvidék visszafoglalásakor tanúsított magatartásáért miniszteri elismerésben részesül (november 21.).

Szakirodalom: *Buenosairesi Postaegyezmény és Megállapodások (A. 4. Szabályzat)* (francia és magyar nyelven, január).

Vidéki hálózatok betűrendes távbeszélőnévsora (február).

A Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti és erdélyi országrészek területén lévő Magyar kir. postahivatalok és postaügynökségek névsora (május).

Kézi postadíj szabás és Fali díj szabás (május).

A távirókezelés és számadástétel szabályainak rövid összefoglalása (május).

Távbeszélő-díj szabás (június).

Pótfüzet a budapesti egységes hálózat 1940. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (június).

Pótfüzet a vidéki hálózatok 1941. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (július).

Magyarország helységnevtára (augusztus).

Kézi postadíj szabás, Fali díj szabás, Zsebdíj szabás (szeptember).

A visszafoglalt délvidéki területen lévő Magyar kir. postahivatalok és postaügynökségek névsora (2. sz. pótfüzet a Magyar kir. postahivatalok és postaügynökségek névsora 1939. évi kiadásához) (november).

A budapesti egységes hálózat 1942. évi betűrendes távbeszélőnévsora (december).

1942

Január 1. A műszaki segédszemélyzet részére rendszeresített I–IV. fizetési csoportokba tartozó állások elnevezését megváltoztatják: *I. o. üzemi szakaltiszt, II. o. üzemi szakaltiszt, I. o. üzemi altiszt, II. o. üzemi altiszt.*

Január 1. Kibővítik az igazgatóságok hatáskörét a forgalmi díjnyokok, kisegítő tisztviselők és egyéb munkaerő felvételével, az előléptetések érvényesítésével, 50 főnyi létszámot meg nem haladó személyzetű kincstári hivatalok vezetőinek megbízásával, üzemi balesetet szenvedett alkalmazottak táppénzének megállapításával és folyósításával.

- Január 1.** A postamesteri hivatalok dologi kiadásokra rendkívüli kiegészítő fenntartási költséget kapnak.
- Január 7.** A Postás Kari Egyesületek Szövetsége körlevelet intéz a postaszemélyzethez, kérve szociális és társadalmi helyzetük felmérését.
- Január 14.** Megindul az értéklevél-forgalom Portugáliával és Spanyolországgal.
- Január 16.** Rendelet szabályozza a postanövendék-rendszert.
- Január 18–25.** A bélyegkiállításra felállított alkalmi postahivatal *Kistext – Bélyegkiállítás – Pestszentlőrinc* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Január 31.** Lemhényi Dávid Zoltán budapesti irodagép-kereskedő engedélyt kap Hasler F 88 rendszerű, svájci gyártmányú postai bérmentsítógépek forgalomba hozatalára.
- Február 15–21.** Az Országos Tuberkulózis Hét alkalmával a Budapest 4., 62., 72. sz. postahivatal *Védekezzünk a tuberkulózis ellen* feliratú hirdetőbélyegzőt és a Budapest 4. sz. postahivatal *Országos Tuberkulózis Hét* felirat alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Március 1.** A Budapest 4. sz. postahivatal *Légy jó az állatokhoz!*, a Budapest 62., és 72. sz. postahivatal *Ne káromkodj!* feliratú gépbélyegző-hirdetőbetétet is használ.
- Március 1.** A soron kívüli bekapcsolási díjat a budapesti egységes távbeszélő-hálózatban is megszüntetik.
- Március 15.** A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap támogatására 100%-os felárral 8, 12, 20 és 30 filléres címletekből álló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Március 27.** Megindul a távbeszélő-forgalom Horvátországgal.
- Április 1.** A postamesteri kötelesek mindazoknak a postakiadóknak a szolgálati viszonyát megszüntetni, akik 45. életévüket még nem töltötték be, s csak olyat alkalmazhatnak, aki 45. életévét betöltötte és nyugdíj jogos tagja a Magyar kir. Postamesteri és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező és Nyugdíjgyesületének.
- Április 3.** Rendszeresítik az előfizetői távgépíró-szolgálatot. Belépési díj 50 pengő, havi alapidő 20 pengő, legkisebb havi levelezési díj 50 pengő, helyi levelezési díj 3 percenként 15 fillér.
- Április 11–12.** A Csepeli Sportcsarnokban rendezett bélyegkiállításon működő alkalmi postahivatal *Csepeli W. M. I. Bélyegkiállítás* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Április 16.** Tisztviselői távbeszélő-díjkedvezmény az arra jogosultat nemcsak a vidéki, hanem a budapesti egységes távbeszélő-hálózat területén is újból megilleti.
- Április 25.** A tábori postákhoz címzett magántáviratok tartalma csak születésre vagy halálesetre vonatkozó közlemény lehet.
- Április 26.** A postafogalmazási szak utánpótlásának biztosítására különleges kiképzést rendelnek el, amely kezelési kiképzésből és igazgatási próbaszolgálatból áll.
- Május 1.** Megkezdí működését a Magyar kir. Posta Központi Számvevősege 3. sz. kirendeltsége Kassán.
- Május 1.** Az állami tisztviselők és alkalmazottak öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítását kiterjesztik a főfoglalkozású postaügynökökre és postaügynöki alkalmazottakra is.

- Május 3.** A Nagyvárad 1. és 2. sz. postahivatal *A Szent Jobb Országjárása* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Május 3–10.** A Nagyvárad 1. és 2. sz. postahivatalok *Szent László Ünnepi Hét Nagyváradon – 1192–1942* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Május 4.** Közzéteszik a magyar mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 6.** Megindul a magyar–német előfizetői távgépíró-forgalom.
- Május 10.** A magyar–német kölcsönös tábori postai forgalomban egyes küldeményekre vonatkozóan a saját tábori postai díjtételeket alkalmazzák.
- Május 14.** A távbeszélő-előfizetői jogviszonyt meghatározott időre a posta is felmondhatja.
- Május 16.** A beszélgetésenkénti díjszabás alá tartozó hálózatok területén a szállodák távbeszélő-berendezéseit előfizetői nyilvános állomásnak kell tekinteni és kedvezményes díjszabásban részesülnek.
- Május 23–31.** A bélyegkiállítás színhelyén az alkalmi postahivatal *Pannónia Bélyegkiállítás – 1917–1942 – Budapest* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Május 28.** A bélyegkiállítás színhelyén az alkalmi postahivatal *Pannónia – XIX. Bélyegnap – 1942. V. 28.* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Május 29.** Megszüntetik a rendes használatra engedélyezett rádióvevő-berendezések első hat havi díjfizetési kötelezettségét.
- Június 1.** Az öregségi és biztosítási munkavállalói járulékot a Magyar kir. Postamesterrek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező és Nyugdíjjegyesülete helyett a Magyar kir. Posta Központi Számvevősege vonja le.
- Június 1.** A postaügynöki munkajutalékokat az előző évben feldogozott és az üzemi jutalék megállapítására szolgáló munkaegységek alapján számolják.
- Június 4.** Szeged 1. sz. postahivatal *A szegedi ellenforradalom emlékünnepe – Szeged I. – 1942. VI. 4.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Június 25.** Rendelet jelenik meg a postaüzemi és postaműszaki üzemi férfi tisztviselői szak utánpótlásának szabályozásáról.
- Június 28–július 5.** A fotókiállítás színhelyén felállított alkalmi postahivatal *Az Újvidéki Héten – 1942. június 28–július 5. – A Fotóélet kiállítása* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Július 1.** Megszűnik a Magyar kir. Postamesterrek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező és Nyugdíjjegyesülete által kezelt öregségi és rokkantsági alap. A járadékokat ezentúl a Magyar kir. Posta folyósítja.
- Július 1.** Hatályba lép az új magyar–német posta- és távíró-megállapodás, melyet június 2-án kötöttek meg.
- Július 1.** Az Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet bélyegeit a visszafoglalt déli területeken fekvő postahivatalok is árusítják.
- Július 1–augusztus 31.** A csillaghegyi postahivatal *Nyaryljon Csillaghegyen* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.

- Július 4.** Hadműveleti területen szolgálatot teljesítő honvédek havonként csak egy darab 1 kg súlyú csomagot kaphatnak.
- Július 16.** A gépi kapcsolású alközponti kapcsolók használatáért és fenntartásáért új díjtételeket állapítanak meg.
- Július 17.** Rendelet jelenik meg a kincstári postahivatal vezetésére pályázók gyakorlati szakképzéséről.
- Július 18.** Az erősáramú villamos berendezések okozta rádiózavarok megszüntetéséről szóló rendelet hatályát kiterjesztik a gyengeáramú villamos berendezések okozta rádiózavarok eseteire is.
- Július 20.** Módosítják a rádió lényeges alkatrészeire vonatkozó rendeletet.
- Július 24.** A postamesteri (ügynöki) kézbesítők és távírdamunkások részére talpbőrt utal ki a közellátásügyi miniszter.
- Július 26–szeptember 30.** A klotildligeti postahivatal *Üdüljünk Klotildligeten* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Július 29.** A mozgópostai, irányító- és beosztó-, távíró- és távbeszélő-gépkezelői, távíró- és távbeszélő-szerelési, járműtelepi műszaki szolgálatban testi munkát végző személyzetet napi 15 dkg kenyérpótfajadag illeti meg.
- Augusztus 4.** A kedvezményes díjú távbeszélő-állomás használatára jogosult hadirokkantoknak nem kell átírási díjat fizetniük.
- Augusztus 12.** A rendkívüli viszonyok miatt a postahivatali személyzet szappan helyett *Ryll* szóródobozos kézmosóport használ.
- Augusztus 12–24.** A Városligetben működő alkalmi postahivatal *Budapesti Nemzetközi Vásár – Háborús vásár! – Egység! – Fegyelem! – Munka! – Győzelem!* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Augusztus 15–24.** A Budapest 3., 4., 5., 62., 72. és 74. sz. postahivatalok *Nemzetközi Vásár – Messe – Foire, – Budapest, 1942. augusztus 14–24.* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Augusztus 20.** A nagybányai postahivatal *Aranyat Termelő Nagybánya – 1942. aug. 20.* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Augusztus 30–szeptember 8.** A balatonfüredfürdői és siófokfürdői postahivatal *VIII. Nemzetközi Sporthét a Balatonon* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 1.** A Magyar Vöröskereszt és az Országos Hadirokkantgondozó Szövetség támogatására 3+18, 8+32, 12+50 és 20+1 pengő címletű postabélyegkek kerülnek forgalomba.
- Szeptember 1.** Érvénybe lép az 1942. június 13-án Pozsonyban kötött magyar–szlovák *Postai és Távírómegállapodás.*
- Szeptember 1.** A Kolozsvári Postaigazgatóság szervezetén belül *Keleti és erdélyi ország-részek postaházainak fenntartási csoportja* elnevezéssel osztályon kívüli csoportot hoznak létre, melynek illetékességi köre kiterjed a Nagyváradi Postaigazgatóságra is.
- Szeptember 1.** A Postavezérgazgatóság szolgálati távbeszélgetéseket folytathat magyar–horvát, magyar–német és magyar–szlovák viszonylatban.

- Szeptember 8.** A zilahi postahivatal *A Wesselényi szobor újjáavatása – Zilah – 1942* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 11.** Megszüntetik az izraeli vallásfelekezet lelkészeinek, közép- és felsőfokú tanintézetek tanárainak távbeszélő-díjkedvezményét.
- Szeptember 12–14.** A szarvasi postahivatal *Tessedik Sámuel születésének 200. évfordulója – 1742–1942* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 14.** Hozzá tartozói viszonyban lévő alkalmazottak nem teljesíthetnek szolgálatot ugyanannál a kincstári postaszervnél.
- Szeptember 15.** A tábori postai csomagforgalom korlátozásának betartására bélyegzőszelvényes tábori postai levelezőlapot rendszeresítenek.
- Szeptember 21.** Életbe lép a szolgálat korszerűsítését szolgáló új postahivatal-irányítási rendszer a Budapest 72. sz. postahivatalnál.
- Szeptember 23.** A Budapest 62. és 72. sz. postahivatalokat felmentik a levélkötegelzők lebélyegzésének kötelezettsége alól.
- Október 1.** A Cseh–Morva védnökség területének a német birodalomhoz történt csatlóása miatt új magyar–német távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Október 1–12.** Az Iparcsarnokban működő alkalmi postahivatal *XIII. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár – 1942. Budapest 72.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Október 1–15.** A Városligetben működő alkalmi postahivatal *Gyümölcskiállítás és Vásár Budapest* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Október 2.** A háborús többletmunka díjazásaként a postamesterek és postamesteri tiszt munkaeörök számára *háborús különmunka-átalányt* állapítanak meg.
- Október 7.** A Budapest székesfőváros területére szóló, friss húst tartalmazó postai csomagok súlya legfeljebb 10 kg lehet.
- Október 8.** Megszűnik a terjedelmes csomagok és a budapesti helyi csomagok szállítása, az expressz kézbesítés, a táviratlevél-, üdvözlő távirat és táviratnyomatványforgalom, táviratok házhöz kézbesítése 19 és 7 óra között. A távbeszélő-forgalomban kedvezményes díjtételek szűnnek meg.
- Október 8.** A telítettséggel küszködő távbeszélő-hálózatokban a helyi beszélgetések időtartamát – hétköznap 9–17 óra között – 5 percben maximálják. Külön teleprendszerű hálózatokban ugyanarra az előfizetői áramkörre két, esetleg három előfizetői állomás párhuzamosan is kapcsolható.
- Október 15.** Horthy István kormányzóhelyettes halálának emlékére 20 fillér címletű alkalmi postabélyeg kerül forgalomba.
- Október 19.** Bécsben megalakul az *Európai Posta- és Távközlési Egyesület* Albánia, Bulgária, Dánia, Németország, Finnország, Olaszország, Horvátország, Németalföld, Norvégia, Románia, San Marino, Szlovákország és Magyarország részvételével.
- Október 23.** Ablakos borfítékokat rendszeresítenek a dísztáviratok kézbesítéséhez.
- Október 30.** A terhelés csökkentése érdekében megszüntetik a három percnél hosszabb távbeszélgetések időtartamának a hívó és a közvetítő központ közötti egyeztetését.
- Október 31.** A távbeszélő magánelőfizetők címére érkező táviratokat közvetítési díj fel-

- számítása nélkül távbeszélőn kell bemondani a címzettnek. Amennyiben ez 30 perc alatt nem sikerül, akkor rendes módon kell kézbesíteni.
- November 1.** A rádióamatőrök vizsgadíját 25 pengőre, a nemzetközi rádiótávíró-vizsgadíját 50 pengőre emelik.
- November 17.** Rendszeresítik a világoskék színű, tábori légipostai válaszos levelezőlapokat.
- November 22.** A piarista rend 300 éves jubileumi ünnepe alkalmából a Budapest 4., Debrecen 1., Kecskemét 1., Kolozsvár 1., Máramarossziget 1., Mosonmagyaróvár 1., Nagykanizsa 1., Nagykároly 1., Sátoraljaújhely, Szabadka 1., Szeged 1., Tata 1., Vác és Veszprém 1. sz. postahivatalok *Magyar Piaristák 1642–1942* feliratú különleges alkalmi bélyegzőt használnak.
- November 25.** Kézbesíthetetlen és romló tartalmú postaküldemények árverésein postai alkalmazottak nem vehetnek részt.
- November 28–december 5.** A Nemzetközi Filmkamara Főtanácsülésének színhelyén működő alkalmi postahivatal *I. F. K. Budapest* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- November 29.** A Magyar Királyi Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyző- és Nyugdíjgyesülete 75 éves fennállása alkalmából díszközgyűlést és Horthy Istvánról elnevezett Kollégiumának avatőünnepségét tartja.
- December 1.** A Magyar Vöröskereszt és az Országos Hadirokkantgondozó Szövetség támogatására 1-1 pengős felárral 6, 8 és 20 filléres címletű postabélyegek kerülnek forgalomba. Bérmentesítésre 1943. június 30-ig használhatók fel.
- December 1.** Életbe lép az 1942. október 28-án Budapesten megkötött magyar–finn *Postai Megállapodás*.
- December 1.** Felemelik 2.60 pengőre a rádióvevő-berendezések után járó havi előfizetési díjat.
- December 1.** Budapestre szóló csomagot csütörtöki napon a postahivatalok nem vehetnek fel.
- December 1.** A Budapest 4. sz. postahivatal *Gyűjtsd a fémhulladékot!*, *Gyűjtsd a rongyhulladékot!* és *Gyűjtsd a vashulladékot!*, a Budapest 5. sz. hivatal *Gyűjtsd a papírhulladékot!*, a Budapest 62. sz. hivatal *A fémhulladék nemzeti vagyona, gyűjtsd!*, *Gyűjtsd a rongyhulladékot!* és *Gyűjtsd a vashulladékot!*, a Budapest 72. sz. hivatal *A hulladékgyűjtés nemzeti érdeke. Segíts!*, *A hulladékgyűjtés nyersanyagszerzés!*, *Gyűjtsd a vashulladékot!* és *Gyűjtsd a rongyhulladékot!* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- December 1.** Megszüntetik a tábori postai áruminta-forgalmat és a havonta 1 darab küldhető csomag súlyhatárát 2 kg-ra emelik.
- December 5.** Valamennyi postahivatalnál és ügynökségnél kedden és csütörtökön szünetel a csomagfelvétel. Kivéve a gyógyszer tartalmazó és a tábori postai csomagokat.
- December 5.** Közzéteszik a magyarországi mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépköcsi járatok jegyzékét.

December 7–13. Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok statisztikai adatgyűjtést végeznek a helyi forgalomról.

December 10. A MÁV tulajdonában lévő mozgópostakocsik nyilvántartásával a Budapesti Keleti Pályaudvari Mozgópostafőnökséget bízzák meg.

December 14. Azokban a helységekben, ahol elektrotechnikai, műszaki cikkek árusítására szóló iparjogosítvánnyal rendelkező személy nincs, rádióvevő-készülékekkel való kereskedelemre ipari igazolvánnyal rendelkező vegyeskereskedő (szatócs) is kaphat engedélyt.

December 15. A Budapestre szóló postai csomagokat feladáskor teljesen bérmentesíteni kell.

December 15. Megszüntetik a távgépíró útján kézbesített táviratokért megállapított közvetítési díjat.

December 18. A Magyar kir. Posta Személyzetének Jóléti Alapítványa lábbelik kiosztásával alkalmi segélyben részesíti a rászorulókat.

December 21. Szent László, IV. Béla és Nagy Lajos király emlékére kulturális célokat szolgáló 100%-os felárral 6, 8, 12, 20, 24, és 30 filléres postabélyegek kerülnek forgalomba.

December 29. Megszűnik a posta által lebonyolított csomagforgalom Olaszországgal.

December 30. Friss hús és konzerv Budapest területére és a környékbeli községekbe csak a községi polgármesteri hivatal által kiadott érvényes szállítási igazolvány csatolásával adható postára.

Megnyílt postahivatalok: Alsórépa, Budapest 38., Kolozsvár 7., Monorfalva, Nagyvárad 7., Rákospalota 3., Sopron 5., Szombathely 4., Újvidék 6., Zenta-Felsőhegy.

Postahivatallá alakított postaügnökségek: Alsóapsa, Alsózsíd, Attala, Bakonyháza, Belezna, Bene, Berkesd, Bogádmindszent, Borjád, Bucusu, Csősz, Drávaszabolcs, Dúzs, Egyházaskölyk, Érd-Ófalu (Érd 3.), Erk, Esztergály, Fácánkert, Felsőháza, Gesztete, Görömböly, Gyöngyössolymos, Harc, Hársfalva, Helemba, Hevesvezekény, Hontfüzesgyarmat, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Istenmezeje, Iszkaszentgyörgy, Ivád, Jenke, Kalász, Kisalag, Kisdobsza, Kisfalud, Kisléta, Komáromfűss, Kóspallag, Kulcs, Lakszakállas, Litér, Madar, Magyaralmás, Majosháza, Majsajakabszállás, Meggyesfalva, Mindszentkálta, Murga, Nagypirit, Nagyrada, Nagyrákos, Nemesbük, Nemespécse, Németmárok, Nevetlenfalu, Óhid, Pécs 8., Perse, Pestszentlőrinc-Miklóstelep (Pestszentlőrinc 4.), Pirtó, Pusztaszer, Rakasz, Rezi, Sarród, Somogyudvarhely, Szentbalázs, Szentbékálta, Tápiószele-Halesz, Tépe, Terpes, Tiszaszentmárton, Tisztaberek, Újiráz, Vaján, Vasad, Vásárosbéc, Vasszentmihály, Vörösberény, Zádor, Zagyvaróna.

Megszűnt postahivatalok: Újvidék 5.

Megnyílt postaügnökségek: Alsógyőröd, Alsóidecs, Alsóilosva, Alsókálcsa, Alsómihályfalva, Alsószecse pu., Alsószentiván, Andrásida, Andrásmező, Árpás, Atyha, Balánbánya, Bázakerettye, Bélavár, Belsőbáránd pu., Bodonhely, Bogdánháza, Bodos, Borgótiha, Bölön, Bözöd, Budatelke, Csákányháza, Cseke, Csendlak, Csicsó-

keresztúr, Csíkcsicsó, Csíkménaság, Csíkmindszent, Csíktaploca, Csókfalva, Damása, Dextrád, Dercen, Domahida, Drugetháza, Dunacsun, Ercsi cukorgyár, Erdőfüle, Farkasrév, Felsőcernáton, Felsőfegyvernek, Felsőórakos, Felsőszőcs, Felsőviznice, Ferencbánya, Firtosmartonos, Fülekpüspöki, Gilvác, Hács, Hadikkisfalva, Halimba, Havad, Hegyközszáldobágy, Hegyközújlak, Horvátjáfalu, Hull, Istenhozott, Jesse-major, Kányád, Kászonjakabfalva, Ketesd, Kisluboka, Kisöved, Kissalló, Kissólymos, Kovás, Kővárgara, Középaajta, Kusaly, Lisznyó, Lövépetrei, Magura, Magyarberkesz, Máréfalva, Marosfelfalu, Méra, Mezőerked, Mislóka, Murabeszterce, Nagyborzsova, Nagydemeter, Nagymadarász, Nagyzomlin pu., Négerfalva, Nemespann, Nyalka, Nyárádkarácson, Nyüved, Ojtoztelep, Örös, Őrtilos, Pelekeszi, Petárda, Petrovabiztra, Pusztakerki, Rákoskeresztúr, Rendve, Sárkeresztes, Siklód, Szamosújvárnémeti, Szárszajta, Szárazberek, Székelydália, Székelyhodos, Székelyvarság, Székelysombor, Szentebestyén, Szombathely, Szöllősgyula, Szörce, Téseny, Tikostanya, Tiszaújhely, Tósnyárasd, Úrdomb, Uzvölgy, Várörja, Vasasszentgothárd, Verbóc.

Megszűnt postaügynökségek: Somogyvisonta.

Alkalmi postahivatalok: Kistext F. C. Bélyegkiállítás (I. 18–25.), Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár (III. 16–IV. 3.), Csepeli I. Bélyegkiállítás (IV. 11–12.), Országos Kertészeti és Virágkiállítás (V. 13–25.), Pannónia Bélyegkiállítás (V. 23–31.), Újvidéki Hét fotókiállítás (VI. 28–VII. 5.), Budapesti Nemzetközi Vásár (VIII. 12–24.), Nemzetközi Filmkamara Főtanácsulése (XI. 28–XII. 5.), XIII. Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár (X. 1–12.), Országos Gyümölcskiállítás és Vásár (X. 1–15.).

Kinevezések: *Benedicty József* postaműszaki tanácsost a Teréz Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (február 9.).

Hajnóczy Vilmos postaműszaki tanácsost a budapesti Belváros Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (március 13.).

Dr. Mühsammer István postatanácsost a Budapesti Távbeszélő Díjbeszedő Hivatal vezetésével bízzák meg (július 1.).

Dr. Sztányi-Árpácssy Ferenc postaigazgatót a Magyar kir. Posta Utalványleszámoló Hivatala vezetésével bízzák meg (július 1.).

Dr. Belus Mihály postaigazgatót a Budapesti Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (november 20.).

Kitüntetések: *Dr. György József* postafőigazgató, *Hegedüs Ferenc*, *dr. Miks Károly* postahivatali igazgató nyugalomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (január 3.).

Szük Ödön postaigazgató, *Mazurek Ernő*, *Sebestyén István*, *Kardos Antal*, *Toronyai Rigó László* postaigazgató, *Flaszik Jenő* postaműszaki igazgató, *dr. vitéz Kaczvinszky Emil*, *dr. Alföldy József*, *dr. Sándor Aurél*, *dr. György Sámuel*, *Herges Ottmár*, *Szekeres Gábor*, *Winkler Ferenc*, *Varga József* postahivatali igazgató, *Halka József*, *Miron Lajos*, *Sélley Antal*, *Őszi Béla* postafőfelügyelők, *Langsch Ervin Mária* ellenőrnő, *Schneider Mihály* postaszakaltiszt, *Ispánky József* vonalmester nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (január 8.).

Dr. Kiss Ödön postafőigazgatónak nyugalomba vonulása alkalmából a kormányzó a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozza (január 11.).

Csethe István postahivatali igazgató, *Bakonyváry György* postafőfelügyelő, *Szerényi Ferenc* postaellenőr, *Vizi Gyula*, *Szakál Károly* postaszakaltiszt nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (február 5.).

Beck Károly postafőmérnöknek a kormányzó engedélyezi a német Sasrend III. osztályú érdemkeresztjének elfogadását és viselését (február 25.).

Dr. Bene Gyula, *Vecsay Márton*, *Deák Ignác* postaigazgató, *Csiba Vince*, *Füves Dezső* postaműszaki igazgató, *Csengeri József*, *Kovács Károly* postahivatali igazgató, *Szabó Kálmán*, *Abonyi Gyula* postafőfelügyelő, *Tóth János* vonalmester, *Kaposi Ferenc* postaltiszt nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (február 27.).

Dr. Etele Ferenc, *Handler János*, *Maár Rezső* nyugalomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (március 28.).

Dr. Kirilly Dezső postafőigazgató nyugalomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (április 8.).

Szikszay Mária, *Szilva Margit*, *Szpolecsny Aliz* postakiadó miniszteri elismerésben részesül (június 11.).

Steindl Jenő postafelügyelő honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (június 13.).

Piroska Lajos, *Polgár Gyula*, *dr. Tussel Ödön* postahivatali igazgató, *Györffy Iván*, *Pusztai Antal*, *Szabó Endre*, *Demeczky Mihály*, *Vetter Gusztáv* postafőfelügyelő, *Farkas István*, *Deák Ferenc*, *Boros Dezső*, *Nagy Tivadar*, *Terbócz Árpád* postafőellenőr, *Varga János*, *Kővári József* szakaltiszt miniszteri elismerésben részesül (június 19.).

A kormányzó engedélyezi *dr. Kuzmich Gábor* postavezérigazgató számára a német Sasrend csillagos érdemkeresztje, *Gyarmathy Béla* postaműszaki főigazgatónak a német Sasrend I. osztályú érdemkeresztje, *Greck Zoltán* postamérnöknek a német Sasrend III. osztályú érdemkeresztje elfogadását és viselését (augusztus 19.).

Jakubik Róbert, *Kőszeghy Antal* postafőigazgató, *Hantai Elek* postahivatali igazgató, *Gáll Károly* postafőfelügyelő, *Farkas Jenő*, *Sashegyi Ferenc* postafőellenőr, *Petőházi József* postaszakaltiszt, *Jávor Lajos* postaiüzemi szakaltiszt nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (október 22.).

Jurák Rezső postaműszaki ellenőr, *Kiss József* postaműszaki segédtsízt honvédelmi miniszteri elismerésben részesül (november 28.).

Szakirodalom: *Utasítás a távirat- és expressz kézbesítők részére* (január).

Postaiügynöki utasítás (február).

Vidéki hálózatok 1942. évi betűrendes távbeszélőnévsora (február).

Kézi postadíjzabás (március).

Külföldi csomagdíjak és útirányok (március).

Pótfüzet a budapesti egységes hálózat 1942. évi betűrendes távbeszélőnévsorához (június).

- Pótfüzet a vidéki hálózatok 1942. évi betűrendes távbeszélőnévsorához* (június).
Posta-, távíró-, távbeszélő- és rádió zsebdíjszabás (augusztus).
Távíróüzleti (B. I.) szabályzat (augusztus).
Távbeszélő (C. I.) szabályzat (augusztus).
Útmutatás a távközlési szolgálat ellátására és ellenőrzésére (november).
A budapesti egységes hálózat 1943. évi betűrendes távbeszélőnévsora (november).

1943

- Január 1.** Hatályba lép a *Postahivatalok Pénztárszolgálati Utasítása*.
- Január 1.** Új általános forgalmú 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 12, 20, 24, 30, 40, 50, 70, és 80 filléres értékjelzésű postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Január 1.** Megszüntetik a napidíjas műszerési alkalmazást és postaműszaki üzemi díjnoki állást rendszeresítenek.
- Január 1.** A postaügynökségeket felhatalmazzák váltóúrlapokra felragasztott váltóilleték-bélyegek lebélyezésére.
- Január 1.** Megváltoztatják a postánál alkalmazott üzemi segédszemélyzet állásainak elnevezését: vonalmester, gépkocsimester, kábelmester, szakmester, illetve vonalfelvigyázó, gépkocsivezető, kábelszerelő, szakiparos. Összefoglaló nevük *műszaki üzemi segédszemélyzet*.
- Január 1.** A Magyar Távirati Iroda tudósítói a belföldi forgalomban *sürgős* távbeszélgetéseket is kérhetnek.
- Január 15.** A Központi Statisztikai Hivatal statisztikai adatgyűjtést végez a tényleges szolgálatban álló közszolgálati alkalmazottakról, s így a postaalkalmazottakról.
- Január 26.** Megszűnik a csomagfelvétel korlátozása: kedden és csütörtökön is újra lehet csomagot feladni.
- Január 26.** A Tábori Posta Tudakozó Irodát megbízzák tábori postai küldeményekre vonatkozó tudakozványok felvételével.
- Január 27.** Kézbésítő, távírdamunkások és külső szolgálatban foglalkoztatott alkalmazottak részére talpbőrt utalnak ki.
- Február 13.** A városi és községi légoltalmi parancsnokok a károkat *Légoltalom Budapest* címre állami távirattal jelentik.
- Február 15.** Megindul a magyar–dán és a magyar–svájci előfizetői távgépíró-forgalom.
- Február 21–27.** A Budapest 4., 62. és 72. sz. postahivatal *Védekezzünk a tuberkulózis ellen* feliratú hirdetőbélyegzőt, a Budapest 4. sz. postahivatal *Országos Tuberkulózis Hét* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Február 24.** A postamesteri hivataloknál alkalmazott kézbesítők, küldöncök, távirat-kézbesítők, rakodók és külterületi kézbesítők részére gyermeknevelési pótlékot rendszeresítenek.
- Február 24.** Tojást Budapest területére és a környékbeli településekre csak 4, meghatározott kereskedelmi cég, illetve hűtőház címére lehet feladni.

- Február 25.** A rögtönbíráskodást kiterjesztik a hadműveleti területre feladott tábori postai csomag ellen lopást, hivatali sikkasztást elkövetőkre is.
- Február 27.** A kincstári hivataloknál *oktató tisztviselőt* kell kijelölni, illetve megbízni.
- Március 1.** A Postavezérigazgatóság keretében felállítják a *12. (kezelési szolgálat gépesítése és járműügyek) ügyosztályt*. Vezetésével Jánossy Flóris postaműszaki igazgatót bízzák meg.
- Március 1.** Új posta-, távíró- és távbeszélő-díjszabás lép életbe: levélnél megszűnik a 20–40 gr-ig terjedő súlyfokozat, expresszdíj helybe 50 fillér, vidékre 1 pengő, megszűnik a *filléres* csomagdíjkezdvezmény, csomagkézbesítési díj Budapesten 20, vidéken 10 fillér, távirati szódíj 16 fillér, távbeszélő-belépési díj Budapesten 100, vidéken 40 pengő, beszélgetési díj Budapesten 20 fillér.
- Március 2.** Díjmentességet engedélyeznek a tábori postával fuvarozott levélpostai küldeményekre.
- Március 6.** A Győr 1. és 2. sz. postahivatal *Győr Szab. kir. Város – 1743–1943* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Március 15.** Hadigondozási célra 1+1, 3+1, 8+2, 12+2, 20+2, 40+4, 50+6 és 70+8 filléres címletű postabélyegek kerülnek forgalomba, melyek április 8-ig használhatók fel.
- Március 15.** Megszüntetik az *érkezési távbeszélőjegy* használatát a budapesti helyközi távbeszélőközpontban.
- Március 17.** Újra teljes körű az Olaszországba szóló csomagforgalom.
- Március 24.** Új mintájú, kék színű szelvényes tábori postai levelezőlapok kerülnek forgalomba.
- Március 29–október 4.** Nyári időszámítás időtartama.
- Március 31.** A házasságot kötő postamesteri tisztai női munkaerők igazolni kötelesek férjük állampolgárságát, illetve hogy házasságkötésükkel magyar állampolgárságukat nem veszítik el.
- Április 1.** A Budapest 4., 5., 62. és 72. sz. postahivatal *Használja a hadigondozási bélyegeket!* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Április 1.** Életbe lép az 1942. október 19-én létrejött *Európai Posta- és Távközlési Egyesület* által megállapított *Európai Postaszolgálat Szabályzata* és az *Európai Távirószolgálat Szabályzata*. Ezzel egyidejűleg érvényét veszti az 1941. május 17-én kötött magyar–horvát távközlési megállapodásnak a távirószolgálatra vonatkozó része, az 1942. június 2-án kötött magyar–német és az 1942. június 13-án kötött magyar–szlovák távíró-megállapodás.
- Április 2.** Új rendelet szabályozza a rádióműsor-vevő engedélyek átírását és áttelepítését.
- Április 8.** Új rendelet szabályozza a postaiüzemi férfi tisztviselői szak kiképzését, a tanfolyamokat, vizsgarendet.
- Április 15.** Módosítják a távbeszélő-kezelést a távolsági forgalomban fennálló torlódások enyhítésére.
- Április 15.** Újra megindul a tábori postai csomagforgalom 2 kg súlyhatárig.
- Április 27.** 4+1 filléres címletű hadigondozási bélyeg kerül forgalomba.

- Május 2–20.** A haditudósító kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal *Haditudósító Kiállítás a Pesti Vigadóban – Május 2–12., 13-ától kezdve Május 2–20.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Május 3.** Felfüggesztik az ELT táviratlevelek forgalmát a magyar–olasz fogalomban.
- Május 11.** Újra megindul a táviróforgalom Belgiummal Németország közvetítésével.
- Május 15.** Megváltozik a tábori postai számrendszer: az öt számjegyből álló jelölés helyett betű és háromjegyű számkombináció kerül bevezetésre.
- Május 23.** A munkácsi postahivatal *Zrínyi Ilona születésének 300. évfordulója* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Június 1.** A Magyar kir. Posta személyzetének Jóléti Alapítványa gondozószolgálatot szervez az ország egész területén. A postaszemélyzet szociális helyzetének gondozása mellett ellátja a bajtársi szolgálatot is.
- Június 1.** Rendelet szabályozza a légiriadó alatti távbeszélő-forgalmat: a kézi kapcsolású hálózatokban mind a helyi, mind a távolsági magán távbeszélő-forgalom szünetel.
- Június 1–augusztus 31.** A csillaghegyi postahivatal *Nyaráljon Csillaghegyen* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Június 3.** A Budapest 2., 4., 62. és 72. sz. postahivatal *Zrínyi Ilona születésének 300. évfordulója* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Június 5–6.** Szentesen az alkalmi postahivatal *Eucharisztikus napok Szentesen* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Június 12–20.** A győri alkalmi postahivatal *Haditudósító Kiállítás Győr – Június 12–20.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Június 15.** A Budapest 4., 5., 62. és 72. sz. postahivatal *A Takarékoság országépítés!* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Június 15–17.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatban életbe lép a nyilvános állomásokról kezdeményezett helyi beszélgetésekre megállapított 30 filléres díj.
- Június 18.** A Budapest 1., 4., 10., 62., 72., Debrecen 1., Gödöllő, Kassa 1., Kenderes, Komárom 1., Kolozsvár 1., Nagybánya, Nagyvárad 1., Pécs 1., Sopron 1., Szabadka 1., Szeged 1. és Ungvár 1. postahivatal *Magyarország kormányzójának 75. születésnapja – 1943. VI. 18.* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Június 22.** A posta nőtisztviselői részére talpbőrt utalnak ki.
- Június 23.** A fogadalomtétel kötelezettségét kiterjesztik az órabéres alkalmazottakra.
- Július 1.** Hatályba lép a postaaltisztek és postaszakaltisztek szakképzésének és vizsgájának rendjét és a kinevezési feltételeiket szabályozó új rendelet. Egyúttal újraszabályozzák a postaszakaltisztai állásra minősítő munkaköröket.
- Július 1.** A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap támogatására 100%-os felárral 8, 12, 20 és 30 filléres címletű bélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 1.** Életbe lép az új posta-, táviró-, távbeszélő- és rádiódíjsszabás: helyi levél 20 fillér, levelezőlap 12 fillér, ajánlási díj 50 fillér, távirati szódíj 18 fillér, távbeszélő-állomás felszerelése 150 pengő, beszélgetési díj Budapesten 24 fillér, rádióhasználatiavidíj 3 pengő.

- Július 1–szeptember 30.** A klotildligeti postahivatal *Üdüljünk Klotildligeten* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Július 15.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatban megszüntetik a külföldre szoló táviratlevelek távbeszélőn való felvételét.
- Július 16.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatban felfüggesztik a csoportos távbeszélgetések lehetőségét.
- Július 17.** A műszaki tisztviselői szak utánpótlásának elősegítésére a Magyar kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem gépészmérnöki, mérnöki, építészmérnöki és vegyészmérnöki osztályának rendes hallgatói részére *tanulmányi ösztöndíjat* létesít a posta.
- Július 17–25.** Az alkalmi postahivatal *Hadi tudósító kiállítás – Nagyvárad – Július 17–25.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Július 22.** A háborús anyagihiány miatt megengedik a kötegjelzők ismételt felhasználását.
- Augusztus 1.** A postahivatalok is árusítják az újonnan forgalomba bocsátott 10, 20 és 50 filléres, benyomott pénzügyi bélyeggel ellátott *állami számolólapokat*.
- Augusztus 4.** Új LX15, LX16, LX17 és LX18 jelzésű dísztáviratlapok kerülnek forgalomba.
- Augusztus 12.** A július 1-jén életbe lépett új díjszabásnak megfelelően új, sötétzöld nyomású, 18 filléres levelezőlapok, sötétzöld 18+18 filléres válaszos-levelezőlapok, 30 filléres zárt levelezőlapok, 18 filléres megbízási lapok kerülnek forgalomba.
- Augusztus 16.** A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap támogatására 30+20 fillér címletű bélyeg kerül forgalomba.
- Augusztus 19.** Felfüggesztik a csomagforgalmat Olaszországgal.
- Augusztus 23–szeptember 12.** A Sopron 1. sz. postahivatal *Soproni Munkahét 1943. IX. 5–12. – Jöjjön Sopronba!* feliratú hirdető keletbélyegzőt használ.
- Augusztus 27.** Távbeszélő-állomás bekapcsolása vagy áthelyezése esetén a belépési, illetve áthelyezési díjon felül *építési költséget* is kell fizetni az előfizetőnek.
- Szeptember 1.** A gyorsvonatokon feladott belföldi táviratok átalánydíját 3 pengő 70 fillérről 4 pengőre emelik.
- Szeptember 4–8.** A balatonfüredfürdői és a siófokfürdői postahivatalok *IX. Nemzetközi Sporthét a Balatonon* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 5–12.** Az alkalmi postahivatal *Soproni munkahét bélyegkiállítása 1943. IX. 5–12.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 10–30.** Csak ezen időtartam alatt adhatók fel – zsákba csomagolva, postahivatalban nyitva bemutatva – téli ruhaneműt és egyéb téli óvócikkekkel tartalmazó csomagok a hadművelleti területen tartózkodó, tábori postaszámmal rendelkező személyek részére 10 kg súlyhatárig.
- Szeptember 25.** Új rendelet szabályozza a távíró-, távbeszélő- és egyéb villamos jelzőberendezéseknek az országhatár mentén fekvő területeken (határsávban) történő létesítését és használatát.
- Október 2.** Megindul az előfizetői távgépíró-forgalom Norvégiával.

- Október 3.** Életbe lép a mozgópostai menetek új számozási rendszere.
- Október 20–24.** A kiállítás színhelyén működő alkalmi postahivatal *Zuglói Danuvia I. Bélyegkiállítása* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Október 22.** A postagyűjtőhelyek, levélfelvevő vasúti állomások, külterületi gyűjtő- és kézbesítőállomások elnevezését egységesen *Magyar kir. postakezelőhelyre* változtatják. Egységes, fekvő téglalap alakú bélyegzővel látják el őket, melynek sarkai körívvel vannak levágva.
- Október 25.** Felfüggesztik élő állatok postai szállítását.
- Október 25–november 6.** Újból engedélyezik téli ruhaneműt és egyéb téli óvócikket tartalmazó csomagoknak a hadművelleti területen tartózkodó, tábori postaszámmal rendelkező személyek részére történő feladását 10 kg súlyhatárig.
- November 10.** Megszüntetik a postai kiadású zárt levelezőlapok előállítását.
- November 10–14.** Kassa 1., 2., 3., és 4. sz. postahivatal *1938. november 11. – Kassa hazatért* feliratú különleges alkalmi keletbélyegzőt használ.
- November 11–20.** A bélyegkiállítás helyszínén működő alkalmi postahivatal *1938. november 11. – Kassa hazatért – Cassovia bélyegkiállítása* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- November 22.** A távolsági levelezőlapok bérmentesítésére 18 filléres címletű bélyeg kerül forgalomba.
- December 1.** Karácsonyi témájú 4, 20 és 30 filléres címletű alkalmi bélyegsorozat kerül forgalomba. Bérmentesítésre 1944. június 30-ig használhatók fel.
- December 1.** Rendelet jelenik meg a *zsákcsomag* fogalmának meghatározásáról és kezelési rendjéről.
- December 9.** A postai szállítóleveleket a jövőben 1–1 000 000 terjedő sorszámozással látják el.
- December 12–18.** Az átalányrendszerű távbeszélő-központok statisztikai adatgyűjtést végeznek a hálózaton belül lebonyolított helyi beszélgetésekről.
- December 20–1944. január 31.** Az állami kibocsátású *búzakölcson-kötvényeket* a postahivatalokban is jegyezni lehet.
- December 29.** A hadipótlék megállapítását és kiutalását az igazgatóságok hatáskörébe utalják.
- December 31.** Megszüntetik a meghatározott példányszámban megjelenő bélyegekre (blokkokra) vonatkozó előjegyzés lehetőségét.
- Megnyílt postahivatalok:** Budapest 41., Budapest 46., Budapest 55., Csongrád 2., Hadikfalva, Hadiknépe, Kolozsvár 8., Rábacsécsény, Tokod 1.
- Postahivatallá átalakított postaügynökségek:** Abda, Ácsteszer, Andrásföldje, Bársonyos, Bátaapáti, Bázakerettye, Becske, Belvárdgyula, Bodrogkisfalud, Bölön, Bósháza, Csatka, Csesznek, Csikóstöttös, Dabronc, Dunakeszi műhelytelep (Dunakeszi 2.), Écs, Egerszalók, Egyházasharaszti, Forráskút, Gerse, Göböljárás pu., Guttor, Hargitafürdő, Helesfa, Hidegség, Jakabszállás pu., Keszű, Kismánya, Kismaros, Kisújfalu, Kokad, Kőkeszi, Kuncsorba, Külsőballószög, Láca, Magyaregregy, Magyarpolány,

Magyarszerdahely, Mártély pu., Megyercs, Mezőcsokonya, Mezőmadaras, Mocsolya, Nagydobsza, Nemesabony, Nemesbikk, Ór, Palin, Rákoskert, Románd, Sótorny, Szárazd, Szebény, Szendehegy, Szentgáloskér, Szilasliget, Szombathely (5.), Szörce, Tarnabod, Tardos, Teklafalu, Tiszavárkonyi szőlők, Tósokberénd, Úrkút, Uszor, Vác (2.), Vága, Vámosladány, Vérteskéthely, Zics.

Alkalmi postahivatalok: Első Magyar Országos Szaksajtókiállítás (I. 22–II. 2.), Haditudósító Kiállítás Budapest (V. 2–20.), Eucharisztikus napok Szentés (VI. 5–6.), Győri Haditudósító Kiállítás (VI. 12–20.), Nagyvárad Haditudósító Kiállítás (VII. 17–25.), Soproni Munkahét Bélyegkiállítás (IX. 5–12.), Zuglói Danuvia Sportegylet Bélyegkiállítása (X. 20–24.), Cassovia Bélyeggyűjtők Egyesülete Bélyegkiállítása (XI. 11–20.).

Megnyílt postaügynökségek: Alsósófalva, Andód, Angyalos, Aporháza, Aranymező pu., Beregardó, Beregújfalu, Berezna, Berzék, Bodrogszentes, Csabacsüd, Csallóközkürt, Csekút, Csongor, Csibrák pu., Csikéria kiterő pu., Csikszentmiklós, Csikszentivány, Csornok, Domonkosfa, Drávanagyfalu, Farcád, Felsőboldogfalva, Felsőneresznye, Felsőverecke, Fenyéd, Gáborjánháza, Gálóc, Giródtótfalu pu., Gömörvidék, Görényüvegycsűr, Gyerővásárhely, Hidegségpataka, Ipolybalog, Jobaháza, Jobbágyfalva, Juta, Kárdárta, Kápolnásfalu, Kassa, Kertészsziget, Kilyén, Kolibica, Középtúr, Lele, Libád, Libánfalva, Lontó, Ludaspuszta, Mácsapuszta, Magyarvista, Málnás, Márkó, Marosszentanna, Medesér, Mezőkölpény, Mezőtelki, Mikeháza, Miklósvár, Musznya, Nagybárkány, Nagykázmér, Nemesrempehollós, Nyárádköszvényes, Óbarokpuszta, Óföldrakpuszta, Olcsvaapáti, Oroszmező, Petrikeresztúr, Rafajnaújfalu, Sajónagyfalu, Sobor, Sófalva, Sorokpolány, Székelybetlenfalva, Szencse pu., Tiszaásvány, Tiszasalamon, Vámtelek pu., Vársonkolyos pu., Viziszentgyörgy, Zalaujvár, Zenta-Kevi.

Postaügynökséggé átalakított levélfelvevőhely: Szikra.

Megszűnt postaügynökségek: Györgypuszta.

Kinevezések: *Tamási Lajos* postaműszaki tanácsost a Belváros Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (február 27.).

Dr. Varga József felmentése után *dr. Zsindely Ferencet* a kereskedelem- és közlekedésiügyi miniszterre nevezi ki a kormányzó (április 1.).

Jóvér István postafőmérnököt a Lipót Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (május 29.).

Vályi Kálmán postaműszaki tanácsost a Krisztina Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (augusztus 25.).

Nagy István postaműszaki tanácsost a Budapesti Helyközi és József Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (október 26.).

Dr. Margitfalvy Sándor postaigazgatót a Kassai, *Plauder József* postaigazgatót a Soproni, *Hanák András* postaigazgatót a Kolozsvári Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (december 31.).

Kitüntetések: *Balaton János, Márton István, Kálniky Tivadar, Barcsay Ákos* postahivatali igazgató, *Krämer Nándor, Török János* postafőfelügyelő, *Husztai Bálint, Szabó Gergely, D. Simon Mátyás* postaszakaltiszt, *Zólyomi Márton* postaaltiszt nyugalmomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (január 21.).

A kormányzó *Bruckbauer Rezső* postafőellenőrnek és *Adametz Mária* postafőellenőrnőnek nyugalmomba vonulása alkalmából a Magyar Arany Érdemkeresztet adományozza (január 23.).

Dr. Kapala Gyula postatanácsosnak a kormányzó a bolgár Nemzeti Érdemrend V. osztályának elfogadását és viselését engedélyezi (február 20.).

Dávid Lajos, Csorna Gyula postahivatali igazgató nyugalmomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (március 8.).

Richter Gyula postaműszaki főellenőrnek a kormányzó nyugalmomba vonulása alkalmából a Magyar Arany Érdemkeresztet adományozza (március 26.).

Nagy Ernő postaműszaki igazgató miniszteri elismerésben részesül (március 30.).

Zachariás Endre, Bazala János postahivatali igazgató, *Donászi Gyula, Kern Károly, Szakácsi Sándor, Radó László, Kováts Dezső, Mátéffy Árpád* postafőfelügyelő, *Maróti Ottó, Goga Etel* postafőellenőr, *Lipták József* postaüzemi szakaltiszt, *Danyi András, Tóth Gyula, Orbán István* postaaltiszt miniszteri elismerésben részesül (május 26.).

*Ujj Mészáros Dezső*nek a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét, *Wolffart Lászlónak, Orbán Lászlónak, Lemke Antalnak, Zimányi Jánosnak, Vári Miklósnak, Vári Lászlónak* a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, *vitéz Tatay Lászlónak, Damak Pálnak* a Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érmét, *Koró Pálnak, Sárkány Istvánnak* a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét adományozzák (június 3.).

Dr. Monus Ferenc postahivatali igazgató nyugalmomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (június 4.).

Laux József postahivatali igazgató nyugalmomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (július 17.).

A kormányzó engedélyezi *Lontay Béla* postaműszaki igazgatónak a német Sas-rend III. osztályú érdemkeresztjének elfogadását és viselését (június 25.).

Simonyi Dénesnek, Bödei Ferencnek a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, *Horváth Istvánnak* a Magyar Bronz Érdemkeresztet, *Aradi Ferencnek, Edelpacher Nándornak, Szabó Mihálynak, Erdősi Ferencnek, Pásztó Mihálynak, Sárjai Istvánnak, Peischl Jánosnak* a Magyar Bronz Érdemérmét, *Ujj Mészáros Dezsőnek, Rádonyi Antalnak* a II. osztályú Német Vaskeresztet adományozzák (július 26.).

Dr. Szerelemhegyi Béla, Kotsis Antal, dr. Fekesházy Endre, Frivaldszky Kornél, Kormány Béla postaigazgató, *Tóth Béla* postahivatali igazgató, *Romlehner Lajos* postafőfelügyelő, *Gömöri Lajos, Flórián Sándor* postaműszaki főellenőr, *Bártfai János, Megyesi Sándor, Tihanyi Imre, Borbély István* postaszakaltiszt, *özv. Zapletál Istvánné* nőgrádvérőcei postamesternő nyugalmomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (július 30.).

Czirák Sándor postaszakaltiszt kormányzói elismerésben részesül (augusztus 7.).

Csontos Gyula hajdunánási postamester 40. szolgálati éve betöltése alkalmából miniszteri elismerésben részesül (augusztus 11.).

Zámbó Lajosnak a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, *Baranyai Bélának*, *Holló Lászlónak* a Magyar Bronz Érdemérmét, *Nagy Istvánnak*, *Balogh Ferencnek*, *Halász Bélának*, *Szalai Jánosnak*, *Somlai Ferencnek*, *Hajdu Imrének*, *Kis Jánosnak*, *Gombás Istvánnak*, *Gallai Antalnak*, *Majlinger Imrének*, *Fodor Istvánnak*, *Füry Jánosnak*, *Stefanik Pálnak*, *Takács Istvánnak*, *Adamovszki Jánosnak*, *Gál Istvánnak*, *Lakó Jánosnak*, *Márkus Kálmánnak*, *Pap Mihálynak*, *B. Szabó Imrének*, *Varga Ernőnek*, *Lengyel Józsefnek*, *Pálvölgyi Lászlónak*, *Béleczi Lajosnak*, *Homoki Andrásnak* a Magyar Bronz Vitézségi Érmét, *Zámbó Lajosnak* a II. osztályú Német Vaskezesztet adományozzák (augusztus 19.).

Ujj György postaműszaki főigazgató nyugalomba vonulása alkalmából kormányzói elismerésben részesül (augusztus 30.).

Vogler Oszkár postahivatali igazgatónak a kormányzó a Magyar Érdemrend tisztí kezesztjét adományozza (szeptember 3.).

Aigner Dezső postavezérigazgató-helyettesnek nyugalomba vonulása alkalmából a kormányzó a Magyar Érdemrend Középkeresztjét adományozza (szeptember 15.).

Sidó Jánosnak, *Bálint Jánosnak*, *Pászthory Lórántnak* a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, *Gulyás Pálnak* a Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érmét, *Bokodi Lászlónak*, *Büttös Györgynek*, *Baumgartner Gézának* a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, *Busch Istvánnak*, *Költő Györgynek* a Magyar Bronz Érdemérmét, *Bosnyák Andrásnak*, *Mráz Ferencnek*, *Mikóczi Sándornak*, *Tóth Mihálynak*, *Urbán Ferencnek*, *Varga Lajosnak*, *Baumgartner Gézának* a Magyar Bronz Vitézségi Érmét adományozzák (szeptember 28.).

Dr. Göntér Emil postafőigazgató, *dr. Nagy Sándor*, *dr. Licz János*, *Jankovits Pál*, *dr. Sárossy József*, *dr. Straub Miklós*, *Kass Géza*, *Lánczy Ferenc* postaigazgató, *Buzna Gyula* postahivatali igazgató, *Gábor József*, *Józsa István* postafőfelügyelő, *Hinczem Emil* postafőellenőr, *Garamvölgyi Lajos* vonalmester, *Szücs József* postaszakaltiszt nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (október 1.).

Orosz Lajos, *Göttl Péter*, özv. *Leschnitzky Emilné* postafőellenőr, *Kaszás József*, *Halmos János*, *Nagy József*, *Nagy Mihály* postaszakaltiszt nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (november 8.).

Tarczaly Zoltánnak a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét, *Dávid Gyulának*, *Tarczaly Zoltánnak*, *Szecsődy Gyulának*, *Tarcsay Lászlónak*, *Pere Lászlónak*, *Vigh Józsefnek*, *Rátkay Mihálynak* a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, *Horváth Gyulának* a Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érmét, *Sáfrány Imrének*, *Bolbás Andrásnak*, *Stefanik Pálnak*, *Buzás Andrásnak*, *Faragó Istvánnak* a magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, *Erdész Ferencnek*, *Kiss Jenőnek*, *Egervári Istvánnak* a Magyar Bronz Érdemkeresztet, *Gajdán Lajosnak*, *Tábor Istvánnak*, *Gazsi Jánosnak*, *Kirchner Jánosnak*, *Farkas Ferencnek*, *Kerti Józsefnek*, *Bódi Jánosnak*, *Kulányi Lászlónak*, *Kiss Ferencnek*, *Tomasovszky Mihálynak*, *Farkas Ferencnek* a Magyar Bronz Vitézségi Érmét adományozzák (november 22.).

Pintér László, Janny László postaszámvevőségi tanácsos, *Tóth Lénárd* postaaltsiszt nyugalmába vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (november 30.). *Benkő Ferencnek, Magass Mihálynak, Szili Lászlónak* a Magyar Koronás Bronz Érdemkeresztet, *Dési Jánosnak, Kurucz Józsefnek, Gőcze Jánosnak, Korózs Istvánnak* a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, *Alakszai Gergelynek* a Magyar Bronz Érdemkeresztet, *Hollán Miklósnak, Timár Istvánnak, Czékmány Lajosnak, Garamvölgyi Eleknek, Tóvári Józsefnek, Esztergályos Györgynek* a Magyar Bronz Érdemérmét, *Kiripolszky Ferencnek, Mráskó Lászlónak, Hegyes Jánosnak, Baksa Istvánnak, Belső Ferencnek, Berkes Imrének, Gyarmati Károlynak, Kovács Józsefnek, Szabó Lajosnak, Tibold Istvánnak, Tokarcsik Mihálynak, Danis Jánosnak, Korózs Istvánnak, Nagy Istvánnak, Ambrus Lászlónak, Bálint Illésnek, Bozi Jánosnak, Kravec Zózsefnek, Kurucz Józsefnek, Rákóczi Györgynek, Szalai Istvánnak, Hegedüs Bélának, Molnár Lajosnak, Bata Károlynak* a Magyar Bronz Vitézségi Érmét, *Hajdu Imrének, Belső Ferencnek* a Német Vaskeresztet adományozzák (december 17.).

Szakirodalom: *A Magyar Szent Korona területén lévő Magyar kir. postahivatalok és postaügynökségek névsora.*
Rádiókezelési tudnivalók (február).
Távíródíjszabás (március).
Vidéki hálózatok 1943. évi betűrendes távbeszélőnévsora (június).
A nemzetközi távbeszélő-szolgálatban leggyakrabban használt kifejezések (október).
Magyar Postaüzleti Szabványok Gyűjteménye (december).

1944

- Január 1.** A postahivatali igazgatói állás elnevezését *postaforgalmi igazgató* elnevezésre változtatják.
- Január 1.** Felemelik a postaügynöki forgalom után járó munkajutalékot.
- Január 17.** A katonai szolgálati időt hozzá lehet számítani a postamesteri és kiadói szolgálati időhöz, amennyiben a leszerelés és a munkába állás között nem telik el 30 nap.
- Január 17.** A postahivatali kiegészítő alsó korhatárát a betöltött 16. életévben állapítják meg, a postakiadói tanfolyamot 18. életévük betöltése előtt is elvégezhetik, de szakvizsgára csak 18. életévük betöltése után bocsáthatók.
- Január 19.** Magyarországi Szent Margit szentté avatásának emlékére 30 filléres címletű postabélyeg kerül forgalomba.
- Január 19.** Az államigazgatási vagy közgazdasági érdekből egyáltalán nem, vagy csak kevésbé fontos (elsősorban a lakásokon berendezett) távbeszélő-állomásokat *korlátozott üzemű berendezésnek* minősítik és a forgalmas órák alatt a posta kikapcsolhatja őket.
- Január 31.** Újra megindul a levélposta-forgalom Albániával, Olaszországnak a német csapatok által megszállt részével, San Marinóval és a Vatikánnal.
- Február 1.** Hadirokkantak 50%-os rádió-díjkedvezményt kapnak.

- Február 1.** Belföldi forgalomban a kézi- és betétsomagok csomagolópapírba burkolt erős papírdobozban is feladhatók. A sommás csomagok értékhatárát 500-ról 700 pengőre, az egy postautalvánnyal feladható legnagyobb összeget és az utánvétel összegének felső határát 1200-ról 2000 pengőre emelik fel.
- Február 7.** Nyersanyaghiány miatt a vasládák helyett egységes szabványú értékcikktartó faládákat és horganylemezből készült *pénztartályokat* rendszeresítenek.
- Február 9.** A rendkívüli helyzetre való hivatkozással utasítják a hivatalokat hogy három havi szükségletünknek megfelelő értékcikket tartsanak készletben.
- Február 15.** Felfüggesztik a hívott fél által fizetendő beszélgetések forgalmát.
- Február 19.** Háborús anyagtakarékosságra való hivatkozással engedélyezik nyitott ablakú borítékok használatát és azt, hogy a magánértékleveleket az előírt 5 helyett csak 2 viaszpecséttel zárják le.
- Február 20.** A munkácsi postahivatal *Munkácsy Mihály születésének 100. évfordulója – 1944. II. 20.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Február 20–26.** A Budapest 4., 62. és 72. sz. postahivatal *Védekezzünk a tuberkulózis ellen!* feliratú hirdetőbélyegzőt és a Budapest 4. sz. postahivatal *Országos Tuberkulózis Hét* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Február 20–26.** A postahivatalok részletes statisztikai adatgyűjtést végeznek a feladott levélpostai küldeményekről.
- Március 1.** A Magyar Vöröskereszt támogatására 100%-os felárral 20, 30, 50 és 70 filléres címletű postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Március 6–28.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatban a korlátozott üzeművé nyilvánított távbeszélő-állomások hétköznaponként 10 és 15 óra között nem vesznek részt a forgalomban.
- Március 16.** 18, 30, 36 és 60 filléres portóbélyegek kerülnek forgalomba.
- Március 19–26.** A Budapest 1., 4., 62., 72. sz. Cegléd 1., Debrecen 1., Debrecen 2. sz. és a monoki postahivatal *Kossuth Lajos halálának 50. évfordulója – 1894–1944.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Március 20.** Kossuth Lajos halálának 50. évfordulója alkalmából 4, 20, 30 és 50 filléres címletű postabélyegek kerülnek forgalomba. A Budapest 57. sz. (Országházban üzemelő) postahivatal *Kossuth Lajos halálának 50. évfordulója – 1894–1944.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Március 25.** Belföldi viszonylatban felfüggesztik az azonnali és igen sürgős távolsági magánbeszélgetések kapcsolását.
- Március 29.** Megszüntetik a zsidók postai alkalmazását.
- Március 29.** Megtiltják külföldi rádióállomások hallgatását.
- Április 3–október 2.** Nyári időszámítás.
- Április 6.** Légiriadó alatt és az azt követő két órában megtiltják magán természetű távbeszélgetések folytatását.
- Április 8.** A rádióvevő-engedéllyel rendelkező zsidókat adatbejelentésre kötelezik.
- Április 8.** Belföldi távolsági távbeszélő-forgalomban felfüggesztik a meghívási, külön

meghívási szolgálatot, a meghatározott időre szóló távbeszélgetést, a távolsági üzenetközvetítést és a távolsági tudakozódást.

- Április 15.** A háborús rendkívüli viszonyokra való hivatkozással feloldják a hozzátartozói viszonyban lévő kincstári postaalkalmazottak szolgálatteljesítésének korlátozását.
- Április 22.** Adatbejelentésre kötelezik azokat, akik zsidó személyek tulajdonából 1944. március 22. után rádióvevő-készüléket vásároltak.
- Április 26.** A zsidók megkülönböztető csillagjelvényét viselők számára a postatakarék-pénztári takarékvisszafizetést nem szabad teljesíteni, tőlük a betétkönyvet be kell vonni.
- Április 27.** A távbeszélő-előfizetőül jelentkezőktől származási (zsidó, nem zsidó) nyilatkozatot kérnek.
- Május 1–június 30.** Kolozsvár 1. és 2. sz. postahivatal *100 éves az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Május 3.** A zsidókat kötelezik rádióvevő-készülékeik visszaszolgáltatására.
- Május 5.** A rögtönbíráskodást kiterjesztik a rádió adó- vagy vevőberendezést engedély nélkül létesítő és üzembentartó személyekre is.
- Május 24.** A Kolozsvári Postaigazgatóságnál megszüntetik a *Keleti és erdélyi országrészek postaházainak fenntartási csoportját*.
- Május 31.** A gyűjtőtáborokba szállított és kijelölt lakóhelyekre (gettó) áttelepített zsidók számára pénz- és értékküldemények, csomagok nem kézbesíthetők.
- Május 31.** A zár alá vett zsidó üzletekben lévő távbeszélő-állomásokat az üzlet sorsának rendezéséig ki kell kapcsolni a forgalomból.
- Június 1–szeptember 30.** A klotildligeti postahivatal *Üdüljünk Klotildligeten!* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Június 7.** Zsidók nem adhatnak postai meghatalmazást, és a korábban kiadott meghatalmazások érvényüket veszítik.
- Június 15.** Megszüntetik a zsidók *hasznát hajtó hatósági jogosítványait*, ezek között a Telefonhírmondó berendezés üzemben tartására, rádió műsor szolgáltatására, Budapest és Újpest területén közhasználatú nyilvános távbeszélő-állomások üzemben tartására, távbeszélő-alközpontok szerelésére és karbantartására, rádiókészülékek előállítására és forgalmazására, postai értékcikkek árusítására, postai bérmentesítő-gépek forgalomba hozatalára vonatkozó jogosítványokat.
- Június 15–augusztus 31.** A csillaghegyi postahivatal *Nyaryljon Csillaghegyen!* feliratú hirdetőbélyegzőt használ.
- Július 1.** Megszüntetik a külföldi hírlap-előfizetési szolgálatot, kivéve a Németországban, Dániában és Finnországban megjelenő hírlapokra vonatkozóan.
- Július 1.** Felfüggesztik a táviratok külön küldönccel való kézbesítését.
- Július 15.** Felfüggesztik a rádióelőfizetői névsor magánfelek részére történő közlését.
- Július 29.** A bombatámadás következtében megsemmisült rádióvevő-készülékek előfizetőit felmentik az őket terhelő díjhátralékok és felmondási díj megfizetése alól.

- Augusztus 1.** Új rajzú 20, 24, 30, 50, 70 és 80 filléres értékjelzésű, általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Augusztus 1.** A háborús viszonyokra való hivatkozással az 1500 pengőnél nem nagyobb értéknyilvánítású kézi csomagok lezárását – viaszpecsét vagy ólomzár helyett – kemény fémből készült fémlemezzárral is engedélyezik.
- Augusztus 9–22.** Budapesten szünetel a csomagfelvétel a keddi és csütörtöki napokon.
- Augusztus 21.** A postahivatalok átveszik a rendőrhatalóságok és a csendőrség által összegyűjtött és a hatósági őrizetbe vett zsidó tulajdonban volt rádióvevő-készülékeket.
- Augusztus 23.** Szünetel a csomagforgalom Franciaországgal, Spanyolországgal és Portugáliával.
- Augusztus 31.** Kivonják a forgalomból a templomokat ábrázoló bélyegeket.
- Szeptember 7.** Vitéz Lakatos Géza miniszterelnök elrendeli a belföldi posta-, távíró- és távbeszélő-forgalom ellenőrzését. Ezt katonai vezetés alatt álló postaellenőrző ki- rendeltségek (*pekirek*) végzik.
- Szeptember 9.** Megszűnik a posta-, távíró- és távbeszélő-forgalom Romániával, a posta- és távbeszélő-forgalom Bulgáriával és Törökországgal.
- Szeptember 9.** Felfüggesztik a távbeszélő helyi üzenetközvetítő és a külön tudakozó- szolgálatot.
- Szeptember 18.** Megszüntetik a helyi távirat kedvezményes díjtételét. A helyi táviratokra a távolsági forgalomban váltott táviratok díjszabása érvényes.
- Szeptember 21.** A honvéd vezérkar főnöke mindkét irányú tábori postai forgalomban megtiltotta *magánlevelek* küldését.
- Szeptember 22.** Azok a személyek, akiknek a polgárilag kiűrtett helységek postahivatalai- nál váltott postatakarékpénztári, illetve a rendelet mellékletében felsorolt pénztintéze- teknel váltott, bemutatóra szóló betétkönyvük van, követeléseiket bármely postahivatal- nál érvényesíthetik, illetve átírathatják postatakarékpénztári betétkönyvbe.
- Szeptember 25.** Ideiglenesen megszüntetik a *sürgős táviratok* belföldi forgalmát.
- Szeptember 27.** Légiriadó alatt és azt követően egy óra hosszat tilos a helyi forgalom- ban a magán-távbeszélgetés.
- Október 11.** A honvéd vezérkari főnök utasítására a hadművelleti területen működő tábori postahivatalok a polgári lakosság közönséges, 20 grammnál nem súlyosabb leveleit és levelezőlapjait továbbításra átveszik.
- Október 19.** A hadműveletek következtében a Szegedi és Debreceni Postaigazgatóság Budapestre, a Kolozsvári Postaigazgatóság Sopronba, a Nagyváradai Postaigazgató- ság Pécsre települ.
- Október 23.** Újból engedélyezik magánlevelek küldését a tábori postai forgalomban.
- Október 24.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatban a lakáson berendezett álló- másokat hétköznapokon 9 és 13 óra 30 perc között kikapcsolják a forgalomból.
- Október 25.** Hadművelleti területeken a posta-, távíró- és távbeszélő-forgalom ellenőr- zését az erre felhatalmazott, arcképes igazolvánnyal ellátott honvédseregtest ellenőr- ző tisztjei is végezhetik.

- Október 28.** A tábori postai forgalomban nagyalakú nyomtatványok (napilap, hetilap, képes folyóirat, könyv) nem küldhetők.
- Október 31.** Megszűnik a Magyar kir. Posta Nemzetközi Leszámoló Hivatala. Teendőit részben az Utalványleszámoló Hivatal, részben a Budapesti Postaigazgatóság hatáskörébe utalják.
- Október 31.** Az ellenséges megszállás következtében *A kolozsvári és nagyváradai Magyar kir. postaigazgatóságok függő ügyeit intéző bizottságot* hoznak létre.
- November 1.** A honvédelmi miniszter a Magyar kir. Posta egész személyzetét (összes alkalmazottját) *honvédelmi munkakötelezettség* címén igénybe vette és arra kötelezte, hogy további rendelkezésig eddigi szolgálati vagy munkaviszonyukban megmaradjanak, munkájukat folytassák.
- November 11.** A Magyar kir. Rádió-díjnyilvántartó Hivatal Kassáról Budapestre települ és a Budapesti Magyar kir. Postaigazgatóságnak alárendelt hivatalként működik tovább.
- November 15.** Norvégiával újra megindul a csomagforgalom tengeri útvonalon, Hamburgon át.
- November 15.** Felfüggesztik a csomagforgalmat Németalfölddel.
- November 15.** Miniszterelnöki rendelet szünteti meg *afőméltóságú, nagyméltóságú, méltóságos, nagyságos és tekintetes* címek használatát.
- November 15.** A közszolgálati alkalmazottakat – a Szálasi Ferenc vezette Hungarista Munkaállam iránti hűség bizonyosságául – új eskü letételére kötelezik.
- November 22.** A Nyilaskeresztes Párt-Hungarista Mozgalom valamennyi szervezete által kezdeményezett távbeszélgetés sorrendi elsőbbséget élvez.
- December 1.** Megindul a hivatalos tábori postai utalványforgalom.
- December 10.** A nyugalomba vonulásakor dr. Kuzmich Gábor köszönőszavakat intéz a postaszemélyzethez.
- December 15.** Kisalakú 2 és 5 pengős általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Kinevezések:** *Tóth Lajos* postaigazgatót a Pécsi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (június 30.).
Ocskay Szilárd postaműszaki tanácsost a Helyközi és József Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (október 21.).
- Kitüntetések:** *Kismányoky Károly, Fejér Lajos* postafőigazgató, *Boldini Rezső* postahivatali igazgató, *Szabó István, Csikos István* postafőfelügyelő, *Berhidai János* postafőellenőr, *Tábori Miklós* postaszakaltiszt nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (január 11.).
Varga Mihály csornai postamesteri kézbesítő nyugalomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (január 12.).
Perczel Józsefnek, Gyarmati Pálnak, Muray Mihálynak, Bérczi Gyulának, Balogh Sándornak a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, *Zana Sándornak* a Magyar Bronz Érdemkeresztet, *Temesi Istvánnak, Bödös Istvánnak, Nagy Istvánnak (biai), Kovács*

Gyulának, Nagy Istvánnak (egri) a Magyar Bronz Érdemérmét, Herczeg Tibornak, Laczi Lászlónak, Pásti Imrének, Brassai Imrének, Mladoniczki Jánosnak, Simonyi Imrének a Magyar Bronz Vitézségi Érmét adományozzák (január 26.).

Dr. Szentiványi Ervin, Szakáts Károly postafőigazgató, Horváth Béla postaigazgató, Németh Ferenc postaaltsízt nyugalmomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (február 14.).

Báró Nyáry Gyula postafőigazgató nyugalmomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (március 4.).

Tóth Gyula postafőfelügyelő, Takács István, Vári Lajos postaszakaltsízt nyugalmomba vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (március 7.).

Zsiga Miklósnak, Flanek Tibornak, Kismarjay Györgynek, Bugsch Bélának, Ruber Lajosnak, Czeczai Károlynak a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, Hegedüs Istvánnak, Kótai Istvánnak, Kiss Lászlónak, Varga Györgynek a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, Dringó Ferencnek, Petényi Józsefnek, Ágfalvi Andrásnak, Géczy Tivadarnak, Fehérvári Józsefnek, Édes Rezsőnek, Ternyei Pálnak, Füredi Józsefnek a Magyar Bronz Érdemkeresztet, Kalocsai Bélának, Kékesi Lajosnak, Náczi Lajosnak, Jenei Jánosnak, Danyi Kálmánnak, Ujvári Jánosnak, Tóth Ferencnek, Mónos Ferencnek, Sturcz Mihálynak a Magyar Bronz Érdemérmét, Sütő Istvánnak, Kupcsok Lajosnak, Szuromi Jánosnak, Deák Gézának a Magyar Bronz Vitézségi Érmét, Kupcsok Lajosnak a Német Vaskeresztet adományozzák (március 16.).

Tóth László postafőmérnöknek a kormányzó engedélyezi, hogy a német Sasrend II. osztályú érdemkeresztjét elfogadja és viselje (márcus 29.).

Temesi Bélának, Szilvássy Andornak a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, Horváth Gyulának, Gál Imrének a Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érmét, Kopis Józsefnek a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, Kopetti Kálmánnak, Hollós Antalnak a Magyar Bronz Érdemkeresztet, Lantos Jánosnak, Pauer Jenőnek, Cséplő Sándornak, Kiss Bélának, Jóföldi Józsefnek, Fodor Lászlónak, Deák Gézának a Magyar Bronz Érdemérmét, Puskás Tamásnak, Szücs Lajosnak, Bakodi Mihálynak, Mogyoróssi Károlynak, Szakácski Józsefnek, Varga Kálmánnak, Hetyei Gyulának, Kiss Sándornak, Borsody Józsefnek, Csókás Jánosnak, Herb Józsefnek, Horváth Istvánnak, Horváth Varga Imrének, Izraczka Jánosnak, Kopis Józsefnek, Köröksi Sándornak, Száraz Jánosnak, Bartos Sándornak, Mikóczy Sándornak, Bukor Ferencnek, Kircsi Gábornak, Czirák Ferencnek, Dubai Andrásnak a Magyar Bronz Vitézségi Érmét adományozzák (április 21.).

Vass Lászlónak a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét és a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, Nyilas Milósnak, Csillik Sándornak, Simon Józsefnek a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, Veszprémi Bélának, Ughy Márknak, Ferenczi Bélának a magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, Bödös Istvánnak a Magyar Ezüst Érdemérmét, Horváth Józsefnek, Fekete Istvánnak, Várhegyi Gyulának, Kiss Bélának a Magyar Bronz Érdemkeresztet, Lévy Józsefnek, Cseresznyák Jánosnak a Magyar Bronz Érdemérmét, Aczél Gézának, Hermann Ottónak, Kőhalmi Imrének, Márton Bélának, Vermes

Imrének, Fekete Istvánnak, Bényei Józsefnek, Gulyás Jánosnak, Kiss Józsefnek, Lak Istvánnak, Marosits Ferencnek, Pásti Imrének, Kovács Gyulának, Mácsodi Jánosnak, T. Nagy Sándornak, Schubert Istvánnak a Magyar Bronz Vitézségi Érmét, *Ughy Márknak* a Német Vaskeresztet adományozzák (június 23.).

A kormányzó engedélyezi, hogy *Egyedy Andor* postaműszaki főigazgató a német Sasrend I. osztályú érdemkeresztjét, *Zelinka Alajos* postaműszaki tanácsos a német Sasrend II. osztályú érdemkeresztjét, *Egyedy Andor* postamérnök, *Gergely Gyula* postaműszaki főellenőr, *Balázs Imre* postaműszaki segédellenőr a német Sasrend III. osztályú érdemkeresztjét elfogadja és viselje (június 30.).

Gulacsik János postaszakaltiszt, *Szabó József* postaszakmester, *Makai György, Rétfalvi Tódor* vonalmester, *Hóra Beke István, Visi Vendel* postaaltiszt miniszteri elismerésben részesül (július 24.).

Dr. Lóky Zoltán postafőigazgató, *dr. Szabó Gusztáv* postai igazgató, *Buttkay Bertalan, Váczy Mihály* főtanácsos, *Szilárd Jenő, Katona György* postafőfelügyelő, *Valenta János, Szentiványi Mária* postafőellenőr, *Magyar Pál, Tóth István, Égető Antal* postaszakaltiszt, *Kádár Márton* kisteleki postamester miniszteri elismerésben részesül (augusztus 10.).

Mátyás Béla postaforgalmi igazgató, *Bánky József* postafőfelügyelő, *Laczi Imre* postaszakaltiszt miniszteri elismerésben részesül (szeptember 2.).

Szabó Lajos postaforgalmi igazgató, *Csongor István* postafőellenőr, *Józsa István, Apródi Mihály* postaszakaltiszt miniszteri elismerésben részesül (szeptember 4.).

Az április 3-ai Budapest elleni légitámadás alkalmával a Központi Anyagszertár és Javítóműhely értékeinek mentéséért, a helyreállítási munkában való részvételükért *Kiss Jenő* postaműszaki főigazgató, *dr. Telbisz Rafael* postaműszaki igazgató, *Csoboth-Róbert Ödön* postaműszaki tanácsos, *Nagy Jenő* postamérnök, *Élő József, Furuglyás Gyula* postaforgalmi igazgató, *Böjthe Béla, Hernádi János* postafelügyelő, *Hernádi József, Felkai Ferenc* postaelenőr, *Szücs Lajos* műszaki ellenőr, *Balla István, Hegedős János, Gábri Sándor, Hidvégi Antal, Kocsárdi Béla, Hernádi Sándor, Karácsonyi Dezső, Pitlik Sándor, Korányi Ferenc* műszaki segédtsiszt, *Mátyás Gáspár, Antal István, Takács Ferenc, Varga Elemér, Újvári Ferenc* műszaki üzemi gyarkornok, *Szigeti Mária* kezelőnő, *özv. Ziring Sándorné* postadíjnok, *Oláh Lajos Gábor, Szilas János, Tátrai Henrik, Pólinger Imre, Tóth György* műszaki üzemi díjnok, *Tirpák Lajos, Révész Ferenc, Madarasy László, Oszfok Lajos* szakiparos, *Kovács István* postaszakaltiszt, *Lillin Antal, Berta István, Várkonyi István, Hollósi István, Jenei István, Dubicz Sándor, Németh István, Kiss Ferenc, Frankó Lajos, Utasi Lajos, Kővári József, Böle József, Pados Károly, Guti József, Gerendai János* postaaltiszt, *Krakkó Árpád* kíségetőszolga, *Brodzki Árpád, Komár Rudolf, Madarassy Ferenc, Zab Gyula* órabéres szakiparos, *Andi József, Gerendai Gyula, Petrák Ferenc* betanított munkás, *Ráduly Mihály, Schusztér István, Szücs József, Takács Dávid* órabéres munkás, *Kertész Károly, Kozma József, Vanya János* műszerész tanonc miniszteri elismerésben részesül (szeptember 27.).

Az április 3-ai Budapest elleni légitámadás alkalmával tanúsított magatartásukért *Schuller Jenő* postaműszaki tanácsos, *Pinkert Béla* postafőmérnök, *Szentgyörgyi László*, *Bognár Géza*, *Virágh Mihály*, *Kiss Ernő*, *Albert László* postamérnök, *Vass Lajos* postafelügyelő, *Rezner László* postatiszt, *Talpag János*, *Pintér Mária* segédellenőr, *Henter Sándor* postaműszaki ellenőr, *Ginter Károly*, *Pásztor Lajos* postaműszaki segédellenőr, *Dolmán István*, *Tóth Kálmán* postaműszaki segédtsiszt, *Szunyogh István* postaműszaki üzemi gyakornok, *Hegedüs János* üzemi díjnok, *Imricsák Béla* postaszakmeester, *Juhász János* postaszakiparos, *Molnár Mihály*, *Hegyesi Sándor*, *Kalóz Dezső*, *Siklósi Lajos* postaaltiszt, özv. *Keszthelyi Aladárné*, özv. *Müller Antalné*, *Nagy Sándorné* takarítónő miniszteri elismerésben részesül (szeptember 27.).

Mohai Istvánnak a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét, *Sidó Jánosnak* a Magyar Koronás Bronz Érdemérmét, *K. Tóth Kálmánnak*, *Nagy Bélának*, *Enyedi Zsigmondnak* a magyar Koronás Bronz Érdemérmét, *Lévai Jánosnak*, *Vigh Antalnak* a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmét, *Bánkuti Endrének*, *Juhász Ferencnek* a Magyar Bronz Érdemkeresztet, *Pazar Ferencnek*, *Orosz Lászlónak* a Magyar Bronz Érdemérmét adományozzák (október 7.).

Matók Józsefnek, *Bunei Ferencnek*, *Pleszkó Jánosnak*, *Ágocs Jánosnak*, *Bakos Jánosnak*, *Bódi Albertnek*, *Németh Istvánnak*, *Sutus Józsefnek*, *Szóllósy Mihálynak*, *Tóth Sándornak*, *Vörös Andrásnak*, *Zaletnik Györgynek*, *Zsigó Ferencnek*, *Galambos Jánosnak*, *Veres Istvánnak* a Magyar Bronz Vitézségi Érmét, *Pap Mihálynak* a Német Vaskeresztet adományozzák (október 7.).

Tóth Irma, özv. *Szabó Dénesné* postaellenőrnő, *Burucs Ferenc*, *Molnár János* postaszakaltiszt nyugalmába vonulása alkalmából miniszteri elismerésben részesül (október 19.).

Gobaschits Franciska alsónánai postamesternő a községet 1944. augusztus 7-én ért légitámadás alkalmával tanúsított magatartásáért miniszteri elismerésben részesül (november 6.).

Lengyel Sándor postafőigazgató, *Szegedi József* postaforgalmi igazgató nyugalmába vonulása alkalmából a *Nemzetvédő* (Szálasi Ferenc) elismerésben részesül (november 20.).

Dr. Krajcsik Géza postafőigazgató nyugalmába vonulása alkalmából a *Nemzetvédő* (Szálasi Ferenc) elismerésben részesül (november 20.).

1945

Január 1. Az üzemi férfi tisztviselők elnevezése postakezelési férfi tisztviselők, a nőké postakezelési női tisztviselők elnevezésre változik.

Január 1–június 9. Szünetel a PTRT megjelenése. Az 1945. évi 1. szám június 9-én jelenik meg.

Március 15. Újraszabályozzák a pénzkezelési átalányokat, a mozgópostai illetményeket, az éjjeli pénzeket és a rendkívüli óradíjakat.

Március 15. Újraszabályozzák a postamesteri hivatalok és postaügynökségek rendkívüli óradíját.

Április 1. Felemelik a postaügynöki munkajutalékot.

Április 1. Az augusztusban megjelent rendelet visszamenőleges hatállyal újrendezi a postamesterek és postamesteri alkalmazottak járandóságát.

Április 19. A közalkalmazottakat *igazoló eljárás* alá vonják.

Május 1. A hadvezér bélyegsor egyes értékeinek piros színű *Felszabadulás – 1945. ápr.* 4. felülnyomásával 100 000 sorozat-emlékbélyeg kerül forgalomba.

Május 15. A *posta szakoktatási felügyelősége* néven új központi hivatalt állítanak fel.

Május 24. Rendelet születik a posta (beleértve a távközlési szolgálatot) általános szervezetéről (felső igazgatása a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium postafőosztálya mint Postavezérigazgatóság útján történik), tagozódásáról és ügyköréről. A kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium IV. Postafőosztályának vezetésével *dr. Udvarhelyi Ödön* postai igazgatót, a IV. A. postai szakosztály vezetésével *dr. Szentiványi Ervin* postafőigazgatót, a IV. B. postaműszaki szakosztály vezetésével *Kónya Sándor* postaműszaki igazgatót bízzák meg.

Május 27. Bajcsy-Zsilinszky Endre temetésének napján 100%-os felárral 1 pengő névértékű emlékbélyeg kerül forgalomba.

Június 1. Életbe lép az új rádiódíjszabás (vevőberendezés havi használati díja 40, vidéken 20 pengő). Megszűnik az összes (kivéve a vakokra és hadirokkantakra vonatkozó) díjkedvezmény és díjmentesség.

Június 1. Budapest székesfőváros területén bevezetik a *sürgős levelek* forgalmát, amit a feladás napján kézbesítenek.

Június 1. Megszüntetik minden eddigi, rádióvevő-berendezés létesítésére, üzemben tartására, iparszerű előállítására, forgalomba hozatalára kiadott engedélyt. Mindenkinek új engedélyt kell beszereznie. Egyúttal megszüntetik minden díjkedvezményt.

Június 1. A forgalomban levő postabélyegeket alapnyomásszerű színezéssel és 1945 számmal hozzák forgalomba. 1945 számmal és új értékjelzéssel felülnyomott portóbélyegek kerülnek forgalomba.

Június 2. Megváltoztatják a postai igazgatóságok szervezeti tagozódását.

Június 6. A posta műszaki szolgálatának középfokú igazgatására Budapest, Miskolc, Debrecen, Szeged, Kaposvár és Veszprém székhellyel létrehozzák a *postaműszaki igazgatóságokat*. A gyakorlatban szeptember 10-én alakulnak meg és kezdik meg munkájukat.

Június 6. Eltörlik az azonossági számjelvények (sapkaszám) viselésének kötelezettségét.

Június 8. A postaalkalmazottak és postaorvosok 25%-os távbeszélő-díjkedvezményben részesülnek.

Június 15. A postaforgalom köre egyelőre csak az országhatáron belülré terjed ki.

Június 16. Életbe lép az új táviródíjszabás (szódíj 1 pengő, helyi táviratnál 50 fillér). Ezzel egy időben újra feladhatók helyi és sürgős táviratok. Továbbra sem küldhető táviratlevél, üdvözlő- és részvétvtávirat, valamint díjsztávirat. Megszűnik a hírlaptávirat kedvezményes díja.

- Június 16.** Életbe lép az új távbeszélő-díjszabás (belépési díj 600 pengő, helyi beszélgetés 1 pengő). Újból kérhető meghívás és külön meghívás.
- Június 16.** A posta június végére valamennyi távbeszélő-előfizetői jogviszonyt felmond. Nyilatkozat kitöltésével és megfelelő díjak befizetésével a jelenlegi előfizetők folytatólag előfizetők maradhatnak.
- Június 18.** A tábori postai levelezőlap árát 20 fillérre emelik fel.
- Június 22.** Megindul a távíró-magánforgalom.
- Június 22.** A vidéki postahivataloknál is megindul a postautalvány- és postatakarék-pénztári közvetítő szolgálat.
- Június 23.** A postahivatalokhoz beérkező közönséges leveleket *érkezési bélyegzőlenyomattal* kell ellátni.
- Június 25.** Felemelik valamennyi postai értékes nyomtatvány eladási árát.
- Július 1.** Kísérletképpen bevezetik a *távírójutalékot*. Ennek mértéke a továbbított táviratok után (Morse-rendszerű távírógépen) 10%, illetve (betűnyomó gépen) 5%.
- Július 1.** A postai alkalmazottak részére a rendkívüli szolgálat után *túlóradíjazást* vezetnek be.
- Július 1.** Újraszabályozzák a közszolgálati alkalmazottaknak belföldi kiküldetés és átköltözködés alkalmával felszámítható illetményeit.
- Július 1.** Újraszabályozzák a mozgópostai illetményeket és éjjeli pénzeket.
- Július 2.** Új belföldi postadíjszabás lép életbe: helyi levél 2, levelezőlap 1,60, postautalvány 2, ajánlási díj 5, fiókbérlet 40 pengő. Megszűnik az árjegyzékek és könyvküldemények külön díjszabása, az egy utalvánnyal küldhető összeg felső határa 2000 helyett 5000 pengő.
- Július 2.** Újra megindul a belföldi csomagforgalom.
- Július 2.** Újra megindul a postautánvételi és megbízási szolgálat.
- Július 4-től** kezdve a Budapest 72. sz. postahivatal *Minden erőt az ország újjáépítésére!* feliratú kézi henger hirdetőbélyegzőt használ.
- Július 4.** Életbe lép, de rendelkezéseit április 1-jével visszamenőleg alkalmazzák, az ideiglenes kormány rendelete a közszolgálati alkalmazottak illetményeinek és nyugellátásának rendezéséről.
- Július 9.** A Budapestre szóló levélpostai küldemények, postautalványok, postacsomagok expresszként is feladhatók.
- Július 10.** Megszüntetik az üzleti válaszküldemények (levél, levelezőlap, nyomtatvány) kedvezményét.
- Július 11.** Visszaadják a postahivatalokhoz beszolgáltatót, zsidó tulajdonban volt rádióvevő-készülékeket.
- Július 12.** A postaszolgálat végrehajtó szerveinél *üzemi bizottságot* kell létrehozni.
- Július 18.** A korábbi bélyegek felülnyomásával új értékjelzésű bélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 23.** A népfőiskolák javára a Kossuth-bélyegek maradék készletének felhasználásával feláras *Béke-bélyegek* kerülnek forgalomba.

- Július 25.** Az építőmunkában résztvevő honvédalakulatok részére tábori postai kedvezményt biztosítanak.
- Július 29.** Szegeden a Magyar Kommunista Párt által rendezett ünnepség színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Magyar Posta Szeged, Rákosi Szegeden* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Július 30.** A postacsomagok súlyhatárát 5-ről 10 kg-ra emelik fel.
- Augusztus 1.** A postai újjászervezés, újjáépítés meggyorsításának érdekében kezdetét veszi a postai munkaverseny, a műszaki munkaverseny és prémiumos rendszer.
- Augusztus 1.** Újra megindul az értéklevelek, értékdobozok és értéknylvánítással ellátott csomagok forgalma.
- Augusztus 1.** Újra megkezdí működését a Bélyegértékesítő Iroda.
- Augusztus 1.** A közszolgálati alkalmazottak részére lakbérpótlékot engedélyeznek.
- Augusztus 1.** Felemelik a postaügynöki munkajutalékot.
- Augusztus 6.** Megindul a levélpostai forgalom Jugoszláviával.
- Augusztus 7.** A megváltozott határokhöz igazodva újrendezik a Budapest 72. sz. postahivatal irányítási rendszerét.
- Augusztus 8.** Eltörlik a kezdő állásokra alkalmazott postaszemélyzet házassági tilalmát.
- Augusztus 9.** Budapest székhellyel létrehozzák a *Rádióműszaki Igazgatóságot*.
- Augusztus 12.** A Magyar Kommunista Párt által Békéscsabán rendezett aratási és betakarítási ünnepség színhelyén alkalmi postahivatal működik, mely *Első Szabad Aratás Békéscsaba 1.* feliratú különleges bélyegzőt használ.
- Augusztus 15.** Közzéteszik a magyarországi mozgóposták és jegyzékelő menetek jegyzékét.
- Augusztus 21.** Valamennyi postahivatalnál megindul a postautalvány- és a postatakarékpénztári közvetítő-szolgálat.
- Augusztus 23.** Valamennyi, a zsidókra vonatkozó hátrányos megkülönböztetéseket tartalmazó rendeletet hatályon kívül helyeznek, és elrendelik a PTRT kötetiben vastag tollvonással való áthúzását.
- Augusztus 30.** Elrendelik, hogy a Szálasi-rendszer által hozott rendeleteket, melyek természetesen érvényüket veszítették, a PTRT kötetiben vastag tollvonással törölni kell.
- Augusztus 30.** A szerkesztőbizottság kijelölésével újra életre kel a *Magyar Posta* hivatalos szaklap.
- Szeptember 1.** A postás nyugdíjasok (özvegyek és árvák) ellátásainak kifizetése nem nyugellátási lapokon, hanem a központi számvevőség által kiállított jegyzékre vagy utalványra történik.
- Szeptember 1.** A Jugoszláviával való postaforgalom kibővül az ajánlott levelekkel és levelezőlapokkal, ajánlott és közönséges nyomtatványokkal, árumintákkal.
- Szeptember 1.** A postaforgalmi és postajáratí szolgálat egész menetének országos hátskörben való központi ellenőrzésére *postaforgalmi főbiztos* elnevezéssel új vezérigazgatósági munkakört létesítenek.
- Szeptember 1.** Levélküldemények zártan is feladhatók.

- Szeptember 1.** Hatályon kívül helyezik és törlik azt a rendeletet, mely a posta egész személyzetét katonai vezetés alá helyezte.
- Szeptember 1.** A postai szállítólevelek (jegyzékek) illetékét 1 pengőre emelik fel.
- Szeptember 1.** Családi pótlék a postánál alkalmazott alkalmi munkásokat is megilleti.
- Szeptember 5.** Megváltozik Budapest kézbesítési beosztása.
- Szeptember 7.** A Budapesti Postaállomás lófogatú postaszállítást ellátó fogatosok (kocsisok) számára felvételt hirdet.
- Szeptember 7.** A Magyar Nemzeti Bank főintézete és vidéki intézetei, fiókjai értékküldeményeiket központi díjelőleg terhére adhatják fel.
- Szeptember 10.** Megváltoznak a postai alkalmazottak állásmegnevezései.
- Szeptember 11.** A szakszervezetek világtalálkozója alkalmával 8 darabból álló emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 13.** A távbeszélő-előfizetői jelentkező természetes személyek személyi adatait minden esetben közölni kell az illetékes rendőrhatalommal.
- Szeptember 15.** A Posta Központi Javítóműhely és Anyagszertára műszerésztanoncok, a Központi Járműtelep gépkocsipari tanoncok felvételére ír ki pályázatot.
- Szeptember 16.** Jelentős változások állnak be a postai díjszabásban: helyi levél 6, levelezőlap 4, áruminta 3, kiscsomag 16, postautalvány 5, ajánlási díj 20, expresszdíj 30, csomagkézbesítés 10 pengő.
- Szeptember 16.** Jelentősen megváltoznak a táviró- és távbeszélő-díjszabás tételei: távirati szódíj 5, távbeszélő-belépési díj 2 000, havi alapdíj Budapesten 500, vidéken 200, helyi beszélgetés díja 5, rádióvevő-készülék használati díja havi 100 pengő.
- Szeptember 19.** Újra megindul a távolsági távbeszélő-forgalom az egész ország területén. Újra kérhetők azonnali és igen sürgős távbeszélgetések.
- Szeptember 19.** Megszüntetik az igazgatósági nyomtatványraktárakat.
- Szeptember 20.** A nemzetgyűlési választások előkészítése kapcsán feladott küldeményeket NV jelzéssel látják el és különleges kezelésben részesítik.
- Szeptember 20.** A magán postacsomagok súlyhatárát egyes viszonylatokban 20 kg-ra emelik fel.
- Szeptember 21.** A nagy értékűnek minősülő küldemények értékhatárát postamesteri hivataloknál 20 000, kincstári hivataloknál 50 000 pengőre emelik fel.
- Szeptember 28.** 1945 felülnyomással előállított új értékjelzésű portóbélyegek kerülnek forgalomba.
- Szeptember 30.** Orosházán a Magyar Kommunista Párt által rendezett ünnepség színhelyén alkalmi postahivatal működik, mely *Betakarítási ünnep Orosháza* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Október 1.** Megváltoznak a rádiódíjszabás egyes tételei: használati díj az egész ország területén havi 100 pengő.
- Október 1.** Újra megindul a távirati utalványforgalom.
- Október 1.** Felemelik a postai alkalmazottak illetményeit.
- Október 1.** A Büdsszentmihály, Polgár, Tiszadada, Tiszadob, Tiszaeszlár, Tiszalök pos-

tahivatalokat és távbeszélő helyi hálózatokat a miskolci igazgatósági kirendeltség helyett a Debreceni Postaigazgatóság illetékessége alá rendelik.

Október 1–31. A díjatalányok újbóli megállapításának céljából valamennyi postahivatal és postaügynökség részletes statisztikai adatgyűjtést végez a díjatalány terhére kezelt küldeményekről és a díjatalány terhére teljesített postai szolgáltatokról.

Október 6. A Nemzeti Segély és a Népjóléti Minisztérium gyermekvédelmi céljait szolgáló, 100%-os felárral árusított, emlékbélyeg-sorozatot bocsátanak forgalomba.

Október 8. Újból megindul a levélposta-forgalom Csehszlovákiával.

Október 9. Újból kérhető magántáviratoknak külön küldőnccel való kézbesítése.

Október 10. A szeptember 16-án életbe lépett új díjszabás következtében 10 000 pengős névértékű értékkártyát hoznak forgalomba. A Francotyp és Hasler bérmentesítőgépek tulajdonosai választhatnak az 1000, 5000 és 10 000 pengős értékkártyák használata közül.

Október 12. Megindul a táviróforgalom a Szovjetunióval, Nagy-Britanniával és az Amerikai Egyesült Államokkal.

Október 12. Közzéteszik az első postai munkaverseny győzteseit és díjazottjait.

Október 13. Módosítják a Fegyelmi szabályzat legfontosabb tételeit.

Október 13. Felemelik a közszolgálati alkalmazottak illetményeit.

Október 15. A postaszemélyzet továbbtanulását elősegítendő középiskolai előkészítő tanfolyamokat indítanak.

Október 15. Rendelet jelenik meg a postaaltisztek szakképzéséről és vizsgakötelezettségéről.

Október 15. Felemelik a postamesterek és postamesteri alkalmazottak rendkívüli és túlóra-díjatalányát, valamint éjjeli pénzét.

Október 15. Felemelik a postaügynöki munkajutalékokat.

Október 15. Újból megindul az előfizetői távgépíró-szolgálat.

Október 21. Felemelik a postaügynöki munkajutalékokat.

Október 21. Felemelik a postamesteri alkalmazottak rendkívüli és túlóra-díjatalányát.

Október 22. A postatakarékpénztári közvetítő-szolgálatban megszüntetik a fillérösszegekkel való kezelést és számítást.

Október 24. 100%-kal felemelik a közszolgálati alkalmazottak illetményeit.

Október 24. Utasítják a postahivatalokat, hogy a filléres értékjelzésű postabélyegeket szolgáltatassák be.

Október 25. Újabb értékhatárt állapítanak meg a sommás csomagok, valamint a könnyített burkolási és lezárási móddal feladható kézi csomagok számára.

Október 25. A postavezérigazgatóság keretében felállítják *A magyar posta bélyegirodáját*.

Október 27. Engedélyezik postaaltisztek magántulajdonában lévő kerékpárok kölcsönbe vételét távirat-kézbesítésre.

Október 30–november 11. Az Őszi Vásár színhelyén alkalmi postahivatal működik, mely *XIV. Őszi Vásár október 30–november 11.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.

Október 31. Dr. Udvarhelyi Ödönt véglegesen a Magyar Posta vezérigazgatójává nevezik ki.

Október 31. Megindul a távíróforgalom Romániával.

November 1. Új postai díjszabás lép életbe: helyi levél 40, levelezőlap 24, postautalványdíj 25, ajánlási díj 80, expresszdíj 200, csomagkézbesítés 200 pengő.

November 1. Új távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás lép életbe: távirati szódíj 30, távbeszélő-belépési díj 12 000, havi alapidíj Budapesten 3000, vidéken 1200, helyi beszélgetés díja 30, rádióvevő-készülék használati díja havi 600 pengő.

November 1. Felemelik a postamesteri hivataloknál figyelembe vehető dologi kiadások összeghatárát.

November 1. A postások szabad szakszervezete bevezeti a temetkezési segélyt.

November 1. Felemelik a mozgópostai illetményeket és éjjeli pénzeket, a postamesteri alkalmazottak túlóradíját és a postaügynöki munkajutalékot.

November 1. Bevezetik – a Budapestre szóló csomagok kivételével – a portós csomagok forgalmát.

November 7. Felülnyomás útján előállított új értékjelzésű és új általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.

November 7. Felemelik a közszolgálati alkalmazottak belföldi hivatalos kiküldetése és átköltözködése alkalmával felszámítható illetményeket.

November 8. Felemelik a kollektív szerződésekben megállapított munkabéreket, valamint a közszolgálati illetményeket és nyugellátásokat.

November 15. A postahivatalok kimutatást végeznek a háborúban elveszett keletbélyegzőkről és pecsétnyomókról. A postaigazgatósági kerületek között újra felosztják a pótkeletbélyegzők számozását.

November 15. Megszűntek a postai nyilvános távbeszélő-állomások felügyeletével megbízott személyek jutalékát.

November 15. Felemelik a postamesteri hivataloknál figyelembe vehető dologi kiadások értékhatárát.

November 16. Új postai díjszabás lép életbe: helyi levél 80, levelezőlap 50, postautalványdíj 50, ajánlási díj 160, expresszdíj 4200, csomagkézbesítés 400 pengő.

November 16. Új távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás lép életbe: távirati szódíj 60, távbeszélő-belépési díj 24 000, havi alapidíj Budapesten 9000, vidéken 12 000, helyi beszélgetés díja 60, rádióvevő-készülék használati díja havi 1200 pengő.

November 16. Megszűntetik a kötelező helyi beszélgetési díjat, ugyanakkor a távbeszélő alapidíjat előre kell fizetni.

November 17. Megindul a levélforgalom Romániával.

November 20. Megindul a levélforgalom Ausztriával.

November 20. Felemelik a postai értékes nyomtatványok árát.

November 26. Megindul a levélforgalom az Amerikai Egyesült Államokkal, Nagy-Britanniával, Írországgal, Franciaországgal és Lengyelországgal.

November 27. A postaműszerész tanonciskola és a gépkocsipari tanonciskola felügye-

letét, mint önálló tanonciskolákat, közvetlenül a posta Szakoktatási Felügyelősége alá rendelik.

November 29. Újból engedélyezik a rádióelőfizetői névsor magánfelekkel való közlését.

November 29. Hatályon kívül helyezik azt a rendeletet, mely szerint a határsávban távbeszélő-előfizetőül jelentkező személy adatait a honvédparancsnoksággal közölni kell.

December 1. Tüzelő- és világítóanyaggal való takarékoskodás céljából módosítják a távíró- és távbeszélő-szolgálat idejét.

December 1. Felemelik az előfizetői távgépíró-díjszabás díjtételeit.

December 4. Megszüntetik a fillérosszegekkel való kezelést a posta valamennyi üzletágában.

December 5–31. A Debreceni Őszi Vásár színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Debrecen egy éve szabad, Debreceni Vásár, Arany Bika* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.

December 10. Új rendelet szabályozza a postaszákok kezelését és nyilvántartását.

December 11. A kisebb I. osztályú postamesteri hivatalok megüresedett álláshelyeinek betöltését újra a vezérigazgatóság hatáskörébe helyezik.

December 12. Megindul a távíróforgalom a brit birodalommal.

December 12. Hatályon kívül helyezik azt a rendeletet, mely szerint postamesterré 18. életévüket be nem töltött személyek is kinevezhetők.

December 20. A Magyar Postások Szabad Szakszervezete és a hivataloknál működő üzemi bizottságok postaküldeményei, táviratai és távbeszélgetései szolgálatinak minősülnek.

December 22. A hazatérő hadifoglyokat a hadifogoly átvevő-bizottságok *Hadifogoly Szolgálat* feliratú levelezőlapokkal látják el, melyen – díjmentes levélpostai küldeményként – értesíthetik hozzátartozóikat.

December 22. A levélpostai küldemények forgalmát kiterjesztik az egész brit birodalom területére.

December 22–30. A Szociáldemokrata Párt helyiségében megtartott kiállításon alkalmi postahivatal működik és *OFIT – BOE III. Bélyeggyűjtési propaganda kiállítás* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.

December 24. Megindul a levélpostai küldemények forgalma a Szovjetunióval.

December 29. Megindul a távíróforgalom Jugoszláviával.

Megnyílt postahivatal: Budapest 68.

Postahivatallá átalakított postaügynökségek: Pereszteg, Rőjtökmuzsaj.

Távbeszélővel egyesített postahivatal: Süttör.

Megszűnt postahivatal: Üszög.

Megszűnt postaügynökség: Alsóbugac.

Kinevezések: A kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium IV. főosztályán *dr. Hayden Béla* postaiszolgálatot az A.1. személyzeti ügyosztály, *dr. Buczkó Pál* postafőigazgatót az A.2. pénzügyi és jogi ügyosztály, *dr. Gerlei Emil* postaforgalmi igazgatót az A.3.

járáti ügyosztály, *Módos Elemér* postaigazgatót az A.4. postaiüzleti ügyosztály, *Kovács Andor* postafőmérnököt a B.1. műszaki fejlesztési ügyosztály, *dr. Szörényi Ottó* postatanácsost a B.2. távközlési forgalmi ügyosztály, *Endrédy Antal* postaműszaki főigazgatót a B.3. távíró- és távbeszélő műszaki ügyosztály, *Kozma Pál* postaműszaki igazgatót a B.4. gazdasági ügyosztály, *Koromzay Vilmos* postaműszaki tanácsost a B.5. magaspítési ügyosztály, *Kodolányi Gyula* postafőmérnököt a B.a. rádió műszaki csoport, *Méhes Árpád* postaműszaki tanácsost a B.b. jármű és kezelésgépesítési csoport vezetésével bízzák meg (május 30.).

Dr. Barna János postaműszaki igazgatót a Posta Kisérleti Állomás, *Garai László* postafőmérnököt a Posta Központi Rádiófelügyelőség, *dr. Lőrinczy Gábor* postaforgalmi igazgatót a Központi Távíróhivatal vezetésével bízzák meg (május 30.).

Dr. Pázmány Ödön postaigazgatót a Posta Szakoktatási Felügyelőségének vezetésével bízzák meg (június 2.).

Jurcsik Viktor postaműszaki igazgatót a Budapesti, *Arady Béla* postaműszaki tanácsost a Budapest-kerületi, *Nagy Ernő* postaműszaki igazgatót a Debreceni, *Gazdag Pál* postaműszaki tanácsost a Kaposvári, *Támás Ferenc* postaműszaki tanácsost a Miskolci, *Kisfalvy Alajos* postaműszaki igazgatót a Szegedi, *Gaál Ferenc* postaműszaki tanácsost a Veszprémi Postaműszaki Igazgatóság vezetésével bízzák meg (június 18.).

Tihanyi Mihály postaforgalmi igazgatót a Postaállomás vezetésével bízzák meg (július 5.).

Támás Ferenc postaműszaki tanácsost a Szegedi, *Zimányi János* postaműszaki tanácsost a Miskolci Postaműszaki Igazgatóság vezetésével bízzák meg (július 12.).

Hanák András postafőigazgatót a Postás Közellátási Központ vezetésével bízzák meg (július 31.).

Dr. Szentiványi Ervin postafőigazgatót a Magyar Posta hivatalos szaklap főszerkesztőjévé, *dr. Pázmány Ödön* postaigazgatót felelős szerkesztővé, *Kovács Andor* postaműszaki igazgatót társszerkesztővé, *dr. Lukász Alfonz* postatanácsost kiadóvá nevezik ki (augusztus 30.).

Bolyóki Frigyes postamérnököt az Erzsébet, *Kiss Ernő* postamérnököt a Lágymányos, *Vajda Zoltán* postamérnököt a Teréz Távbeszélő Központ vezetésével bízzák meg (augusztus 31.).

Pápai László postaforgalmi igazgatót a Budapesti Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (október 5.).

Malakka Ferenc postaforgalmi igazgatót a Debreceni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (október 30.).

1946

Január 1. Az A.6. *szociális és közellátási ügyosztály* és az A.5. *jogi és fegyelmi ügyosztály* elnevezéssel önálló ügyosztályokat hoznak létre a postafőosztály tagozódásában.

Január 1. Megindul a levélpostai küldemények forgalma Bulgáriával.

- Január 1.** Felemelik a postamesteri hivataloknál figyelembe vehető dologi kiadások összegét.
- Január 1.** 200%-kal emelik fel a mozgópostai illetmények és éjjeli pénzek összegét.
- Január 1.** Felemelik a postamesteri alkalmazottak túlóradíj-átalányát.
- Január 2.** Megindul a távbeszélő-forgalom Romániával.
- Január 3.** A *Külföldre hurcolt magyar nemzeti vagyon kormánybiztossága* bejelentés céljára kibocsátott úrlapokkal látja el a postahivatalokat, melyeket azok díjtalanul adnak ki az igénylőknek. Feladás után *Hivatalos felszólításra* záradékkal, a kormánybiztosság díjátalányára terhére eső küldeményként, díjlerovás nélkül, közönséges levélként továbbítják a kormánybiztosság címére.
- Január 4.** Az A. I. személyzeti ügyosztályt az A. szakosztály keretében a postavezérigazgató felülvizsgálata alá helyezik.
- Január 4.** A magyar posta által forgalomba bocsátandó általános forgalmú és alkalmi bélyegek megvásárlására előjegyzést vesznek fel a postahivatalok a bélyeggyűjtőktől.
- Január 12.** Újra megindul a levélforgalom Ausztriával.
- Január 14.** Anyagtakarékossági és díjszabás-politikai okokból meghatározott küldeményfajták bérmentesítésére, csak belföldi viszonylatban használható, betű és számjegyes bélyegsorozatot hoznak forgalomba, amelyek a forgalomból már kivont bélyegek felülnyomásával készülnek.
- Január 14.** Új postai díjszabás lép életbe: helyi levél 400, levelezőlap 300, postautalványdíj 300, expresszdíj 2400, csomagok házhozkézbesítési díja 2000 pengő.
- Január 14.** Felemelik a postai értékes nyomtatványok árát.
- Január 16.** Életbe lép az új táviró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás: távirati szódíj 300, távbeszélő-állomás létesítése 120 000, havi alapidíj 45 000, helyi beszélgetési díj 300, belföldi távolsági beszélgetési díj 1800, rádióvevő-berendezés használatának havi díja 10 000 pengő.
- Január 16.** Felemelik a pénzkezelési átalányok havi összegét.
- Január 17.** A személyvonatok forgalmának megindulásával minden postaszervre kiterjedően megindul a csomagforgalom.
- Január 17.** Közzéteszik a mozgóposták, jegyzékelőmenetek és gépkocsijáratok jegyzékét.
- Január 18.** Valamennyi – az 1941. évben megjelent –, zsidókra vonatkozó rendeletet hatályon kívül helyeznek.
- Január 21.** Megindul a táviróforgalom Franciaországgal.
- Január 26.** Sürgős, igen sürgős és meghívásos beszélgetések is válthatók a magyar–román távbeszélő-forgalomban.
- Január 28.** Megindul a táviróforgalom Lengyelországgal.
- Január 31.** A közszolgálati alkalmazottak és nyugdíjasok, valamint ezek özvegyei *lakásadó-tértítésben* részesülnek. Ugyanakkor 60 000 pengőre emelik a közlekedési segély összegét.
- Február 1.** Szervezeti változtatást hajtanak végre a Postavezérigazgatóságnál. Az újon-

nan létrehozott *A magyar posta igazoló bizottságainak központi titkársága* – mint önálló csoport – közvetlenül a Postavezérgazgatóság, a *Központi biztosi csoport* az A. szakosztály hatósága alá tartozik.

Február 1. Új postai díjszabás lép életbe: helyi levél 2000, levelezőlap 1500, postautalványdíj 300, expresszdíj 10 000, csomagok házhozkézbesítési díja 5000 pengő. Felemelik a postai értékes nyomtatványok árát is.

Február 1. Életbe lép az új távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás: távirati szódíj 1000, távbeszélő-állomás létesítése 400 000, havi alapidíj 175 000, helyi beszélgetési díj 1500, belföldi távolsági beszélgetési díj 6000, rádióvevő-berendezés használatának havi díja 30 000 pengő.

Február 1. Újabb 8 értékből álló, csak meghatározott küldeményfajták belföldi viszonylatban történő bérmentesítésére használható, betű- és számjegyes, általános forgalmú bélyegsorozat kerül forgalomba.

Február 1. Felemelik az előfizetői távgépíró-szolgálat díjszabását.

Február 1. Megszüntetik a külföldre szóló magántáviratok díjhitelezéssel történő feladását.

Február 1. A Budapest 4., 7., 57., 62., 72. és 114. számú postahivatalok a *Magyar Köztársaság – 1946. február 1. – Budapest ...* (a hivatal száma) feliratú emlékbélyegzőt használnak.

Február 1. Újraszabályozzák a távbeszélő-díjkezdmények engedélyezését.

Február 1. Felemelik a mozgópostai illetmények és éjjeli pénzek összegét, valamint a postamesteri alkalmazottak túlóradíj-átalányát.

Február 7. A II. osztályú postamesteri hivatalok állásainak betöltését újból a Postavezérgazgatóság hatáskörébe utalják.

Február 12. A köztársaság kikiáltásának emlékére két címletről álló emlékbélyeg-sorozatot bocsátanak ki.

Február 15. A postamesteri hivatalok érdekelt kézbesítő-személyzete részére pénzkezelési átalányt rendszeresítenek, amit jelenleg 5000 pengőben állapítanak meg. A vonatkéséssel igazolt túlóraszolgálat díjazására túlóradíj-átalányt rendszeresítenek.

Február 15. Újra megindul a levélposta-forgalom Svédországgal.

Február 16. Felemelik a postamesteri hivataloknál figyelembe vehető dologi kiadások összeghatárát.

Február 16. Távíró- és távbeszélő-megállapodás jön létre Csehszlovákiával.

Február 18. Új általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.

Február 20. A nagymértékű papírhányra való tekintettel elrendelik az *Iskolai célra* felülnyomású postai értékes nyomtatványok készletének a rendes postai forgalomban való felhasználását.

Február 21. Megindul a távíróforgalom Svédországgal.

Február 23. Megindul a távíróforgalom Svájjal.

Február 25. Megindul a távbeszélő-forgalom Ausztriával és Dániával.

Február 26. Megindul a távíróforgalom Bulgáriával.

- Február 27.** A rádiókezeléssel megbízott postahivatalok a rádióműsorvevő-engedélyről másolatot még az előfizető kérésére sem állíthatnak ki.
- Március 1.** A nagymértékű infláció miatt elrendelik a bérmentesítőgép-lenyomatoknál az ezres szorzószám rendszeresítését. Ezzel egyidejűleg 10 millió pengős postai értékkártyákat hoznak forgalomba.
- Március 1.** Új postai díjszabás lép életbe: helyi levél 10 000, levelezőlap 8000, posta-utalványdíj 1500, expresszdíj 50 000, csomagok házhozkézbesítési díja 20 000 pengő. Felemelik a postai értékes nyomtatványok árát is.
- Március 1.** Életbe lép az új táviró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás: távirati szódíj 8000, távbeszélő-állomás létesítése 3 200 000, havi alapdíj 1 400 000, helyi beszélgetési díj 12 000, belföldi távolsági beszélgetési díj 48 000, rádióvevő-berendezés használatának havi díja 200 000 pengő.
- Március 1.** Felemelik a postaügynökök munkajutalékát. Egyúttal a távbeszélővel egyesített postaügynökségeknél a távbeszélő-kezeléséért évi átalányt és havi díjazást vezetnek be.
- Március 1.** A postaügynökségeknél szolgálatot teljesítő küldöncök és kézbesítők részére is engedélyezik a vonatkéséssel kapcsolatos túlóradíj-átalányt.
- Március 1.** 50%-kal felemelik a közszolgálati alkalmazottak fizetését.
- Március 1.** Felemelik a mozgópostai illetmények és éjjeli pénzek összegét és a postamesteri alkalmazottak rendkívüli túlóradíj-átalányát.
- Március 1.** Megszűnik a táviró- és távbeszélődíjak hitelezési pótdíja. A hitelezett összeget nem a szolgáltatás napján, hanem a díjfizetési határidő első napján érvényes díjszabás tételei alapján kell megállapítani.
- Március 1.** Hatályba lép a Magyar Posta mint munkaadó és a Magyar Postások Országos Szabad Szakszervezete mint a munkavállalók érdekképviselete között megkötött kollektív szerződés.
- Március 4.** Új rendelet szabályozza a hivatali eskü- és fogadalomtételt, illetve az eskü és fogadalom szövegét.
- Március 6.** Pénzátutalások teljesíthetők az Amerikai Egyesült Államokból, Dél-Amerikából és Kanadából Magyarországra.
- Március 8.** Megindul a táviróforgalom Ausztriával és Csehszlovákiával, valamint a távbeszélő-forgalom Csehszlovákiával.
- Március 12.** Közzéteszik a postaaltisztek és a műszaki segédszemélyzet újonnan megállapított rangjelzéseit.
- Március 15.** A portós, vagyis bérmentesítés nélkül feladható csomagok forgalmát kiterjesztik a Budapestre szóló csomagokra is.
- Március 16.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értéküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a táviró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit kétszeresére emelik.
- Március 19.** Megindul a távbeszélő-forgalom Jugoszláviával.

- Március 21.** A magyar–osztrák távíróforgalomban fizetett válasszal feladott táviratok is küldhetők.
- Március 22.** Háborús vagy népellenes bűncselekmény, illetve magatartás miatt indított eljárásokban felfüggesztik a hivatali titoktartás kötelezettségét.
- Március 25.** Szervezeti változást hajtanak végre a Postavezérgazgatóságnál. Három szakosztályra – A. postai, B. postaműszaki és C. általános szakosztályokra – tagozódik. Szabályozzák a felügyeletük alá tartozó ügyosztályok beosztását is.
- Március 26.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit háromszorosára emelik.
- Március 28.** Az Amerikából, Svájcból és Svédországból érkező ajánlott és közönséges levelek – különlegesen kezelendő küldemények – feldolgozására a Budapest 72. sz. postahivatalnál *Amerikai osztály* elnevezéssel külön osztályt hoznak létre.
- Március 31.** Megszüntetik a Magyar Posta Szakoktatási Felügyelőségét.
- Április 1.** A postatakarékpénztári közvetítő-szolgálatban és a postai kezelésben elhagyják az 1000 pengőn aluli összegeket.
- Április 1.** Átmenetileg megszüntetik a hírlapdíjak hitelezésének kedvezményét.
- Április 1.** Újra megindul a csomag-, az értéklevél- és értékdoboz-forgalom Csehszlovákiával.
- Április 1.** Új rendelet szabályozza a külfölddel való forgalomban az érték- és áruforgalmat.
- Április 1.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak négyszeresére emelik.
- Április 1.** Felemelik a közszolgálati alkalmazottak fizetését.
- Április 1.** Felemelik a mozgópostai illetmények és éjjeli pénzek összegét és a postamesteri alkalmazottak rendkívüli túlóradíj-átalányát, a nem tisztii alkalmazottak vonatkozásával kapcsolatos túlóradíj-átalányát.
- Április 1.** Újraszabályozzák a pénzkezelési átalányokat.
- Április 1.** Újraszabályozzák a postamesteri hivataloknál alkalmazott és órabérátalányban részesülő alkalmazottak családi pótlékát.
- Április 4.** A Budapest 4., 7., 62., 72., 114., Debrecen 1., Miskolc 1., Pécs 1., Sopron 1. és Szeged 1. sz. postahivatalok *Magyarország felszabadulásának évfordulója – 1946.* *április 4.* feliratú emlékbélyegzőt használnak.
- Április 5.** Újabb 500 000 és 800 000 pengős általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Április 10.** A magánfelek által – meghatározott postahelyekről illetve postahelyekre – feladható csomagok súlyhatárát 10-ről 20 kg-ra emelik fel.
- Április 11.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak nyolcszorosára emelik.

- Április 12.** Újabb 160 000 és 640 000 pengős általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Április 15.** Az expressz-szolgáltatást kiterjesztik az értéklevelekre és értékdobozokra. Ugyanakkor a vidékre szülő postaküldemények is feladhatók expresszként.
- Április 15.** Megindul a csomagforgalom Svédországgal.
- Április 17.** A postaaltisztek tulajdonában levő kerékpárok használata után a posta 1945. április 4-ig visszamenőleg kölcsönzési díjat fizet.
- Április 23.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak huszonötszörösére emelik.
- Április 27.** Új postatakarékpénztári takarékettkönyv kerül forgalomba.
- Május 1.** Megindul a légi levélpostai forgalom Ausztráliával, Brit-Indiával, az Amerikai Egyesült Államokkal, Észak-Borneóval, Bruneivel, Franciaországgal, Írországgal, Kanadával, Nagy-Britanniával, Svájjal, Svédországgal, Szovjetunióval és Új-Zélanddal.
- Május 1.** Az első magyar postabélyeg kiadásának 75. évfordulója alkalmával posta személyzeti jóléti célokra 100%-os felárral emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Május 1.** Új rajzú, milliós értékjelzésű általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 1.** A Budapest 4. és 114. sz. postahivatalok *A munka ünnepe* feliratú alkalmi bélyegzőt használnak.
- Május 1.** Új posta-, távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás lép életbe: helyi levél 1 200 000, levelezőlap 800 000, expresszdíj 5 000 000, csomag házhozkézbesítési díja 2 000 000, távirati szódíj 1 000 000, távbeszélő-belépési díj 500 000 000, havi alapidíj 200 000 000, helyi beszélgetés 2 000 000, rádióvevő-berendezés használati díja 20 000 000 pengő. Egyúttal fölemelik az értékes nyomtatványok árát.
- Május 1.** Felemelik a mozgópostai illetményeket és éjjeli pénzeket, a postamesteri hivatalok túlóraátalányát.
- Május 1.** Azokat a kézbesítőket, akik új rádióelőfizetőt szereznek, jutalomban részesítik.
- Május 1.** Érvénybe lép a közszolgálati alkalmazottak létszámcsökkentéséről szóló kormányrendelet.
- Május 1–5.** A Magyar Bélyeggyűjtő Egyesületek Országos Szövetségének helyiségeiben (VI. ker., Andrássy út 3. sz.) alkalmi postahivatal működik és *IV. Országos Magyar Bélyegkiállítás. 75 éves a magyar bélyeg. Budapest, 1946. máj. ... 1871–1946.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Május 6.** Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát 100 000-re emelik, és egyidejűleg egymilliárd pengős értékkártyákat bocsátanak ki.
- Május 8.** A postai kezelésben elhagyják a 10 000 pengőn aluli összegeket.
- Május 10.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a május elsején megszabott díjak ötszörösére emelik.

- Május 10.** Benzinjegyeket és benzinutalványokat rendszeresítenek, melyeknek árusításával kijelölt postahivatalokat bíznak meg.
- Május 13.** A postatakarékpénztári csekkforgalomban elhagyják a millió aluli összegeket.
- Május 15.** A posta rádióhivatal Budapestről a lakihegyi rádióállomás területére költözik. A hivatal új elnevezése: *A posta rádióhivatal, Lakihegy (Csepel)*.
- Május 17.** Újabb milliós értékjelzésű általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 20.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értéküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak hatvanszorosára emelik.
- Május 24.** Új rajzú, milpengő értékjelzésű, általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 24.** Felemelik a mozgópostai illetményeket és éjjeli pénzeket.
- Május 25.** Megindul a magyar–lengyel távbeszélő-forgalom.
- Május 27.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értéküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a május elsején megszabott díjak húszszorosára emelik.
- Május 27.** A Városligetben, a Széchenyi fürdői villamos végállomáson egy rendelkezésre bocsátott villamoskocsiban alkalmi postahivatal működik, mely *50 éves a Földalatti Vasút, Budapest, 1946. május 27. 1896–1946.* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Május 28.** Kijelölt postahivatalok adópengő adójegyek és adópengő névértékű illetékbélyegek postai árusítását kezdik meg.
- Május 28.** A Jugoszláviával való távbeszélő-forgalomban meghívásos és külön meghívásos beszélgetések, tudakozódások is válthatók.
- Május 29.** Az Ausztriával való távbeszélő-forgalomban sürgős repülőbeszélgetések és tudakozódások is válthatók.
- Május 29.** Megszüntetik a Légő-leltárakat.
- Június 1.** Módosítják a műszaki igazgatóságok és postaigazgatóságok szervezeti tagozódását.
- Június 1.** Megindul az értéklevelek és értékdobozok forgalma Bulgáriával.
- Június 1.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értéküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak kétszázszorosára emelik.
- Június 1.** Újabb milpengő értékjelzésű általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Június 1.** Postai szállítólevelek okirati illetékét kizárólag készpénzben lehet leróni.
- Június 1.** A júliusi könyvnapokra való tekintettel június folyamán a budapesti könyvkiadók és könyvkereskedők könyvjegyzék- és könyvtartalmú nyomtatvány- vagy csomagküldeményeiket 50%-os díjkedvezménnyel adhatják postára.
- Június 1–30.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a Honvédelmi Minisztérium díjátalányának újbóli megállapítására.
- Június 4.** A postai kezelésben elhagyják a millió pengő aluli összegeket.

- Június 4.** Módosítják a Budapest 72. sz. postahivatal külföldi vonalcsoport-beosztását.
- Június 7.** Felemelik a mozgópostai illetmények és éjjeli pénzek összegét.
- Június 7.** A budapesti egységes távbeszélő-hálózatban felemelik a belépési díjat és az újjáépítési hozzájárulás összegét.
- Június 7.** A nyugdíjasok, nyugbérések és ezek özvegyeinek, árváinak magatartását, hivatali működését igazoló bizottságok felülvizsgálják.
- Június 10.** A távirati utalványok felvételekor *távirati utalvány kiállítási díj* címen külön díjat rendszeresítenek, ami a mindenkori ajánlási díj összegével egyezik meg.
- Június 11.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak kétezerszeresére emelik.
- Június 12.** A Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát 100 millióra emelik, egyúttal 1 billió pengős értékkártyát hoznak forgalomba.
- Június 12.** A távbeszélőszámlák kiegyenlítésének határidejét 3 napra csökkentik le.
- Június 14.** Új milpengő értékjelzésű, általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Június 16.** Szabályozzák a beszélgetésenkénti díjszabás alá tartozó távbeszélő-hálózatokban a helyi beszélgetések kézi számlálását.
- Június 17.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak tízezerszeresére emelik.
- Június 22.** A visszakézbeszíthetetlen térticsomagok kezelését a Budapest 70. sz. postahivatal csomagnyomozó és kártérítő osztálya ügykörébe utalják.
- Június 24.** A postatakarékpénztári kezelésben elhagyják a milliárd pengőn aluli összegeket.
- Június 24.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak kétszázszázszorosára emelik.
- Június 24.** A Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát 10 milliárdra emelik, egyúttal 100 billió pengős értékkártyát hoznak forgalomba.
- Június 24.** Felemelik a mozgópostai illetmények és éjjeli pénzek összegét.
- Június 27.** A postai kezelésben elhagyják a száz millió pengőn aluli összegeket.
- Június 27.** Új 100, 200 és 500 milliárd pengő értékjelzésű általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 1.** Létszámhiány pótlására Budapesten soron kívüli postai rádiótávíró-kezelő tanfolyamot indítanak.
- Július 1.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak 20 milliószorosára emelik.

- Július 1.** A postatakarékpénztári csekkforgalomban elhagyják a billión aluli összegeket.
- Július 2.** A Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát 1 billióra emelik, egyúttal 10 000 billió pengős értékártyát hoznak forgalomba.
- Július 3.** Új 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 és 1000 billió pengő értékjelzésű általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 3.** Megindul a távbeszélő-forgalom Franciaországgal.
- Július 4.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értéküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak egymilliárdszorosára emelik.
- Július 4.** A Magyar Telefonautomata Rt. által Budapesten és Újpesten üzemben tartott nyilvános távbeszélő-állomásokról kezdeményezett helyi távbeszélgetések díját 10 000 adópengőben állapítják meg, amit adópengő adójegyben kell a nyilvános állomás kezelője számára megfizetni.
- Július 5.** A Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát 10 billióra emelik, egyúttal 100 000 billió pengős értékártyát hoznak forgalomba.
- Július 7–9.** A Zeneakadémián alkalmi postahivatal működik és *A Magyar-szovjet Művelődési Társaság I. Országos Kongresszusa Budapest 1946. július ...* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Július 8.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értéküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a távíró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a március elsején megszabott díjak 50 milliárdszorosára emelik.
- Július 8.** A Magyar Telefonautomata Rt. által Budapesten és Újpesten üzemben tartott nyilvános távbeszélő-állomásokról kezdeményezett helyi beszélgetések díját 20 000 adópengőben állapítják meg.
- Július 9.** Megindul a távbeszélő-forgalom Svájjal.
- Július 9.** A Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát 1000 billióra emelik, egyúttal 10 trillió pengő névértékű értékártyát hoznak forgalomba.
- Július 10.** Új 10 000, 50 000, 100 000 és 500 000 billió pengő értékjelzésű általános forgalmú bélyegek kerülnek forgalomba.
- Július 11.** Családi pótlék folyósítását engedélyezik postaügynökök és postaügynöki alkalmazottak részére.
- Július 11.** A postai kezelésben elhagyják a 10 milliárd pengőn aluli összegeket.
- Július 11.** Megindul a levélposta-forgalom Belgiummal, Németalfölddel és Norvégiával.
- Július 12.** A posta-, távírda-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit, valamint a postai értékes nyomtatványok árát adópengőben határozzák meg.
- Július 12.** Megindul a távbeszélő-forgalom a Szovjetunióval.
- Július 13.** 5, 10, 20, 50, 80, 100 és 200 000 adópengő értékjelzésű általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.

- Július 13.** A Francotyp és Hassler rendszerű bérmentesítő-gépek lenyomatainak szorzószámát – a postai díjaknak adópengőben történt megállapításával kapcsolatban – 1000-ben állapítják meg, egyúttal 10 millió adópengő névértékű értékkártyát hoznak forgalomba.
- Július 15.** A magyar vasút fennállásának 100 éves évfordulója alkalmával a Budapest 62. és Vác 1. sz. postahivatalok *100 éves a magyar vasút. ... 1946. július 15.* feliratú különleges keletbélyegzőt használnak.
- Július 15.** Az első magyar vasútvonal megnyitásának 100 éves évfordulója alkalmával emlékbélyeg-sorozat jelenik meg.
- Július 15.** A postautalvány-díjakat adópengőben határozzák meg és elrendelik a számadások adópengőben történő vezetését.
- Július 18.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a táviró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a július 12-én megszabott díjak ötszörösére emelik.
- Július 18–augusztus 11.** Az American Joint Distribution Committee Munka- és Üzemszervező Csoportja által rendezett kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Joint Munka és Üzemszervező Csoportjának Kiállítása – Budapest 1946. VII. ...* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Július 20.** Új 500 000 adópengő értékjelzésű általános forgalmú postabélyeg kerül forgalomba.
- Július 21.** A Magyar Kommunista Párt által rendezett munkás-paraszt találkozó színhelyén (Miskolc, Sportpálya) alkalmi postahivatal működik, mely *Észak-magyarországi munkás-paraszt találkozó, Miskolc 1946. július 21.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Július 24.** A postai díjszabás – a postautalványdíj és az értékküldemények biztosítási díjának kivételével –, valamint a táviró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit a július 12-én megszabott díjak húszszorosára emelik.
- Július 24.** Új 1 és 5 millió adópengő értékjelzésű általános forgalmú postabélyeg kerül forgalomba.
- Augusztus 1.** A posta-, táviró-, távbeszélő- és rádiódíjszabás tételeit, valamint a postai értékes nyomtatványok árát forintban állapítják meg: helyi levél 30 fillér, levelezőlap 20 fillér, csomag-házhozkézbesítés 50 fillér, ajánlási díj 1,40 forint, expressz-kézbesítés 3 forint, távirati szódfj 40 fillér, távbeszélő-állomás létesítése 400 forint, helyi beszélgetés 60 fillér, rádióvevő-berendezés használati díja 10 forint.
- Augusztus 1.** A postai számadások vezetésében áttérnek a forintértékre.
- Augusztus 1.** Megindul a csomagforgalom Ausztriával, Svájjal, Franciaországgal és Romániával, valamint az értéklevel-forgalom Franciaországgal és Romániával.
- Augusztus 1.** Érvénybe lépnek a június 1-jén Prágában kötött magyar–csehszlovák postai külön megállapodás határozatai.
- Augusztus 1.** A postai bérmentesítő gépeket – műszaki átalakítás után – forintértékre állítják át, egyúttal 500 forint névértékű értékkártyát hoznak forgalomba.

- Augusztus 1.** A postatakarékpénztári közvetítő-szolgálatban minden kezelés és elszámolás kizárólag forint-fillér értékben történik.
- Augusztus 1-től** kezdődően folyamatosan 10, 12, 20, 30, 40, 60 fillér és 1, 1,40, 2, 3, 5, és 10 forint értékjelzésű, általános forgalmú postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Augusztus 1.** Új kollektív szerződés jön létre a magyar Postavezérgazgatóság mint munkaadó és a Magyar Postások Országos Szabad Szakszervezete mint munkavállalók érdekképviselője között.
- Augusztus 8.** Megindul a levélposta-forgalom Dániával, Luxemburggal és Olaszországgal, valamint az értéklevél- és csomagforgalom Jugoszláviával.
- Augusztus 9.** Megváltoztatják a takaré- és csekkfizetési utalványokon alkalmazott dombornyomású bélyegző címerét: tölgy- és babérágakkal övezett köztársasági címer *Magyar Postatakarékpénztár* körirattal.
- Augusztus 9.** Megindul a távíróforgalom Norvégiával.
- Augusztus 13.** Megindul a távbeszélő-forgalom Bulgáriával.
- Augusztus 15–22.** Az Újpesten rendezett újjáépítési kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Pestvármegyei Újjáépítési Kiállítás – Újpest 1946. aug. 15–22.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Augusztus 16.** A postatakarékpénztári kezelésben újraszabályozzák a csekk-visszafizetési aljegyzék és a napi főjegyzék vezetését.
- Augusztus 17.** A postai bérmentesítő-gépekhez 100 forint névértékű értékkártyát hoznak forgalomba.
- Augusztus 18–20.** A Budafokon rendezett újjáépítési kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Pestvármegyei Újjáépítési Kiállítás – Budafok 1946. aug. 18–20.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Augusztus 19–20.** A Magyar Országos Esperantó Egyesület Országos Kongresszusa színhelyén alkalmi postahivatal működik és *XVI. – a Landa kaj I. – Hungara Fervojista Esperanto Kongreso – Orosháza* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Augusztus 20.** A Magyar Kommunista Párt békéscsabai szervezete által rendezett népünnepély színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Az új kenyér és a jó forint ünnepe, Békéscsaba 1946. augusztus 20.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Augusztus 26.** A légi posta-forgalmat további országokra is kiterjesztik, és a pótdíjakat forintban állapítják meg.
- Augusztus 26.** Új rajzú, forint-fillér értékjelzésű portóbélyegek kerülnek forgalomba.
- Augusztus 27.** A belföldi forgalomban újra életbe léptetik az 50%-os díjkedvezménnyel feladható filléres csomagokat, melyek kizárólag almát, körtét, őszibarackot, szilvát vagy szőlőt tartalmazhatnak.
- Augusztus 29.** Megindul a távíróforgalom Belgiummal és a távbeszélő-forgalom Nagy-Britanniával.
- Augusztus 31.** Megindul a távbeszélő-forgalom Németalfölddel.
- Szeptember 1.** Módosítják a kincstári és postamesteri hivatalok szolgálati idejét.
- Szeptember 1.** Megindul a postautalvány-forgalom az Amerikai Egyesült Államokkal.

- Szeptember 1–28.** A Budapesti Postaigazgatóság a területén működő postahivatalok között postatakarékpénztári betétgyűjtő-versenyt rendez.
- Szeptember 5.** Megindul a levélforgalom Albániával és Finnországgal.
- Szeptember 7.** Az Országos Parasztnapok alkalmával feláras emlékbélyeg-sorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 7–8.** A Magyar–szovjet Művelődési Társaság Győrben rendezett fénykép- és bélyegkiállításának színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Magyar-szovjet Művelődési Társaság Győr-Mosonmegyei kongresszusa, 1946. szeptember 7–8.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Szeptember 7–19.** A Magyar Parasztszövetség által rendezett kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *I. Országos Parasztnapok „Ipar a mezőgazdaságért” kiállítás, 1946. szeptember ...* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Szeptember 9.** Megindul a csomagforgalom Nagy-Britanniával, Észak-Írországgal és Írországgal.
- Szeptember 10.** A postai díjszabás állandósulására és a kellő mennyiségű bélyegre hivatkozva megtiltják a készpénz-bérmentesítést és a levélporthó készpénzben való elszámolását, amely eddig nemkívánatos szükségmegoldásként volt gyakorlat.
- Szeptember 14–21.** Újjáépítési kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Pest vármegye Újjáépítési kiállítása, Budapest ...* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Szeptember 16.** Megindul a táviróforgalom Németalfölddel.
- Szeptember 22–29.** A Sopronban rendezett bélyeg- és fényképkiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Soproni Őszi Vásár 1946. szeptember...* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Szeptember 25.** Engedélyezik a távbeszélő-belépési és áthelyezési díjnak részletekben történő fizetését.
- Szeptember 27–október 1.** Párttörténeti kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Magyar Kommunista Párt III. Kongresszusa Budapest ...* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Szeptember 28–október 6.** A Magyar Mezőgazdasági Művelődési Társaság által rendezett kiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Őszi Kertgazdasági- és Kisállatvásár* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Október 1.** A könyvkiadók és könyvkereskedők által feladásra kerülő, könyvet és könyvjegyzéket tartalmazó nyomtatványküldeményekre kedvezményes díjszabás lép életbe.
- Október 1–31.** A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a díjatalány terhére kezelt küldeményekről és az átalány terhére teljesített postai szolgáltatásokról.
- Október 2.** Megindul a postacsomag-forgalom az Amerikai Egyesült Államokkal és Kanadával.
- Október 9–13.** A magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség kongresszusa színhelyén alkalmi postahivatal működik, és *MADISZ II. Országos Kongresszusa Budapest ...* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.

- Október 10.** Közzéteszik az 5000/1946. M. E. sz. rendelet 4. §-a alapján a postához kiküldött hármass bizottságok javaslatára elbocsátott fővárosi alkalmazottak névsorát.
- Október 12.** Megindul az értéklevél- és értékdoboz-forgalom Belgiummal, Svájjal és Svédországgal.
- Október 12–13.** A Magyar Postások Országos Szabad Szakszervezete Debreceni Csoportja által rendezett Postás Napokon egy mozgópostakocsiban alkalmi postahivatal működik és *Postás Napok Debrecen* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Október 13.** A Tokaji Szüret ünnepein alkalmi postahivatal működik és *Tokaji Szüret 1946. október 13.* feliratú alkalmi bélyegzőt használ.
- Október 15.** A Központi Javítóműhely és Anyagszertár pályázatot hirdet műszerész és gépkocsiipari tanoncok felvételére.
- Október 15.** Megindul a belföldi légitársasági forgalom.
- Október 15.** A tankönyv tartalmú nyomtatványküldeményekre kedvezményes díjszabást vezetnek be.
- Október 17.** Az Országos Postás Zene- és Kultúr Egyesület rendkívüli közgyűlésen feloszlik és beolvad a Postások Szabad Szakszervezetébe.
- Október 19–27.** A Magyar-szovjet Művelődési Társaság által Esztergomban rendezett kiállítások színhelyén alkalmi postahivatal működik és *MSzMT magyar-szovjet napok, Esztergom ...* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Október 20.** A Békésen rendezett ünnepség színhelyén alkalmi postahivatal működik és *Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt zászlóbontásának 16 éves évfordulója Békésen* feliratú alkalmi keletbélyegzőt használ.
- Október 21.** Valamennyi kincstári és I. osztályú postamesteri hivatal árusítja azokat a kísérőjegyzék űrlapokat, melyeket az Országos Gépjárműügyi és Közúti Közlekedésrendészeti Bizottság rendszeresített a magánhasználatú tehergépkocsik részére.
- Október 23.** A Pestvármegye által rendezett újjáépítési kiállításon a Budafok 1. sz. postahivatal és a Budafok távbeszélőközpont együttes kiállítását arany oklevéllel tüntették ki.
- Október 23.** Magánfelek levelezőlapon kívül az európai forgalomban 10 gr súlyig, az Európán kívüli forgalomban 5 gr súlyig leveleket is feladhatnak légitársasági továbbításra.
- Október 24.** Megindul a távbeszélő-forgalom Belgiummal.
- Október 25.** Megindul az értéklevél- és értékdoboz-forgalom Dániával.
- Október 26.** Megindul a távbeszélő-forgalom Olaszországgal.
- Október 28.** A postatakarékpénztári takarékforgalomban különböző színű, értékjelzés nélküli takaréklapokat rendszeresítenek.
- Október 28.** Megindul a táviróforgalom Olaszországgal.
- Október 31.** A pénzürték stabilizációja következtében megváltozott közgazdasági és közellátási helyzetre hivatkozva megszüntetik a Postás Közellátási Központot.
- November 1.** Újból engedélyezik a hírlapvállalatok táviró- és távbeszélő-díjkedvezményét.
- November 1.** Megszüntetik a benzinjegyek és benzinutalványok postai árusítását.

November 4. Közzéteszik az 5 000/1946. M. E. sz. rendelet 4. §-a alapján a postához kiküldött hármass bizottságok javaslatára elbocsátott vidéki alkalmazottak névsorát.

November 4. A Budapest és Szeged között megindult légi járatokat belföldi forgalomban levélpostai küldemények továbbítására is felhasználják.

November 4. Rádiótávíró-kezelő tanfolyam megindítását rendelik el.

November 11. Módosítják a belföldi postai csomagok súlydját.

November 15. Újból engedélyezik az egy címre szóló csomagoknál a szállítójegyzék használatát.

November 15. Újra megindul a postautalvány-forgalom Svédországgal.

November 16. A budapesti egységes távbeszélő-hálózat területén engedélyezik postai nyilvános távbeszélő-állomások berendezését nagyobb bérházakban.

November 18–19. Pécs 1. sz. postahivatal *Pécsi Országos Egyetemi Napok* feliratú különleges keletbélyegzőt használ.

November 19. A külföldre szóló légipostai küldeményeket valamennyi postahivatal felveszi.

November 24–30. Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a feladott összes levélpostai küldeményekről, értéklevelekről és értékdobozokról. A kézbesítőhivatalok pedig a kézbesített kézi, betét- és sommás-csomagokról.

December 4. A szolgálati csomagok kivételével minden csomag szállítólevelén a feladás alkalmával a rendes postai bérmentesítési díjon felül a Nemzeti Repülő Alap hozzájárulását is le kell róni ragjegyek formájában.

December 6. A Magyar Nemzeti Bank felfüggeszti az élelmiszer-szeretetadomány külföldre való küldésének engedélyezését, így szünetel az ilyen tartalmú postai csomagok forgalma.

December 9. Megindul a csomagforgalom Belgiummal, Bulgáriával, Dániával, Finnországgal, Lengyelországgal, Luxemburggal, Norvégiával és Németalfölddel.

December 9. 8 fillér értékjelzésű, általános forgalmú postabélyeg kerül forgalomba.

December 17. A postai igazoló bizottságok befejezik munkájukat, s a magyar posta igazoló bizottságainak központi titkárságát megszüntetik.

December 20–22. A Szegeden rendezett bélyegkiállítás színhelyén alkalmi postahivatal működik és *A magyar-szovjet barátság szegedi napjai – bélyegkiállítás – Szeged* feliratú alkalmi keletbélyegzőt és *M. Sz. M. T. – Bélyegkiállítás-légipostával* feliratú különleges bélyegzőt használ.

December 31. A postahivatalok statisztikai adatgyűjtést végeznek a nyilvántartott szó-rakoztató rádióvevő-berendezésekről.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 42., Budapest–Budaörsi repülőtér, Budapest–Lóversenytér (időszakos), Pécs 9.

Postahivatallá alakult postauőgnökségek: Barbacs, Brennbergbánya, Dunaszeg, Gyermely, Harka, Hasznos, Horvátszidány, Jákfa, Nárai, Rábapatona, Ravazd, Répcevis, Sárpilis, Újszalonta.

Megszűnt postahivatalok: Belcsapuszta, Felsőalap, Nagyláng.

Megnyílt postaügynökség: Tarnalelesz.

Postaügynökséggé alakult postahivatalok: Fürged.

Megszűnt postaügynökségek: Csabacsüd pu., Pamuk pu., Sávoly pu., Somogydöröcske

Kinevezések: *Zimányi János* postaműszaki tanácsost a Miskolci Postaműszaki Igazgatóság vezetésével bízzák meg (január 16.).

Dr. Bakos Tibor postatanácsost a Posta Betegségi Biztosító Intézete igazgatójává nevezik ki (január 26.).

Molnár István postaműszaki főigazgatót a Posta Központi Javítóműhelye és Anyagszertára vezetésével bízzák meg (február 12.).

Dr. Kárász István postaigazgatót a Magyar Posta Értékcikkraktára vezetésével bízzák meg (február 14.).

Pálos Béla postafőfelügyelőt a Postaállomás vezetésével bízzák meg (május 12.).

Szakirodalom: *C. 1. Szabályzat 1. sz. változása* (január).

A budapesti egységes távbeszélő-hálózat 1946. évi betűrendes névsora (április).

Nyomtatványkezelési utasítás és nyomtatványjegyzék (április).

Fali és zsebdíjsszabás (augusztus).

Vidéki távbeszélő-hálózatok 1946. évi betűrendes névsora (szeptember).

1947

Január 1. A belföldi nyomtatványdíjsszabásban új, 10 gr súlyhatárig terjedő súly- és díjfokozatot vezetnek be.

Január 1. A budapesti egységes hálózat területén lévő postahivatalok távközlési forgalmi ügyeinek intézését visszautalják a Budapesti Postaműszaki Igazgatóság hatáskörébe. A Magyar Posta Rádiódíj-nyilvántartó Hivatalát a Budapesti Postaigazgatóság hatáskörébe helyezik.

Január 1. Megindul a csomagforgalom Törökországgal.

Január 1. Érvénybe lépnek az 1946. december folyamán a magyar és osztrák postaigazgatás között létrejött külön postai megállapodás határozatai.

Január 1. Lengyelországba értéknylvánítással ellátott csomagok is küldhetők.

Január 1–31. Valamennyi utalványfelvevő és kifizető postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a felvett és kézbesített postautalványokról, a csekkforgalomról, a felvett táviratokról.

Január 3. A levélszekrény útján feladott légi postai küldeményeket *Levélszekrényből* felirattal vagy ilyen szövegű gumibélyegzővel kell ellátni.

Január 3. Megindul a táviróforgalom Törökországgal.

Január 8. A magyar posta történetének megírásával dr. Tordy Géza postaigazgató ügyészt és dr. Mónus Ferenc ny. postaforgalmi igazgatót bízzák meg, s felszólítják a postaszerveket, hogy a munkát felhasználható adatot és iratanyagok rendelkezésre bocsátásával segítsék.

- Január 11.** A Nagy-Britanniával való távbeszélő-forgalomban sürgős repülőbeszélgetések és tudakozódások is válthatók.
- Január 15.** Bulgáriába értéknylvánítással ellátott csomagok is küldhetők.
- Január 16.** Megindul a távbeszélő-forgalom Törökországgal.
- Január 20.** Norvégiába értéknylvánítással ellátott csomagok is küldhetők.
- Január 24.** A postai alkalmazottaknak engedélyezik, hogy a használatukra kiadott szolgálati kerékpárt szolgálatba-járáshoz is felhasználhassák.
- Február 1.** Budapesten megszűnik a sürgős levélforgalom, helyette bevezetik a helyi expressz levélpostai küldemények forgalmát.
- Február 1.** A magyar–szovjet és a magyar–belga távbeszélő-forgalomban leszállítják a díjakat.
- Február 5.** Megindul a távíróforgalom Írországgal.
- Február 6.** A Szovjetunióval való távbeszélő-forgalomban meghívásos és külön meghívásos beszélgetések is válthatók.
- Február 7.** Hatályba lép a postai alkalmazottak illetményének és nyugellátásának rendezése tárgyában kiadott kormányrendelet.
- Február 7.** A postamérnöki szak utánpótlásának biztosítására a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem hallgatói részére ösztöndíjakat hoznak létre.
- Február 8.** A különböző munkahelyek ellátásához elengedhetetlenül szükséges szakértelem biztosítására a postaműszaki szolgálat valamennyi ágában fokozatosan munkahelyvizsga-rendszert vezetnek be.
- Február 10.** Megindul a távbeszélő-forgalom Svédországgal.
- Február 14.** Megindul a távbeszélő-forgalom Dániával.
- Február 15.** Megindul a csomagforgalom Olaszországgal.
- Március 1.** Megindul az értéklevél-forgalom Finnországgal.
- Március 1.** Megindul a csomagforgalom Palesztinával.
- Március 1.** A családi pótlék folyósításával kapcsolatos OTI nyomtatványok árusítását kiterjesztik valamennyi postahivatalra.
- Március 5.** Légiposta-bélyegek kerülnek forgalomba 10, 20, 50, 70 fillér, 1, 1,40, 3 és 5 forint értékjelzéssel. Az új bélyegek megjelenésével kapcsolatban első napi bélyegzést rendelnek el, amit a Budapest 4. és 7. sz. postahivatalok használnak először. A bélyegző csak a bélyegek első napi felhasználását jelzi, azok értéktelenítésére nem alkalmazhatók.
- Március 8.** A kaposvári postaműszaki igazgatóság elnevezését *Postaműszaki Igazgatóság Pécs*, a veszprémiét *Postaműszaki Igazgatóság Sopron* elnevezésre változtatják.
- Március 15.** Új általános forgalmú 8, 10, 12, 20, 30, 40, 60 fillér és 1, 2, 4 forint értékjelzésű postabélyegek kerülnek forgalomba.
- Március 17.** Az ország valamennyi postahivatala (postaügynöksége) megkezdi a rendőri bejelentőlapok árusítását.
- Március 25.** Megindul a távíróforgalom Albániával.

- Március 26.** Újra szabályozzák a postahivatalok értékciikk-készletének nagyságát és az értékciikk felhasználásának módját.
- Április 1.** Újra megindul az értéknylvánítással ellátott csomagok forgalma az Amerikai Egyesült Államokkal.
- Április 1.** Megindul a magyar–csehszlovák előfizetői távgépíró-forgalom.
- Április 1.** Újra megindul a levélpostai és csomagküldemények forgalma Chilével.
- Április 6–október 4.** Nyári időszámítás időtartama.
- Április 14–20.** Az átalányrendszerű központok statisztikai számlálást végeznek a lebonyolított helyi beszélgetésekről.
- Április 15.** Budapesten rádiótávíró-kezelői tanfolyam indul.
- Április 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom az Amerikai Egyesült Államokkal.
- Április 19.** Megindul a távíróforgalom Máltával.
- Április 22.** Megindul a légiposta-forgalom Chilével.
- Május 1.** A Magyar Postatakarékpénztár Debrecenben a Piac utca 36. szám alatt fiókéntézetet nyit.
- Május 1.** A Postavezérigazgatóságnál megszüntetik a *Központi biztosi csoportot*.
- Május 3.** A Postavezérigazgatóságnál *Üzemgazdasági csoport* elnevezéssel új önálló csoportot hoznak létre.
- Május 4.** Közzéteszik a mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzékét.
- Május 5.** A Magánalkalmazottak Biztosító Intézete (MABI) nyomtatványait az intézet működési területén lévő valamennyi postahivatal és ügynökség árusítja.
- Május 6.** Megjelenik az iparügyi miniszter rendelete a rádiószerelő-ipar gyakorlásáról. Ennek lényege, hogy rádiószerelés, vevőkészülékeknek és alkatrészeknek előállítás és javítása iparendély alapján gyakorolható, képesítéshez kötött ipar, aminek üzéséhez nem kell a magyar postától kapott engedély.
- Május 8.** Megindul a távbeszélő-forgalom Norvégiával.
- Május 9.** A Postavezérigazgatóság a VII., Dob utca 75–81. sz. alól a XII., Krisztina körút 12. sz. alatti újjáépített épületébe költözik. Egyidejűleg a rádióműszaki igazgatóság a IV., Városház utca 18. sz. (Főposta) alól a VII., Dob utca 75–81. sz. alá költözik és ugyanitt marad a bélyegiroda és a Bélyegmúzeum. A Posta Leszámoló Hivatal a Budapest III., Kiscelli utca 7–9 sz. alá költözik.
- Május 15.** Újból rendszeresítik a külön távbeszélő-szolgáltatokat.
- Május 15.** Az értéklevelek, értékdobozok és külföldi csomagok készpénzzel való bérmentesítése helyett megint bevezetik a levélbélyeggel történő bérmentesítést.
- Május 16.** A *Siess! Adj! Segíts!* mozgalom javára 8, 12, 20 és 60 filléres névértékű, feláras bélyegek kerülnek forgalomba.
- Május 16.** Új portóbélyeg kerül forgalomba 10 fillér értékjelzéssel.
- Május 18.** Közzéteszik a budapesti postahivatalok személyzete részére rendezett irányítási verseny döntőjének részletes eredményeit.

- Május 19.** A Pénzügyminisztérium a kereskedelmi forgalomba hozott külföldi szeretetadó-mányok utólagos megvámolására vámjegyeket rendszeresített. Ezek a jelenleg használatban lévő illetékbélyegek *Vám* jelzéssel való felülnyomásával készültek és 1, 2, 5 10 és 50 Ft címletekben kerülnek forgalomba, amiket a postahivatalok árulnak.
- Május 22.** A rádió orvhallgatás erélyesebb üldözése és szigorúbb büntetése érdekében külön rádióellenőrző csoportokat hoznak létre.
- Május 27.** Megindul a távíróforgalom Chilével.
- Május 28.** A bélyegiroda külföldi osztályát megszüntetik és azt *A magyar posta bélyegirodájának berni kirendeltsége* elnevezéssel külföldi kirendeltséggé szervezik át.
- Május 29.** Ismét hatályba lépnek a *Filléres csomagra* vonatkozó rendelkezések, mely szerint belföldi forgalomban a kizárólag gyümölcsöt tartalmazó csomagokat 50%-os díjkedvezmény mellett lehet feladni.
- Május 31.** A légi közlekedés biztonságának fokozására a belföldi forgalomban rendszeresítik a repülőtáviratokat.
- Június 1.** Véglegesen rendezik a Budapest 72. sz. postahivatal irányítási rendszerét.
- Június 4.** Újra megindul a levélpostai küldemények és csomagok forgalma valamint a távíróforgalom Egyiptommal.
- Június 11.** Az Alapítványi Postás Kórház javára 100%-os felárral 100 000 db emlékbélyeg-sorozatot bocsátanak forgalomba, 8, 12, 20, 30, valamint 10, 20, 50 és 70 fillér névértékkel.
- Június 15.** Újból bevezetik az üdvözlő-táviratok (XLT) kedvezményes díjszabását a belföldi forgalomban.
- Június 15.** Újra bevezetik a dísztávirat-forgalmat a belföldi viszonylatban három különböző mintájú lappal.
- Június 16.** A hadifogságból visszatérő hadifoglyok a debreceni és szolnoki gyűjtőhelyeken levő postahivataloknál visszatérésükről kedvezményes díjú táviratokat adhatnak fel.
- Június 16.** Megindul a légiposta-forgalom Csehszlovákiával.
- Június 18.** A Mercur Irodatechnikai Vállalat Sutta J. K. K. budapesti cégnek engedélyezik, hogy a *Safag 2* rendszerű, svájci gyártmányú postai bérmentesítő-gépet Magyarország területén forgalomba hozhassa.
- Június 23.** LX4 és LX5 megjelöléssel újabb mintájú dísztáviratlapok kerülnek forgalomba.
- Június 24.** A Posta Központi Javítóműhelye és Anyagszertára pályázatot hirdet műszerész-tanoncok, a Központi Járműtelep gépkocsipari tanoncok felvételére.
- Július 1.** A postaigazgatóságok és postaműszaki igazgatóságok új területi beosztását állapítják meg: I. Budapesti Postaigazgatóság, II. Debreceni Postaigazgatóság, III. a volt Miskolci Postaigazgatósági Kirendeltség egyidejűleg önálló Igazgatósággá átalakítva, IV. Pécsi Postaigazgatóság, V. Soproni Postaigazgatóság, VI. Szegedi Postaigazgatóság.
- Július 1.** Újabb pénzügyminiszteri rendelet szabályozza a közszolgálati alkalmazottak illetményének kifizetését.

- Július 1.** Budapesten az expressz-csomagokat házhoz kézbesítik.
- Július 1.** Megindul az előfizetői távgépíró-forgalom Ausztriával és Svájjal.
- Július 1.** Újra szabályozzák a mozgópostai illetményeket és éjjeli pénzeket.
- Július 3.** Ideiglenesen megszüntetik a posta- és távközlési forgalmat Monacóval és Liechtensteinnel.
- Július 3.** A postamestereket és a postamesteri alkalmazottakat a posta állami személyzetének létszámába veszik át.
- Július 26.** A teljes rádiódíj-mentességet kiterjesztik az államfő, a miniszterelnök és a közlekedésügyi miniszter által üzemben tartott rádióvevő-berendezésekre is.
- Augusztus 1.** Újra megindul a postautalvány-forgalom Belgiummal, Franciaországgal és tengerentúli területeivel, Nagy-Britanniával, Észak-Írországgal és Svájjal.
- Augusztus 1.** Megindul az előfizetői távgépíró-forgalom Franciaországgal.
- Augusztus 4–8.** Irányok szerinti forgalmi statisztikai mérést végeznek a távívóvezetékeken és helyközi távbeszélő-áramkörökön lebonyolított forgalom nyilvántartására.
- Augusztus 9.** Az I. járadékosztályba sorozott hadirokkantak rádiódíj-mentességet kapnak.
- Augusztus 17.** A távbeszélő helyi üzenetközvetítésért valamennyi hálózatban szódíjat kell fizetni.
- Augusztus 18.** A kiképzés alatt álló alkalmazottak részére szorgalmi díjat rendszeresítenek.
- Augusztus 23.** Életbe lép az egyenruházati rangjelzéseket szabályozó új rendelet.
- Augusztus 23.** Elrendelik a levélkötegelő-készülékek bevonását és azokról a „kir.” szó eltávolítását.
- Augusztus 29.** Visszaállítják a sürgős (D) táviratok forgalmát Nagy-Britanniával és a brit birodalom országaival.
- Szeptember 1.** Új rendelet szabályozza a postaüzemi anyagok és szerelvények árát és megrendelésének módját a javítóműhelytől és az anyagszertártól.
- Szeptember 3.** Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter elismerését fejezi ki a posta személyzetének az országgyűlési választások során végzett kifogástalan munkájáért.
- Szeptember 4.** Új rendelet szabályozza a díjatalányozásra vonatkozó eljárásokat, és kiadják a levélpostai díjatalányozásban résztvevő szervek jegyzékét.
- Szeptember 15.** Postaszákok ellenőrző számlálását ezen a napon kell elvégezni.
- Szeptember 15.** Újból bevezetik a kedvezményes díjú belföldi táviratlevél-forgalmat.
- Szeptember 22.** Új 60 fillér értékjelzésű bélyeg kerül forgalomba a békeszerződés életbe-lépése alkalmából.
- Szeptember 22.** Külön Postai és Távközlési Megállapodás jön létre Magyarország és a Szovjetunió között.
- Szeptember 25.** Megindul a távíró és távbeszélő-forgalom Monacóval, Liechtensteinnel és Luxemburggal.
- Szeptember 28.** Ezen a napon végzik el a posta tulajdonában lévő kerékpárok, háromkerekű hajtányok, kézi- és lovaskocsik állományának összeírását.

- Október 1.** Megszüntetik az Amerikából és az összes tengerentúli országból, valamint Svájcól és Svédországból érkező levélpostai küldemények különleges kezelését.
- Október 1.** Újra megindul a távíróforgalom Finnország, Japán, Németország és Spanyolország kivételével a világ valamennyi országával.
- Október 6.** Azonnali hatállyal elrendelik, hogy a régi kibocsátású értékes postai nyomtatványokon a koronarajzot és a *kir.* jelzést tintával vagy színes írónnal törölni kell.
- Október 8.** Megindul a távíróforgalom Finnországgal.
- Október 8.** Megjelenik a műszaki forgalmi szak felállítását, a postaműszaki személyzet felvételét, átminősítését, szakképesítését szabályozó rendelet.
- Október 10.** Újra megindul a levélpostai forgalom Németország, Spanyolország és Japán kivételével a világ valamennyi országával.
- Október 10.** A meginduló embersport-fogadások céljára szolgáló tipp-szelvényeket (sport-totó) a postahivatalok is árusítják.
- Október 13–17.** Irányok szerinti forgalmi statisztikai mérést végeznek a távíróvezetéseken és helyközi távbeszélő-áramkörökön lebonyolított forgalom nyilvántartására.
- Október 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Finnországgal, Kanadával, Kubával és Mexikóval.
- Október 20.** Megindul a levélpostai küldemények légipostai forgalma – Németország, Spanyolország és Japán kivételével – a világ valamennyi országával.
- Október 29.** A Szovjetunió alapításának 30. évfordulója alkalmából a Magyar–szovjet Művelődési Társaság javára 100 %-os felárral 3 értékből álló emlékbélyeg-sorozat bocsátanak forgalomba.
- Október 31.** Új általános forgalmú takarékosági postabélyegek kerülnek forgalomba.
- November 5.** Megindul a levélpostai forgalom Németországgal.
- November 21.** A Lánchíd újjáépítését szolgáló, a közlekedési minisztérium által kibocsátott jelvényeket a postahivatalok árusítják.
- November 24.** A Budapestre címzett ajánlott-expressz levélpostai küldeményeknél megszüntetik az átadóvevények kiállítását.
- November 25.** Szervezeti változások lépnek életbe a Postavezérgazgatóságnál.
- December 20.** Megindul a távbeszélő-forgalom Vatikánnal.
- December 21.** A *Bélyegnap* alkalmából 30 fillér értékjelzésű emlékbélyeg kerül forgalomba.
- December 22.** Megindul a csomagforgalom a Szovjetunióval.
- Megnyílt postahivatal:** Csólyospálos.
- Távíróforgalomba bekapcsolt postahivatalok:** Bösztör, Galgamácsa, Gibárt, Hídvégárdó, Léh, Majosháza, Pély, Sajóecseg, Sajóvámos, Tatárszentgyörgy.
- Távbeszélővel egyesített postahivatalok:** Dunaszeg, Kisbarát, Porrog, Rőjtökmuzsaj, Szabadhidvég.
- Postahivatallá átalakult postaügnökségek:** Alsóbélatelep, Alsóvámos, Bojár-Hollós pu., Csegöld, Csév, Jármí, Velem.

Megnyílt postaügynökségek: Acsalag, Alsótöbörzsök, Cikolasziget, Cserebökény, Csudabala, Derek-egyháza, Györe, Győrújfalú, Kemendollár pu., Kisbácsa, Kiskunhalas-Fehértó, Kőszárhegy, Magyartés, Majos, Mekszikópuszta, Méntelek pu., Nagyfülöp, Pusztasente-tornya, Pusztaszöllös pu., Tatársánc, Und.

Postaügynökséggé átalakult postahivatalok: Mikosdpuszta, Szirma.

Távíróforgalomba bekapcsolt postaügynökségek: Bélavár, Budai út, Mogyoród, Szakadát.

Távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Csabdi, Csicsalpuszta, Derekegyház, Dobai puszta, Érd-Ilkamajor, Kardoskút, Mogyoród, Olasz, Pereg, Pusztataskony-Abadszalók pu., Sérfenyősziget, Sormás, Szakadát, Visonta.

Megszűnt postaügynökségek: Dunacsun, Horvátjárfalu, Kéthalom pu.

Alkalmi postahivatalok: Kecskemét – Csillagtúra (I. 5.), Debrecen – Magyar–szovjet Barátság debreceni napjai (I. 18–19.), Miskolc – Magyar–szovjet Kultúrnapok (I. 25–26.), Budapest–Szociáldemokrata Párt 75. éves jubileumi kiállítása (I. 30–II. 8.), Győr – Észak-dunántúli M. Sz. M. T.–D. U. B. E. bélyegkiállítás (III. 8–11.), Budapest – Partizánbarátok Szövetségének emlékkiállítása (III. 15–31.), Budapest – Magyar Szovjet Filatelista barátság (III. 18.), Kecskemét – Magyar–szovjet Művelődési Társaság bélyegkiállítása (III. 22–24.), Hódmezővásárhely – Vasutas Eszperantó Konferencia és kiállítás (III. 23–25.), Budapest – MABÉOSZ Diákalszövetség kiállítása (IV. 6–8.), Budapest – Nemzeti Segély I. Országos Kongresszusa (IV. 12–13.), Vecsés – Szabadművelődési Napok (III. 8–9.), Budapest – Közlekedési kiállítás (IV. 29–VI. 30.), Budapest – Magyar Ifjúsági Vásár (IV. 30–V. 9.), Orosháza – Magyar–szovjet Művelődési Társaság bélyegkiállítása (V. 3–4.), Szolnok – Magyar–szovjet Művelődési Társaság bélyegkiállítása (V. 10–12.), Kaposvár – Somogy vármegye újjáépítési és tervgazdálkodási kiállítása (V. 15–27.), Orosháza – Alföldi Dalosünnepély (V. 24–26.), Szeged – Magyar–szovjet Művelődési Társaság bélyegkiállítása (VI. 5–8.), Budapest – 1. Szociáldemokrata Országos Kereskedő Kongresszus (VI. 21–22.), Sárospatak – Magyar–szovjet Művelődési Társaság bélyegkiállítása (VI. 22.), Budapest – Kultúrnapok a Hadifoglyokért (VI. 15.), Pestszenterzsébet – Pestszenterzsébet versenyképes újjáépítési kiállítás (VI. 29–VII. 6.), Mátészalka – Szatmár-Beregi Megye napok (VI. 29–VII. 6.), Budapest – Nyolcszázéves Moszkva (VIII. 4–12.), Miskolc – Miskolci Múzeumpártoló Egyesület Bélyeggyűjtő Szakosztálya kiállítása (VIII. 10–17.), Esztergom – Esztergomi hét (VIII. 14–21.), Kispest – Kispest város 25 éves jubileumi újjáépítési kiállítása (VIII. 16–20.), Budapest – Szociáldemokrata Párt I. Országos Pártnapja (VIII. 19–20.), Budapest – Őszi Vásár (IX. 5–15.), Miskolc – Országos Kereskedői Kongresszus (IX. 6–8.), Budapest – I. Országos Bélyeggyűjtő Kongresszus (IX. 7–8.), Székesfehérvár – Fejérvármegyei Mezőgazdasági Kiállítás (IX. 20–29.), Szentés – Újjáépítési kiállítás és vásár (IX. 27–X. 5.), Gyöngyös – Magyar Kommunista Párt gyöngyösi zászlóavatási ünnepsége (IX. 28.), Sopron – Magyar–szovjet Művelődési Társaság bélyegkiállítása (X. 5–12.), Budapest – Takaré-

kossági Nap (X. 31.), Abony – Nagyabonyi Kultúr Napok (XI. 2–4.), Budapest – 30 éves a Szovjetunió emlékkiállítás (XI. 3–25.), Budapest – Magyar–szovjet Művelődési Társaság II. országos kongresszusa (XI. 7–9.), Győr – 800 éves Moszkva (XI. 9–10.), Budapest – Keskenyfilm Kiállítás (XII. 12–22.), Budapest – IV. Diákparlament (XII. 13–15.), Budapest – Debrecen – Esztergom – Győr – Miskolc – Szeged – Szolnok – Szombathely – Bélyegnap és Bélyegkiállítások (XII. 21.), Budapest – A magyar grafika 100 éve (XII. 28–1948. I. 4.).

Megszűnt postahivatal: Oroszvár.

Kinevezések: *Dr. Barna János* postaműszaki igazgatót a Posta Kísérleti Állomásának vezetése alól felmentik, helyébe *Marschalkó Béla* postaműszaki főigazgatót bízzák meg (január 28.).

Tamás Ferenc postaműszaki tanácsost a Központi Járműtelep, *Simonffy Miklós* postaműszaki igazgatót a debreceni, *Szalai János* postaműszaki tanácsost a miskolci, *Kisfalvy Alajos* postaműszaki igazgatót a kaposvári, *Balogh Pál* postafőmérnököt a szegedi postaműszaki igazgatóság, *Bolyóki Frigyes* postafőmérnököt az Erzsébet, *Szabó Bálint* postaműszaki tanácsost a Krisztina, *Keresztes György* postaműmérnököt a Lágymányos, *Tóth László* postafőmérnököt a Lipót, *Váczy Károly* postafőmérnököt a Teréz, *Ocskay Szilárd* postaműszaki tanácsost a Helyközi és József Távbeszélő Központ, *Bondár János* postaműszaki tanácsost a Kábelhivatal vezetésével bízzák meg (február 12.).

Dr. Tajthy József nyugalmazott postafőigazgatót a Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező és Nyugdíjgyesületnél viselt miniszteri biztosi megbízatása alól felmentik és *dr. Bessenyi József* postatanácsost nevezik ki (február 15.).

Dr. Gál Pál Emil postaszámvevőiségi főtanácsost a Posta Központi Számvevőisége vezetésével bízzák meg.

Losonczy György postaigazgatót a Pécsi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (április 28.).

Homoki Ferenc postafőfelügyelőt a Postások Fogyasztási, Beszerző, Termelő és Értékesítő Szövetkezeténél a kincstári érdekek ellenőrzésével, *Hanák András* postafőigazgatót a Posta Leszámolóhivatal vezetésével bízzák meg (április 29.).

Dr. Merza Gyula postaigazgatót a Posta Bélyegirodája vezetésével bízzák meg (május 28.).

Lantos László postafőfelügyelőt a Rádiódíj Nyilvántartó Hivatal vezetésével bízzák meg (június 14.).

Dr. Szabó Elemér postatanácsost az 1947. július 1-jével önállóvá alakított Miskolci Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (június 18.).

Szabó Imre postaforgalmi igazgatót a Távbeszélő Díjbeszedő Hivatal vezetésével bízzák meg (október 15.).

Dr. Osztián Dezső postatanácsost a Pécsi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (december 15.).

Kitüntetések: A Magyar Köztársaság elnöke *dr. Udvarhelyi Ödön* postavezérigazgatónak a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztí keresztiét, *dr. Szentiványi Ervin* postavezér-

igazgató-helyettesnek a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjét, *Pápai László* postafőigazgatónak, *Kováts Andor* postaműszaki igazgatónak, *Malakka Ferenc* postaforgalmi igazgatónak és *Ruisz Lajos* kábelmesternek a Magyar Köztársasági Arany Érdemérmét, *dr. Gerlei Emil* postafőigazgatónak a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemérmét, *Szalai Anna* segéd tisztnek és *Kovács Imre* altisztnek a Magyar Köztársasági Bronz Érdemérmét adományozza (március 24.).

Keresztes József nyugalomba vonulása alkalmával miniszteri elismerésben részesül (július 31.).

A Magyar Köztársaság elnöke *dr. Tarnai Albert* postafőigazgatónak és *Szabó László* postafőellenőrnek a Magyar Köztársasági Érdemérem ezüst fokozatát adományozza (december 30.).

Szakirodalom: *A budapesti egységes hálózat 1947. évi betűrendes távbeszélőnévsora* (március).

Magyarország postajárati térképe (június).

1948

Január 1. Újraszabályozzák a családi pótlék, valamint a postamesteri alkalmazottak rendkívüli óradíjatalányának számítását és kifizetését.

Január 1–31. Statisztikai adatgyűjtést végeznek a feladott táviratokról, táviróbevételekről és a távirószolgálattal kapcsolatos különleges szolgáltatásokról.

Január 13. A politikai pártok közönséges levélpostai küldeményeik feladásához postai feladókönyvet használhatnak.

Január 15. Bevezetik a postaalkalmazottak által benyújtott javaslatok, újítások, találmányok pénzbeli jutalmazását.

Január 26. Az Országos Tervhivatal nyomtatványait meghatározott postahivatalok árusítják.

Február 1. Bevezetik a helyi csomagdíjszabást.

Február 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Argentínával, Brazíliával, Bolíviával, Chilével, Kolumbiával, Paraguay-jal, Peruval és Uruguay-jal.

Február 5. Megindul az előfizetői távgépíró-forgalom Németalfölddel.

Február 16. Megindul a távbeszélő-forgalom Egyiptommal.

Március 1. A szállítójegyzékkel feladott utánvételes csomagokhoz utánvételi lapot kell csatolni.

Március 1. Megnyílik a Postatakarékpénztár szegedi fiókintézete.

Március 15. Az 1848. évi események 100. évfordulójára 1, 2, 3 és 4 Ft, valamint 8 és 30 fillér értékjelzésű új bélyegeket bocsátanak forgalomba.

Március 22. Valamennyi postai munkaterületre kiterjedő centenáriumi munkaversenyt hirdetnek.

Április 1. Bevezetik a vasárnapi kézbesítési pótdíjat.

Április 1. Megindul a Németországba szóló ajánlott levelek és kicsomagok forgalma.

- Április 5.** Összevonják a Helyközi és József távbeszélő-hivatalokat.
- Április 15.** Megindul az előfizetői távgépíró-forgalom Belgiummal.
- Május 1.** Új rendszerű nyilvántartást kell vezetni a díszátviralapokról.
- Május 1.** Megindul a távbeszélő-forgalom Equádorral.
- Május 15.** A Lánchíd-alap javára szolgáló felárral légi posta bélyegblokk, valamint 1, 2, 4, 5, 6, 8, 10, 12, 30 és 40 fillér értékjelzésű légi posta-bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Május 15.** Az ország valamennyi postahivatala megkezdi az erkölcsi bizonyítványt kérő űrlapok árusítását.
- Május 15.** Az ezen a napon megalakult Izrael állam az érvényes nemzetközi postai egyezmények alapján felvette a postaforgalmat az egész világgal.
- Május 26.** Elrendelik a postatakarékpénztári közvetítő-szolgálatra utaló címtáblák leszerelését.
- Június 18.** Értesítés jelenik meg a Bélyegmúzeum megnyitásáról.
- Június 23.** A Magyar Országos Szövetkezeti Központ gyűjtőkereskedői részére a postatakarékpénztár különleges – T – megkülönböztető jelzéssel ellátott betétkönyvet hoz forgalomba.
- Június 30.** Megszüntetik a tábori postai levelezőlapok árusítását.
- Július 1.** A feladókönyvvel vagy feladójegyzékkel tömegesen feladott, belföldre szóló csomagok után díjtérítés jár.
- Július 1.** Hatályba lépnek az 1947. július 5-én aláírt új *Egyetemes Postaegyezmény és Megállapodás* határozatai.
- Július 1.** A városokba szóló csomagokat külön kell kezelni és erre a célra szolgáló Város ragjelzővel kell ellátni.
- Július 6.** Megindul a távbeszélő-forgalom Algériával, Francia-Marokkóval, Tunisszal és Tangerral.
- Július 7.** A forgalomban lévő díszátviralapokat négy oldal helyett két oldalon állítják elő, és a borítékkészlet elfogyta után boríték nélkül kell kézbesíteni.
- Július 10.** Elrendelik a *Postakezelési tisztviselői szaktanfolyam* berendezését és szabályozzák annak működését és vizsgarendjét.
- Július 20.** Megszüntetik az egyesített és értékzárlatok készítésére szolgáló fűzőszsákok számozását. Azokra ezentúl csak a *Magyar Posta* felirat és a köztársasági címer kerül.
- Július 27.** Új 60 fillér értékjelzésű bélyeg kerül forgalomba.
- Július 29.** Azok a postautygnökségek, melyek belterületen a közönséges küldeményeket házhoz kézbesítik, a belterületre szóló, utánvétellel nem terhelt ajánlott küldeményeket is kötelesek házhoz kézbesíteni.
- Július 31.** Megszüntetik a postai kerékpárokhoz kiadott magyar–oroszl nyelvű kerékpár-igazolványok használatát.
- Július 31.** Megnyílik Csillebércen az *Úttörő Köztársaság* és megindul az *Úttörővasút*.
- Augusztus 1.** A magyar posta hivatalos lapja új címe: *Postai Rendeletek Tára*.
- Augusztus 4.** A postatakarékpénztár az úttörő-mozgalom tagjai részére különleges, *Úttörő Köztársaság* megjelöléssel megkülönböztetett takaréklapot hoz forgalomba.

- Augusztus 9–13.** A postai távíróvezetékeken és helyközi távbeszélő-áramkörökön irányok szerinti forgalmi statisztikai számlálást végeznek.
- Augusztus 11.** A postahivatali nyilvános állomásokról kezdeményezett távolsági beszélgetések bejelentésekor a hívó nevét és lakáscímét a távbeszélőjegyre fel kell jegyezni és a hívó személyazonosságát ellenőrizni kell.
- Augusztus 16.** Hatályát veszti a Távbeszélő üzletszabályzat 31. §-ának 1., 2., és 3. pontja, vagyis az újonnan felszerelésre kerülő távbeszélő-állomásoknál megszüntetik a kötelező távbeszélő-előfizetési idő kikötését.
- Augusztus 19.** Mind a közönséges, mind az ajánlott levélpostai küldeményeket nem a hátoldalukon, hanem a címdoldalon, lehetőleg a bal alsó sarokban kell érkezési bélyegzőlenyomattal ellátni.
- Augusztus 27.** A belföldi forgalomban a kizárólag közönséges levélpostai anyagot tartalmazó levélzások lezárásánál megszüntetik a zárpecsétjegy alkalmazását.
- Szeptember 1.** A Posta Központi Javítóműhelye és Anyagszertára 50 fő műszerész-tanoncot, a Központi Járműtelep 25 fő gépkocsiipari tanoncot vesz föl.
- Október 1.** A megyei városok és községek hivatalos levélpostai küldeményeiket hivatalos díjhitelezés mellett adhatják fel.
- Október 1.** Megkezdzi működését a *Magyar Postatakarékpénztár Fiókiintézete, Szombathelyen.*
- Október 1.** A MÁV vonalain a posta-, távíró-, távbeszélő- és rádiószolgálati ügyben történő utazásokra díjmentes postai utazási utalványt rendszeresítenek.
- Október 5.** Megindul a távíróforgalom Izrael állammal.
- Október 16.** A Lánchíd alap javára szolgáló felárral 3 Ft névértékű bélyegblokk, valamint új 1, 2, 4, 5, 6, 8, 10, 12, 30 és 40 fillér értékjelzésű légiposta bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Október 17.** A Bélyegnap alkalmából 30 fillér értékjelzésű emlékbélyeg, a XVII. Szakszervezeti Kongresszus alkalmából pedig 30 fillér értékjelzésű, általános forgalmú postabélyeg kerül forgalomba.
- Október 18.** Megkezdzi működését a Magyar Postatakarékpénztár Fiókiintézete Győrben.
- November 1.** A Központi Távíróhivatal kivételével valamennyi hivatalnál megszüntetik a táviratoknak a továbbítás, illetőleg a vétel alkalmával történő könyvelését.
- November 1.** Átszervezik a Közlekedésügyi Minisztérium IV. postafőosztályát.
- November 8.** Megkezdzi működését a Magyar Postatakarékpénztár Fiókiintézete Nagykanizsán.
- November 13.** Megindul az utalványforgalom a Saar-vidékkel.
- November 15.** A békeviszonyok helyreálltával az egész ország területén megszüntetik a tábori postai díjkedvezményeket.
- November 15.** Megindul a távíróforgalom egész Németországgal, a postacsomag-forgalom pedig a szovjet megszállási övezettel.
- November 21–27.** Az átalányrendszerű távbeszélőközpontok statisztikai számlálást végeznek a lebonyolított helyi beszélgetésekről.

November 24–25. A közönséges levélpostai küldemények számlálása az egész országra kiterjed.

November 29–december 5. Valamennyi postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a feladott levélpostai küldeményekről, értéklevelekről és értékdobozokról, a kézbesített kézi, betét- és sommás csomagokról.

November 30. Megszüntetik a Budapesti Postaműszaki Igazgatóságot, a Budapest-kerületi Postaműszaki Igazgatóságot és a Rádióműszaki Igazgatóságot. Feladatkörüket a Budapesti Postaigazgatóság veszi át.

December 1. Az anyagbeszerzési és szétosztási ügyek központi intézésére létrehozzák a *Posta Központi Anyaghivatalát*.

December 1–31. Valamennyi érintett postahivatal statisztikai adatgyűjtést végez a felvett és kézbesített postautalványokról, a csekkforgalomról és a feladott táviratokról.

December 2. Megszüntetik a debreceni, miskolci, pécsi, soproni és szegedi postaműszaki igazgatóságokat. Hatáskörüket és teljes személyzetüket a területileg illetékes posta-igazgatóságok veszik át, amelyeknek ezáltal módosul a belső szervezeti tagozódásuk.

December 30. Megindul a távbeszélő-forgalom Németországnak szovjet megszállási övezetével.

December 31. Megszüntetik a postás orvosok távbeszélő-díjmentességét, ezentúl 75%-os díjkedvezményt élveznek.

Távbeszélővel egyesített postahivatalok: Abaújkér, Abda, Aka, Ásványráró, Baj, Bana, Bábolnapusza, Bánkút, Bársonyos, Bócsa, Bota, Csév, Dinnyés, Ercsi cukorgyár, Etes, Forró, Fülöpháza, Garé, Gánt, Győrság, Kétújfalu, Kisvejke, Lánycsók, Leányvár, Magyarszerdahely, Makád, Markotabögöde, Martfű, Mátraszöllős, Mátraverebély, Miháld, Nagykorpád, Nemescsó, Nógrádmegyer, Ókígyós, Öskü, Pápoc, Pázmándfalu, Peresztég, Pölöske, Rábamolnári, Röjtökmuzsaj, Sajóecseg, Sámsonháza, Sárszentágota, Sávoly, Somogyesztí, Sóshartyán, Szabás, Szakony, Szalatnak, Szőce-Rimánymajor, Sződ, Tar, Tardos, Teklafalu, Várdomb, Versend, Vértesomló.

Postahivatallá átalakított postaügynökségek: Gerendás, Mogyoród.

Megnyílt postaügynökségek: Apátszállás, Adásztevel, Bakonyszentiván, Baks, Baracspusza, Batyk, Bánhalma, Bolhó, Dámóc, Debrecen 2., Drágszél, Egerbocs, Farkasfa, Gábortelep, Gerde, Gyirmót, Hevesaranyos, Kamut, Kazsok, Kisbabot, Kisdombegyház, Kistormás, Komlódótfalu, Lápafő, Lapistó, Magyarlak, Mecsekjános, Mencshely, Miskolc-Tapolcafürdő, Mucsfa, Muhi, Nagybarca, Nagyhódos, Nagykarcsonyszállás, Nagykopáncs, Nagytevel, Nagytillaj, Nagyvenyim, Olaszfa, Órimagyarósd, Pusztægres, Pusztaszentlászló, Pusztaszentmihályfa, Rábakethely, Sajóbábony, Salyókeresztúr, Sóly, Somogydöröcske, Szergény, Szolnok-Szandaszöllő, Teskánd, Tiszaújfalu, Tormafölde, Túrricse, Vállaj, Vámosújfalu, Vasszilvagy, Villánykövesd, Zalabesenyő, Zalagyömörő, Zalakaros, Zalasárszeg, Zsujta.

Postaügynökséggé átalakult postahivatalok: Bojár-Hollós pu., Bösztör, Göböljárás, Ivád, Külsőballószög, Nógrádkövesd, Pálósszentkút, Pusztatenyő pu.

Távbeszélővel egyesített postaügynökségek: Agyagosszergény, Almamellék, Áporka, Baks, Bár, Bezi, Bénye, Bonnya, Borzavár, Csala, Csókakő, Dancsháza, Ecseny, Egeraracs, Egyházaskesző, Eszteregnye, Felsőcsatár, Gáborjánháza, Gemzse, Hejőszalonta, Héreg, Jánd, Jászboldogháza, Józsefanya, Kalaznó, Karcsa, Káptalantóti, Kerecseny, Kesznyéten, Kisapostag, Kiskunhalas-Fehértó, Kisnamény, Kisnána, Kisrákos, Kissomlyó, Köcsk, Kölked, Köröm, Lócs, Magyartés, Mályi, Mánfa, Mekszikópuszta, Miklósi, Milota, Nadap, Nagybárkány, Nagygyimót, Nemesrádó, Novaj, Nyircsászári, Nyirjákó, Olaszfalu, Ond, Örkénytelep, Paszab, Pápasalamon, Pátyod, Petritelep, Pilisszentlászló, Polány, Pölöskefő, Pusztadobos, Pusztaszentetornya, Pusztaszöllős, Rimóc, Rinyaszentkirály, Somogybabod, Sümegcsehi, Szigetbecse, Szökedencs, Tasskertes, Táska, Tikostanya, Tiszaadony, Újbög, Újlengyel, Und, Varsány, Vaszilvágy, Vácduka, Vértesszöllős, Zalakaros, Zaránk.

Megszűnt postaügynökségek: Izbég, Nagytarcsa.

Alkalmi postahivatalok: Budapest – A Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetségének képző-, iparművészeti, és fotókiállítása (I. 11–18.), Budapest – Épül az új világ című kiállítás (II. 4–22.), Győr – A Szovjetunió három évtizede című képkiallítás (II. 15–22.), Székesfehérvár – A Szovjetunió három évtizede (II. 29–III. 7.), Budapest – Jugoszláv Népfelzabardító Háború és Újjáépítés című kiállítás (III. 9–22.), Budapest – A Magyar Nemzeti Múzeum 1848-as emlék- és ereklye-kiállítása (III. 14–21.), Budapest – Sajtókiállítás (III. 15–VI. 20.), Budapest – Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár (III. 18–23.), Budapest – Bélyegkiállítás (III. 28–29.), Pécs – Bélyegkiállítás (III. 28–IV. 3.), Kaposvár – Bélyegkiállítás (IV. 2–4.), Budapest – Sportlövő Emlékverseny (IV. 3–4.), Budapest – Magyar Nők Találkozója Kongresszus (IV. 18–19.), Hatvan – Zagyvahíd felavatása (V. 1.), Budapest – nemzetközi motorke-rekpar-verseny (V. 9.), Budapest – Magyar Cserkészfiúk Szövetsége Országos Őrsvezetőképző Tábora (V. 15–19.), Győr – Országos eszperantó kongresszus (V. 16–17.), Budapest – Nemzetközi Vásár (VI. 11–27.), Budapest – Balkáni és Közép-európai játékok kerékpáros bajnoksága (VI. 18–20.), Budapest – Műszaki Értelmiségi Hét (VI. 20–29.), Debrecen – Bélyegkiállítás (VII. 3–5.), Debrecen – Debreceni Kiállítás és Vásár (II. 3–11.), Budapest, Csillebérc – Úttörő Köztársaság megalakulása + Úttörővasút megindulása (VII. 28–VIII. 18.), Szeged – Kép- és bélyegkiállítás (VII. 31–VIII. 4.), Miskolc – Bélyegkiállítás (VIII. 8–15.), Esztergom – Ipari és Mezőgazdasági kiállítás (VIII. 14–22.), Abony – Terv és Versenykiállítás (VIII. 18–22.), Aszód – Aszódi Napok (VIII. 19–22.), Gyöngyös – Új kenyér ünnepe (VIII. 20.), Érd – Termelési Versenykiállítás (VIII. 20–22.), Budapest – Első Nemzetközi Munkás Kórusverseny (VIII. 20–22.), Szombathely – Dunántúli Mezőgazdasági és Ipari Kiállítás és Vásár (VIII. 20–30.), Pápa – Pápai Ünnepi Hét (VIII. 28–IX. 9.), Kisvárd – Felsőszabolcsi Mezőgazdasági, Ipari Kiállítás és Árumintavásár (VIII. 29–IX. 2.), Budapest – Centenáris Orvosi Nagyhét (IX. 2–12.), Budapest – Budapesti Őszi Vásár (IX. 3–13.), Nagykőrös – Arany János Napok (IX. 12–19.), Eger – Centenáris Borhét (IX. 17–28.), Budapest – A 100 éves honvédség hete (IX. 19.), Budapest – Szovjet könyvkiállítás (IX. 15–26.), Győr – Mezőgazdasági és

Ipari Kiállítás (IX. 18–26.), Békéscsaba – Mezőgazdasági és Ipari Kiállítás (IX. 18–26.), Szekszárd – Mezőgazdasági Versenykiállítás (IX. 26–X. 2.), Cegléd – Kossuth hét (IX. 19–26.), Kecskemét – Hírös Hét (IX. 26–X. 3.), Budapest – Szovjet Film Ünnepe (X. 1–9.), Nyíregyháza – Szabolcsi Hét (X. 2–10.), Esztergom – Esztergom-Vaskapui menedékház felavatása (X. 3.), Budapest – V. Országos Magyar Bélyegkiállítás (X. 16–19.), Csongrád – Kultúrhét (X. 17–24.), Adony – Falunap (XI. 7.), Debrecen – A Magyar–szovjet Művelődési Társaság székházavatása (XI. 14.), Törökszentmiklós – Kép- és bélyegkiállítás (XI. 7–8.), Budapest – Magyar–szovjet filatelista barátság napja (XII. 18.)

Kinevezések: *Dr. Tarnai Albert* postafőigazgatót a Posta Leszámolóhivatalának vezetésével bízzák meg (január 31.).

Pamlényi Pál postavezérigazgató-helyettest ideiglenesen megbízzák a vezérigazgatói teendők ellátásával (július 26.).

Kitüntetések: *Földvári Jenő* postaszakmester, *Schäffer István* postaművezető és *Hartai Rudolf* postaműszaki vezető-főellenőr megosztva Kossuth-díjban részesül (március 27.). *Básta Rezső* postafőfelügyelőnek a Magyar Köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Éremrend tisztí keresztyét adományozza (április 3.).

A Magyar Köztársaság elnöke *Bán Dezső* postaműszaki segédtisztnek, *Lukács Kálmán* postaszakaltisztnek a Magyar Köztársasági Éremrend kiskeresztyét; *Mészöly Géza* postafőellenőrnek, *Sasvári István* postaműszaki főellenőrnek, *Berényi Sándor* postafőtisztnek, *Dedics Imre* postafelügyelőnek a Magyar Köztársasági Éremrem arany fokozatát, *Lipthay Sarolta* postasegédtisztnek, *Horn Dezső* postaműszaki segédellenőrnek, *Tabáni Béla* postaszakaltisztnek a Magyar Köztársasági Éremrem ezüst fokozatát adományozza (május 4.).

A Magyar Köztársaság elnöke *Bognár Géza* postafőmérnöknek, *Katona Ferenc* postaművezetőnek, *Mattey Gyula* postafőfelügyelőnek, *Radvánszky Sándor* postaműszaki főellenőrnek, *Török Sándor* postaműszaki segédellenőrnek a Magyar Munka Éremrend bronz fokozatát; *Kun Vilibald* üzemi altisztnek, *Pere László* postafőtisztnek, *Somkuti Károly* postaműszaki főellenőrnek, *Szigetvári Lajos* postaművezetőnek, *Venczel Lajosné* postasegédtisztnek a Magyar Munka Éremremet adományozza (november 4.).

Maros Ferenc postafelügyelő, *Németh Jenő* postaműszaki ellenőr, *Nyitrai Sándor* postasegédellenőr, *Juhász József* postaműszaki segédellenőr miniszteri elismerésben részesül (november 25.).

Szakirodalom: *Postás útmutató 1948* (február).

Távbeszélő-díjszabás (február 1.).

Távíródíjszabás (március 1.).

Budapesti egységes hálózat 1948. évi betűrendes távbeszélőnévsora (április).

Magyarország postajáratí térképe vonalcsoportok szerint (június).

Kezelési utasítás az európai nemzetközi távbeszélő-szolgálat kezelői számára (C. 4. Szab.) (június).

Budapest Székesfőváros területének postakézbésítési beosztása segédkönyv (augusztus).

Vidéki hálózatok betűrendes távbeszélőnévsora (december).

Summary in English

Foreword

One thing that distinguishes mankind from the rest of the living world is possession of a conscious, coherently formulated history. We have a past independent of ourselves, allowing us to learn from our forefathers' experience.

It is instructive to toy for a moment with this idea, which shows how important a knowledge of the past is to us. What would happen to mankind if some world catastrophe destroyed this accumulated knowledge and experience, if there were no more teachers, museums, libraries, schools or universities? The chain of continuity would be broken. Everything would have to start all over again. The new generation would marvel at the odd object from our era that came to light, just as we do at the wonderful buildings of the Mayas or the Egyptians, with their unknown technologies.

Let us hope there will never be such a catastrophe, so that we can continue to learn by building on our forefathers' experience, work and knowledge. We Hungarians recognize that the future of mankind does not depend only on our activity. It also rests on the exemplary contributions to mankind's development made by our many, many predecessors. This should encourage us to learn the past's lessons, confirming the truth of Miklós Zrínyi's judgement that 'we are inferior to no other nation' and Helmuth Karl von Moltke's observation that 'the fate of every nation lies in its own strength.'

Learning, the transfer of knowledge, requires a great many things, including places where objects and documents that bring the past alive can be interrogated, digested and prepared for display. The activities, discoveries, events and instruments of our time will be the past for future generations. We have a duty to collect, to make it easier, or rather feasible at all, for them to know their past, as we and our forebears know those that went before us, though often in a fragmentary fashion. The most important physical manifestation of this obligation is a museum store.

Recent years have brought some improvement in the Postal Museum's deplorable storage facilities. Adequate stores for collections were provided in 1995 by Antenna Hungária PLC and in 1997 by MATÁV PLC. The cover of this book shows the second: the newly acquired museum depository in Kert köz, Budapest.

I trust that the expansion of our storage facilities will be apparent in more material being displayed in our exhibition areas and the exhibits being changed more frequently, and in the scholarly activity and yearbook contributions of our museum staff.

The Activity of the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums in 1997

The Report examines the year's work under the headings listed in the Plan of Action adopted by the Board of Trustees, carried out in line with the budget adopted, with the Founders' amendments, on June 13, 1997.

Management and administration

The following is the position with obtaining and exchanging tenancies and purchasing premises:

- By renting half the commercial premises on the ground floor of No. 18, Paulay Ede utca, the two museums have obtained a dry, well-lit store for assembling exhibitions. There is sufficient space for putting exhibitions together and for storing the materials of travelling exhibitions.
- The collection store provided by the Real Estate Division of Matáv (Hungarian Telecom) PLC in the attic of the Rákospalota Telephone Exchange offers convenient accommodation for the document archive and some 1500 objects of telecommunications history, hitherto stored in various places. This was only the second occasion in its 107-year history (after the move to the Diósd store provided by Antenna Hungaria PLC) when the Postal Museum took possession of a new storage building.
- One hundred and fifty-four items were moved into the new store in the Diósd transmitter-station building.
- These removals allowed the rented Peterdy utca store to be vacated and the lease terminated.
- The basement stores at No. 3, Andrásy út were vacated, except for the furnace room and ventilation areas, and released in exchange for a tenancy of the attic. We obtained consent for this from the National Historic Monuments Office, as requested by the local authority of Budapest's Sixth District.
- Tenancies of two apartments, of 160 and 80 square metres respectively, were obtained on the third floor of No. 3, Andrásy út, with possession of the former in 1997 and the latter in 1998. Turning the attic into a store and these apartments into working areas will meet for the next 25–50 years the space requirements of the Postal Museum and of the Foundation, which has not had premises of its own before.
- The Ministry of Transport, Telecommunications and Water Management agreed in part with outline plans for expanding the Stamp Museum's storage and display area by incorporating unused space at the Erzsébetváros Telephone Exchange. It seems that the engine room and rooms for the main distribution frame and the current-supply equipment may become available.

- Procedures for transferring the Fortuna utca exhibition area offered to the Stamp Museum continue according to the curious system of tenant selection and letting prevalent in Budapest's First District.
- Roof renovation and retiling of the Balatonszemes Postal Museum were completed.
- Modernization of the heating system (with the installation of gas) began at the Nagyvázsöny Postal Museum.
- The Fiscal and Financial Inspection Office transferred to the Foundation's account the sum of 54,390 forints. This came from the anonymous taxpayers who chose to assign one per cent of their income tax to the Foundation.
- A full inventory of the Foundation's assets was completed.

Regulations and statutes

- An amendment to the Deed of Foundation was drawn up and registered.
- A review of the museums' regulations for collection handling and recording was completed. The new guidelines will be distributed through the house printing press.
- New directives were issued in the Foundation's museums concerning property protection, fire protection, inventories, and the loan of museum objects and documents, along with some other rules of less importance.

Applications for funding

- A non-returnable grant of 5 million forints was received to produce a CD-ROM on the history of radio broadcasting, after a competitive application to the Telecommunications Fund.
- A competitive funding application was made to the Museums Department of the Ministry of Culture and Public Education, for preparing installations for the Fortuna utca stamp exhibition. A grant of 0.3 million forints was obtained.
- An application was entered for the competition advertised by the Hungarian Millenary Memorial Commission to mark the 150th anniversary of the 1848–9 Revolution and War of Independence. A grant of 1 million forints towards mounting the exhibition 'Letters of 1848' was awarded.

Staffing and conditions of work

- As a result of staff turnover, four recent graduates started their careers at the Foundation's museums.
- An improvement in working conditions and overcrowding was obtained by acquiring new tenancies in the headquarters building.
- Thirteen members of staff obtained certificates after attending a computer course at Budapest Technical University.
- The four new staff members and three members of the Stamp Museum staff attended a computer course at the Postal Training Centre.

Work on the collections

<i>Accessions to the Stamp Museum</i>	Hungarian stamp collection	82 003
	Foreign stamp collections	40 788
	Mixed collections	69 456
	Stamp designs and drafts	80
	Library	127
<i>Accessions to the Postal Museum</i>	Collection of objects	4 055
	– of which: seals	677
	Document collection	1 947
	Library	116

- The audited inventory of objects in the collection of telecommunications history was completed. At the same time, some 1500 stored items were packed in cardboard cartons and taken to the new store.
- Computerization of the Postal Museum's inventory books continued.
- During the audit at the Stamp Museum, new persons were placed in charge of the collection of foreign first-day covers (5261 items) and that of foreign commemorative covers, commemorative postmarks *etc.* (450 items).
- The audited inventory and transfer of the collection of classic Hungarian stamps began in May.
- Expansion of the foreign material in the permanent stamp exhibition, begun in 1987, was completed during the year. The display now covers European stamps up to 1994 and stamps of Asia, Australia and Oceania up to 1991.

Donations

To the Stamp Museum

- *Hilka Ivenpoli*, a Finnish visitor, sent a gift of Finnish first-day covers.
- *Attila Dobó* gave an itemized collection of roll stamps issued in 1963.
- *Uwe Konst* forwarded gifts via the Hungarian Cultural Institute in Munich: several auction catalogues, a run of the specialist journal *Deutsche Briefmarkenzeitung*, and the book *Treasury of Stamps* by David Lindman and H. Landshoff (New York, 1976).
- *László Kozák*, Deputy Managing Director of Hungarian Post PLC, presented philatelic items and stamps he had received as gifts, and 104 vast postcards (110 by 75 cm) to which altogether 69,216 stamps were attached in a 'Break a Stamp Record for Zebras' campaign.
- The heirs to a matchless collection of Hungarian newspaper and newspaper-duty stamps made by the late *László Surányi*, Permanent Honorary President of Mafitt (the Hungarian Philatelic Scientific Society), offered the collection for sale to the museum. The widow offered free of charge the half of the collection due to her. The other heirs requested 1 million forints as the estimated value of the other half. The purchase was to be made out of the accumulated interest on the capital of the Clive Foundation.

To the Postal Museum

- *Ferenc Orbán*, an outstanding philatelist and postal historian resident in Denmark, presented 16 postal maps and 85 map reproductions for the collection of documents. His earlier donations prompted the museum to establish a distinct Ferenc Orbán archive-unit.
- *Dr Lajos Makláry and Dr Valéria Baranyai Makláry* (through the good offices of Mária Csávás) added some important documents, from the estate of Dr Lajos Hencz, to the collection of certificates and documents.
- *The Training Centre at Matáv PLC's Szeged Service Centre* presented some telephone and telegraph-transmission, telegraph exchange-testing and teleprinter equipment, along with some overhead line-construction materials.
- *The Erzsébet Telephone Exchange of Matáv's Pest Telecommunications Directorate* donated some Rotary 7A2-system switch frames and some trunk-testing and inspection tables.
- *The Real Estate Directorate of Matáv PLC* augmented the collection of objects by donating a local-battery III/25-type hand-operated telephone exchange and local-battery 37-type telephone receivers.
- *First Hungarian Telephone Cable Ltd* formally presented several art works relating to the cable network: a group of allegorical statues in Herend porcelain by György Vastagh Jr, an oil painting by Ferenc Mácsai, a woodcarving of cable-drawing workers by Gyula Kiss, and three jubilee tableaux of photographs. The company also provided the collection on telephone history with some typical hand tools for cable laying and installation, and some other tools and cable-technology instruments.
- On his retirement, *Dr Ferenc Morvay*, head of department at Hungarian Post headquarters, presented a Viennese desk made in 1824 and an alabaster clock—once the property of László Szép, head of department at the Budapest Postal Directorate.
- *László Horváth Egri*, a member of the museum staff, presented a woven silk mural of English make.
- *László Binder, Mrs Gusztáv Esztergályos, Mrs János Gyalay, Csaba Horváth, Erzsébet Horváth, Mrs Lajos Kiss, Dr György Lombai, Mrs Ernő Valló and Sándor Kusnyir* donated radio and television sets.
- *Ottó Molnár*, a graphic artist with Hungarian Radio PLC, presented some applied graphics for the picture and drawing collection.

Exhibitions

By the Stamp Museum

- *Fairy-Tale Figures and Depictions of Children, the Arrival of the Hungarians, and Flowers of Five Continents, on Hungarian and Foreign Stamps*: Miskolc, Children's Gallery, Youth and Recreation House. March 26 to April 17.
- *Flowers of Five Continents on Stamps*: Budapest, Hungarian National Museum, May Museum Celebrations. May 17 and 18.
- *Post Sent by Zeppelin Airships*: Nyíregyháza, András Jósa Museum. April 15 to June 8.

- *The History of Hungary on Stamps, from the Settlement to the Present Day*: Kecskemét, House of Technology. May 30 to June 2.
- *Sets of Stamps Showing Animals, Zoos, and Nature Conservancy*: Budapest, Museum of the Zoo and Botanical Gardens. May 1 to 11.
- *Hungarian Wine Regions on Stamps*: Budapest, House of Hungarian Wines. August 11 and 12.
- *The Artistic Background to Stamp-Day Stamps*: Budapest, International Stamp Exhibition, Hungarian Culture Foundation. September 19 to 22.
- *Space Exploration on Hungarian Stamps*: Budapest, Budapest Technical University, September 23 and 24.
- *Variations in the Reprints of the Château Stamp Series of 1986 and 1987*: Debrecen, 'Mofila' International Stamp Exhibition, Déri Museum, October 8 to 19.
- *Graphic Artist Zoltán Nagy*: Budapest, Stamp Museum. October 10, 1987 to March 10, 1998.
- *Graphic Artist János Kass*: Budapest, Stamp Museum, December 4 to 31.

By the Postal Museum

- *Exhibition of Entries for the Christmas Card Competition*: Budapest, Postal Museum. March 8 to 16.
- *Token Alternatives, Exhibition of Telephone Cards*: Budapest, Postal Museum. March 18 to May 17.
- *Tele-jubilees. Exhibition for World Telecommunications Day*: Budapest, Postal Museum. May 17, 1997 to April 30, 1998.
- *Telecommunications Anniversaries*: Budapest, Hungarian National Museum, May Museum Celebrations. May 17 and 18.
- *The Hungarian Post from the Millenary to the 1100th Anniversary of the Settlement*, a travelling exhibition, visited the following post offices: Debrecen 1, Nyíregyháza 1, Nyírbátor 1, Szolnok 1, Budapest-Zugló 1, Kiskunhalas, Izsák, and Miskolc.
- *Letters*: Budapest, Postal Museum. October 20, 1997 to April 30, 1998.
- *Telegraph Birthdays*: Budapest, Postal Museum. December 10, 1997 to February 28, 1998.
- *Advent Salon Art Exhibition*: Budapest, Postal Museum. December 13 and 14.

Public relations

Events held by the Stamp Museum

- Meetings of Mafitt (the Hungarian Philatelic Scientific Society): January 31, March 1 and 22, April 26 and May 19.
- Adjudication of Stamp Designs: January 15, February 24, March 17, April 30, May 6, June 23, September 25, October 3 and 31 and November 3.
- Study visits by teachers and students of the Light Industry Technical College: April 1, September 16 and October 15.
- During a national contest for clubs of young stamp collectors, run by Mabéosz (the

National Association of Hungarian Stamp Collectors), collectors take part in stamp and catalogue introductions after the prize-giving: April 2.

- Museum visit by printers of the State Printing Press, to inspect the collection of dies: April 27.
- Contribution to contest for young stamp collectors, Jászberény: August 9.
- Contest and guided museum tour for the Dunaújváros Young Stamp Collectors' Circle: August 21.
- Contest for young stamp collectors: September 21.
- Visit by staff of the Budapest Sixth District Mayor's Office: October 8.

Events held by the Postal Museum

- Announcement of the results of the Christmas card competition for children: March 8.
- Meeting of the media with broadcasting staff at Diósd and in the Postal Museum: March 11 and October 14 respectively.
- Nostalgia tea parties: March 26 and April 23.
- Lecture by János Pelle, 'History and the Telephone': March 28.
- Joint event with the Mihály Gervay Postal and Banking Secondary School, on the Mihály Gervay Memorial Day: April 15.
- Reception at Diósd for the senior meeting of the Telecommunications Scientific Association: May 6.
- Private event for those taking part in construction of the museum store, Rákospalota: May 12.
- Meeting of museum staff and collectors of radio sets, Diósd: May 20.
- Telecommunications play group for Children's Day, Agricultural Museum: May 25.
- Wreath-laying at the grave of Béla Tomcsányi, on the centenary of his birth: July 2.
- Reception for delegates to the International Noise-Protection Conference, Diósd: August 25.
- Wreath-laying at the graves of Tivadar and Ferenc Puskás: September 15.
- Reception for retired employees of Antenna Hungaria PLC, Diósd: September 25.
- Annual Christmas lecture by the Radio and Television Museum, before an audience of ten to twelve-year-olds from the Budapest Aga Utca Children's Home, Diósd: December 17.
- Press launch of the Foundation's CD-ROM, *The History of Hungarian Radio Broadcasting and Catalogue of Radio Receivers*: December 19.

The stronger emphasis on PR was also apparent in the production of new postcards and leaflets, and in participation in the Budapest Card discount scheme. Almost a thousand card-holders visited the Foundation's Budapest museums.

The placement of museum posters in post offices, telecom facilities, radio and television broadcasting stations and partner museums was completed by the end of the year.

Scientific activity

- The Foundation published its 1996 Yearbook.
- A lecture entitled 'Museum Collections in a Period of Change' was contributed to the

MTESZ (Federation of Hungarian Scientific Societies) conference of technical museums: May 5.

- Scientific sessions were held in the PKI Conference Room, adjacent to the Postal Museum, tying in with the Tele-jubilees exhibition: May 16 and 21.
- The Engineers' Extension-Training Institute of Budapest Technical University, as part of its course for technical museum staff, held course activities at the Radio and Television Museum in Diósd: May 27.
- A study of the celebrated communications minister Gábor Baross was contributed to a Baross memorial volume.
- The material was compiled for the CD-ROM on the history of Hungarian radio broadcasting and catalogue of radio receivers, which covers 1066 sets.
- Help was given with research into factory history, for a jubilee exhibition at the Siemens Telephone Factory.
- Staff took part in the work of the organizing committee for the Békésy Memorial Year.

International relations

- Polish and Czech postal delegations visited the Postal Museum: February 11.
- Staff engaged in the planning of Slovakia's postal museum spent three days at the Foundation's museums: February 14 to 16.
- An ICOM delegation from Dutch museums paid a visit in April.
- The Postal Museum was represented at the general assembly of MUT (the Central European Union for Technical Museums) in Košice (Kassa).
- The Romanian postal minister, postal managing director and philatelists' association chairman, and the chairman of the German philatelists' association visited the Stamp Museum with the other delegates attending a symposium in Budapest: October 3.
- The Foundation was represented at the annual conference of the IATM (International Association of Transport and Communications Museums) in Madrid: October 4–10.
- Objects from the turn-of-the-century Royal Hungarian Post were lent for the opening exhibition at the new Postal and Telecommunications Museum in Trieste, Italy: November 28.
- Helena Peippo, staff member at the Lahti Radio and Television Museum, Finland, paid an official visit to the Radio and Television Museum in Diósd, to explore prospects for cooperation between the two museums: November 28–9.

Budapest, December 1997

Mrs János Solymosi: 'Historia domus'—the Stamp Museum in 1997

The year brought several important events at the 67-year-old museum, which received several notable visitors.

In January, a scientific meeting and a lecture were held at the museum. The collections were augmented by purchases and gifts.

In February, there were visits by Polish and Czech postal delegations. The museum joined the International Stamp Exhibition in Istanbul, winning a memorial medal and a diploma. Colleagues from Slovakia planning a postal and stamp museum at Besztercebánya (Banská Bystrica) visited the museum to exchange experience. Staff attended a scientific conference and lectured on the museum's activities.

In March, the Hungarian Philatelic Scientific Society (MAFITT) held a meeting of its presiding committee at the museum, and its annual general meeting at the Hungarian Academy of Sciences, at which the museum was represented. The new art jury for stamps also met at the museum. Staff studied the Internet at the Internet Galaxy event in the Museum of Fine Arts. Visitors included trainee printers from the Light Industry Technical College. A temporary exhibition was mounted in Miskolc, before large numbers of members of the young people's stamp-collecting circle.

In April came a visit from participants in the National Assembly of Young Stamp Collectors. Staff met museum curators from the Netherlands at the Postal, Stamp and Transport museums. A selection from the museum's air-mail collection went on display at the András Jósa Museum in Nyíregyháza. The museum bought an 1831 cholera letter at auction.

In May the Hungarian Post PLC held a campaign entitled 'Stamp Record for Zebras'. After the results had been announced at the Budapest Zoo, the museum was entrusted with 104 giant postcards. An exhibition was mounted at the May Festival in the garden of the Hungarian National Museum. A Finnish visitor presented the museum with some Finnish first-day covers. The museum was represented at the National Conference of Museum Curators, where the main subject was the new museum legislation. A display entitled 'Hungary from the Conquest to the Present Day' was contributed to the international stamp exhibition in Kecskemét.

In June the museum gained a roll of stamps issued in 1963 and five Danish first-day covers. Staff attended a conference on art security organized by the National Széchényi Library and the art department at Budapest Police Headquarters. A display of stamp series showing animals and zoos was compiled for the small museum at Budapest Zoo. No final decision was reached at meeting to discuss transferring vacant premises at the Erzsébetváros Telecommunications Centre to the Ministry of Transport and the Stamp Museum.

In July the museum library received a collection of philatelic books belonging to the late László Surányi, a notable philatelist. The presiding committee of MAFITT met at the museum.

In August the museum was represented at the 2nd Jászberény Meeting of Young Stamp Collectors, where staff contributed lectures and presented the museum's publications. A small-scale exhibition was mounted of stamps and graphics depicting Hungarian wine regions. The museum received a rare addition to its collections when it was presented with an 1871 postal order, the pair of which was already on permanent display. This is clear because a piece from the next stamp attached to the 2-krajcár stamp on the museum's postal order matches a piece missing from the stamp on the new acquisition. Both were issued on the same day at Naszód (Násáud) Post Office. The managing director of Hungarian Post PLC sent a closed message to the museum by bottle post. Visitors included members of the Dunaújváros Young People's Stamp Collecting Circle.

In September the museum displayed a thematic exhibition at the international space

research conference at Budapest Technical University. The museum was represented at the meeting of the commemorative stamp committee that agreed on the stamp subjects for the year 2000.

In October the museum received a visit from the Romanian postal minister, postal managing director and philatelic association president, the president of the Bavarian Stamp Collectors' Association, and several Romanian and German collectors. The Romanian minister presented the museum with an 1869 stamp catalogued Y25. Several exhibitions were mounted to coincide with World Postal Day. An international jury awarded a special prize to the museum's display at the MOFILA International Exhibition at the Déri Museum. Visitors included the participants in the László Surányi memorial meeting, trainer printers from the Light Industry Technical College, and pupils of the Csengeri utca Primary School.

In November the museum received a gift from collectors in Mór, consisting of commemorative postcards and a stamp design from Switzerland dedicated by the designer József Vertel. Dealers Hungarofila held a press conference in the museum.

In December, misprinted 3-krajcár red stamps of 1867 (see next article), were deposited with the museum after being bought at auction. MAFITT and the Mihály Gervay Foundation held meetings of their presiding committees at the museum, for which a small display was made.

Gabriella Nikodém: The 3-krajcár red misprints of 1867

The stamps issued in 1867 are the Hungarian series that have aroused most controversy. For a long time, the Hungarian Post took the position that the first Hungarian postage stamp was the one printed at the state printing press in 1870 and issued in 1871. However, Hungary became responsible for its own postal services on May 1, 1867, with the Austro-Hungarian Compromise.

The newly independent Hungarian postal authority wanted to issue its own stamps, but for want of a suitable printing press in Hungary, it ordered the first stamps from the Vienna state printing press. However, time was too short to produce the Hungarian stamps planned. As an interim solution, stamps with the same design as Austria's were produced for use in Hungary.

That produced the curious situation in which two separate postal authorities were issuing stamps with the same design. The only way to decide whether a stamp is Austrian or Hungarian is by the postmark. It is Hungarian if it has been franked at a Hungarian post office.

The letter stamps were printed on plates containing 400 blocks dividing into four sheets of 100—10 by 10. However, a 3-krajcár block found its way by mistake into one of the 5-krajcár plates. So the sheets from this plate contain a colour misprint: a red stamp with a value of 3 krajcár. These sheets were all used in Hungary, between the end of August and the middle of October 1867.

By the beginning of this century, three used copies of the misprint and one on a letter were known. The misprints on complete covers, postmarked Kőbánya, only turned up in 1938. The Pfeiffer family, fleeing to Budapest from Vienna after the *Anschluss* with Germany, brought with them their commercial correspondence. This correspondence was bought by the Hungarian stamp collector László Gaál, who found two letters postmarked

Kőbánya bearing the misprints. One of these passed into the hands of the Austrian collector Dr Anton Jerger, who presented the cover in his book *Frankaturen*, mentioning the existence of a second copy in the same correspondence.

The other copy has now surfaced in the collection made by Dr Károly Pákozdy. According to a pencilled note and family recollections, Dr Pákozdy probably bought it in 1943 for 20,000 pengő, along with a regular 5-krajcár cover. After the collector died in 1959, his heirs were unable to sell this world rarity. By 1997 they felt the time was ripe to auction it.

A unique concentration of forces managed to keep for Hungary a cover that has importance for history in general and for postal and technical history. After an initiative by Bálint Magyar, minister of culture and education, and Károly Lotz, minister of transport, telecommunications and water management, a campaign was organized and financed by Béla Doros, managing director of the Hungarian Post PLC, and András Huszti, chairman of the Hungarian Development Bank. As a result, the misprint was deposited with the Stamp Museum on December 19, 1997.

Erzsébet Angyal: The artistic background to Stamp Day stamps

Stamp Day 1997 was a special occasion—the seventieth time this traditional gathering of philatelists had been held. As usual, it included the launch of the Stamp Day commemorative and a stamp exhibition. The Stamp Museum presented competitive entries prepared for Stamp Day stamps, from which stamps had never been made. This was intended to document the role of designers in choosing subjects during the stamp-issue process.

The entries included several ‘multi-functional’ designs. Where the subjects were related, the designers were trying to combine the criteria of two competitions. The stamps issued show that the choice and adjudication covered the whole material. So there are cases where the picture on the stamp comes from one entry and the profile from another. There are also cases of an unsuccessful entry for a Stamp Day stamp becoming the basis for a later commission.

The Post recognizes the special importance of Stamp Day stamps by entrusting their design to designers who have already proved they are real artists in this special field of miniaturized graphics.

Though it is not a fixed rule, international tradition calls for Stamp Day stamps to be related in their subject-matter to the post and stamp collecting. The subjects of Hungary’s Stamp Day stamps have been extremely varied, and often unrelated to the occasion on which they are being issued.

Although draft stamp designs remain the private property of the designers, the most successful entries, based on the jury’s verdict, have been bought by the Post and placed in the Stamp Museum. The display was selected from this material.

Gabriella Nikodém: Designs by Zoltán Nagy

For those attending the opening of an exhibition of stamp designs by Zoltán Nagy, the graphic designer and former artistic director of the Banknote Press, it was an occasion for celebration and remembrance. The display at the Stamp Museum marked 50 years since this great graphic artist began his career as a stamp designer and 10 years since he passed away.

Born on September 15, 1916 in Tapolca, Nagy's drawing abilities were already noted when he was at school. He developed his talents further at the College of Applied Art in Budapest. Although there were two prominent stamp designers among his teachers, Jenő Haranghy and Ferenc Helbing, he was unable to decide for some time whether to go in for graphics, painting or sculpture. He was in his fourth year at college when he came first in a competition in 1938 to design an imaginary stamp. Nagy was recommended when Endre Horváth, head of the design department at the Banknote Press, when to the college in search of staff. He joined as a designer in 1940.

There he joined an illustrious team headed by Horváth: Nagy, József Vertel, Mihály Füle, Ferenc Gál and László Kékesi. Their collective artistic talents were joined by conscious friendship and human cohesion. This allowed them to develop a uniform, high-standard appearance for Hungarian stamp design.

As Nagy put it when awarded the Munkácsy Prize in 1954, 'Hungarian stamps should not just be labels for franking, but artistic creations of an internationally high standard.' This was his objective as head of the design department and later artistic director. He attained it in the 207 stamps he designed and in the seminal influence he exerted on Hungarian stamp design as a whole. His style, techniques and artistic standards became the measure for stamp design and stamp issues for decades.

Though Zoltán Nagy died ten years ago, he remains with us for as long as his works are admired, in exhibitions and in the albums of collectors. We continue to meet him regularly.

Gabriella Nikodém: Birthday display for János Kass

The Stamp Museum's display to mark the 70th birthday of designer János Kass was unusual for being centred on the artist rather than the art. The choice fell expressly of graphics and stamp designs that visitors could not have seen elsewhere.

Kass invests all his work with a special content. This includes the stamps he has been designing since 1973. His solutions, his specific artistic traits and his way of seeing things almost add up to a separate aesthetic category.

His art is a poetry of lines that are bold, sure and energetic. Paradoxically, their simplicity is what allows them to impart the most intricate ideas, whole philosophical systems, and complex, equivocal feelings.

Kass conveys these messages with an extraordinary diversity. He does graphics, paints pictures, illustrates books, constructs sculptures and figures, makes animated films, takes photographs, and writes verses and studies. These are the manifestations and responses of an enquiring Renaissance mind, uniquely possible and perfect expressions. We cannot be grateful enough that stamps, as small graphic designs, should have featured among the forms of expression he chose. That means his art is not just available to a favoured few initiates, but a treasure to be shared by everyone.

In mounting the exhibition, we wished many more peaceful, healthy years of unbroken creativity to one who has reached the highest international peaks as an artist without ever seeking to promote himself. Creation is an instinct to him, an inner compulsion, a calling, by which he transmits deeper thoughts, purer feelings, and a morality higher than usual in dimensions tied to the material plane.

Júlia Kisfaludi: 'Historia domus'—the Postal Museum in 1997

The first event of the year, in January, was a friendly farewell to two retiring colleagues. The library premises were also renovated during the month.

New admission tickets, a new series of postcards and a new poster were ready in February. At an Internet presentation in Sopron, the museum contributed a telephone-card exhibition, coupled with the special telephone sets in the Sopron collection.

In March the museum acquired for its collection of postal history a two-wheeled postal trolley, thanks to a message from a colleague in Szeged. An exhibition was mounted of entries for the children's drawing competition announced by the Hungarian Post PLC in 1996. The National Radio and Television Board held a meeting at the Radio and Television Museum in Diósd, where the museum reported on its planned CD-ROM on radio history and exhibition for world telecommunications day. Our museums in Budapest joined in the new tourist service provided by the Budapest Tourist Office: the Budapest Card entitling holders to free admissions and city transport. The telephone-card exhibition was transferred to the Postal Museum in Budapest. At a two-day conference for the staff of all the foundation's museums, there were reports and discussions on the foundation's tasks in 1997, including public relations, museum research, and administrative and business activities. A series of 'tea parties to conjure the past' began, where those interested in recent postal history could meet.

The foundation's branch of the Telecommunications Workers' Sickness and Benefit Society held a meeting in April. Museum staff took part in the panel of judges at the competition held on Gervay Day at the Mihály Gervay Postal and Banking Secondary School, and in the subsequent wreath-laying ceremony at Gervay's grave. A second 'tea party recalling the past' was held. Leading staff of the foundation took part in a day's conference in Studio 4 of Hungarian Television, for the 40th anniversary of the Telecommunications Scientific Society. Staff took part in promoting the National Technical Museum, attending the first national conference of technical museum staff and contributing a lecture. Senior members of the Telecommunications Scientific Society held a series of lectures at the Radio and Television Museum, extending into May. Telecommunications Day in 1997 was marked by a new exhibition and a two-day series of scientific lectures.

At the May celebrations in the National Museum gardens, two connected telex machines and a local-battery telephone exchange were shown. The successful presentation was repeated on Children's Day at the Agricultural Museum. A meeting for the staff of other museums and private collectors was held at Diósd, to gather material for the CD-ROM on radio history. The Radio and Television Museum was also the venue for an extra-mural lecture by a leading staff member, to students of the technical museum-studies faculty of the Engineers' Extension Training College. The museum lent court telegraph equipment to the Gödöllő Royal Château Museum, where six new rooms were opened.

In June restoration of the postal trolley was completed and put on display in the Ópusztaszer exhibition. The foundation was represented at the annual meeting of the Union of Central European Technical Museums, held in Kassa (Košice). A temporary exhibition compiled from the foundation's collection in Sopron was shown in Tatabánya, as one of the events entitled 'Journey around Matáv'.

The mobile post office at the Paks open-air display had deteriorated for lack of an attendant. Restoration was completed and the coach put on public display again in June. The foundation received a visit from the mayor of Budapest's 6th District, who viewed the exhibitions and the offices and storage rooms, recognizing the storage problems that the museum faces. The telecommunications-history collection was moved during the month, with help from secondary-school students, and placed in boxes in the new store at Rákoskeresztúr.

August saw the opening of a successful travelling exhibition, 'The Hungarian Post from the Millennium to the 1100th Anniversary of the Hungarian Conquest'. This was shown in Debrecen, at the Zugló post office in Budapest, and at Kiskunhalas.

The curator attended the annual congress of the International Association of Transport and Communications Museums (IATM) in Madrid in September. Museum staff dealing with telecommunications history had a successful collection trip. The foundation lent items for the exhibition to mark the 150th anniversary of the foundation of the Siemens firm.

Museum staff attended and contributed a lecture at a conference on research into Hungarian border castles, held at the István Dobó Museum in Eger. The young staff who had just joined the museum presented the first exhibition of their own. The roof of the Postal Museum at Balatonszemes was replaced.

Another display of material from the Sopron collection was presented during the 'Journey around Matáv' events in Tapolca. After an invitation from the new postal museum in Trieste, the museum had the opportunity to present a turn-of-the-century post and telegraph office of the Royal Hungarian Post, as part of the display showing the postal history of Central Europe. According to the staff member attending the opening, the Hungarian part of the exhibition was received with great enthusiasm and mentioned in the press. In an exchange of experience, the foundation received a staff member from the Finnish Radio and Television Museum, who explained that the Finnish radio museum, like Hungary's, occupies the premises of a former radio-transmission station.

The annual collection tour was organized in the Budapest and Budapest District postal areas. The stores of two Budapest post offices were examined, and collections were also made in Pest and Fejér counties. An exhibition of telegraph history opened to mark the 150th anniversary of the first telegraph line in Hungary. The museum took part in preparing the city-history display at the stations of the original underground railway line in Budapest. The Postal Museum received display space at the station adjacent to it, Bajcsy-Zsilinszky út. The final event of the year was the Advent Salon, an exhibition of arts and crafts.

Piroska Farkas Krizsák: Tele-jubilees

Behind the title of this exhibition lay several important anniversaries. Both Alexander Graham Bell and Thomas Alva Edison, whose inventions revolutionized technical development, were born 150 years ago. It was the centenary of the discovery of the electron, which led to the new science of electronics. The work of the discoverer, Joseph John Thomson, was also covered in the exhibition, which opened on World Telecommunications Day. Nearer home, two outstanding Hungarian engineers, Béla Tomcsányi and Kálmán Tihanyi, were born a century ago. Tomcsányi, an engineer at the Postal Experimental Station, worked on the first Hungarian Radio studios and then directed them. Tihanyi

contributed to the development of the electronic picture pick-up tube, by discovering the principle of charge storage.

Mrs Gergely Kovács: In memory of Béla Tomcsányi

Most of the first generation of engineers to work on broadcasting transmissions in Hungary were born between 1890 and 1910—too soon to avoid the sufferings of the First World War. Some had finished their university studies and some interrupted them, only to find themselves in the hell of Przemysl or Doberdo. Then, freed from prisoner-of-war camp, they underwent the trials of the 1918 revolution, the commune of 1919, occupation of parts of the country by Romanian, Czech and Serbian forces, and the Treaty of Trianon, signed on June 4, 1920.

After Trianon, which reduced Hungary's territory by two-thirds, the earlier ruling class of the country gave way to a new elite with much greater social sensitivity and commitment, intent on society's economic and moral advance. A decisive role in this elite was played by engineers, who disseminated technical cultivation and technical advance, ensuring that the latest inventions were quickly adopted and developed further, to make people's lives easier, richer and more worthwhile. They also realized that the elite sets the patterns of behaviour for society. They sought to exemplify a noble, discriminating pattern of life that entailed constant self-improvement, readiness and discipline.

The work of one prominent member of that generation of engineers is especially worth studying. Béla Tomcsányi was born on June 2, 1897 in Rimaszombat (Rimavská Sobota), and was educated in Kassa (Košice), Debrecen and Budapest. He was called up in the summer of 1915, and served for three years in the mountain-telephone section of the 310th Honvéd Regiment. There he encountered radio, which was to be his life's work, and there he lost his infectious good-humour, becoming a more introverted, lonely, preoccupied person.

Tomcsányi enrolled at the Budapest Technical University in November 1918. He became interested in photography and film, joining the university's amateur photography club. Later he contributed regularly to the national technical photo exhibitions, winning a silver medal in 1920 and golds in 1922 and 1924 for pictures prepared using the rare 'bromoil transfer' process. Tomcsányi saw photography and film as a new art form.

Knowledge and expertise were what guided Tomcsányi in all his work. He joined the Postal Experimental Station on November 15, 1926, his first job being a model for the Székesfehérvár Transmitter Station. He transferred to the radio studios in 1927.

Those were the pioneer years of studio work. Tomcsányi was mainly concerned with laboratory research and measurement. He delved into what became the sound engineer's province: directing studio transmissions, mixing dramas, conducting outside broadcasts, and introducing and installing recording apparatus to match local conditions.

In 1944, as the rule of the fascist Arrow-Cross movement spread, Tomcsányi wrote a catalogue of his main projects over 18 years, under 26 heads. He attached importance to having designed and executed the first twin-microphone mixer, which allowed two microphones on stage and two in the orchestra to be tuned and mixed during opera performances. He was especially proud of his equipment to generate an interval signal. This

operated on Budapest II, and he was commissioned by Norwegian Radio to supply two signal generators along the same lines. These operated there for ten years and now belong to the Technical and Transport Museum in Oslo.

Tomcsányi also designed Hungarian Radio's first time-signal apparatus, and the first motorized gramophone transmitter with two turntables and two pick-ups. Along with István Baczynszky, he constructed at the Postal Experimental Station the portable field-intensity meter to show the secondary radiation from the Csepel radio-telegraph transmitter tower. Single-handed, he measured the field strength of the 120 kW Csepel transmitter at Balaton and in the Miskolc, Zemplén and Nyíregyháza districts. He made the first sound generator required for measuring sound frequencies. This was the basic source of all measurements at the Postal Experimental Station for a decade. He installed the first wax-cutter, making him a pioneer of Hungarian record production.

Hungarian record production in the 1930s was confined to pressing bakelite copies of wax recordings made abroad, until permission was granted to one of the record companies to make recordings at the radio. Tomcsányi made 1200–2000 recordings over a ten-year period.

Apart from designing portable amplifiers, Tomcsányi was also involved in the first experiments and measurements with gelatine or film cutters. These allowed recordings to be made in a postal testing van fitted with an electricity generator.

After the Arrow-Cross coup, Tomcsányi declined to take part in broadcasting party events. The Radio Inspectorate began to keep him under constant observation and tap his telephone. He was already working for the resistance.

On January 14, 1945, Tomcsányi managed to prevent the Germans from destroying the amplifiers. In the event they took out the switches and took only one of the main amplifying transmitters away. The order came for the engineers to retreat to Magyaróvár on the western border, but Tomcsányi stayed behind in Budapest, hiding for three weeks in a furnace room.

On March 1, 1945, the work of Béla Tomcsányi, Gyula Kodolányi and László Garai allowed the free Hungarian Radio to sound. In 1947, Tomcsányi turned a grey bus into a mobile broadcasting unit.

On October 1, 1949, the technical staff were transferred from the Post to Hungarian Radio, which was headed by István Szirmai. The man appointed as Tomcsányi's deputy was the same Péter Tóth who had dismissed Bendegúz Szabó as chief engineer of the Telephone News Dispenser service, for his ostensibly clericalist views.

Tomcsányi spent November 7, 1949 in Moscow with Szirmai. If he still had any illusions, they were dispelled by this experience. Early in October 1950, a sabotage plot was ostensibly discovered in the Technical Department of Hungarian Radio. There was no main accused, however. Béla Tomcsányi had poisoned himself with potassium cyanide on October 2, 1950.

His wife and close colleagues described him as a completely exhausted, nerve-wracked man who had been driven to death. Other members of that generation of engineers saw him as a victim of conscience.

What can have been the truth of the matter? There can hardly be any other explanation than that this exalted generation of engineers had given up the unequal struggle by 1950.

The year had brought several incidents that could have motivated Tomcsányi's suicide. Imre Geiger, the managing director, had been condemned to death in the Standard trial on February 21, while Zoltán Radó and several other engineers had received prison sentences of 13–15 years. On July 18, the international court in the Hague dismissed the Western powers' charges of religious persecution by Hungary, Romania and Bulgaria. April 4 (Liberation Day) and November 7 (the October Revolution) were declared to be national holidays.

Most conscientious members of the generation of engineers born at the beginning of this century went through similar troubles. Some emigrated, some were imprisoned, some were exiled to the provinces, some were placed in demeaning situations, and some yielded their places to 'cadres', some trained and some not.

History had dismissed the first generation of Hungarian broadcasting engineers by the end of 1950. Those who stepped into their shoes had different ideas and a different sense of mission.

Dr László Falus: The decades of the transmission industry

The almost seven-decade history of the transmission-engineering industry is worth examining in terms of the various types of transmitter. Production began in the 1930s. Three years after the 28 kW transmitter at Lakihegy had started up in 1928, the Hungarian Post invited tenders to deliver further transmitters. The winning tender came from a Hungarian factory, Standard Electric. Standard built the 120 kW medium-wave transmitter at Lakihegy and four lower-strength provincial relay stations. The main transmission station, completed in 1933, was the pride of Hungarian radio broadcasting, as one of the strongest transmitters in Europe.

In the following decades came the manufacture of smaller transmitters, and after the Second World War, rebuilding of the transmitter network that had been destroyed. The first main, 135 kW medium-wave transmitters were erected at Lakihegy and Szolnok in 1948–9. A second, high-performance short-wave station was completed at Diósd in 1949, with two 100 kW transmitters and a large antenna system. A third large transmitter went up at Balatonszabadi, as did several other provincial stations. The next large transmitter to meet international requirements was the 300 kW installation at Lakihegy in 1968.

The big assignment in the early 1970s was to develop and make the equipment and antennae for the new short-wave transmission station at Jászberény. The two 250 kW transmitters and the 16-piece remote-controlled antenna system were completed in 1974.

VHF transmissions began in the second half of the 1950s and developed strongly in the 1970s, when the transmitters, integrators and antenna systems for a three-programme OIRT-band system were installed.

Several generations of transmitter equipment were made over the decades, the development being apparent mainly in the degree to which transistors were used, in automation and in quality parameters. Most of the network was installed with 10 kW and 3 kW equipment. In the final stage of building the network and as the earlier transmitters became due for replacement, a new generation of equipment was produced in the 1980s. This resulted in a range of fully semiconductor 1 kW transmitters. The objective remained of producing high-

performance semiconductor transmitters that would improve quality. The domestic development of these was the 5 kW semiconductor range of transmitters launched in 1996.

The other side of broadcasting was television, which developed in Hungary at the end of the 1950s. The Hungarian transmitter industry began experimenting at the same time as the Post's experiments. The first 1 kW television transmitter began broadcasting at the end of April 1957 from a building on Széchenyi Hill in Budapest, and the second at Kékes in 1960.

Two transmitters were then imported, for Budapest (30 kW) and Szentes (20 kW), after which the Hungarian industry supplied the equipment, transmission apparatus, antenna systems and measuring devices for subsequent stations. One major assignment at the end of the 1960s was to make the first UHF-band transmitter. This was done as part of the development of colour television.

The type of television apparatus to be made in the largest quantities was the one made in the second half of the 1980s. It continued until the arrival of fully semiconductor transmitters.

Ernő Beszédes: Telegraph birthdays

This exhibition marked the 160th anniversary of the invention Samuel Finley Breese Morse presented on September 2, 1837, and the 150th anniversary of the installation of Hungary's first telegraph line, between Vienna and Pozsony (Bratislava) on December 26, 1847.

For the first time in communications history, messages were sent in 1837 from one place to another as electric signals travelling at the unimaginable speed of 300,000 km/sec. The ancestor of the telegraph had been an optical semaphore signalling device invented by the Frenchman Claude Chappé in 1793. At the end of 1794, this was used to send short messages between Paris and Lille in half an hour. The stations were an average of 11.25 km apart, and each signal travelled through 16 stations a minute.

The use of electricity brought a remarkable change in communications. The first electric signalling systems used electromagnetism. The system designed by the American inventor Morse came amidst other attempts by Sömmering (1809), Ritschi (1830), Alexander (1837), Schilling (1837), Cook and Wheatstone (1837) and Bain (1843). As originally demonstrated in September 1837, the Morse system was simple, but difficult to use. It underwent several alterations before reaching its final form.

The US Congress offered \$30,000 on March 3, 1843 for the construction of telegraph lines. The first exchange of telegrams took place between Washington and Baltimore on May 27, 1844. The Morse telegraph met all the requirements of an electric system in those days, and soon spread all over the world. Within limits, it has remained in use to this day.

The advance of the telegraph continued with the development of the telegraph typewriter. A machine patented in 1855 by David Edward Hughes, a teacher from New York, was adopted for international use, at the International Telegraph Convention in Vienna in 1868. This type also includes the Siemens-Halske letter-printing telegraph demonstrated at the electro-technical exhibition in Frankfurt in 1891.

The time-multiplex principle devised by the Frenchman Baudot in 1874 allowed the lines to be used for several messages at once. This principle led to the arrhythmic, asynchronous telegraph typewriter (1914–18), which are still the most widespread type today.

The most recent phase of development came with the various kinds of electronic teleprinter, which remain indispensable to the press, space travel and meteorology to this day.

The subscriber teleprinter service known as telex dates from the 1940s. The telex subscribers are linked by an automatic exchange. Some post offices are also equipped with telex machines. This network is now used for the telegraph service as well.

The revolution of 1848 deprived the Austrian government of the right to employ officials on Hungarian territory. It therefore disbanded the Pozsony telegraph office on June 12, 1848. The line from the border to the Pozsony station was offered to the Hungarian government on June 15. The Pest-Pozsony and Pest-Szolnok railway lines were expected to be completed shortly. It was thought that the railway company would need an electric telegraph system for safety reasons, and that this could be extended later to cover private telegrams. It was therefore proposed that the Hungarian government should set up the Royal Hungarian Telegraph in Pozsony.

The imperial and royal minister of commerce, industry and public works informed the civil commissioner for Hungary on January 6, 1850 of his plans for a telegraph service between Pest and Pozsony, with four lines originating from Vienna. The route ran from Pozsony by way of Érsekújvár (Nové Zámky), Esztergom and Vác to Pest. Telegraph offices opened in Zagreb on September 5, 1850, and in Pest on October 1. After that, the system developed rapidly. There were 60 main telegraph offices on Austro-Hungarian territory, of which 11 were in Hungary.

Klára Pataki: What museums are for

Few museum visitors these days associate the word museum with its original, broader meaning. A museum to the Greeks was the dwelling place of the Muses, the attendants of Apollo, on the grove-strewn slopes of Mount Helicon. The Muses taught people the arts, crafts and sciences, as many artistic and literary works recall over thousands of years.

In recent centuries, museums containing public and private collections gather, guard, investigate and present to visitors creations that represent the universal heritage of mankind, so that they can be admired and used for instruction and self-improvement. Museums are the most authentic interpreters of human history, reflecting mankind's image and linking people today with their past.

Science, by exploring the items in museums, adds almost daily to our knowledge of our past and the lives of our forebears. It is not immaterial to individuals or to nations how much people are aware of all this.

It has been a long road from the groves of the Muses to modern museums. The Muses have not always been honoured as they were in Antiquity and they are today. Beliefs, suppositions and ideologies, public opinion and the attitudes of the authorities varied from period to period. It was a long time before it was realized that today's power can grow through possession of the past. According to historians specializing in museums, this took place in 1162, when the Roman Senate decreed that Trajan's Column 'shall be neither toppled nor shortened, but preserved until the end of time, to the honour of the Roman people.'

Museums today are public institutions, freely accessible to all, irrespective of whether they are in private or public ownership, because most privately owned museums receive

public subsidies as well. To understand the workings of museums today and define the tasks of museum staff, it is useful to know how the five basic tasks of a present-day museum developed. These are to take possession of cultural goods, to safeguard them, to care for this heritage, to foster culture through scientific research, and not least, to transmit that culture. An important side of the last is the educational and instructional activity museums do in conjunction with educational institutions.

Mrs Gergely Kovács: Museum collections in a changing world

There was a scientific session at Hungarian Television to mark the 40th anniversary of its foundation. Technical Director György Ágoston, outlining the history of remote vision, projected a picture of an iconoscope, beside the name Kálmán Tihanyi. He explained that he had found the picture on the Internet while exploring an American virtual museum. Tihanyi's invention is clearly visible, along with the plate for storing the charge.

Virtual museums have come into fashion. It is too early to say how many museum visitors surf the Internet, but there are certainly many, and their number is increasing. The channels of telecommunications are shrinking the world into a global village. There are plans for about 3000 artificial satellites above Europe. There is already no technical obstacle to about 10 per cent of mankind obtaining all the information they want in the first quarter of the next century, seated at home, before the invention born of a marriage of data processing with television. Our successors will have high-luminosity, large-screen television sets capable of receiving broad-band video signals and coupled to simplified computers. Sitting or lying in front of that magic box, or perhaps carrying about a portable version, they will be able to do all their correspondence, banking and shopping. Direct human contacts will be minimized, because the information—the reports, the instruction, the briefings, the news—will be obtainable directly, with the aid of a telecommunications device.

So who in that 'brave, new world' will ever visit a museum? What will museums collect, especially technical museums, proud of their exhibits linked with their country's inventors, the renowned products of their industry, and the technical equipment whose employment and operation were connected with historic events?

What shall we collect? Perhaps the Transport Museum will go for an Airbus, the product of British, French, German and Spanish cooperation, providing scheduled multinational flights into and out of Ferihegy Airport. Perhaps the Postal Museum will collect Siemens telephone exchanges, because that firm won a tender to supply them to the multinational Hungarian telecom company Matáv. On the other hand, exchanges like that are used in many parts of the world. Should we all collect them?

There will probably be no technical museum that manages to preserve the automatic, computer-controlled machine lines, just as the Postal Museum failed to preserve the first automatic letter-sorting machine, supplied by Toshiba. Never mind, they will be archived in the documents and on film. They will be virtually archived in a virtual museum.

As for mass-produced technical products and equipment, should we be preserving the last working examples or the first to be made? If the latter, we acquire objects without a past, but save ourselves the ever more costly and difficult task of restoration. If the last example to survive in use is collected, it will have a notable history of its own. As an

object it will differ from its original state for various reasons of fashion and necessity. Perhaps the correct solution is to collect some of each, which presents us with further questions and problems. Those who feel they have confident answers to these questions are not museum people, or if they are, they are building castles in the air.

It would be good to know whether the future requires virtual or vital museums. Let us hope there will always be a majority who want to explore reality with all their senses, not just a pseudo-life and history projected on interactive multi-media. They will also seek life and knowledge in the museums, but they will only find them there if the museum collections are assembled into human, national, historical destiny through the exhibitions.

József Hajdú: A short history of sound reproduction

This short account of sound reproduction extends from the discovery of the wax disc to the appearance of the compact disc.

The question of recording sound exercised the human imagination for decades. Growing numbers of scientists were experimenting with it by the second half of the 19th century. The solution was found in 1877, by two men almost simultaneously.

Charles Cros, a French poet and natural scientist, had the idea of drawing the sound vibrations with a needle, on a flexible revolving glass disc coated with soot. Zinc engraving was to be used to take a copy from the glass disc onto a metal plate, from which the sounds could be reproduced. Cros, however, only got as far as the theoretical solution. He failed to raise the money to patent the idea or even to make experimental apparatus.

Thomas Alva Edison, on the other hand, attached a little needle to the membrane of a telephone receiver. Across the tip of the needle he drew a strip of waxed paper, on which the needle left a visible mark of varying depth corresponding to the sound. The phonograph, as its inventor called it, consisted of a metal drum fixed to a worm shaft, with a winding handle at the end of the shaft. That allowed the drum to be turned and the worm shaft moved in a horizontal direction at the same time. The metal drum was clothed in a lead sheath, on which the flexible plate, equipped with a needle, scratched a groove that varied in depth according to the sound. When the recording was played back, the needle following the groove caused the flexible metal plate to vibrate, which allowed the sound to be heard.

Edison received the patent for his invention on February 19, 1878. Faced with enormous interest, the inventor worked feverishly to resolve the problems. However, only a few months later he stopped experimenting with the phonograph to concentrate on the incandescent lamp. Only in the spring of 1888 did his improved phonograph appear, after further experiments.

Meanwhile Alexander Graham Bell, inventor of the induction telephone, constructed a similar 'speaking machine', which he presented early in 1888 as the Graphophone. The sound reproduced from a wax disc was clearer and more recognizable than the sound from a phonograph, but quieter, so that it had to be heard through a rubber earphone.

While the phonograph began to spread steadily in America, there were no initial signs of interest in Europe, though the phonograph was presented in Paris only a few months after it had been unveiled in New York.

Charles Pathé, a café owner, first saw the phonograph at a demonstration in Paris in

1893. He and his brother Emile decided to obtain one, as a way of increasing business at the café. The number of guests duly increased and many of them wanted to buy a phonograph. The brothers opened a workshop in a Paris suburb to make them, followed by a factory and a phonograph salon in one of the busiest streets in Paris. The Pathé catalogue of 1899 contained 1500 recordings, reproduced by the American method.

Almost a hundred years after Edison's phonograph, at the end of the 1970s, appeared the digital recording technique. The digital compact disc was presented in 1981. This ended one chapter and opened another in the history of sound reproduction. The new sound-carrying device, developed jointly by Philips and Sony, differs in almost every parameter and characteristic from the black records used for almost a century.

Erzsébet Angyal: Children and postage stamps

Stamp collecting began to lose its mass appeal in the 1960s. The number of club members and individual collectors steadily fell. More and more collections were left to gather dust or sold. This declining demand and rising supply caused stamp prices to fall sharply, while the number of new issues grew with increasing speed. Gone were the days when our parents, grandparents or school friends went through a longer or shorter period of stamp collecting, as regularly as they caught measles or whooping cough.

Apart from the fact that many collectors are turning their back on stamps, fewer adolescents are passing through the stamp-collecting phase. Indeed stamp collecting by young people has gone through a proportionally greater crisis than adult stamp collecting.

In April the Stamp Museum received a visit from delegates to the National Conference of Young Stamp Collectors, organized by the youth section of the National Association of Stamp Collectors (MABÉOSZ). With the help of Mihály Józsa and Péter Gidófalvi, staff showed the many children round the museum exhibits in small groups. It was a gratifying task to show the collections to such sincerely interested and inquisitive visitors.

The museum received an invitation in August to contribute to the 2nd Jászberény Meeting of Young Stamp Collectors, part of the town's series of summer events. Staff gladly complied with the request from the local young people's stamp-collecting circle, László Gedei, who organized the meeting. The contributions from children to be found among the exhibited materials showed that success does not necessarily require money. The exhibitors had relied on knowledge, an ability to systemize, and a good match of subject and argument with the material to hand, with fine results.

Where do we stand, where are we going? was the title of a professional round-table discussion of youth philately, with group leaders, other interested persons, and representatives of MABÉOSZ and the Stamp Museum taking part. Speakers recounted good and bad experiences, put forward proposals and ideas, and referred to local and national concerns and successes. Apart from the organization of the summer philatelists' camp, the most controversial issue was how to change single age-group, school-based system of youth collectors' circles out of its rigid framework.

On August 21, the Stamp Division of Hungarian Post PLC invited several of the country's youth stamp-collecting circles to the headquarters of the Hungarian Cultural Foundation for a contest prepared and organized by the Stamp Museum. It was no easy task to

select the best from so many good contestants, who clearly had substantive specialist-group activity and private study behind them.

The museum receives regular visits from schools. Several of those who come on such visits with their teachers later return with parents and friends, to look more closely at what interests them the most. In most cases they also make purchases of new stamps at the desk, presumably for their albums rather than their correspondence.

Mrs Gergely Kovács: Tea parties to conjure the past

'Fifty years have passed since,' wrote the great novelist Mór Jókai, in the introduction *The March Youth*, his memoir of the 1848 revolution. 'Those born in that year are old men already. A whole new generation has grown up behind them. ... If any people of old still have something to say, they had better hurry up with it, while the sun still shines on their faces.'

The 20th century, with its world wars and revolutions, has probably left even more for those who lived through them (the people of old as Jókai calls them) to recount. Our idea was to bring out these memories, so that later generations can learn from them. The hopefully long-lasting series of afternoon events opened with some much-liked and respected colleagues. Around fifty people attended each gathering in the Telecommunications Development Institute next to the Postal Museum, where the writer of these lines acted as host, and the archivist was József Hajdú, who recorded the proceedings on video.

It is sad indeed to record as I write that the guests of honour in April, Károly Borsos and László Holló, are no longer with us. Both of them belonged to the 20th century's great generation of engineers. They possessed a professional expertise, sense of vocation and moral approach that continue to influence us after their deaths.

Alexandra Halász: The classic US stamps of the last century

The first nationally valid postage stamps of the United States appeared 150 years ago, in 1847. However, it was not without antecedents. Postmasters had begun issuing stamps for local use in 1845, although they were only valid within the state concerned. The charges were uniform, but the designs varied. The fact that the postage had been paid was usually confirmed by the postmaster signing the stamp. These postmasters' issues remained in circulation until the first general US issue. They are extremely rare today.

The first, nationally valid issue on August 5, 1847 came in two denominations. The five-cent brown showed the head of Benjamin Franklin, and the ten-cent black that of George Washington. Both were designed by Rawdon Wright, based on paintings by James B. Longacre and Gilbert Stewart respectively. Benjamin Franklin had been the first to hold the position of postal secretary in the United States. He and Washington have featured on countless American definitives since.

The next general (courier) issue came in 1851. It consisted of ten stamps, with several additions in subsequent years. One one-cent stamp shows the eagle of the American coat of arms, while the others bear portraits of Franklin and Presidents Washington and Jefferson. The range of US stamps increased again in 1861, when postmasters in the states of the Confederacy began to issue their own stamps again during the Civil War. These mainly simple, hand-stamped designs are great rarities too.

The definitive general stamps continued to bear portraits of statesmen. These were sometimes used as visual aids in schools.

In 1865 appeared what were billed as the world's largest stamps, for attaching to newspapers. Measuring 51 by 95 mm, they, like other mammoth stamps issued in the world, continue to be recognized in catalogues as valid postage stamps. In 1869 the United States became the first country to issue a pictorial series on which various motifs appeared on each denomination alongside the already traditional portraits of presidents: a mounted mailman, a steam locomotive, a steamship, heraldic devices, and reproductions of two paintings. Another world's first came in 1893, when the US Mail issued a 16-stamp Columbus set, the first in the world not to bear portraits of statesmen or rulers, or heraldic devices.

The American stamps of the 19th century stand out for their fine execution and variety. Among them there are plenty of the world rarities and special variants that so delight collectors. Because of their popularity, the US Mail still issues engraved stamps in a similar style. Those mentioned here can be found in the permanent collections of the Stamp Museum.

Miklós Dérszegi: Presenting the cable collection

There are 64 cable-supporting concrete blocks in what might almost be described as a stonework collection. They have been placed in the arcade at the Telephone Museum, in the open-air storage area at Rákospalota Telephone Exchange, and in the yard at Nagyvázsöny Postal Museum.

The blocks are typical of cable lines. They were underground, as cable-joint protectors, and as markers for cable lines laid underground. The most valuable among them is a founding block with a tablet attached recording that it was the 25,000th to be incorporated into the Budapest cable system. This is at the Telephone Museum. Joint markers were used locally, within communities, or on overland lines. There is a special, taller type of the second for use on agricultural land.

The collection also includes elements used underground: concrete sheaths for two sizes of cable, and a small coil underlay plate. The outdoor store at Rákospalota holds the concrete elements for bunching pipe-clusters in the underground plastic-pipe system, the intermediate and end pieces for collared bunchers, and the concrete supporting stocks.

All the pieces in the collection are products of the former central postal cable-laying organization: the Concrete Block-Making Unit at Dunakeszi, belonging to the Postal Central Cable Works and its successors.

The main products initially were concrete foundation blocks and conduits with several cable apertures. In the 1970s the unit began to make the bunching pieces for the underground plastic-pipe system: concrete collars, stocks and sheaths for bends in the PVC piping, and other concrete blocks previously made elsewhere in the Post. Later in the same decade, the range was extended to include reinforced-concrete cable boxes, reinforced-concrete grids for cable boxes made on site, and ready-mix concrete. The Postal Managing Directorate decided in 1981 that the unit should provide concrete elements for the postal directorate and the Budapest telephone directorate, as well as the cable works.

Initially the unit worked manually, on a small scale. This changed gradually as the

demand for concrete conduits rose rapidly. Several stages in the manufacturing process were mechanized, to combat the constant shortage of labour.

The golden age for the unit was in the 1960s, when the machines for making concrete pipes were worked in three shifts. These products became superfluous when the technology changed to an underground system using plastic pipes. So the machines were altered to make bunching elements and collars.

The many legal and organizational changes at the founding institution, the Postal Central Cable Works, did not essentially alter the unit's organization or range of activities. Only when the postal subsidiaries were converted into limited companies did it become a separate factory. In-house manufacture of concrete elements ceased on June 30, 1998, due to modernization of the product structure.

That concluded 47 years of operation at the Concrete Block-Making Works. The site remains in use as a storage base for concrete elements obtained from outside firms.

Idikó Orbán Solnay: A short history of the Adria line

The Hungarian government took over responsibility for maritime affairs from Vienna in 1871. Hungarian coastal shipping was still largely powered by sail. An important part in the services from Fiume (Rijeka) was played by the Austrian Lloyd line, which also provided Eastern services for Hungary under a contract signed on November 18, 1871.

However, the development of Hungary's commerce required a domestic shipping company that would be free of all foreign influence and serve Hungary's interests alone. That was the intention of the Hungarian government when signed a contract in 1880 with the Adria Steamship Company, which consisted of British and Austrian steamship owners. The company undertook to form a Hungarian public limited company by the end of 1884 at the latest. In the event, the Adria Hungarian Maritime Shipping Company was founded on December 21, 1881.

On December 31, 1891, the Hungarian government ended the shipping and mail contract it had concluded with Austrian Lloyd in 1888. Nonetheless, it wanted to remain on good terms with the line. In February 1891 it had concluded a contract under which the services of Austrian Lloyd and the Adria line were to be available to both states, without additional subsidies. The business was divided so that Austrian Lloyd served the East and Indo-China, while Adria catered for the West, including North and West Africa and North America. The two lines shared the Brazilian route, with six sailings each a year.

Under the contract that Minister Gábor Baross concluded with Adria in 1891, the state subsidy was raised to 5,700,000 korona. In return, the line undertook to purchase 15 new vessels and changed its name to the Adria Royal Hungarian Maritime Shipping Company. It also committed itself to 21 sailings a year with its own ships, and to making Fiume (the sole Hungarian port) the starting point or destination of every voyage.

In addition, Adria undertook to increase its fleet of ten vessels by two steamships during 1891, and equip the second of these for passengers as well. It would then add 13 steamers to its fleet in the next two years, followed by a further five in another ten years. The line recognized that if called upon to do so by the minister of war, it would have to

make all its ships available immediately to the navy (for an appropriate fee) in the event of war or an emergency, even at the expense of the contracted voyages.

The Hungarian government undertook in return not to give subsidies on the named routes to any other shipping company. If it planned to make any other western services regular, it would approach Adria first, and give it preference over other lines, other conditions being equal.

The chairman of the company, the vice-chairmen, two-thirds of the board, and as far as possible, all the employees were to be Hungarian citizens. The trade minister was entitled to nominate two board members and the finance minister one. The language of business was to be Hungarian. The offices were in Budapest, with a commercial directorate in Fiume.

During the term of the contract, the company was under the supervision of the trade minister, whose rights of supervision were exercised by a government commissioner and the naval authority.

The Adria line soon proved its viability in the new period, with increasing traffic and a growing reputation. The nominal capital was increased in 1901 from 5 million korona to 10 million, and eight new steamships were built, bringing the fleet to 33.

Dr Miklós Kamody: News and correspondence in the Turkish period

The changes in world history that ushered in the modern period had a favourable effect on information flows. The discovery of America in 1492, the circumnavigation of Africa in 1484, the sea routes to the East and West Indies, and the treasures and riches flooding in from the New World caused ferment throughout Europe, giving a huge boost to commerce and industry.

Coinciding with this came the revival of interest in Classical science and the literary and artistic achievements of Humanism and the Renaissance. The changes culminated in the Reformation, which aroused passions all over Europe, leading to new schools of thought and helping to establish national bodies of literature.

The 15th century also brought the fall of Constantinople, seat of the Eastern Roman Empire, in 1453 and the subsequent appearance in Europe of the Ottoman Turks as a world power. The Ottomans took advantage of the political divisions among the countries of Western Europe to make successive conquests. Christendom groups itself into spheres of interest, while the Ottoman conquerors strove to win their battle by developing their arms.

The intellectual movements and political events of the 15th and 16th centuries made it important to all states to improve their domestic communications.

In Western Europe, the Thurn-Taxis postal service established itself all over the Holy Roman Empire from 1490 onwards. The French and Spanish courts followed suit in the 1500s, giving postal services a government complexion.

Postal communications operated along specified routes using relay stations, according to a specified timetable. Increasingly, the services became subject to a scale of fixed charges.

In the Ottoman Empire, communications developed in a fashion that reflected the nature of the state. The sultan had full authority over the country as his private property. All land ownership derived from him, and he could donate the use of land in return for services. His absolute rule was enhanced by a fanatical religious organization.

There was no European type of communications system in the Ottoman Empire. Orders and messages were conveyed by specially selected and trained military persons known as *chiauses*, who were more highly educated and spoke languages. They also took part in the reception and guarding of foreign envoys, and undertook guard duties in the court of the sultan or military commanders.

The services of messengers were also performed by servants known as *pejks*, who walked or ran by the sultan's horse and were known for their exceptional speed.

Kinga Csibi: In memory of Iréneusz József Károly

Iréneusz József Károly anticipated Marconi in recognizing the principle of the wireless telegraph, and conducted a successful experiment with it. He was a Premonstratensian priest, teacher and physicist, and one of the Hungarian pioneers of radio technology.

Born on March 6, 1854, Károly was admitted to the Premonstratensian grammar school in Kassa (Košice), and joined the order at the age of 16. He spent his probationer years in Vác. After school, he taught at Selmecebánya (Banská Štiavnica), while attending lectures in mathematics and physics at the Mining Academy. In 1875 he requested admission into the Premonstratensian house at Jászóvár (Jasov), where he adopted the name Iréneusz. After theological studies in Innsbruck, he gained a teaching diploma in physics, mathematics, geography and philosophy at Kolozsvár (Cluj), followed by a doctorate of philosophy in 1886. Meanwhile he had taken his oath as a monk on January 1, 1880. In August of the same year he was appointed a teacher at the order's Nagyvárad (Oradea) grammar school, where he taught divinity, arithmetic, geometry, physics and natural sciences until 1912.

At Nagyvárad he ran a physics club, and realized what a need his students had gain knowledge by experience. He demonstrated scientific experiments in the school's well-equipped laboratory. It was there that he appears to have discovered the principle of wireless telegraphy before Marconi. However, he was unable to perfect his invention because the young Marconi published his, which was immediately patented.

In 1912 Károly was appointed a full professor of philosophy at the Nagyvárad Academy of Law. In 1916 he endowed a physics competition for school students. Among those who won it over the years were Ede Teller, father of the hydrogen bomb, the physicist Lóránd Gerő, and Leó Szilárd, who designed the first uranium reactor. Between 1907 and 1917 he also taught natural sciences at Kolozsvár University.

Károly first learnt of C.W. Roentgen's work from a publication by Vince Wartha. He published an account of successful experiments he did, on animals and on human bones, in the local Nagyvárad newspaper. In 1896 he reported to Cardinal Lőrinc Schlauch on the discovery and uses of X-rays, explaining how useful it would be to have an X-ray laboratory in Nagyvárad. Eventually the city fathers decided to launch a public subscription to purchase a machine.

In September of the same year, Károly spent three weeks in Germany, during which he visited Roentgen's laboratory at Würzburg and saw an exhibition of X-ray machines and pictures in Frankfurt, where he bought the equipment for his city. This laboratory continued to play an important part in the Nagyvárad medical service until the first X-ray room was completed at the public hospital.

Károly worked hard for the cause of education in the Hungarian language, after Nagyvárad became part of Romania under the Treaty of Trianon. A few days before his death, on March 13, 1929 in Nagyvárad, he was elected a member of the scientific department of the Transylvanian Catholic Academy.

Tünde Oláh: The donation of maps by Ferenc Orbán

The map collection at the Postal Museum gained 52 maps, charts and atlases of various kinds in 1997. Thirty-two of them were officially handed over to the museum, including a series of 17 county maps of Hungary prepared for official use in 1971. There were four purchases: the Great Hungarian Atlas of 1906, a Hungarian postal map of 1833, and postal route maps of the 1870s and 1942. The remaining 16 maps were donated by Ferenc Orbán.

Orbán, a noted philatelist and postal historian living in Denmark, made donations of various kinds to the museum in 1997. A separate Ferenc Orbán fond has been opened, and so far contains his manuscript writings, copies of the rate books received from him, documents of postal history, and several copies of maps.

Of the maps Orbán donated, there are seven maps of an administrative character, three to do with transport, one relief map, one ethnographical map and one of a political nature. Three of them are directly related to postal and telecommunications history.

Mrs Gergely Kovács

Plan of action for the Foundation of the Postal and Telecommunications Museums in 1998

Management and administration

The management and administrative tasks mainly concern developments prepared for in previous years and necessary corrective measures and modernization.

1. Review and updating of the organizational and operating statutes of the Foundation and the museums and provision of a uniform framework for these.
2. Official certification of the founders' measures to amend the deed of Foundation. Approaches to the telecommunications-service providers in the Matáv group and inclusion of them in the museums' work.
3. Survey and assessment of the management of the Foundation's and museums' premises.
4. Preparation of a five-year plan of renovation and maintenance, based on an accurate survey of conditions, for the premises and exhibition areas of the Foundation and the museums.
5. Planning of the changes to do with expanding the rented premises for the collection stores and work rooms.

6. Adaptation of the existing plans for the area at the Erzsébet Telephone Exchange being transferred to the Foundation.
7. Performance of the tasks entailed in renting, renovating and furnishing the new exhibition area in Fortuna utca.
8. Survey and assessment of personnel management.
9. Review of Foundation statutes covering professional and language extension training (financial contributions, working-time concessions, examination obligations, provisions on maintaining employment relations, *etc.*) and incorporation of these into employer-employee contracts.
10. Monitoring of competitive invitations to apply for funding and development of an incentive system for successful applicants.
11. Review of the Foundation rules and directives to do with business administration and necessary amendments to these.
12. Internal controls on Foundation contracts (1996–7) and their compatibility with museum property-protection regulations.

Tasks with the collections

The work on the museum collections mainly covers the provision of new stores to protect condition, continuation of the ten-year audited inventory, and simplification of the records.

1. The Stamp Museum returns to the original system of collection handling.
2. Cataloguing, stock-taking and exhibition of stamps received between 1989 and 1994.
3. The commemorative cancelling stamps to be placed in display cabinets.
4. Based on the assessments made in 1997, commencement of conservation of the press-tool collection.
5. Completion of the audited inventory of the telecommunications collection.
6. Audited inventory of the Postal Museum library.
7. Computerization of the records of the Foundation archives and the Postal Museum data collection.
8. Departmentalization of the document collection and formation of new collection records.
9. Completion of work on preserving the condition of the map collection (smoothing, placing in sheaths, *etc.*)
10. Computerization of the collection of photograph negatives, films and video recordings.
11. Recognition of the Klasson archive items in the Postal Museum's collection of post-mark stamps and deposit of them where possible.
12. Continuation of the system of declaring objects protected *in situ* and monitoring of protected objects with the involvement of the directorate concerned.

Exhibitions

The exhibitions to be held will be connected thematically with the national commemorations for the 150th anniversary of the 1848 war of independence and with specialist historical events.

1. *1848 in Philately* (Stamp Museum, March 12, 1998).
2. *The History of Letters and Stamps in Hungary* (The new branch of the Stamp Museum in Fortuna utca).
3. *The Life's Work of Károly Vagyóczky* (Stamp Museum).
4. *Selection for 1998 from the Rezső Soó Collection* (Diligence Exhibition Hall, Debrecen).
5. *Stamp Day Exhibition* (Stamp Museum).
6. Appearances at international stamp exhibitions in *Prague, Portugal, Israel and Italy*, on behalf of the Hungarian postal authorities.
7. *Letter of 1848* (Postal Museum, March 14, 1998).
8. *An Invisible Link between Pest and Buda* (Telephone Museum).
9. *1848–49 on Picture Postcards* (Postal Museum, Balatonszemes).
10. *In memoriam Lieben* (Postal Museum, Nagyvázsöny).
11. *Gábor Baross and Ferenc Puskás Born 150 Years Ago* (Telephone Museum, May 17, 1998).
12. *From the History of Telecommunications in Miskolc* (Miskolc Postal Directorate)

Public relations and museum education work

The intention in public relations is to maintain the level of advertising and promotion activity, ensure more frequent meetings with the public personally connected with the museums, and draw the students of the specialized schools into the 1848 competitions.

1. Preparation and ceremonial inauguration of the Clive Foundation memorial tablet.
2. Organization of an event on World Museum Day (May 18) for those who have made gifts and presentations to the museum collections in the last five years.
3. Participation in professional conferences and anniversary events, where possible contributing lectures.
4. Organization of MAFITT meetings in the Stamp Museum.
5. Organization of a stamp-identification competition.
6. Afternoon programme on St Theresa's Day, at the Postal Museum, the gateway to the Terézváros district of Budapest.
7. Letter-writing competition for school students, about 1848.
8. In quest of 1848 on the Sulinet Hungarian schools' Internet service (competition for school students).
9. Local radio broadcasts from anniversary events at 1848 memorial sites (competition for school students).
10. Evening 1848 programme at the Postal Museum.
11. Afternoon programme for Mothers' Day.
12. Organization of the Advent Salon.

Scientific work

Apart from the preparation of exhibition scripts, the scientific work with the collections will be confined to preparing presentation studies and the publication of the 8th Foundation Yearbook.

1. Compilation of the 4th chapter of the national chronology of postal history.
2. Compilation of a catalogue for the special collection of books for museum preservation.
3. Compilation of a monograph on the Hungarian stamps issued in 1981–2.
4. Presentation of the Postal Museum's collection of films and compilation of a catalogue of them.
5. Guidelines for the picture and drawing collection; the outstanding works acquired in the last five years.
6. Catalogue of the telephone collection.
7. Gábor Baross, the 'tele' minister.
8. Television in Hungarian literature.
9. Nagyvárad (Oradea) memoirs of the physicist Iréneusz József Károly.
10. The donation of maps by Ferenc Orbán.
11. The history of the Postal Museum seen through documents.
12. Publication of the Yearbook of the Foundation of Postal and Telecommunications Museums.

Miscellaneous

Professional tasks to do with domestic and international relations:

1. Preparation of the reports connected with IATM membership and attendance at the annual general meeting.
2. Tasks relating to membership of the MUT.
3. Study trip to the Ljubljana and Trieste postal museums.
4. Attendance at the conference of museum curators.
5. Introduction of the young staff members into the work of the Pulszky Society.
6. Delivery of lectures and visit to the grave and wreath-laying at Ilava, during the events commemorating Gábor Baross.
7. Research into the most important archive collections, to augment the materials available for exhibition.
8. Making the acquaintance of the private collectors in the field covered by the museums and drawing them into the exhibitions.
9. Assistance with the events on the Gervay Days.
10. Preparations for the events of the Békésy Year (1999).
11. Draft programme for the events in the year 2000.
12. Regular publication of museum news in specialist periodicals.

Budapest, October 2, 1997

Alapítványi munkatársak

Kovács Gergelyné

Vichmann Béláné

Bartók Ibolya

Lehelvári Sándorné

Dr. Muha Istvánné

Pataki Klára

Novák Zsuzsanna

Kálmán Vilmos

Piltman Jánosné

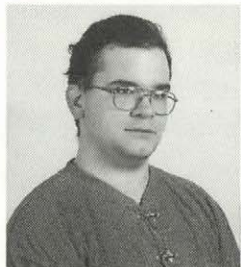
Gyura Sándorné

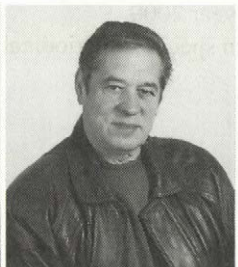
Kovács Pál

Kusnyir Sándor

Dancsics Gábor

Bacsi László

Uhl Józsefné

Gajárszki Henrikné

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület és szolgálati hely
Kovács Gergelyné	ügyvezető igazgató	kultúrtörténet
Vichmann Béláné	gazdasági vezető	alapítványi gazdálkodás
Bartók Ibolya	titkárságvezető	alapítványi ügyvitel
Lehelvári Sándorné	munkaügyi előadó	munka-, bér- és szociális ügyek
Dr. Muha Istvánné	számviteli előadó	gazdasági elszámolás
Pataki Klára	ny. szaktanácsadó	PR-tevékenység
Novák Zsuzsanna	muzeológus- tárlatvezető	Telefónia Múzeum
Kálmán Vilmos	gondnok	alapítványi gondnokság
Piltman Jánosné	múzeumgondnok	Nagyvázsonyi Postamúzeum
Gyura Sándorné	múzeumgondnok	Balatonszemesi Postamúzeum
Kovács Pál	múzeumgondnok	Hollókői Postamúzeum
Kusnyir Sándor	múzeumportás	Budapesti Postamúzeum
Dancsics Gábor	múzeumportás	Telefónia Múzeum
Bacsi László	fűtő	Budapesti Postamúzeum
Uhl Józsefné	takarító	Budapesti Postamúzeum
Gajárszki Henrikné	takarító	Telefónia Múzeum

Postamúzeumi munkatársak

Kovács Gergelyné

Krizsákné
Farkas Piroska

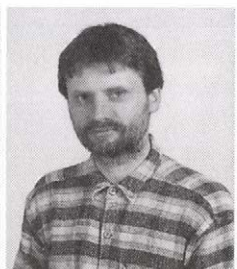
Kisfaludi Julia

Csibi Kinga

Urbán Gyöngyi

Hajdú József

Rákóczi Margit

Beszédes Ernő

Csapó Attiláné

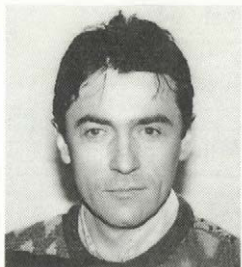
Oláh Tünde

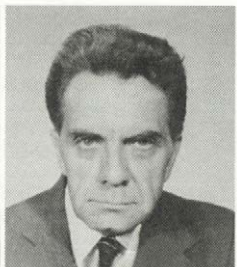
Koppándi Ágnes

Kozmáné
Grünwald Éva

Bence András

Bán Ferenc

Dérszegi Miklós

Szadvoszky Lajosné

Postamúzeum

Budapest VI., Andrásy út 3.
Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület
Kovács Gergelyné	igazgató	kultúrtörténet
Krizsákné Farkas Piroska	igazgatóhelyettes	műsorszórás-történet
Kisfaludi Júlia	muzeológus	postatörténet
Csibi Kinga	muzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Urbán Gyöngyi	muzeológus	adattár
Hajdú József	muzeológus	hang- és képtár
Rákóczi Margit	muzeológus	könyvtár
Beszédes Ernő	muzeológus	távközléstörténet
Csapó Attiláné	muzeológus	POTI-tervtár
Oláh Tünde	segédmuzeológus	térkép és műszaki rajz gyűjtemény
Koppándi Ágnes	fényképész	film- és negatívár
Kozmáné Grünwald Éva	restaurátor	papírrestaurálás
Bencze András	restaurátor	fém- és farestaurálás
Bán Ferenc	ny. szaktanácsadó	távközléstörténet
Dérszegi Miklós	ny. szaktanácsadó	távközléstörténet
Szadovszky Lajosné	ny. reprográfus	nagyítás, archiválás

Bélyegmúzeumi munkatársak

Solymosi Jánosné

Szabóné Kiss Ildikó

Angyal Erzsébet

Nikodém Gabriella

Szegedi Istvánné

Solnayné Orbán Ildikó

Halász Alexandra

Lukács Klára

Kiss Lászlóné

Majsai Mária

Sajtós Gáborné

Kollárné
Brózman Erika

Máté János

Oláh Kálmánné

Pintérné Kun Anna

Tusa Margit

Bélyegmúzeum

Budapest VII., Hársfa u. 47.

Postacím: 1400 Budapest, Postafiók 86.

Név	Beosztás	Szakterület
Solymosi Jánosné	múzeumigazgató	általános bélyegtörténet
Szabóné Kiss Ildikó	általános előadó	múzeumi ügyvitel
Angyal Erzsébet	muzeológus	könyvtár, dokumentációs gyűjt.
Nikodém Gabriella	muzeológus	klasszikus magyar bélyegtörténet
Szegedi Istvánné	muzeológus	modern magyar bélyegtörténet
Solnayné Orbán Ildikó	muzeológus	Európa bélyegtörténete
Halász Alexandra	muzeológus	Amerika és Ausztrália bélyegtört.
Lukács Klára	muzeológus	modern magyar bélyegtörténet
Kiss Lászlóné	segédmuzeológus	Ázsia és Afrika bélyegtörténete
Majsai Mária	kiállítás-rendező	papírrestaurálás, grafika
Sajtos Gáborné	nyilvántartás-vezető	gyűjteményi nyilvántartás
Kollárné Brózman Erika	múzeumportás	portaszolgálat
Máté János	múzeumportás	portaszolgálat
Oláh Kálmánné	takarító	takarítás
Pintérné Kun Anna	takarító	takarítás
Tusa Margit	ny. szaktanácsadó	leltározás

Tartalom

<i>Kurucz István</i> : Előszó	3
<i>Kovács Gergelyné</i> : Az 1997. évi beszámoló	5
<i>Solymosi Jánosné</i> : Historia domus – Bélyegmúzeum, 1997	12
<i>Nikodém Gabriella</i> : 1867-es piros 3 krajcáros tévnyomat	19
<i>Angyal Erzsébet</i> : A bélyegnapi bélyegek művészi háttere	22
<i>Nikodém Gabriella</i> : Nagy Zoltán grafikusművész kiállítása	25
<i>Nikodém Gabriella</i> : Kass János születésnapjára	28
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Historia domus – Postamúzeum, 1997	30
<i>Krizsákné Farkas Piroska</i> : Telejubileumok	40
<i>Kovács Gergelyné</i> : Tomcsányi Béla emlékezete	51
<i>Dr. Falus László</i> : Az adástechnikai ipar évtizedei	58
<i>Beszédes Ernő</i> : Távíró-születésnapok	64
<i>Pataki Klára</i> : Ez is múzeum	70
<i>Kovács Gergelyné</i> : Múzeumi gyűjtemények a változó világban	74
<i>Hajdú József</i> : A hangrögzítés rövid története	78
<i>Angyal Erzsébet</i> : Gyerekek és a bélyeg	88
<i>Kovács Gergelyné</i> : Múltidéző teadélutánok	90
<i>Halász Alexandra</i> : Az USA múlt századi klaszikus bélyegei	99
<i>Dérszegi Miklós</i> : Bemutatjuk kábelhálózati kőtárunkat	101
<i>Solnayné Orbán Ildikó</i> : Az Adria Magyar Királyi Tengerhajózási Rt.	106
<i>Dr. Kamody Miklós</i> : Hírközlés, levelezés a török hódoltság idején	120
<i>Csibi Kinga</i> : Emlékezés Károly Iréneusz Józsefre	132
<i>Oláh Tünde</i> : Orbán Ferenc térképadohány	136
<i>Kovács Gergelyné</i> : Az 1998. évi munkaterv	144
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Postatörténeti kronológia 1939-től 1948-ig	149
Rövid tartalmi összefoglaló angol nyelven	241
A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai	274

